શ્રી

શ્રીપાલરાજાનો રાસ.

શ્રીવિનયવિજયજી તથા શ્રી યશોવિજયજી

ઉપાધ્યાય વિરચિત

નવપદ મહિમા વર્ણનરૂપ.

અતિ વિસ્તારિત અર્થ તથા પ્રસંગાગત ચરિત્રનાં

અનેક સુંદર ચિત્રો સહિત

તેને

સર્વ સાધર્મી ભાઈઓને ભણવા વાંચવા

યોગ્ય જાણી

શ્રાવક ભીમસિંહ માણકે

યથામતિ સંશોધન કરાવીને

શ્રી મોહમયી મધ્યેં

કરણેશ છાપખાનામાં છપાવ્યો.

સંવત ૧૯૬૫.

સને ૧૯૦૯.

જેઠ શુદી પુનમ.

श्री जैन विद्याशाळा तरफथी भेट.

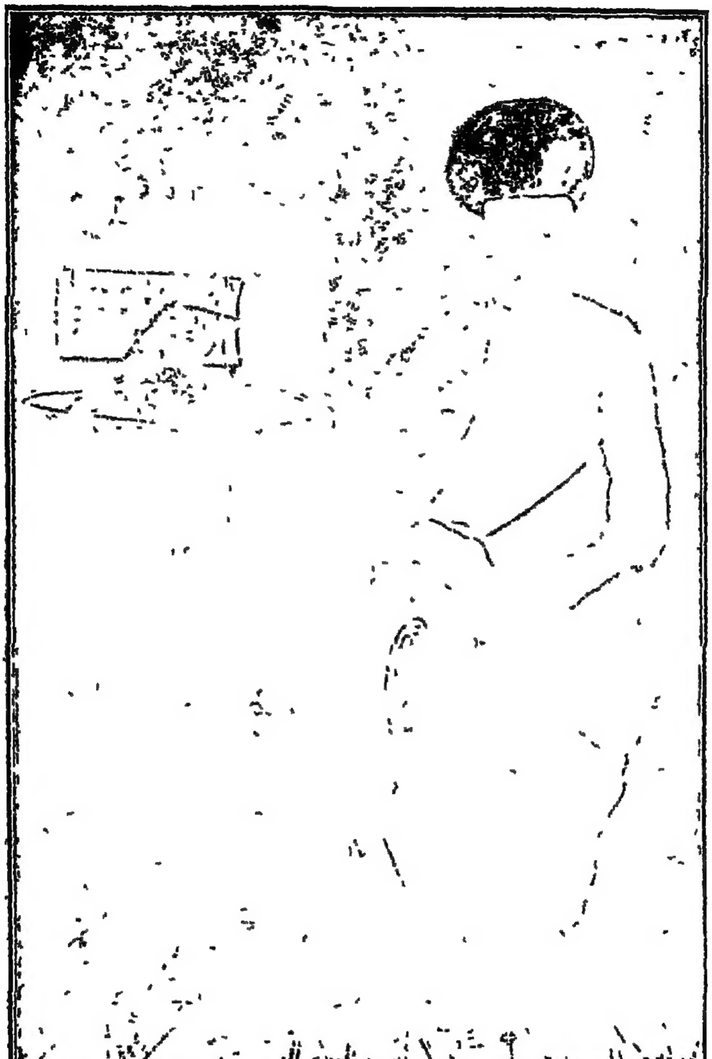

शेठ. रवचंद जेचंद सुबाजी.

श्री जैन विद्याशाळाना स्थापनार.

ठे. डोशीवाडानी पोळ—अमदावाद.

जनम संवत १८८१ मरण संवत १९२९

City Press AHMEDABAD

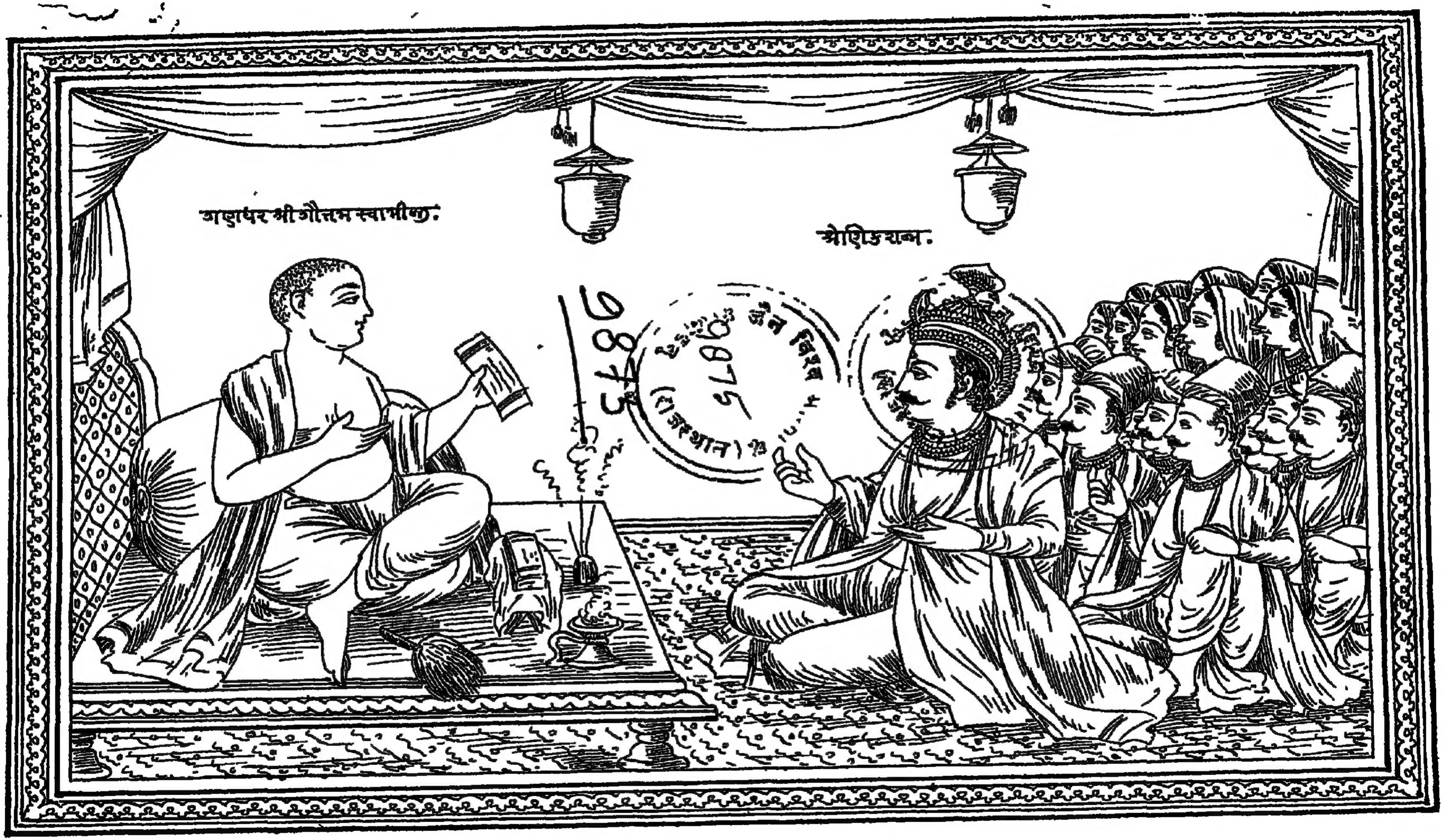
गणधर श्री गौतम स्वामीजी.
श्रेणिक राजा.

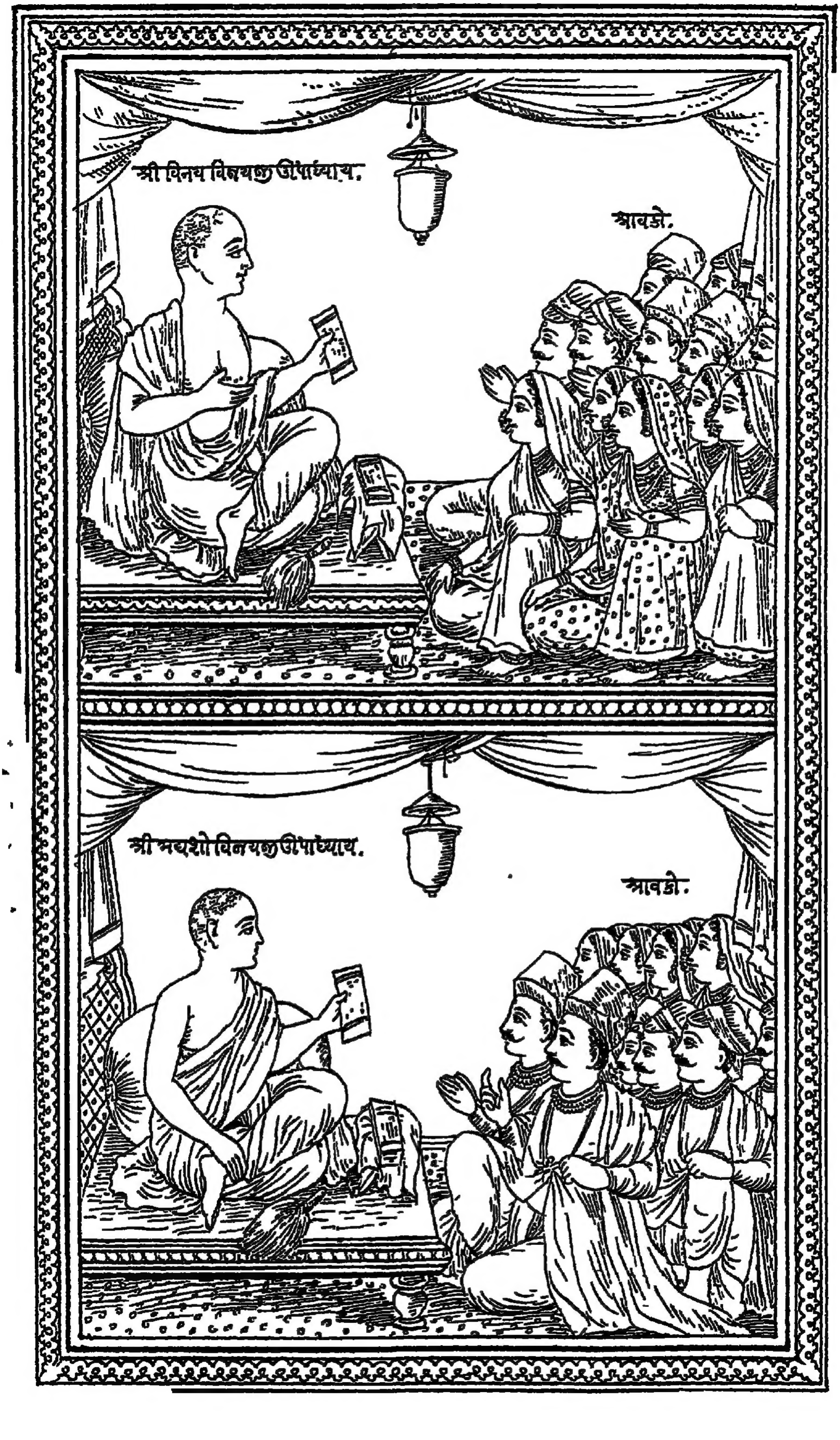

श्री विनय विजयजी उपाध्याय.
श्रावको.
श्री यशोविजयजी उपाध्याय.
श्रावको.

श्री

ॐ श्री पंच परमेष्ठिभ्यो नमः

श्री सद्गुरुभ्यो नमः

अथश्री

श्रीपाल राजानो रास प्रारभ्यते.

॥ दोहा ॥

कल्पवेलि कवियणतणी, सरसति करि सुपसाय ॥
सिध्धचक्र गुणगावतां, पूर मनोरथ माय ॥१॥

प्रथम ग्रंथकर्त्ता ग्रंथारंभमां मंगलाचरण करवा साडु श्रीतीर्थंकरनी वाणी जे सरस्वती देवी तेनी प्रार्थना करे छे.

अर्थः— जेम कल्पवृक्ष युगलियाना मनोरथ पूर्ण करे छे तेम, कवियोना मनोरथ पूर्ण करवा माटे कल्पवृक्षनी वेलिनी पेरें पदानुसारि-

ણી લબ્ધિરૂપ; એવી હે સરસ્વતી માતા તમેં મહારા ઊપર સુપસાય એટલે ભલો ઊત્તમ પ્રકાશનો પ્રસાદ કરીને સિધ્ધચક્રના ગુણ ગાવતાં થકાં મહારા મનોરથ પૂર્ણ કરો ॥ ૧ ॥

અલિયવિઘન સવિ ઊપશમે, જપતાં જિનચોવીશ ॥
નમતાં નિજગુરૂ પયકમલ, જગમાં વધે જગીશ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- હવે કવિ દેવગુરૂને નમસ્કાર કરેછે. ચોવીશ તીર્થંકરનો જાપ જપતાં થકાં અલિક એટલે માઠાં એવાં જે વિઘ્નો, તે સર્વ ઊપશમી જાય, નાશ પામે, તથા નિજ ગુરૂ એટલે પોતાના ગુરૂના પદરૂપ કમલને નમસ્કાર કરતાં થકાં જગત માંહે જગીશ તે યશ અને શોભા વધીજાય

એવી રીતેં દેવગુરૂનું નમસ્કાર રૂપ મંગલ કરીને હવે કથાની ઊત્પત્તિ કહે છે.

ગુરૂ ગૌતમ રાજગૃહી, આવ્યા પ્રભુ આદેશ ॥

અર્થઃ- પ્રભુ શ્રીવીર ભગવાનનો આદેશ એટલે આજ્ઞા લઈને ગુરૂ શ્રી ગૌતમસ્વામી રાજગૃહી નગરીને વિષે પધાર્યા. તિહાં શ્રેણિક રાજા પ્રમુખ વાંદવા આવનારા સર્વ સભાપ્રત્યેં (શ્રી મુખ કે૦) પોતાના મુખથકી એવી રીતેં એટલે આગલ કહેવાશે તે રીતેં ઊપદેશ દેતા હવા ॥ ૩ ॥

ઊપગારી અરિહંત પ્રભુ, સિધ્ધ ભજો ભગવંત ॥
આચારજ ઊવજ્ઝાય તિમ, સાધુ સકલ ગુણવંત ॥ ૪

અર્થઃ- હે ભવ્યજનો! તમે (પ્રથમ પદેં) ઊપકારના કરનાર શ્રી અરિહંત પ્રભુનું અને (બીજે પદેં) શ્રીસિધ્ધ ભગવંતનું ભજન સ્મરણ કરો, (ત્રીજે પદેં) આચાર્ય પ્રભુ, (ચોથે પદેં) શ્રીઊપાધ્યાયજી, તે

દરિસણ દુર્લભ જ્ઞાન ગુણ, ચારિત્ર તપ સુવિચાર ॥
સિધ્ધચક્ર એ સેવતાં, પામીજેં ભવપાર ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- (છઠ્ઠે પદેં) જે પામવું મહા દુર્લભ છે એવું સમકિત દર્શન, (સાતમે પદેં) જ્ઞાન ગુણ, (આઠમે પદેં) ચારિત્ર અને (નવમે પદેં) (સુવિચાર કે૦) ભલા વિચારેં કરીને કરવું એટલે ઉપાય રહિત થઇ કરવું એવું તપ એ નવપદ તે સિધ્ધચક્ર જાણવું. તેને સેવતાં થકાં ભવ જે સંસાર તેનો પાર પામીયેં ॥ ૫ ॥

ઇહભવ પરભવ એહથી, સુખ સંપદ સુવિશાલ ॥
રોગ શોગ રૌરવ ટલે, જિમ નરપતિ શ્રીપાલ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- (એહથી કે૦) એ નવપદના સેવનથી આ ભવને વિષે તથા પરભવને વિષે સુવિશાલ એટલે અત્યંત મહોટાં એવાં સુખ અને (સંપદ કે૦) દોલત પામીયેં તથા રોગ, શોક અને (રૌરવ કે૦) મહાભિહામણા વિકટ એવા દુષ્કાલ પ્રમુખના ભય ટલી જાય; જેમ શ્રીપાલ રાજાએ નવપદના સેવનથકી ઋધ્ધિ સિધ્ધિ પ્રત્યે પામ્યો તેમ તમે પણ પામો ॥ ૬ ॥

પૂછે શ્રેણિક રાય પ્રભુ, તે કુણ પુણ્ય પવિત્ર ॥
ઇન્દ્રભૂતિ તવ ઉપદિશે, શ્રી શ્રીપાલ ચરિત્ર ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- એવું સાંભલીને શ્રેણિક રાજા શ્રી ગૌતમ સ્વામીને પૂછવા લાગ્યા કે, હે પ્રભુ, એ પવિત્ર પુણ્યનો ધરનારો એવો શ્રીપાલ રાજા તે કોણ થયો? તેની કથા અમોને કહી સંભલાવો. (તવ કે૦) તેવારેં ઇન્દ્રભૂતિ જે શ્રીગૌતમ સ્વામી તે શ્રેણિક રાજા પ્રમુખને (શ્રી કે૦) કલ્યાણરૂપ

लक्ष्मीवंत एवुं श्रीपाल राजानुं चरित्र ते प्रथमथी मांडीने (उपदिशे के०) कहेता हुवा ॥७॥

॥ ढाल पहेली ॥ ललनानी देशी ॥

देश मनोहर मालवो, अति उन्नत अधिकार ॥ ललना०
देश अवर मानु चिहुं दिशें, परवरिया परिवार ॥ ललना० १

अर्थः- अत्यंत (उन्नत के०) उंचुं छे अधिकारीपणुं जेनुं एवो मनोहर सुंदर मालव नामें देश छे, ते देश जीन्न सर्व देशोना मध्यमां आवेलो छे माटे कवीश्वर कहे छे के ते मालव देशने (अवर के०) बीजा जे चारे दिशायें रहेला देशो छे ते सर्व (मानु के०) जाणुं छुं जे मालव देशनो परिवार छे, ते देशोना परिवारें परवर्यो थको वींटयो थको शोभे छे. आमां "ललना" ए पद जे छे ते वाक्यालंकारने अर्थे छे. जेम आभूषणें करी माणस शोभे, तेम ललना ए पदें करी वाक्य शोभे छे ॥१॥

तस शिर मुगट मनोहरु, निरुपम नयरी उजेण ॥ ल०
लछमी लीला जेहनी, पार कली जे केण ॥ ल० ॥ दे० ॥२॥

अर्थः- जेम मस्तकने विषे मुकुट शोभे छे, तेम ते मालव देशना मस्तकने विषे मुकुट समान शोभाने धरनारी तथा जेने कोई वस्तुनी उपमा आपी तेनी बराबरी करी शकीयें एवी चीज जगतमां नथी तेथी निरुपम छे तथा एनी लक्ष्मीनी लीलानी कलना करी कोण पार पामी शके ? एवी उज्जयणी नामें नगरी छे ॥२॥

सरगपुरी सरगें गई, आणी जस आशंक ॥ ललना० ॥
अलकापुरी अलगी रही, जलधि जइ पावी लंक ॥ ल० ॥ दे० ३

अर्थः- ते उज्जयणी नगरीनी शोभा जोईने स्वर्गपुरी नगरी तेणे विचार्युं जे हुं जो अहींआं रहीश तो एनी आगल मने कोई-

ગંજાણશે નહીં એવી મનમાં આશંકા લાવીને તે સ્વર્ગને વિષે જતી રહી, તથા અલકાપુરી પણ આશંકા આણીને ઉજ્જયણીથી અલગી એટલે વેગળી જતી રહી, અને લંકાનગરી તેથી તો ઉજ્જયણી નગરીનું તેજ ખમાયું નહીં માટે ઠંડક કરવા સારૂ જલધિ જે સમુદ્ર તેમાં (ઝંપાવિ કે૦) ઝંપાપાત કરતી હવી ॥ ૩ ॥

પ્રજાપાલ પ્રતપે તિહાં, ભૂપતિ સવિ સિર દાર ॥ લલના ॥
રાણી સૌભાગ્યસુંદરી, રૂપસુંદરી ભરતાર ॥ લ૦ ॥ દે૦ ॥ ૪

અર્થઃ- તે ઉજ્જયણીને વિષે સર્વ રાજાઓનો સિરદાર એવો પ્રજાપાલ નામે (ભૂપતિ કે૦) રાજા તે (પ્રતપે કે૦) પ્રકર્ષે કરી તપે તેને પ્રતપે કહી રાજ્ય કરે છે. તે રાજા એક સૌભાગ્યસુંદરી અને બીજી રૂપસુંદરી એ બે પટરાણીનો (ભરતાર કે૦) સ્વામી છે ॥ ૪ ॥

સહેજે સોહગ સુંદરી, મન માને મિથ્યાત ॥ લલના ॥
રૂપસુંદરી ચિત્તમાં રમે, સૂધી સમકિત વાત ॥ લ૦ ॥ દે૦ ૫

અર્થઃ- તેમાં સૌભાગ્યસુંદરી જે હતી તે તો (સહેજે કે૦) સ્વભાવેં પોતાના મનને વિષે મિથ્યાત્વિઓના ધર્મને માની રહેલી છે, અને રૂપસુંદરીના ચિત્તને વિષે (સૂધી કે૦) પાધરી એટલે સારી રીતેં સમકિતની વાત રમી રહી છે ॥ ૫

પ્રજાપાલ રાજાની સભા.

સુરપરેં સુખ સંસારના, ભોગવતા ભૂપાલ ॥ લલના ॥
પુત્રી એકેકી પામિયેં, રાણી દોય રસાલ ॥ લલના ॥ દે૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- (સુરપરેં કે૦) દેવતાની પેઠેં એટલે દેવ જેમ પોતાની દેવાંગનાઓની સાથેં સુખ ભોગવે તેની પેરેં (ભૂપાલ કે૦) રાજા પણ તે બેહુ રાણીઓની સાથેં સંસાર સંબંધિ સુખવિલાસ ભોગવતો થકો તે બેહુ રાણીને (રસાલ કે૦) સુંદર એવી એકેકી પુત્રી થઈ ॥ ૬ ॥

એક અનોપમ સુરલતા, વાધે વધતે રૂપ ॥ લલના ॥
બીજી બીજતણી પરેં, ઈંદુકલા અતિરૂપ ॥ લ૦ ॥ દે૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- તે માંહે એક પુત્રી તો અનુપમ (સુરલતા કે૦) કલ્પવૃક્ષની પેરેં દિવસેં દિવસેં વધતે રૂપેં કરી (વાધે કે૦) વૃધ્ધિ પામવા લાગી એટલે મ્હોટી થવા લાગી, અને બીજી પુત્રી તો બીજનાં (ઈંદુકલા કે૦) ચંદ્રકલાની પેરેં એટલે જેમ શુક્લપક્ષની બીજના દિવસથી દિન દિન પ્રત્યેં ચંદ્રમાની કલા વધતી જાય છે તેમ વૃધ્ધિ પામવા લાગી ॥ ૭ ॥

સોહગ્ગદેવી સુતાતણું, નામ ઠવે નરનાહ ॥ લલના ॥
[illegible] ગા, આણી અધિક ઉછાહ ॥ લ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- હવે સૌભાગ્યસુંદરી નામા દેવી એટલે રાણી તેની પુત્રી [illegible]

[illegible]

અર્થઃ- અને રૂપસુંદરી નામા રાણીની જે પુત્રી તેના અંગોપાંગ સર્વ [illegible]

वेदविचक्षण विप्रने, सोंपे सोहग्ग देवी ॥लल०॥
सकल कला गुण शीखवा, सुरसुंदरीने हेवी ॥ल०॥ दे०१०

अर्थः-(सकल के०) सर्वकला गुण शीखवाने अर्थे वेद मांहे विच-क्षण एटले डाह्यो एवो ने (विप्र के०) ब्राह्मण तेने सोहग देविने ने सौभाग्यसुंदरी नामें राणी तेणे पोतानी पुत्री ने सुरसुंदरी ते प्रत्ये (हे-वी के०) तरत सोंपी अर्थात् सुरसुंदरीने ब्राह्मणपासें भणवा मोकली॥१०

मयणाने माता ठवे, जिन मत पंडित पास ॥लल०॥
सार विचार सिध्धांतना, आदरवा अभ्यास ॥ल०॥ दे०११

अर्थः- हवे मयणासुंदरीने तेनी माता तो जैनसिध्धांतो संबंधि (सार के०) प्रधान भला एवा जे विचार तेनो अभ्यास आदरवा-ने अर्थे श्रीजिनमतना जाण पंडितनी पासें (ठवे के०) स्थापे एटले मोकलती हवी ॥ ११ ॥

चतुरकला चोसठ भणी, ते बहु बुध्धि निधान ॥ल०॥
शब्द शास्त्र सवि आवड्यां, नाम निघंटु निदान ॥ल०१२

अर्थः- ते कुमरीयो स्त्रीनी चतुराई संबंधि जे चोशठ कलाओ छे ते भणीने (बहु के०) घणी एवी जे बुध्धि तेनो (निधान के०) भंडार थई. तेने अनेक प्रकारना शब्दशास्त्र ने व्याकरण, नाममाला, निघं-ट, आदान, निदान अने चिकित्सादिक ते सर्व आवड्यां एटले पूर्वो-क्त सर्व ग्रंथो भणी गई ॥ १२ ॥

कवित कला गुण केलवे, वाजित्र गीत संगीत ॥लल०॥
ज्योतिष वैद्यक विधि जाणे, राग रंग रस रीत ॥ल०॥ दे०१३

अर्थः- ते कुमरी कवित करवानी कलारूप गुणने केलवती थकी एटले केलवणी पामती थकी वाजित्र वगाडवा, गीत गावा, (संगीत के०) गीतबध्ध कविता करवा, तथा ज्योतिषशास्त्र अने वैद्यकशास्त्र, तेनो

विधि जे प्रकार ते सर्वने जाणे - अने छराग, तेना रंग, तथा नवरस तेनी रीत ए सर्वने जाणे एटले ए पूर्वोक्त सर्व शास्त्रना रहस्यनी जाणनारी थई ॥ १३ ॥

सोल कला पूरण शशी, करवा कला अभ्यास ॥ ललना ॥
जगति लमे जस मुख देखी, चोसठ कला विलास ॥ ल० ॥ १४ ॥

अर्थः- ईहां कवि उत्प्रेक्षा करेछे के (जस के०) जे कुमरीनुं मुख देखीने शोल कलायें करी सहित एवो जे (शशी के०) चंद्रमा ते विचार करवा लाग्यो, जे आ कुमरी तो चोशठ कलानो विलास छे अने हुं तो मात्र शोल कलायें करी सहित छुं, माटे हुं पण चोशठ कलानो अभ्यास करुं तो एना जेवो थाउं एवुं चिंतवीने वधारे कलाओनो अभ्यास करवा माटे जगत मांहे भ्रमण करवा लाग्यो तो पण तेमां शोलथी वधती कोई सत्तरमी कला थई नहीं ॥ १४ ॥

मयणा सुंदरी मति अति भली, जाणे जैन सिध्धांत ॥ ल० ॥
स्याद्वाद तस मन वस्यो, अवर असत्य एकांत ॥ ल० ॥ १५ ॥

अर्थः- वली मयणा सुंदरीनी (मति के०) बुध्धि ते अत्यंत भली छे. श्रीजिनराजना सिध्धांतने ते जाणे छे, तथा भगवंतें जे स्याद्वाद रूप अनेकांत मार्ग प्ररूप्यो छे ते तेना मनमां वसी रह्यो छे. अने (अवर के०) बीजा जे एकांतवाद मतनी प्ररूपणाना करनारा मार्गो छे, ते सर्वने असत्य करी जाण्या छे एवी ते कुमरी छे ॥ १५ ॥

नय जाणे नवतत्त्वना, पुद्गल गुण पर्याय ॥ ललना ॥
कर्मग्रंथ कंठे कर्या, समकित शुध्ध सुहाय ॥ ल० ॥ १६ ॥

अर्थः- वली नवतत्त्वने निश्चय तथा व्यवहार नयें करी युक्त जाणे छे तथा पुद्गल द्रव्यना गुण अने पर्याय सर्व जाणे छे, अने कर्म ग्रंथ भणीने जेणे कंठे कर्या छे अटले मुखपाठे कर्या छे, एवी रीतें ते कुमरी शुध्ध समकेतें करी (सोहाय के०) शोभायमान थईछे ॥ १६ ॥

सूत्र अर्थ संघयणना, प्रवचन सारोध्धार ॥ ललना ॥

जेत्र विचार जरा घरे, एम अनेक विचारा ॥ल० ॥ १७ ॥

अर्थः- वली संघयणीनां सूत्र एटले मूल पाठ तथा तेना अर्थ स-र्व जाणे छे तथा प्रवचन सारोद्धार ग्रंथने जाणे छे वली जेत्रसमास संबं-धि जे जेत्रना विचार तेने जरेजरा धारी राख्या छे ए रीते अनेक प्रकार-ना विचारोने मयणासुंदरी जाणे छे ॥ १७ ॥

रास भलो श्रीपालनो, तेहनी पहेली ढाल ॥ लजना ॥

विनय कहे श्रोता घरें, होजो मंगल माल ॥ ल० ॥ १८ ॥

अर्थः- (भलो के०) रूडो एवो श्रीपालराजानो रास तेनी ए पहे-ली ढाल संपूर्ण थई. श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे छे के, श्रोता एट-ले सांभलनाराओना घरने विषे मंगलिकनी माला होजो ॥ १८ ॥ इति प्र-थम ढाल समाप्त ॥ १ ॥

॥ दोहा ॥

इकदिन अवनीपति इस्यो, आणी मन उल्लास ॥

पुत्रीनुं जोउं पारखुं, विद्या विनय विलास ॥ १ ॥

अर्थः- हवे एक दिवसें अवनि जे पृथ्वी तेनो पति जे प्रजापाल ना-में राजा तेणे मांहेली सभामां जेठा थका पोताना मनने विषे उल्लास आ-णीने एवुं विचार्युं जे मह्हारी पुत्रीओनु पारखुं जोउं जे ए केहेवी वि-द्या भणेली छे ? तथा विनयनो विलास ए मनामां केहेवो छे ? ॥ १ ॥

सभामांहि शणगार करि, जोलावी जेहु बाल ॥

आवी अध्यापक सहित, मोहन गुण मणिमाल ॥ २ ॥

अर्थः- एवो निर्धार करीने ते जेहु बालिकाओने जोलावी एटले तेडावी, तेवारें ते जेहु कुमरीओ शोल सणगार करीने पोत पोताना अध्याप-क जे भणावनारा गुरु छे तेणे करी सहित सभाने विषे आविओ. ते कुमरीओ केहेवी छे तो के मोहने पमाडनारी एवी गुणरूप मणिनी मा-ला सरखी छे. रूप लावण्ये करीने शोभावी छे सभा जेणे एवीओ छे ॥ २ ॥

અર્થ અગોચર શાસ્ત્રના, પૂછે ભૂપતિ જેહ ॥
બુધ્ધિ બલે જેહુ બાલિકા, આપે ઊત્તર તેહ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- હવે જેને શાસ્ત્રના અગોચર અર્થ રાજા પૂછે છે, તેના ઊત્તર તે બેહુ બાલિકાઓ પોતાની બુધ્ધિ બલે કરી આપે છે ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- તે ઊત્તર સાંભલીને અધ્યાપક ને ભણાવનારા તે

॥ ૪ ॥

વાણી તે

साज तेने विषे साकर भेली होय तेना जेवी मीठी लागे छे ॥ ५ ॥

ढाल बीजी.

॥ राग घोरणी ॥ पुण्य प्रशंसीयें ॥ ए देशी ॥

प्रश्नोत्तर पूछे पितारे, आणी अधिक प्रमोद ॥
मन लागे अति मीठडांरे, बालक वचन विनोदरे ॥
वछ विचारजो ॥ देई ऊत्तर एहरे ॥ सांसो वारजो
॥ ए आंकणी ॥

अर्थः– हवे बालकना वचननो (विनोदके०) रमण ते माता पिता ना मनमां अत्यंत मीठो लागे छे माटे कुमरीओनो पिता जे प्रजपाल राजा ते पोताना मनमां अधिक (प्रमोद के०) हर्ष आणीने प्रश्नना ऊत्तर पूछे छे. के हे वत्सो हे पुत्रीओ, तमे तमारा हृदयने विषे विचारजो अने अमे जे प्रश्न पूछीयें तेना ऊत्तर आपीने अमारा मननो संदेह निवारण करजो ॥ १ ॥

कुण लक्षण जीवित तणुंरे, कुण मनमथ घरनारि ॥
कुसुम कुण ऊत्तम कह्युं रे, परणी शुं करे कुमारि रे ॥ वछ० २

अर्थः– हवे राजा पूछे छे जे हे वत्स एक तो जीववानुं लक्षण शुंछे? बीजो मनमथ जे कामदेव तेना घरनी स्त्री कोण छे, त्रीजो सर्व जातिना फूलमांहे ऊत्तम फूल कोने कहीयें, चोथो कुमारिका परणीने शुं करे, एवा चार प्रश्न पूछ्या ॥ २ ॥

एके वयणें एहनो रे, ऊत्तर ओणि परें थाय ॥
सुरसुंदरी कहे तातजी रे, सुणजो सासरे जायरे ॥
नृप अवधारजो ॥ अरथ सुणी अम एहरे ॥ महोत वधारजो ॥ ३ ॥

अर्थः– पूर्वे कहेला चार प्रश्नोना उत्तर ते एक वचने करीने आपो तेवारें प्रथम सुरसुंदरी कहे छे के हे पिताजी (सुणजो के०) सांभलजो (सासरे जय) ए एक वचनमां चारे प्रश्नना उत्तर समाइ गया छे; ते आवी रीते के (सास) (रे) अने (जय) ए पूर्वोक्त एक वचनमांथी त्रण पद निकले छे तेमां प्रथम जीवितव्यनुं लक्षण सास एटले श्वास छे. केम के ज्यां सुधी श्वास होय त्यां सुधी जीवतुं छे एम कहेवाय, ए पहेला प्रश्ननुं उत्तर जाणवुं. तथा कामदेवनी स्त्री (रे के०) रति एवे नामे छे ए बीजा प्रश्ननुं उत्तर समजवुं. वली सर्व जातिना पुष्पमां (जय के०) जयना फूल ते उत्तम कहेवाय छे ए त्रीजा प्रश्ननुं उत्तर कह्युं. अने (सासरे जय) ए संपूर्ण वचने करी कुमारिका परणीने शुं करे ! तो के पोताने सासरे जय ए चोथा प्रश्ननुं उत्तर जाणी लेवुं. ए रीतें हे पिताजी तमे जे अर्थ पूछ्यो तेनुं एकज वचनें करीने में उत्तर आप्युं छे. ते हे नरपति तमे अवधारजो एटले मानजो, में जे अर्थ कह्या ते सांभलीने अमारो (महोत के०) महोटाइपणुं वधारजो ॥ ३ ॥

मयणाने महीपति कहे रे, अर्थ कहो अम एक ॥
जो तमें शास्त्र संभालतां रे, वाध्यो हृदय विवेक रे ॥ व० ॥ ४ ॥

अर्थः– हवे महीपति जे राजा ते मयणासुंदरीने कहे छे के, अमें एक प्रश्न पूछीयें छैयें, ते जो तमें शास्त्र भण्यां छो तेने संभालतां थकां तमारा हृदयने विषे विवेकनी वृद्धि करी छे तो अमने एनो अर्थ कहो ॥ ४ ॥

आदि अक्षर विण जेह छे रे, जग जीवाडणहार ॥
तेहिज मध्याक्षर विना रे, जगसंहारणहार रे ॥ व० ॥ ५ ॥

अर्थः– एक शब्दनो (आदि के०) पहेलुं जे अक्षर छे ते अक्षर-
बीजा जे अक्षरो छे, ते सर्व जगतने जीवाडनारा छे, वली तेह ज
८ म याक्षर एटले वचमानुं अक्षर तेणे करी रहित ते शब्दने
थें तेवारें शेष जे अक्षर रहे छे ते जगतने संहार करनारा छे
॥

અંત્યાક્ષર વિણ આપણું રે, લાગે સહુને મીઠ ॥
મયણા કહે સુણજો પિતા રે, તે મેં નયણે દીઠ રે ॥નૃપ૦॥૬॥

અર્થઃ- વલી તેહજ શબ્દના અંતનું અક્ષર કાહાડી નાખતાં બાકીના અક્ષર જે રહ્યા છે તે કહેવા રહ્યા તો કે (આપણું કે૦) પોતાનું જે કાજ તે સહુ કોઈને મીઠું લાગે એટલે છહેલું અંતનું અક્ષર કાહાડી નાખતાં શેષ (કાજ) એ જે અક્ષર રહે છે તે કાજ એટલે કાર્ય તે પોતાનું કાર્ય તો જગતમાં સર્વ કોઈને મિષ્ટ લાગે છે.. એવું રાજાનું વચન સાંભલીને મયણાસુંદરી કહે છે કે, હે પિતાજી સાંભલજો તે તો મેં મહારા નયણે દીઠ એટલે ચક્ષુને વિષે દીઠો છે એટલે ચક્ષુમાં (કાજલ) અંજન છે તેમાંથી આદ્યનું (કા) અક્ષર કાહાડી નાખીયેં તેવારે (જલ) એ જે અક્ષરો રહે, તે જલ એટલે પાણી સર્વ જગતને જીવાડનારૂં છે અને મધ્યનું (જ) અક્ષર કાહાડી નાખીયેં તેવારેં (કાલ) એવા જે અક્ષર રહે, તે કાલ તો જગતનો સંહાર કરનાર છે તથા છહેલું (લ) અક્ષર કાહાડી નાખીયેં તેવારેં (કાજ) એવા જે અક્ષર રહે તે કાજ એટલે કાર્ય તે તો પોતપોતાનું કાર્ય સહુ કોઈને મીઠું લાગે ઇત્યર્થ ॥૬॥

સુગુણ સમશ્યા પૂરજો રે, ભૂપતિ કહે ધરી નેહ ॥
અરથ ઊપાઈ આલિનવો રે, પુણ્યે પામીયેં જેહ રે ॥વ॥૭॥

અર્થઃ- વલી એક (આલિનવો કે૦) નવો અર્થ ઊપન્ન કરીને ભૂપતિ જે રાજા તે (નેહ કે૦) સ્નેહ ધરીને બેહુ પુત્રીઓને સમજાલેં કહે છે કે, હે સુગુણ વત્સો તમે માહારી એક સમસ્યા પૂરણ કરજો, જે પુંણ્યથકી આ અમુક વસ્તુ પામીયેં, એટલે પુણ્યથી શી શી વસ્તુ પામીયેં તે કહો ॥૭॥

સુરસુંદરી કહે ચાતુરી રે, ધન યૌવન વરદેહ ॥
મન વલ્લભ મેલાવડો રે, પુણ્યે પામીયેં એહ રે ॥નૃ॥૮॥

અર્થઃ- એવું રાજાનું વચન સાંભલીને પ્રથમ તો ચતુરપણાથી સુરસુંદરી કહે છે કે, હે પિતાજી એક ધન, બીજું યૌવન, ત્રીજું (વરકે૦) પ્રધાન સુંદર એવો (દેહ કે૦) શરીર તથા મન વલ્લભ જે ભરતાર તેનો

मिलाप एटला वानां पुण्यथकी पामीनें ॥ ८ ॥

मयणा कहे माति न्यायनीरे, शीलसुं निर्मल देह ॥
संगति गुरु गुणवंतनीरे, पुण्यें पामीनें एहरे ॥ नृ० ॥ ९ ॥

अर्थः— हवे मयणा सुंदरी कहे छे के, हे पिताजी एक तो न्यायनी (माति के०) बुध्धि, बीजुं शीले करीने निर्मल (देह के०) शरीर, त्रीजुं रुडा गुणवंत गुरुनी संगति एटले समागम ए वस्तु पुण्यना योगे पामीयें ॥ ९ ॥

इणे अवसर भूपति भणेरे, आणी मन अभिमान ॥
हुं तूठ्यो तुम ऊपरेरे, देउं वंछित दानरे ॥ वच्छ० ॥ १० ॥

अर्थः— एवा अवसरने विषे राजा मनमां अभिमान आणीने (भणे के०) कहे छे, जे हुं तमारा ऊपर संतुष्ट थयो छुं, माटे तमोने मनोवांछित दान आपुं ॥ १० ॥

हुं निर्धनने धन देउंरे, करुं रंकने राय ॥
लोक सयल सुख भोगवेरे, पामी मुज पसायरे ॥ व० ॥ ११ ॥

अर्थः— हुं कहेवो छुं के जे निर्धन पुरुष होय तेने धन आपीने धनवंत करुं तथा रंकने राजा करुं, सर्व लोक जे सुख भोगवेछे, ते महारो पसाय पामीने भोगवेछे ॥ ११ ॥

सकल पदारथ पामीएरे, में तूठे जगमांहि ॥
में रुठे जग रोलीएरे, ऊभो न रहे कोई छांहिरे ॥ व० ॥ १२ ॥

अर्थः— जगतमां जेनी ऊपर हुं संतुष्ट थाऊं तो तेने सर्व पदार्थनुं पामवा पणुं छे अने जेनी ऊपर हुं रूठो तो तेने रोली नाखुं तेथी कोई प्राणी तेनी छायामां पण ऊभो रहे नहीं ॥ १२ ॥

सुंदरी कहे साचुं पिताजी, एमां किशो संदेह ॥
जग जीवाडण दोयछेरे, एक महिपति बीजो मेहरे ॥ नृ० ॥ १३

अर्थः- एवुं राजानुं वचन सांभली सुरसुंदरी कहे छे के, हे पिताजी तमें जे कह्यो छो ते साचुं छे एमांशो संदेह छे ? जगतने जीवाडनारा जेज छे तेमां एक तो महीपति एटले राजा अने बीजो मेह एटले वर्षादकु

साचुंसाचुं सहु कहेरे, सकल सभा तेणी वार ॥
ए सुरसुंदरी जेहवीरे, चतुरनको संसाररे ॥नृ०॥१४॥

अर्थः- तेवारें तिहां सहु कोई सभाना लोक ते सर्व साचुं साचुं कहेता हवा. अने एम कहेवा लाग्यां के आ संसारने विषे बीजी कोई आ सुरसुंदरीना जेवी चतुर स्त्री नथी ॥ १४ ॥

राजा पण मन रंजियोरे, कहे सुंदरी वर माग ॥
वंछित वर तुज मेलवीरे, देउं सयल सौभाग्यरे ॥व०॥१५

अर्थः- राजा पण मनमां रंजित थईने कहेवा लाग्यो के, हे सुरसुं-दरी तुं वर माग हुं तुजने मनोवांछित वर मेलवीने सर्व सौभाग्य आपुं १५

तिहां कुरुजंगल देशथी रे, आव्यो अवनीपाल ॥
सभा मांहे सोहे घणोरे, यौवन रूप रसालरे ॥नृ०॥१६

अर्थः- एवा अवसरने विषे कुरुजंगल नामा देशथकी दमतारी राजानो पुत्र (अवनि के०) पृथ्वी तेनो पालनारो छे माटे अवनिपाल कहि-यें ते राजा उज्जयणीना राजानी सेवा करवाने अर्थे त्यां आव्यो छे ते यौ-वन अवस्था तथा रूप एटले सौंदर्यपणुं तेणेकरी (रसाल के०) सुंदर छे माटे सभामांहे जेमेथको घणो शोभे छे ॥ १६ ॥

शंखपुरी नयरी धणीरे, अरिदमन तस नाम ॥
ते देखी सुरसुंदरीरे, अंगें उपन्यो कामरे ॥व०॥१७॥

अर्थः- ते शंखपुरी नामा नगरीनो स्वामी छे, अने अरि जे शत्रु तेनो दमन करनार छे, माटे अरिदमन एवुं तेनुं नाम छे, तेने देखीने सुरसुंदरीना अंगने विषे काम उत्पन्न थयो ॥ १७ ॥

पृथिवीपति तस उपरेंरे, परखी तास सनेह ॥

तिलक करी अरिदमननेरे, आपी अंगजा तेहरे॥वण॥

अर्थः– तेवारे पृथ्वीपति जे राजा तेणे अरिदमननी ऊपर सुरसुंदरीनो स्नेह परखीने तिलक करी पोतानी सुरसुंदरी नामे अंगजा जे पुत्री ते तेने आपी ॥१८॥

रास रच्यो श्रीपालनोरे, तेहनी बीजी ढाल ॥

विनय कहे श्रोता घरेरे, होजो मंगल माल रे॥वण॥१९

अर्थः– ए श्रीपाल राजाना रासनी रचना करी तेनी बीजी ढाल पूरण थई. विनयविजय उपाध्यायजी कहे छे के, सांभलनाराने घेर मंगलिकनी माला होजो ॥१९॥

॥ दोहा ॥

मयणा मस्तक धूणती, जब निरखी नरराय ॥

पूछे पुत्री वात ए, तुम मन किम न सुहाय ॥ १ ॥

अर्थः– एवा समयने विषे मयणासुंदरीने मस्तक धूणावती थकी जे वारें प्रजापाल राजायें दीठी, तेवारें राजायें पूछ्युं, जे हे पुत्री ए वात तमारा मनने विषे केम सोहाती नथी, एटले गमती नथी ॥ १ ॥

सयल सभाथी सोगुणी, चतुराई चित मांह ॥

दीसे छे ते दाखवो, आणी अंग उत्साह ॥ २ ॥

अर्थः– आ सर्व सभाथी शो गुणी चतुराई तमारा चित्त मांहे देखायछे, तो अंगमां उत्साह आणीने जे असंभव होय ते कही देखाडो.॥२

उचित नहिं इहां बोलवुं, मयणा कहे महाराय ॥

मोहे मन माणस तणां, विरूआ विषय कषाय ॥ ३ ॥

अर्थः– एवुं राजानुं बोलवुं सांभलीने मयणासुंदरी कहे छे के, हे महाराज इहिं आ सभाने विषे बोलवुं उचित नथी, संसारमांहे विरु-

મન મોહને પામે છે ॥ ૩ ॥

નિરવિવેક નરપતિ જિહાં, અંશ નહીં ઉપયોગ ॥
સભા લોક સહુ હાનિયાં, સરિખો મલ્યો સંયોગ ॥૪॥

અર્થઃ- જે ઠેકાણે રાજાને વિવેક નથી, તથા એક અંશ માત્ર શાસ્ત્રનો ઉપયોગ નથી, અને વલી સભાનાં લોક તો સર્વ હાજી હાજી કરનારાં હાજીયાં છે, એવી રીતેં સર્વ સંયોગ સરખો મલ્યો છે તેવી સભાને વિષે બોલવું ઉચિત નથી ॥ ૪ ॥

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

રાગ કેદારો ॥ કપૂર હોવે અતિ ઉજલોરે ॥એ દેશી॥

મન મંદિર દીપક જિસ્યોરે, દીપે જાસ વિવેક ॥
તાસ ન કહિયે પરાભવેરે, અંગ અજ્ઞાન અનેક ॥૧॥
પિતાજી॥ મકરો જૂઠ ગુમાન ॥ એ ઋધ્ધિ અથિર
નિદાન ॥ પિતાજી ॥ જેહવો જલધિ ઉધાન ॥ પિતાજી ॥
મકરો० ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- મનરૂપ મંદિરને વિષે દીપક જેહવો જેને વિવેક દીપે છે, તેના અંગમાં અનેક જાતનું જે અજ્ઞાન છે તે કેવારેં પરાભવ કરે નહીં, માટે હે પિતાજી તમેં જુઠું અભિમાન મકરો. એ સર્વ ઋધ્ધિ જે છે તે

अधिकुं तथा ओछुं एटले न्यूनाधिक कोईथी कीधुं न्नय नहीं ॥२॥

राजा कोपें कलकल्यो रे, सांभलतां ते वात ॥
हाली पण वेरण थई रे, कीधो वचन विघात रे ॥
बेटी ॥ भलीरे भली तुं आज ॥ तें लोपी मुज लाजरे ॥
विणसाड्युं निज काजरे ॥ बेटी ॥ तूं मूरख
शिरताजरे ॥ बेटी ॥ भ० ॥ ३ ॥

अर्थः- एवी मयणा सुंदरीनी वात सांभलतांज राजा क्रोधें करी
ज. ल्यो थको कहेवा लाग्यो के, तुं मने घणी वाली हती पण वेरण थई,
न ८ । महारा वचननो विघात कर्यो, माटे हे बेटी तुं तो आज भली
९ । के०) बोली, ने तें महारी लाज लोपी अने तहारुं पो
१णसाड्युं के०) बगाड्युं तेथी तुं सर्व मूर्ख जनोमां सिरताज छो ॥ ३ ॥

ने पोढी करीरे, भोज २ ५ ८

अर्थः- कपूर सरखा उज्वला फूलनां भोजन कर १८

रत्नेजडित हिंडोला जार मांहे

अर्थः- एक पाटना (पटंबर के०) रेशमी उंचां वस्त्र पहे

पसायथी जाण जे ॥ ५ ॥

અર્થઃ— તે સાંભલી મયણાસુંદરી બોલી કે, હે પિતાજી એ વાતનું તત્ત્વ વિચારો, તમારા મનને વિષે રોષ મ આણો, મેં તમારા કુલમાં ઊપજવાનો ક્યાં જોષ જોયો હતો ? પરંતુ પૂર્વકૃત કર્મના સંયોગથી તમારા કુલમાં આવી અવતરેલી છું ॥ ૬ ॥

મહુલાવો મોટે મનેરે, નવનવ કરો અનિવેદ ॥ તે સવિ કર્મ પસાઊલેરે, એ અવધારો ભેદ ॥ પિ૦ ॥ મ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— તમે મને મહોટે મને કરી મલાવો છો, અને નવા નવા (નિવેદકે૦) ખાન પાન કરાવો છો, તે સર્વ મહારા કર્મના પસાયથી છે, એ (ભેદકે૦) તત્ત્વ તે (અવધારોકે૦) માનો, અવધારણ કરો ॥ ૭ ॥

જો હઠવાદ તમને ઘણોરે, કર્મ ઊપર એકંત ॥ તો તમને પરણાવશું રે, કર્મે આણ્યો કંતરે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ— તેવારેં રાજા કહેવા લાગ્યો કે, જો તમને એકાંત પક્ષેં કર્મ ઊપર ઘણોજ હઠવાદ છે, તો કર્મે આણી આપેલો જે (કંતકે૦) ભરતાર તેન તમોને પરણાવીશું ॥ ૮ ॥

માન હણ્યું જૂઓ એણીયેંરે, માહરૂં સભા સમક્ષ ॥ ફલ દેખાડું એહનેરે, સકલ સભા પ્રત્યક્ષ રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ— રાજા વિચારે છે કે, જૂઓ એ મયણાયેં સર્વ સભા સમક્ષ મહારૂં માન હણ્યું છે, તો તેના ફલ પણ સર્વ સભા દેખતાં થકાં પ્રત્યક્ષ એહને દેખાડું ॥ ૯ ॥

સોજીએ એ શું શીખવ્યુંરે, અધ્યાપક અજ્ઞાન ॥ સજ્જન લોક લાજે સહુરે, દેખી એ અપમાન રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ॥ ૧૦

અર્થઃ— એના સોજીયેં એને આવું તે શું શીખવ્યું ! તથા એનો અ-
ધ્યાપક જે [illegible] ભણાવનાર [illegible] વિચારતે રાજા [illegible] અ-
[illegible] થયેલો [illegible] તે સર્વ [illegible]
[illegible] ॥ ૧૦ ॥

નગરલોક નિંદે સહુ રે, ભણ્યું એહનું ધૂલ ॥ જૂઓ વાત-
ની વાત માંરે, પિતા કર્યો પ્રતિકૂલ રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- નગર નિવાસી લોક પણ સર્વ નિંદા કરવા લાગ્યાં, અને કહેવા લાગ્યાં કે, એ મયણાનું ભણવું તે ધૂલ થયું, જૂઓ તો ખરા, જે વાતની વાતમાં સેજસાજ પોતાના પિતાને પ્રતિકૂલ કર્યો ॥ ૧૧ ॥

મિથ્યાત્વી કહે જૈનનીરે, વાત સવે વિપરીત ॥ જગત
નીતિ જાણે નહીં રે, અવલા ને અવિનીત રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ૧૨

અર્થઃ- વલી મિથ્યાત્વી લોકો કહેવા લાગ્યા કે, જૈનની વાત સર્વે વિપરીત એટલે અવલી છે, જગતની નીતિ કાંઈ એ જાણતા નથી તેથી અવલા છે, અને અવિનીત એટલે વિનય રહિત છે ॥ ૧૨ ॥

અવસર પામી રાયનો રે, રોષ સમાવણ કાજ ॥ કહે પર-
ધાન પધારિયેં રે, રયવાડી મહારાજ રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- એવા સમયને વિષે અવસર પામીને રાજાનો ક્રોધ સમાવવા માટે પ્રધાન કહે છે કે, મહારાજ રયવાડીનો અવસર થયો માટે પધારો ॥ ૧૩ ॥

રાસ ભલો શ્રીપાલનો રે, તેહની ત્રીજી ઢાલ ॥ વિનય
કહે મદ પરિહરો રે, જેહથી બહુ જંજાલ રે ॥ બે૦ ॥ ભ૦ ૧૪

અર્થઃ- ભલો શ્રીપાલ રાજાનો રાસ તેની એ ત્રીજી ઢાલ પૂરી થઈ. આ રાસના કર્ત્તા વિનય વિજયજી ઉપાધ્યાય કહે છે કે, જે થકી સંસારમાં બહુ જંજાલ થાય છે, એવો જે મદ એટલે અહંકાર તેને પરિહરો ત્યાગો ॥ ૧૪

॥ દોહા ॥

રાજા રયવાડી ચઢ્યો, સબલ સેન પરિવાર ॥
મદ માતા મયગલ ઘણા, સહસ ગમે અસવાર ॥ ૧ ॥

અર્થઃ— હવે જલે કરી સહિત એવા સૈન્ય અથવા સજલ એટલે ઘણો એવો જે સૈન્યનો પરિવાર તેને સાથેં લઈને રાજા પોતેં રથવાડીને અર્થેં ચઢ્યો તે પરિવાર કહે છે. એક તો મદેં કરી ઉન્મત્ત થયેલા એવા મયગલ એટલે હાથી ઘણા છે અને (સહસ કે૦) હજારો ગમે અસવાર છે ॥ ૧ ॥

સુભટ સિપાઈ સામટા, જિસ્યા પંચાયણ સિંહ ॥
આયુધ આડંબર અધિક, અટલ અલંગ અબીહ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— વલી સામટા એટલે થોકબંધ સુભટ તથા સીપાઈઓ તે જેવા પંચાનન સિંહ હોય ની તેના સરખા બલવાન છે તે આયુધ જે હથિયાર તેનો અધિક આડંબર તેણે કરીને સહિત થકા ચાલે છે, વલી અટલ એટલે કોઈથી પાછા ટલે નહી, તથા અલંગ એટલે કોઈના ભગાવ્યા ભાગી જાય નહીં, અને અબીહ એટલે કોઈના બીવરાવ્યા બીયે નહીં, અર્થાત્ કોઈના ડરાવ્યા ડરે નહીં એવા સુભટ સીપાઈઓ છે ॥ ૨ ॥

વાઘા કેસરિયા કિયા, રઢિયાલા રજપૂત ॥
મૂછાલા મછરાયલા, યોધ જિસા જમદૂત ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— તથા તેણે કેસરીઆ વાઘા કરેલા છે, અને રઢીયાલા એટલે જે હઠ લીધો તે મૂકે નહીં એવા તે રજપૂત છે, તથા મૂછાલા એટલે મહોટી મૂછવાલા છે, વલી મછરાયલા એટલે અહંભાઈ ધરતા થકા સાક્ષાત્ જેવા યમરાજના દૂત હોય તેવા તે યોદ્ધા છે. ॥ ૩ ॥

પાખરિયા પંખી પરે, ઊડે અંબર જામ ॥
પંચવરણ નેજા નવલ, ગયણ ચોક ચિત્રામ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— તથા પાખર નાખેલા ઘોડાઓ છે તે પાખરીયા ઘોડા (જામ કે૦) જે વખતેં પંખીની પેરે અંબર જે આકાશ તેને વિષે ઊડે છે, તે વખતેં તે ઘોડાઓની ઊપર બેઠેલા જે અસ્વાર લોક છે તેના હાથમાં પાંચ રંગવાલા (નવલ કે૦) નવા નેજા એટલે વાવટા રહ્યા છે તે વાવટાયેં કરીને ગયણ જે આકાશ રૂપ ચોક તેને વિષે જાણે ચિત્રામણ કર્યો હોય એવી શોભાને ધરી રહ્યા છે ॥ ૪ ॥

સરણાઈ વાજે સરસ, ઘૂરે ગુહિર નિશાણ ॥
પુરબાહિર નૃપ આવિયા, ભાલાં ઝલહલ ભાણ ॥૫॥

અર્થઃ— વલી સરસ સરણાઈયો વાજી રહી છે, તથા (ગૂહિર કે૦) ગંભીર શબ્દેં કરીને નિશાનો ઘૂરે એટલે ઘોર કરી રહેલાં છે એવા આડંબરેં કરી રાજા પુરની બાહિર આવ્યા, તિહાં બરછીઓના ભાલાંનો ઝલહલાટ તે ભણીયેં જાણે (ભાણ કે૦) સૂર્યજ હોય નહિ ? એવો દેખાઈ રહ્યો છે ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥

॥ રામચંદકે બાગ, ચાંપો મોરી રહ્યોરી ॥ એ દેશી ॥
મારગ સનમુખ તામ, ઊડે ખેહ ઘણીરી ॥
પૂછે ભૂપતિ દૃષ્ટિ, દેઈ મંત્રી ભણીરી ॥ ૧ ॥

અર્થઃ— હવે આગલ માર્ગે જતાં થકાં સન્મુખ ઘણી ધૂલ ઊડતી દીઠી

([illegible]के०) तेवारें भूपति जेरा ते तेतनामनानस पेंट स्फुरां छे ।।

कुण आवे छे एह, एवडा लोक घणारी ।।
कहे मंत्री रहो दूर, दरिसण एह तणारी ।। २ ।।

अर्थः— हे प्रधान आ एटला घणा लोक ते कोण आवे छे ? तेवारें प्रधान कहे छे के, ए लोको जे आवे छे, तेना दर्शन थकी तमे दूर रहो ।। २ ।।

ए कुष्टी सयसात, थाई एक मणारी ।।
थापी राजा एक, जाये रायराणारी ।। ३ ।।

अर्थः— ए सातशें कोढीया ते सर्व एकमना थई पोतानी उपर एक राजा थापीने राजाओ तथा राणीओने याचे छे ।। ३ ।।

मारग मूकी जाम, नरपति दूर टलेरी ।।
गलितांगुलि तस दूत, आवी ताम मलेरी ।। ४ ।।

अर्थः— ते सांभली जेवारें राजा, मार्ग मूकीने दूर टली गयो एटले बीजे मार्गे चाल्यो तेवारें (गलितांगुलिके०) गली गयेली जयाई गई छे आंगुलीयो जेनी एवो कोढीआओनो दूत तिहां आवीने राजाने मल्यो ।। ४ ।।

उत्तम मारग कांई, जाए दूर तजीरी ।।
उज्जेणीना राय, हारे कीर्त्ति सजीरी ।। ५ ।।

अर्थः— ते दूत कहेवा लाग्यो के हे उज्जेणीना राजा आ उत्तम राजमार्ग त्यजीने तुं दूर कां जाय छे एटले बीजे मार्गे केम जायछे, अने घणा कालनी सजेली कीर्त्तिने आज तुं केम हारी जाय छे ।। ५ ।।

निरमुख आशा भंग, जायक जास रह्यारी ।।
भारभूत जग मांहि, निरगुण तेह कह्यारी ।। ६ ।।

अर्थः— (जासके०) जेनी पासें याचक आवीने निरमुख आशा भंग थई रहे ते प्राणी जगतमां पृथ्वीने भारभूत जेवा निर्गुणी कह्या छे ।। ६ ।।

ચણાં રા.- ॥ ૧

૭ ૮ ૯ ભ ૨ ૨

અર્થઃ- જેમ રૂંખ જે વૃક્ષ તે (દવકે૦) અગ્નિયેંકરી બલ્યો હોય તો (ઘનવુઠ્ઠ કે૦) મેઘવૃષ્ટિ થવાથી વલે એટલે ફરી નવપલ્લવ થાય પણ કુવચને કરીને જેનાં મન (દાધ્યા કે૦) જલ્યાં હોય તો ફરી તે ભવમાં નવપલ્લવ ન થાય ॥ ૧૨ ॥

રોષ તણે વશ રાય, શુદ્ધિ બુદ્ધિ સર્વ ગઈરી ॥
કહે દૂત તુજ રાય, અમ ઘર આણો જઈરી ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ-રોષ જે ક્રોધ તેના વશ થકી રાજાની શુદ્ધિ બુદ્ધિ સર્વ જતી રહી છે, તેથી દૂતને કહે છે કે, તું જઈને તાહારા રાજાને અમારે ઘેર તેડી લાવ ॥

દેઉં રાજકુમારી, રૂપેં રંભ જસીરી ॥
દૂત તણે મન વાત, વિસ્મય એહ વસીરી ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- તેને રંભા જે અપ્સરા તેના જેવી રૂપવાલી એવી રાજકુમરી હું આપું. એ વાત દૂતના મનમાં વિસ્મય જેવી થઈ વસી એટલે લાગી ॥ ૧૪

કિશું વિમાસે મૂઢ, મેં જે વાત કહીરી ॥
નફરે જગમાં તેહ, અવિચલ સાચ સહીરી ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ- દૂતનું વિસ્મિત ચિત્ત જોઈ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે મૂઢ તાહારા મનમાં શું વિમાસે છે, મેં જે વાત કરી તે જગતમાં ફરે નહીં, કેવારે ચલે નહીં, (સહી કે૦) નિશ્ચેં સાચી જાણવી ॥ ૧૫ ॥

શ્રી શ્રીપાલનો રાસ, ચોથી ઢાલ કહીરી ॥
વિનય કહે નિરવાણ, ક્રોધેં સિદ્ધિ નહીંરી ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- એ શ્રી શ્રીપાલરાજાનો રાસ તેની ચોથી ઢાલ કહી, શ્રી વિનયવિજયજી કહે છે કે, (નિરવાણ કે૦) નિશ્ચેં ક્રોધ થકી સિદ્ધિ નથી ॥ ૧૬ ॥

॥ दोहा ॥

शी पोताना आवासने विषे सिंहासन ऊपर बेठो अने मनमां अभिमा-
ननो विलास जेने अधिक एटले घणो छे, एवो थको ॥१॥

मयणाने तेडी कहे, कर्मतणो पक्ष छोड ॥ मुझ पसाय मन आण तिम, पूरुं वंछित कोड ॥२॥

बालकने बतलावतो, हठें चढावे राय ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

તંગાલ (ર ધરેરે, અવગત નાસુખવાસ ॥
ઘોર નાદ ઘોઘર સ્વરેંરે, અરજ કરે અરહાસ ॥ ૨ ॥ચંગાર

અર્થઃ– તથા ધોલા કોઢના રોગેં કરીને શ્વેત એટલે સપેત થઈ ગયેલીઓ છે અંગુલીઓ જેમની તેને શ્વેતાંગુલી કહીયે એવો પુરૂષ ચમરધાર થકો ચામર ધરી રહ્યો છે એટલે ચામર વીંજે છે. વલી રોગેં કરી જેની નાસિકા જવાઈ ગઈ છે. તથા (ઘોરકે૦) ભયંકર છે (નાદકે૦) શબ્દ જેનો એવો પુરૂષ ઘોઘરે સ્વરેં કરીને છડીદાર થકો આગલ નકી પોકારે છે. એટલે આગલ ઊભો થકો અરજી કરેછે, અરહાસ કરેછે ॥ ૨ ॥

વેસર અસવારી કરીરે, રોગી સવિ પરિવાર ॥ જલે
જાવલીએ પરિવર્યોરે, નિસ્યો દગ્ધ સહકાર ॥ ચં૦ ૩

અર્થઃ– જેણે વેસર એટલે ખચ્ચર તેની ઊપર અસવારી કરી છે, તથા જેનો પરિવાર સર્વ રોગી છે એવો ઊંજર રાણો કોઢીયાના પરિવારેં પરવર્યો થકો કહેવો શોભે છે કે, જેમ (જલે જાવલીયે કે૦ ૮. વળના વનમાંહે વૃક્ષો સર્વ જલીને ઠુંઠા થઈ ગયા હોય તેવા જાવ–

ળના વૃક્ષોયેં કરી પરવર્યો થકો (દગ્ધ કે૦) જલેલો એવો (સહકાર કે૦) આંબાનો વૃક્ષ જેવો શોભે, તેવો ઉંબર રાણો કોઢીયાના પરિવારેં પરવર્યો થકો શોભે છે ॥૩॥

કેઈ ટુંટા કેઈ પાંગલા રે, કેઈ ખોડા કેઈ ખીણ ॥
કેઈ ખસિયા કેઈ ખાંસિયા રે, કેઈ દદર કેઈ દીણ ॥ચ૦ ॥૪॥

અર્થઃ- હવે એ ઉંબરનો પરિવાર કહેવો છે ? તે કહે છે. કેટલા એક ટુંટા છે, કેટલા એક પાંગલા છે, કેટલા એક ખોડા છે, કેટલા એક ક્ષીણ થઈ ગયા છે, કેટલા એક ખસીયા એટલે અંગ ઉપર ખસ થયેલી છે, એવા છે, માટે ખાજીયારા છે, કેટલા એકને ખાંસી થયેલી છે, કેટલા એકને દદર એટલે દાદૂર થઈ છે અને કેટલા એક તો રોગના પ્રભાવેં કરી (દીન કે૦) રાંક જેવા થઈ ગયેલા છે ॥ ૪ ॥

એક મુખે માખી બણબણે રે, એક મુખ પડતી લાલ ॥
એક તણે ચાંદાં ચગે રે, એક શિર નાઠા વાલ ॥ચ૦॥કુ૦ ૫

અર્થઃ- એકના મુખ ઉપર તો માખીઓ બણબણાટ કરી રહી છે, એકનાં મુખમાંથી લાલ પડે છે, એકના શરીર ઉપર ચાંદા એટલે ચાંઠાં ચગચગી રહ્યાં છે; અને એકના શિર ઉપરના વાલ જે મોવાળા તે પણ રોગના પ્રભાવેં નાસી ગયા છે.॥ ૫ ॥

ચઉટા માંહે ચાલતાં રે, સોર કરે સયસાત ॥
લોક લાખ જોવા મલ્યાં રે, એહ કિસ્યો ઉતપાત ॥૬॥

અર્થઃ- એવા (સયસાત કે૦) સાતશેં જણં કોઢીઆ તે ચઉટામાંહે ચાલતાં થકાં સોર બકોર કરેછે. તેને લાખો ગમે લોક જોવાં મલ્યાં છે, એકઠાં થયાં છે, તે જોવાવાલાં કહેછે કે, આ તે શ્યો ઉત્પાત છે! ॥૬॥

ઢોર ઘસે કૂતર ભસે રે, ધિગ ધિગ કહે મુખવાચ ॥
જન પૂછે તમેં કોણ છો રે, ભૂત કે પ્રેત પિશાચ ॥૭॥

અર્થઃ- ઢોર ઘસે છે એટલે સામા શીંગડા માંડે છે, અને કુતરાં ભ-

साथें थयां एम करतां पिंजर राणो पण तिहां प्रजापाल राजा बेठो छे

अर्थः- तेवारें मयणासुंदरीने राजा कहे छे के, जे तमारो (नाह

૨

અર્થઃ— જે પિતાયેં પાંચની સાખેં ભરતાર આપ્યો તે રાજાનો જાયો હોવે કિંવા રંકનો જાયો હોય તો પણ તેને દેવની પરેં આરાધવો ઊત્તમ કુલની સ્ત્રીના મનમાં એજ જંત હોય છે ॥૧૨॥

કરી પ્રણામ નિજ તાતનેરે, વયણ વિમલ મુખ રંગ॥
આવીને ઊભી રહીરે, ઊંબરને વામંગ રાચં॰॥૧૩॥

અર્થઃ— એમ વિચારી મયણાસુંદરી પોતાના પિતાને પ્રણામ કરીને તેના વચન અને મુખનો રંગ તે શરદ પૂનમના ચંદ્રમાની પેરેં (વિમલ કે૦) ઊજ્વલ નિર્મલ છે એવી થકી પોતેં શાસ્ત્રને જાણેં ને વખતેં શુદ્ધ લગ્નની વેલા જાણવામાં આવી તે વખતેં ઊંબર રાણાના (વામાંગ કે૦) ડાબી બાજુયેં આવીને ઊભી રહી પોતેંજ પોતાને હાથેં હાથ મેળાવો કર્યો ॥૧૩॥

ोढ रोगनी
ीने कर्म आंधुं नहीं मा

ोपण राज्ञ पो न

१४ ।।

ठ
मं

र्घ महा
? अेतो निश्चय पोताना कर्मनेज माने छे माटे में
नो दोष म्हारे माथे लीधो नथी ।। १५ ।।
ी हलियायत थया रे, देखी कन्या पास ।। परमे
स - रु (ु । , । ० ६
:- . . ६ २ २ -
त थया अेटले खुशी थया अने विचारवा लाग्या के, परमेश्वरें म
न अमारी आशा पूरण करी ।। १६ ।।
सुगुण रास श्रीपालनो रे, तिहां अे पांचमी ढाल ।।
विनय कहे श्रोता , ८ ८ ०.
अर्थः- रूडा गुणें करी शोभित अेवो श्रीपालनो रास तिहां अे पांचमी

ઢાલ થઈ વિનયવિજયજી કહે છે કે, શ્રોતાને ઘેર મંગલિકની માલા હોજો ॥ ૧૭ ॥

દોહા.

કોઈ કહે ધિક રાયને, એવડો રોષ અગાધ ॥
કોઈ કહે કન્યાતણો, એ સઘલો અપરાધ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- હવે એવું કૃત્ય જોઈને કોઈક તો કહે છે કે, પોતાના ફરજંદ ઊપર એટલો અગાધ રોષ રાજે છે માટે એ રાજાને ધિક્કાર છે, વલી કોઈક તો એવું કહે છે કે, એ સર્વ અપરાધ કન્યાનોજ છે ॥ ૧ ॥

ઊતારે આવ્યા સહૂ, સુણતાં ઈમ જન વાત ॥
અનુચિત દેખી આથમ્યો, રવિ પ્રગટી તવ રાત ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- એમ (જનકે૦) લોકોના મુખથી વાતો સાંભલતાં થકાં સર્વ પોતાને ઊતારે એટલે સ્થાનકે આવ્યા. તે વખત (રવિકે૦) સૂર્યપણ એ અનુચિત એટલે અણઘટતું કાર્ય થયું દેખીને (આથમ્યોકે૦) અસ્ત પામ્યો તેવારે રાત્રિ પ્રગટ થઈ ॥ ૨ ॥

યથાશક્તિ ઊત્સવ કરી, પરણાવી તે નાર ॥
મયણા ને ઊંબર મલી, જેહાં ભુવન મઝાર ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- કોઢીયાયેં પોતાની યથાશક્તિયેં ઊત્સવ કરીને તે કન્યાને પરણાવી; પછી મયણા અને ઊંબર એ જેહુ મલીને ઊતારાનુ ભુવન ને ઘર તેમાં જઈ જેઠાં ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ છઠ્ઠી ॥

॥ કોઈલો પર્વત ધુંધલોરે લો ॥ એ દેશી ॥

ઉંજર મનમાં ચિંતવેરે લો, ધિગ ધિગ મુજ અવતા-
રરે ॥ છબીલી ॥ મુજ સંગતથી વિણસશેરે લો
એહવી અદ્ભુત નારરે ॥ રંગીલી ॥ ૧ ॥

અર્થઃ— હવે ઉંજર રાણો પોતાના મનમાં ચિંતવે છે કે, ધિક્કાર છે ધિક્કાર છે મ્હારા અવતારને ! આ છબીલી સુંદર અદ્ભૂત રૂપવાળી રંગીલી એવી સ્ત્રી છે, તે મ્હારી સંગતથી વિણસશે એટલે વિનાશ પામશે એનું શરીર બગડશે ॥ ૧ ॥

સુંદરી હૃદય વિમાસજોરે લો, ઊંડો કરી આલોચરે
॥ છ૦ ॥ કાજ વિચારી કીજીએરે લો, જેમ નપડે
ફરી શોચરે ॥ રંગી૦ ॥ સું૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— એમ પોતાના મનમાં ચિંતવીને સુંદરીને કહેવા લાગ્યો જે, તમે ઊંડો આલોચ એટલે વિચાર કરીને વિમાસી જૂઓ કેમ કે જે કોઈ કામ કરવું તે વિચારીને કરવું, જેમ કરીને તે કામ માંહે કાંઈ શોચ કરવો પડે નહીં તેવી રીતેં કરવું ॥ ૨ ॥

મુજ સંગેં તુજ વિણસશેરે લો, સોવન સરિખો દે-
હરે ॥ છ૦ ॥ તું રૂપેં રંભા જિસીરે લો, કોઢી શું
શો નેહરે ॥ રંગી૦ ॥ સું૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— તાહાર [illegible]
નાશ પામશે તું તો રૂપેં કરીને રંભા જેવી [illegible]
કોઢીયાની સાથેં શ્યો સ્નેહ કરવો ? ॥ ૩ ॥

લાજ ઈહાં મન નાણીએરે લો, લાજેં વિણસે કા-

માતા ચરણે નઈ રે લો, સુંદર

૦૧૮

અર્થઃ- મારે આ ઠેકાણે મનમાં લાજ આણવી નહી, જે લાજ

તાને ચરણે નઈને બે સુંદ

ઢલક ઢલક આંસુ પડે રે લો,

અર્થઃ- તમે એવાં વચન કેમ બોલો છો? એ વચન થકી તો માણ

पश्चिम रवि नवि ऊगमे रे लो, जलधि न लोपे सीम रे ॥ वाले० ॥ सती अवर इच्छे नहीं रे लो, ज्यां जीवे त्यां सीम रे ॥ वाले० ॥ वच० ॥ ७ ॥

अर्थः- जेम रवि जे सूर्य छे, ते क्यारें पश्चिम दिशायें ऊगे नहीं, तथा जलधि जे समुद्र, ते पोतानी सीम एटले मर्यादा मूके नही, तेम जे सती छे ते पण ज्यां लगे आ शरीरमां जीवती रहे त्यां लगें पंचनी साखें परणेला भर्त्तार विना (अवरके०) बीजा पुरुषने इच्छे नहीं ॥ ७ ॥

॥ दोहा ॥ जिहां जीवे जीवीं अप्पणा, तिहां जीवे सज कोई ॥ दीवे तेल घटी गयुं, जब अंधेरा होय ॥ १ ॥

उदयाचल ऊपर चढ्यो रे लो, मानुं रवि परभात रे ॥ वाले० ॥ मयणा मुख जोवा भणी रे लो, शील अचल अवदात रे ॥ वाले० ॥ वच० ॥ ८ ॥

अर्थः- एम स्त्री अने भरतार पोत पोतामां वातो करतां थकां रात्रि वीती गई अने प्रभातनो सूर्य उदयाचल पर्वतनी ऊपर चडी आव्यो ते कवीश्वर केहे छे के (मानुंके०) जाणुं छुं के जेना चलायमान न थाय एवा अचल शीलना (अवदात के०) वखाण छे एवी मयणासुंदरी तेनुं मुखकमल जोवांने अर्थें चड्यो होय नहीं! ए उत्प्रेक्षा करी छे ॥ ८ ॥

चक्रवाक दुःख चूरतो रे लो, करतो कमल विकास रे ॥ वाले० ॥ जगलोचन जव ऊगीयो रे लो, पसर्यो पुहवी प्रकाश रे ॥ वाले० ॥ वच० ॥ ९ ॥

अर्थः- चक्रवाक ते चकवा चकवीना विरह दुःखने चूरतो थको अने सूर्य विकाशी कमलने विकस्वर करतो एवो जगतना लोचन सरखो सूर्य जेवारें ऊग्यो, तेवारे पृथ्वीने विषे प्रकाश एटले अजवालुं सर्वत्र पसर्युं ॥ ९ ॥

आवो देव जुहारीये रे लो, ऋषभदेव प्रासाद रे ॥ वाले० ॥ आदीसर मुख देखतां रे लो, नासे दुःख विषवाद रे ॥ वाले० ॥ वच० ॥ १० ॥

अर्थः- तेवारें मयणासुंदरी उंबर राणाने कहे छे के, हे स्वामी ! देव जुहारवा साटु म्हारी साथे आवो एटले चालो तो आपणे देव जुहारवा श्री ऋषभदेव स्वामीना प्रासादने विषे जईयें. त्यां श्रीआदीश्वर भगवाननुं मुख देखतां थकां दुःख अने विषवाद ते सर्व भांजे नाश पामे ॥ १० ॥

मयणावचणें आवियो रे लो, उंबर जिन प्रासाद रे ॥ जिणेसर ॥ आदीश्वर अवलोकतां रे लो, उपन्यो मन आल्हाद रे ॥ जिणेसर ॥ तिहुअण नायक तुं वडो रे लो, तुम सम अवर न कोय रे ॥ जिणेसर ॥ ति० ॥ ११ ॥

अर्थः- एवां मयणा सुंदरीनां वचने करी उंबर राणो, जिनराजना प्रासादनें विषे आव्यो. त्यां जिणेसर ने श्री आदीश्वर भगवान् तेमने अवलोकतां एटले जोतां थकां मनने विषे (आल्हाद के०) हर्ष उपनो. तेवारें उंबर राणो कहे छे के, हे त्रण भुवनना नायक, तुं म्होटो छो ताहारा सरखो बीजो कोई देव नथी ॥११॥

मयणायें जिन पूजिआ रे लो, केसर कुसुम कपूर रे ॥

૯. રેલો, દોડર પરિ-
॥ ૧૨

અર્થઃ- કેશર, કુસુમ અને કપૂરેં કરી મયણાયેં જિનેશ્વરને પૂજ્યા ... જેવો લાજીણો એટલે લા...

॥ ૨॥

તિહું॥૧૩॥

અર્થઃ- તેવાર પછી ચૈત્યવંદન કરી, ભાવના ભાવીને, ભાવેં કરી ... મણિ રત્ન સમાન છો, વલી મોક્ષમાર્ગના દાયક એટલે દેવાવાલા છો ॥૧૩॥

ઈહ ભવ પરભવ તુજવિના રે લો, અવર ન કો-
આધાર રે ॥ જિણે૦॥ દુઃખ દોહગ દૂરેં કરો રે લો,
અમ સેવક સાધાર રે ॥ જિણે૦॥ તિહું૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- આ ભવ તથા પરભવને વિષે તુજ વિના બીજો કોઈ આધાર નથી, માટે અમ સેવકને આધાર સહિત થઈને અમારાં દુઃખ દૌર્ભાગ્ય દૂરેં કરો ॥૧૪॥

કુસુમમાલ જિનકંઠથી રે લો, હાથ તણું ફલ દી-
ધ રે ॥ જિણે૦॥ પ્રભુપસાય સહુ દેખતાં રે લો, ઊં-
બરેં એ જેહ લીધ રે ॥ જિણે૦॥ તિહું૦॥૧૫॥

અર્થઃ- તેવારેં પ્રભુના કંઠથકી ફૂલની માલા તથા પ્રભુના હાથ તણું ફલ એટલે પ્રભુના હાથમાંહે રહેલું જે બીજોરૂં ફલ એ જે

वस्तु ते शासन देवतायें परमेश्वरना पसायथी सर्व लोकने देखतां ऊंबर राजाने दीधी एटले जे वस्तु ऊंबर राजाना हाथ नजीक आवी तेने ऊंबरे लीधी. ईहां प्रभुनो पसाय ने कह्यो छे ते उपचारथी कह्यो छे ॥ १५ ॥

मयणा काउस्सग्ग पारिओरे लो, हियडे हर्ष न माय रे ॥ निण० ॥ एसही शासन देवतारे लो, कीधो अम सुपसायरे ॥ निण० ॥ तिहु० ॥ १६ ॥

अर्थः- मयणायें काउस्सग्ग पार्युं, तेना हैयामां हर्ष समातो नथी, अने मनमां एम चिंतवे छे जे ए निश्चयथी शासन देवतायें अमने रूडो पसाय कर्यो ॥ १६ ॥

सुगुण रास श्रीपालनोरे लो, तिहां ए छट्ठी ढालरे ॥ निण० ॥ विनय कहे श्रोता घरेरे लो, होजो मंगल मालरे ॥ निण० ॥ तिहु० ॥ १७ ॥

अर्थः- रूडा गुणे करी सहित एवो जे श्रीपालनो रास तेने विषे जे छट्ठी ढाल पूरण थई. तिहां श्री विनय विजय उपाध्यायजी कहे छे के, श्रोताजनोना घरने विषे मंगलिकनी माला होजो ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

पासें पोसह शालमां, जेठा गुरु गुणवंत ॥ कहे मयणा हिये देशना, आवो सुणीयें कंत ॥ १ ॥

अर्थः- हवे मयणा कहे छे के, देरासरनी पासे पोसह शालामां गुणवंत गुरु जेठा छे, ते देशना आपे छे, माटे हे (कंत के०) भरतार तिहां महारी साथें आवो तो आपणे धर्मोपदेश सांभलीये ॥ १ ॥

नर नारी जेहु नणां, आव्यां गुरुने पाय ॥

વિધિપૂર્વક વંદન કરી, બેઠાં બેસણ ઠાય ॥૨॥

અર્થઃ- પછી સ્ત્રી અને ભર્ત્તાર એ બેહુ જણ ગુરૂના પગ આગળ આવી, વિધિપૂર્વક વંદના કરીને પોતાના બેસવાને સ્થાનકે જઈ બેઠાં ॥૨॥

ધર્મલાભ દેઈ ધુરે, આણી ધર્મ સનેહ ॥
યોગ્ય જીવ જાણી હવે, ધર્મ કહે ગુરૂ તેહ ॥૩॥

અર્થઃ- ગુરૂયે પણ તેમને પ્રથમ ધર્મલાભ દેઈ, ધર્મ સ્નેહ લાવી, યોગ્ય જીવ જાણી કરી ધર્મોપદેશ કહેવા માંડ્યો ॥૩॥

॥ ઢાલ સાતમી ॥

॥ વાત મ કાઢો હો વ્રતતણી ॥ એ દેશી ॥

ભમતાં એહ સંસારમાં, દુલહો નરભવ લાધ્યો રે ॥ છાંડી નિંદ પ્રમાદની, આપ સવારથ સાધો રે ॥ ચેતન ચેતો રે ચેતના ॥ આણી ચિત્ત મઝાર રે ॥૧

અર્થઃ- હે ભવ્ય પ્રાણિયો ! આ પારાવાર સંસારમાં ચોરાશી લાખ

जीवने ऊपजवानी योनियो छे तेने विषे भमतां थकां दोहेलो मनुष्य नो भव पामीने प्रमादनी निन्द्रा ने आळस तेने छांडी धर्म मार्ग आदरीने पोतानो स्वारथ साधो. कारण के मनुष्य भव शिवाय वळी अन्य तिर्यंचादिकना भवमां धर्मसामग्री मळवी तमोने दुर्लभ थाशे माटे प्राप्त थयेला मनुष्य भवने व्यर्थ न गमावो, ए वात तमारा चित्तने विषे लावीने चेतननी चेतनाने चेतो, अथवा हे चेतन तमे तमारी चेतनाने चेतो ॥ १ ॥

सामग्री सवि धर्मनी, आले जे नर जोई रे ॥ मा-
खीनी परे हाथ ते, घसतां आप विगोई रे ॥ चे० ॥ २ ॥

अर्थः- धर्मनी सर्व सामग्री पामीने जे प्राणी (आले के०) मिथ्या फोकट जोई नाखे छे, ते प्राणी मधुपुडानी माखीनी पेरें हाथ घसतो पोताने विगोवे छे. एटले छेवट पश्चात्ताप करे छे ॥ २ ॥

लगन लई जहु जुगति सुं, जिम कोई परणवा जायरे ॥
लगन वेला गई ऊंघमां, पछे घणुं पछतायरे ॥ चे० ॥ ३

अर्थः- तेनी ऊपर दृष्टांत कहे छे. जेम कोई मनुष्य, घणी मोटी युक्तिथी लग्न लईने परणवा माटे जाय, पछी जे वारें लग्ननी वेळा आवे, तेवारे तेने ऊंघ आवी जाय तेथी लग्नवेळा तो ऊंघमां गई. पछी जेवारें जागृत थाय, तेवारें घणुंज पश्चात्ताप करे. तेम मनुष्य भवरूप सामग्री पामीने प्रमादमां पड्यां थकां धर्म करणी नही करे तो पश्चात्ताप करे ॥ ३ ॥

ईणी पेरे देई देशना, करे भविक ऊपगार रे ॥ गुरु
मयणाने ओलखी, बोलावे तेणी वार रे ॥ चे० ॥ ४ ॥

अर्थः- ए रीतें गुरुयें धर्मदेशना आपी भव्य जीवोने ऊपकार कर्यो. देशना समाप्त थया पछी जेवारें गुरुयें मयणाने ओळखी तेवारे बोलावता हवा ॥ ४ ॥

रे कुमरी तुं रायनी, साथें सबल परिवार रे ॥ अम

उपासरे आवती, पूछण अरथ विचाररे॥ये०॥५

अर्थः– रे इति संबोधने, अेटले रे अेवा संबोधने बोलावे छे के, तुं तो राजानी कुमारिका छे, माटे घणा सैन्य सहित परिवारे परवरी थकी अमारे उपासरे सूत्रनो अर्थ विचार पूछवाने सारु आवती हती ५

आज किस्युं इम अेकली, अे कुण पुरुष रतन्नरे॥धु-रथी वात सवे कही, मयणा थिर करी मन्नरे॥ये०॥६॥

अर्थः– ते आजे तुं अेम अेकलीज केम आवी? अने आ उत्तम लक्षणें लक्षित, पुण्यवंत, रत्नसमान पुरुष ताहारी साथे कोण छे? अेवुं गुरुनुं बोलवुं सांभलीने मयणा सुंदरीयें पोतानुं मन स्थिर करीने जे वात बनी ते सर्व धुरथी अेटले प्रथमथी मांडीने गुरुने कही ॥६॥

मन मांहे नथी आवतुं, अवर किस्युं दुःख पूज्यरे॥ पण जिनशासन हेलना, साले लोक अबूझरे॥ये०॥७

अर्थः– हे पूज्य, हे प्रभु म्हारा मनमां (अवर के०) बीजुं तो (किस्युं के०) कांई पण लगार मात्र दुःख आवतुं नथी; पण अबूझ ने मिथ्यादृष्टि मूर्ख लोक छे, ते जिन शासननी हेलना अेटले निंदा करे छे, अने शिव धर्मनी प्रशंसा करे छे, ते दुःख म्हारा हृदयमां साले छे, अेटले साल जेवुं खूंची रह्युं छे॥७॥

गुरु कहे दुःख न आणजे, ओछुं अंश न लावेरे॥ चिंतामणि तुज करचड्यो, धर्म तणे परभावेरे॥ये०॥८

अर्थः– ते सांभली गुरु कहे छे के, तमे कोई वातनुं दुःख लावशो नहीं, लावें करी अेक अंश मात्र पण ओछुं लावशो नहीं अेटले कोई वातें अभाव लावशो नहीं धर्मने प्रभावें आ चिंतामणि रत्न सरिखो पुरुष ताहरा (कर के०) हाथे चड्यो छे॥८॥

शासन वड वधती वर अेह छे, होशे राया रायरे॥

अर्थः- ए ताहारो वर ते (वडेरे) महोटा वजतनो धणी छे, ए

अर्थः- एवुं सांभलीने मयणा गुरुने विनति करेछे के, हे स्वामी

अर्थः- तेवारें सूरि ने आचार्य ते मयणाने कहे छे के, हे [illegible]

अर्थः- एवुं कहीने श्री मुनिचंद्र सूरियें जेम छाशने विलोवी

तेमांथी माजण उद्धरी काढीये तेनी परे आगम ग्रंथोने वलोवीने तेमांथी सिद्धचक्रनो यंत्र लेई काढयो ॥ १३ ॥

अरिहंतादिक नवपदे, ॐ-ह्रीँ पद संयुत्तरे ॥ अवर मंत्राक्षर अलिनवा, लहिजें गुरुगम तत्तरे ॥ चे० ॥ १४

अर्थः- ते केहेवो यंत्र तो के अरिहंतादिक नवपदने विषे ॐ ह्रीँ ए बीज अक्षर पदें सहित तेमज (अवर के०) बीजा पण (अलिनवा के०) नवा नवा मंत्राक्षर घणा छे, तेनुं (तत्त के०) तत्त्व ते गुरुगमथी लहियें एटले पामीयें ॥ १४ ॥

सिद्धादिक पद चिहुं दिशे, मध्ये अरिहंत देवरे ॥ दरिसण नाण चरित्त ते, तप चिहुं विदिशें सेवरे ॥ चे० ॥ १५

अर्थः- एनुं सिद्धपद आदे देईने एटले सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु ए चारे पदने चार दिशाओने विषे स्थापवां अने मध्य लागमां श्री अरिहंत देवने स्थापन करवा तथा दरिसण, (नाण के०) ज्ञान, चारित्र अने तप ए चार पद ते चार विदिशाओने विषे स्थापन करीने सेववां ॥ १५ ॥

अष्ट कमलदल ईणी परें, यंत्र सकल शिरतानरे ॥ निर्मल तन मन सेवतां, सारे वंछित कानरे ॥ चे० ॥ १६

अर्थः- (ईणिपरे के०) आठ पांखडीना कमळनुं जे दल तद्वत् ए यंत्र ते सर्व यंत्रमां (शिरतान के०) महोटो छे. एने (निर्मळ के०) शुद्ध एवा तन अने मन तेणे करी सेवतां थकां सेवनारना मनोवांछित कार्यनी सिद्धि थाय ॥ १६ ॥

आशो शुद मांहे मांडीजें, सातमथी तप एहरे ॥ नव आंबिल करी निर्मलां, आराधो गुणगेहरे ॥ चे० ॥ १७

अर्थः- आशो शुदि मांहे सातमने दिवसथी ए तप मांडीयें, एटले तपनो प्रारंल करीये, तिहांथी नव दिवस पर्यंत निर्मळ एवा नव

आयंबिल करीने सर्व उत्तम गुणना घर रूप एवो ए श्री सिद्ध-यक्र यंत्र तेने आराधो ॥ १७ ॥

विधिपूर्वक करी धोतियां, जिन पूजे त्रण कालरे ॥ पूजा आठ प्रकारनी, कीजें थई उजमालरे ॥ भ० ॥ १८ ॥

अर्थः– शुद्ध धोतीयां करी पहेरीने प्रभात, मध्यान्ह अने सांज ए त्रणे कालें जिनने पूजे. विधिपूर्वक अष्टप्रकारी पूजा उजमाळ थईने करीयें ॥ १८ ॥

निर्मल भूमि संथारियें, धरिए शील जगीशरे ॥ जपीए पद एक एकनी, नोकरवाली वीशरे ॥ भ० ॥ १९ ॥

अर्थः– नव दिवस पर्यंत निर्मळ भूमिने विषे संथारो करीयें एटले भूमि उपर सुईए, तथा (जगीश के०) मननी होंशे करी शियळ व्रत धारण करीयें अने ए नवपद मांहेला एकेका पदनी वीश वीश नोकरवाली जपीयें ॥ १९ ॥

आठ थोईए वांदीएं, देव सदा त्रण वाररे ॥ पडिक्कमणां दोय कीजीए, गुरु वेयावच्च साररे ॥ भ० ॥ २० ॥

अर्थः– वळी आठ थोईये करीने सर्वदा प्रभात, मध्यान्ह अने सायंकाल, ए त्रणवार देव वांदीयें, तथा बे वखत पडिक्कमणां करीयें, अने श्रेष्ठपणे श्रीगुरुनो वेयावच्च करीयें ॥ २० ॥

काया वश करी राखीएं, वचन विचारी बोलरे ॥ ध्यान धर्मनुं धारीएं, मनसा कीजें अडोलरे ॥ २१ ॥

अर्थः– पोतानी कायाने वश करी राखीये, वचन बोलवुं पडे ते विचारी बोलवुं यद्वा तद्वा न बोलवुं. ध्यान मात्र एक धर्मनुंज धरवुं अने मनने अडोल करवुं परंतु डगमगतुं न करवुं ॥ २१ ॥

पंचामृत करी एकठां, परिगल कीजें पखालरे ॥ न-

વમે દિન સિદ્ધચક્રની, કીજેં ભક્તિ વિશાલ રે ॥ ચે૦ ૨૨

અર્થઃ- દૂધ, દહીં, સાકર, ઘૃત અને જળ, એ પંચામૃત એકઠાં ક-રીને (પખાલ કે૦) બહુ વિધિયે કરી પ્રભુની પ્રતિમાને પખાલ કરવી એમ આઠ દિવસ અષ્ટપ્રકારી પૂજા પૂર્વક ભક્તિ કરીયેં, અને નવમે દિવસે તો વળી સિદ્ધચક્રની વિશાળ એટલે મહોટી ભક્તિ કરીયેં ॥ ૨૨ ॥

શુદ સાતમથી ઇણી પરે, ચૈત્રી પૂનમ સીમ રે ॥ ઓલી એહ આરાધીયેં, નવ આંબિલની નીમ રે ॥ ચે૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ- (ઇણિપરેં કે૦) એણ રીતેં એટલે જેમ આશો શુદિ સાતમના દિવસથી નવ આંબિલ કરવાં તેમજ ચૈત્ર શુક્લ સપ્તમીથી માંડીને પૂર્ણિમાં (સીમ કે૦) મર્યાદ છે ત્યાં સુધી એણ આયંબિલની ઓલીને નિયમે કરી આરાધિયેં ॥ ૨૩ ॥

ઇમ એકાશી આંબિલેં, ઓલી નવ નિરમાય રે ॥ સાઢાચ્યાર સંવચ્છરે, એ તપ પૂરણ થાય રે ॥ ચેતન ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ- એમ એક વર્ષમાં આશો અને ચૈત્ર મળી બે ઓલીમાં અઢાર આયંબિલ થાય. તેવાં એકાશી આયંબિલ (નિરમાય કે૦) કપટ રહિતપણે કરવે કરીને જેવારે નવ ઓલી સંપૂર્ણ થાય, તેવારે સર્વ મળી સાડાચ્યાર વર્ષે એ આયંબિલ તપ પૂર્ણ થાય ॥ ૨૪ ॥

ઉજમણું પણ કીજીયેં, શક્તિતણે અનુસાર રે ॥ ઇહ ભવ પરભવ સુખ ઘણાં, પામીનેં ભવપાર રે ॥ ચે૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ- પૂર્ણ થયા પછી પોતાની શક્તિનેં અનુસારેં ઉજમણું પણ કરી-

અર્થઃ- હવે એ સિદ્ધચક્રના આરાધન કરવાથી શું ફળ થાય તે કહે

॥૨૬॥

॥૨૭॥

અર્થઃ- જે શ્રી સિદ્ધચક્રજીના ન્હવણ જળે કરી અઢાર જાતના

॥૨૭॥

૨૮

અર્થઃ- વળી (લીમડે૦) જિહ્વાભણા એવા ને ભગંદર રોગ સંબં-

પ્રકારના (વિષકે૦) ઝેર તેની વેદના તેમજ સાત પ્રકારના (જ્વરકે૦)

॥૨૮॥

અર્થઃ- તથા ખાંસી, જેન અને જસ રોગ, વળી (ચક્ષુકે૦) નેત્ર-

૨૯

પેટની, ટલે દુખ દંતનાં સૂલરે ॥ ચેત૦ ॥ ૩૦ ॥

અર્થઃ- તથા હીકનો રોગ, ક્ષસનો રોગ, હેડકીનો રોગ, નારાં પડ્યા હોય તે, નાસુરનો રોગ, પાગનું દરદ, અને પેટની પીડા તથા દાંતનું શૂલ એ સર્વ રોગ ટળી જાય ॥ ૩૦ ॥

નિર્ધનિયાં ધન સંપજે, પુત્ર અપુત્રીયા હોયરે ॥ વિણ કેવલી સિદ્ધયંત્રના, ગુણ ન શકે કહી કોયરે ॥ ચે૦ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ- વળી ને નિર્ધન હોય તે ધનવંત થાય, તથા અપુત્રીયા હોય તેને પુત્ર થાય, ઘણું શું કહીયેં એ શ્રી સિદ્ધચક્રજીના ગુણને કેવલી ભગવાન્ વિના બીજો કોઈ કહી શકે નહી ॥ ૩૧ ॥

રાસ ભલો શ્રીપાલનો, તિહાં એ સાતમી ઢાલરે ॥ વિનય કહે શ્રોતા ઘરે, હોજો મંગલ માલરે ॥ ચેત૦ ॥ ૩૨ ॥

અર્થઃ- ભલો શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ તેની એ સાતમી ઢાલ કહી. આ રાસના કર્ત્તા શ્રી વિનય વિજયજી ઉપાધ્યાય કહે છે કે શ્રોતાઓને ઘેર માંગલિકની માલા હોજો ॥ ૩૨ ॥

॥ દોહા ॥

શ્રી મુનિચંદ મુનીશ્વરેં, સિદ્ધયંત્ર કરિ દીધ ॥
ઇહભવ પરભવ એહથી, ફલશે વંછિત સિદ્ધ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- એમ શ્રી મુનિચંદ્ર નામા મુનીશ્વરેં એ શ્રી સિદ્ધચક્રનો યંત્ર કરી દીધો, એના માહાત્મ્યથી આ ભવેં અને પરભવેં મનોવાંછિત સિદ્ધિ ફલશે ॥ ૧ ॥

શ્રી ગુરૂ શ્રાવકને કહે, એ જેહુ સુગુણ નિધાન ॥
કોઈક અવસર પામીએં, સેવો થઈ સાવધાન ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- પછી પાસે બેઠેલા શ્રાવક સમુદાયને શ્રી ગુરૂ કહે છે કે,

[illegible] છે, [illegible] ગુરુ [illegible] (વાનકેં૦) [illegible] એમ [illegible] એવા [illegible]

સાહમિના સગપણ સમું, અવર ન સગપણ કોય ॥
ભક્તિ કરે સાહમિતણી, સમકિત નિર્મલ હોય ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— જે માટે ભગવંતે કહ્યું છે કે, સ્વામીના સગપણ સમાન બીજું કોઈ સગપણ નથી. કેમ કે સાધર્મની ભક્તિ કરવાથી પોતાનું સમકિત શુદ્ધ નિર્મળ થોડું થાય ॥ ૩ ॥

પધરાવે આદર કરી, સાહમિ નિજ આવાસ ॥
ભક્તિ કરે નવ નવ પરે, આણી મન ઉલ્લાસ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— એવું ગુરુનું વચન સાંભળી તે ભલા શ્રાવકો સંતોષવંત થઈને મહોટા આદરે કરીને સાધર્મી ભાઈઓને પોતાના (આવાસકેં૦) ઘરને વિષે પધરાવતા હવા. તિહાં મનમાં ઉલ્લાસ આણીને તે સ્ત્રી ભર્તારની ધન, ધાન્ય વસ્ત્રાદિકે નવા નવા પ્રકારની ભક્તિ કરે છે ॥ ૪ ॥

ત્યાં સઘલો વિધિ સાચવે, પામી ગુરુ ઉપદેશ ॥ સિદ્ધચક્ર પૂજા કરે, આંબિલ તપ સુવિશેષ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ— તિહાં સાધર્મિને ઘેર રહ્યાં થકાં સર્વ પ્રકારનો વિધિ સાચવે છે, મયણાના ઉપદેશે કરી ગુરુનો ઉપદેશ પામીને શ્રીસિદ્ધચક્રની પૂજા કરે છે. (સુકેં૦) ભલું એવું આયંબિલ તપ, વિશેષ આદરે છે ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ આઠમી ॥
॥ ચોપાઈની દેશી ॥

આશો શુદિ સાતમ સુવિચાર, ઓલી માંડી સ્ત્રી

भरतार ॥ अष्ट प्रकारी पूजा करी ॥ आंबिल कीधां मन संवरी ॥ १ ॥

अर्थः- हवे तिहां रहेतां थकां आशो शुदि सातमनो दिवस आव्यो. तेवारे भला विचार पूर्वक शुभ मुहूर्त्त जोईने स्त्री अने भर्त्तार बेहु जणे आयंबिलनी ओळी मांडी, श्रीसिद्धचक्रनी अष्टप्रकारी पूजा करी मनमां संवर भाव आणी आयंबिलना पच्चख्खाण कर्यां ॥ १ ॥

पेहेले आंबिल मन अनुकूल, रोग तणुं तिहां दाध्युं मूल ॥ अंतरदाह सयल उपशम्यो, यंत्र-न्हमण महिमा मनरम्यो ॥ २ ॥

अर्थः- तिहां मनना अनुकूलपणें करेला पेहेलाज आयंबिलें श्रीपालना शरीरें जे कोढरोग हतो तेनुं मूल दाधुं एटले बली भस्म थयुं, तेने लीधे अंतरमां जे (दाहके०) दाझ थती हती, ते सर्व उपशम पामी तेथी सिद्धचक्रजी संबंधि यंत्रना न्हमणनो महिमा तेना मनमां रमी रह्यो के, एनाथी सर्व जगतर शमी गई एवुं मनमां जण्युं ॥ २ ॥

बीजे आंबिल बाहिर तयां, निर्मल थई जपतां निनरयां ॥ एम दिन दिन प्रति वाध्यो वान, देह थयो सोवन्न समान ॥ ३ ॥

अर्थः- बीजे आयंबिलें श्रीजिनराजने रुचिवंत थई वधता भाव सहित जपतां थकां बाहेरनी जे (तया के०) चामडी ते निर्मल थई एम दिवस दिवस प्रत्ये शरीरनो वान वधतो वधतो कोढीओ देह हतो ते सोना सरखो थयो ॥ ३ ॥

नवमे आंबिल थयो निरोग, पामी यंत्र न्हमण

[illegible]

અર્થઃ- એ રીતે નવમા આયંબિલે યંત્રના ન્હવણનો સંયોગ [illegible] શરીર રોગરહિત થયું [illegible] મન [illegible] ॥ ૪ ॥

[illegible]

[illegible] પાર કરો [illegible] તમે રોગરહિત [illegible] ય જાણવો. સંસારમાં માતા,પિતા, બાંધવ ને ભાઈ અને છોકરાં, એ સર્વ હેતુ હોય છે ખરાં, પણ ગુરૂસમાન હિતનો કરનાર કોઈ પણ જાણવો નહીં ॥ ૫ ॥

કષ્ટ નિવારે ગુરૂ ઈહ લોક, દુર્ગતિથી વારે પરલોક ॥ સુમતિ હોય સદ્‌ગુરૂ સેવતાં, ગુરૂ દીવો ને ગુરૂ દેવતા ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- ગુરૂ જે છે, તે આ લોકને વિષે પણ કષ્ટનું નિવારણ કરે, અને પરલોકે દુર્ગતિમાં પડતાં વારી રાખે એટલે માઠી ગતિમાં પડવા દીયે નહી, સદ્‌ગુરૂને સેવતાં થકાં (સુમતિ કે૦) ભલી બુદ્ધિ હોય. માટે ગુરૂ દીવા સમાન તથા દેવતા સમાન જાણવા ॥ ૬ ॥

ધન ગુરૂ જ્ઞાની ધન એ ધર્મ, પ્રત્યક્ષ દીઠો જેનો મર્મ ॥ જૈન ધર્મ પરશંસે સહૂ, બોધ બીજ પામ્યા તિહાં બહૂ ॥ ૭ ॥

ધન્ય છે એ જ્ઞાની ગુરૂને, તથા ધન્ય છે એ ધર્મને, કે જેનું (મર્મકે૦) રહસ્ય સાર તે પ્રત્યક્ષ પણે દીઠું. એવી રીતેં સહુ કોઈ શ્રી જૈનધર્મની પ્રશંસા કરતા થકા (બહૂકે૦) ઘણા જનો તિહાં બોધ ને સમ્યક્ જ્ઞાન તેના બીજને પામ્યા ॥ ૭ ॥

સાતેસેં રોગીના રોગ, નાઠા યંત્ર નમણ સંયોગ ॥ તે સાતે સહુ સુખિયા થયા, હર્ષ્યા નિજ નિજ થાનિક ગયા ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- વળી સાતશેં રોગી પુરૂષોના રોગ, તે યંત્રના ન્હવણનો સંયોગ પામીને નાઠા. તે સાતશેં કુષ્ટીઓ જે એની સાથે હતા, તેમનો રોગ જવાથી સુખી થઈને ધર્મને વિષે રૂચિવંત હોતા હર્ષવંત થયા થકા પોતપોતાને સ્થાનકેં ગયા ॥ ૮ ॥

એક દિન જિનવર પ્રણમી પાય, પાછાં વલતાં દીઠી માય ॥ હર્ષ ધરીને ચરણે નમે, મયણા પણ આવી તિણ સમે ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- એક દિવસેં જેહ, સ્ત્રી અને ભર્ત્તાર તે શ્રીજિનરાજના પગને પ્રણામ કરી પાછા વળતાં માર્ગમાં કુષ્ટીયે પોતાની માતા દીઠી. તેવારેં હર્ષ ધરીને તેના ચરણને નમ્યો. તે સમયે મયણા સુંદરી પણ તિહાં આવી ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- તે પણ પોતાની સાસુ જાણીને પગે પડી એ રીતે વિનય કરતાં (ગિરૂઆઈ પદે કે૦) મહોદાઈ પામે, સાસુયે વહૂને આશીષ દીધી, અને આશ્ચર્ય દેખીને મસ્તક ધૂણાવ્યું. ॥ ૧૦ ॥

કહે કુંવર માતાજી સુણો, એ પસાય સવિ તુમ વહુ તણો ॥ ગયો રોગ ને વાધ્યો રંગ, વલી લહ્યો જિનધર્મ પ્રસંગ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- કુંવર કહે છે કે, હે માતાજી સાંભળો, આ મ્હારો રોગ ગયો, અને શરીરનો રંગ વધ્યો, વળી જૈન ધર્મનો પ્રસંગ (લહ્યો કે૦) પામ્યો. એ સર્વ પસાય તમારી વહૂનો જાણજો ॥ ૧૧ ॥

સુગુણ વહૂ નિર્મલ નિજનંદ, દેખી માય અધિક આણંદ ॥ પૂનિમ પરે વહુતેં જશલીધ, સકલ કલા પૂરણ પિયુ કીધ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- રૂડી ગુણવંતી વહૂ અને નિર્મળ શરીરવાલો પોતાનો પુત્ર તેને દેખીને માતાને અત્યંત આનંદ ઊપજ્યો. તેવારે વહૂને કહેવા લાગી કે, હે વહૂ તેં તો પૂનમની પેરેં યશ લીધું. એટલે જેમ પૂર્ણિમાનો દિવસ ચંદ્રમાને સોળ કળાયેં કરી સંપૂર્ણ કરે છે, તેમ તેં પણ તારા (પિયુ કે૦) ભર્ત્તારને સર્વ કળાયેં કરી સંપૂર્ણ કર્યો ॥ ૧૨ ॥

સુણો પુત્ર કોસંબી સુણ્યો, વૈદ એક વૈદક બહુ ભણ્યો ॥ તેહ ભણી તિહાં જાણીં જામ, જ્ઞાની ગુરૂ મુનિ મલિયા તામ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- હવે માતાજી પોતાની વીતેલી વાત કહે છે કે, હે પુત્ર
સાંભળો, મેં કોસંબિ નગરીને વિષે એક (બહુ કે૦) ઘણા એવા
વૈદ્યક સંબંધિ શાસ્ત્રોનો ભણનાર એવો વૈદ્ય સાંભળ્યો, (જામ કે૦)
જેવારે તે વૈદ્ય ભણી હું જાઉં છું (તામ કે૦) તેવારે માર્ગમાં જતાં
મુજને એક જ્ઞાની ગુરૂ મળ્યા ॥ ૧૩ ॥

મેં પૂછ્યું ગુરૂ ચરણે નમી, કર્મ કદર્થન મેં બહુ
ખમી ॥ પુત્ર એક છે મુજ વાલહો, તે પણ કર્મેં
રોગેં ગ્રહ્યો ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- તે ગુરૂને ચરણે નમીને મેં પૂછ્યું કે, હે સ્વામી! કર્મ-
ની (કદર્થના કે૦) પીડા તે તો મેં બહુ (ખમિ કે૦) સહન કરી, અને
મહારે એકજ પુત્ર વાહાલો છે, તે પણ માઠા કર્મના યોગેં કરીને કોઢ
રોગેં કરી ગ્રસાણો છે ॥ ૧૪ ॥

તેહ તણો કિમ જાશે રોગ, કે નહિં જાયે પાપ સં-
યોગ ॥ દયા કરી મુજ દાખો તેહ, હું છું તુમ-
ચરણોની ખેહ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ- તો હે સ્વામી તે મહારા પુત્રનો રોગ કેવી રીતે જશે!
કે કોઈ પાપના સંયોગથી નહીં જ જાય! તે દયા કરીને મુજને (દા-
ખો કે૦) દેખાડો કહો. હું તમારા ચરણની (ખેહ કે૦) રજ છું ॥૧૫॥

તવ બોલ્યા જ્ઞાની ગુણવંત, મ કર ખેદ સાંભળ
વિરતંત ॥ તે તુજ પુત્ર કુષ્ટિએં ગ્રહ્યો, ઊંબર રા-
ણો કરિ જશ લહ્યો ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- તેવારે ગુણવંત જ્ઞાની ગુરૂ જ્ઞાન પ્રયુંજીને બોલ્યા કે,
હે બાઈ તું કાંઈ પણ ખેદ મ કર. હું તાહારૂં વૃત્તાંત કહું છું તે સાં-
ભળ. કે તે તાહારો પુત્ર ને કોઢીઆઓયેં ગ્રહણ કર્યો હતો, તે

ઊંબર રાણો એવે નામે કરી જગતમાં યશ પામ્યો ॥૧૬॥

માલવપતિ પુત્રીએં વર્યો, તસ વિવાહ કુષ્ટીએં કર્યો ॥ ઘરણી વયણે તપ આદર્યું, સિદ્ધચક્ર આરાધન કર્યું ॥ ૧૭ ॥

અર્થઃ- માલવ દેશના રાજાની પુત્રીએ તેને વર્યો એટલે પરણ્યો છે, તેનો વિવાહ કોઢીઆઓએ મળીને કર્યો છે, તેણે પોતાની (ઘરણી કે૦) સ્ત્રીને વચને આયંબિલનું તપ આદર્યું, અને શ્રીસિદ્ધચક્રનું આરાધન કર્યું ॥૧૭॥

તેથી તુજ સુત થયો નિરોગ, પ્રગટ્યો પુણ્યતણો સંયોગ ॥ વલી એહથી વધશે લાજ, જીતી ઘણાં ભોગવશે રાજ ॥ ૧૮ ॥

અર્થઃ- તેથી તાહારો પુત્ર નીરોગી થયો છે, એણે જે પૂર્વભવમાં પુણ્ય કર્યું હતું, તેનો સંયોગ પ્રગટ થયો. વળી પણ એ શ્રી સિદ્ધચક્રના આરાધનથી એની ઘણી લાજ અને શોભા વધશે, તથા ઘણાં રાજાઓને જીતીને રાજ્ય ભોગવશે ॥૧૮॥

ગુરૂવચને હું આવી આજ, તુમ દીઠે મુજ સરિયાં કાજ ॥ ત્રણે જણ હવે રહે સુખવાસ, લીલ કરે સાહમિ આવાસ ॥ ૧૯ ॥

અર્થઃ- તો હે પુત્ર, તે ગુરૂના વચને હું આજ ઈહાં આવીને તમને દીઠા, તેથી મ્હારા કાર્ય સર્યાં. હવે ત્રણે જણ સાહમિ ભાઈના (આવાસ કે૦) ઘરમાં સુખે લીલા કરતા થકા રહે છે વસે છે ॥૧૯॥

સિદ્ધચક્રનો ઉત્તમ રાસ, ભણતાં સુણતાં પૂગે આશ ॥ ઢાલ આઠમી ઈણિપરે સુણી, વિ-

નય કહે ચિત્ત ધરજો ગુણી ॥૨૦॥

અર્થઃ- ભો ભવ્યો! એ શ્રી સિદ્ધચક્રજીના માહાત્મ્યનો ઉત્તમ રસ છે, તે ભણતાં તથા સાંભળતાં થકાં મનની આશા પોહોંચે. એ રીતે એ આઠમી ઢાલ સાંભળીને હે ગુણીજનો તમે ચિત્તમાં ધરજો. એમ શ્રી વિનય વિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે ॥૨૦॥

॥ દોહા ॥

એક દિન જિન પૂજા કરી, મધુરસ્વરેં એક ચિત્ત ॥
ચૈત્યવંદન કરિ કુંવરે, સાસૂ વહૂ સુણંત ॥૧॥

અર્થઃ- હવે એક દિવસે શ્રી જિનેશ્વરની પૂજા કરી, મધુરસ્વરે એકાગ્ર ચિત્તે સાસૂ તથા વહૂ જે જેહુ જણીયે સાંભળતાં થકાં શ્રીપાલ કુંવર ચૈત્યવંદના કરે છે ॥૧॥

મયણાની માતા ઘણું, દુહવાણી નૃપ સાથ
૭
ણા મત્સર ધરી, દીધી ઉંબર હાથ ॥૨॥

અર્થઃ- જેવારેં (મત્સરકે૦) ઈર્ષ્યા ધારણ કરીને મ યણાસુંદરીને કોઢીયાના હાથમાં દીધી હતી, તેવારે મય ને રૂપસુંદરી છે તે રાજાની સાથે ઘણુંજ દુહવાણી હતી ॥૨॥

પુણ્યપાલ નામે નૃપતિ, નિજ બંધવ આવાસ ॥
રીસાવી આવી રહી, મૂકે મુજ નીસાસ ॥૩॥

अर्थः- ते दिवसे तिहांथी रीसावीने एज नगरमां पोतानो (बांधवके०) भाई पुण्यपाल नामें राजा रहे छे, तेना (आवास के०) घरमां मुखथकी निसासा मूकती पुत्रीनो शोक करती थकी आवी रही छे ॥३॥

जिनवाणी हियडे धरी, वीसारी दुःख दंद ॥ आवी देव जुहारवा, तिण दिन तिहां आणंद ॥ ४ ॥

अर्थः- ते पण श्रीजिनेश्वरनी वाणी हियडामां धरीने एटले जिन वचन ऊपर सद्दहणाये विचार्युं, जे कहेनां पुत्र अने कहेनी पुत्री, जगतमां कोई कोईनुं नथी. एवो चित्तमां विवेक लावीने सोचथी प्राप्त थयेला जे दुःखरूपी दंद तेने वीसारीने ते पण ते दिवसे तिहां आनंदे करी श्रीऋषभदेवने देहेरे देव जुहारवाने आवी छे ॥४॥

माये मयणा ओलखी, अनुसारे निज बाल ॥ आगल नर दीठो अवर, यौवन रूप रसाल ॥ ५ ॥

अर्थः- तिहां मयणानी (मायेके०) माताये पोतानी (बालके०) पुत्रीने, अंग चेष्टादिने अनुसारे ओळखी. जे आ म्हारी दीकरी मयणा सुंदरी छे. पण तेनी आगळ तो कोई (अवर के०) बीजो पुरुष युवान सुंदर अत्यंत रूपवंत, प्रत्यक्ष देव कुंवर सरखो, चतुराईथी देववंदन स्तुति करतो दीठो, तेनी पुंठे पोतानी पुत्रीने बेठेली देखीने ॥ ५ ॥

कुलखंपण ए कुंवरी, कां दीधी किरतार ॥ जेणे कुष्टिवर परहरी, अवर कियो भरतार ॥ ६ ॥

अर्थः- रूपसुंदरी विचारेछे के कुळने खांपण लगाडनारी एवी ए कुंवरी हे किरतार तें मुजने कां दीधी ? के जेणे कोढीयो वर त्यागीने बीजो भर्तार कीधो ! एणे सतीनो मार्ग मूकी दीधो ! जुओ आ कुंवरी जिन मतमां चतुर छे माटे एने अकार्य करवुं असंभवित छतां विषयविकार केवो बलवान छे, जेणे एने पण भूलावी नाखी. माटे रे रे दैव आ संसारमा नहीं संभवे एवां नाटक थाय छे ॥ ६ ॥

रूपसुंदरी ईणि परे घणुं, रुदन करे तेणि वार ॥

૭

અર્થઃ- એણીપરે ચિંતવતી દુઃખના સમૂહે ભરી થઈ રૂપસુંદરી

ઊપર વજ્ર પડો ॥૭॥

રોતી દીઠી દુખ ભરે, મયણાએં નિજ માય ॥ તવ
આવી ઉતાવળી, લાગી જનની પાય ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- એમ દુઃખ ભરે રોતી થઈ મયણાસુંદરીયેં પોતાની માતાને

हैयाने विषे उल्लास थशे ॥ ११॥

तिहां आवि बेठां मली, चारे चतुर सुजाण ॥ जे
दिन सजन मिलावडो, धन ते दिन सुविहाण ॥१२॥

अर्थः— पछी जिहां मयणा रहे छे, तिहां ते चारे चतुर सुजाण मळीने आवी बेठां. जे दिवसे सज्जनोनो मेलावडो थाय ते दिवस धन्य (सुविहाण के०) भलुं वहाणुं वहायुं जाणवुं ॥१२॥

मयणाना मुखथी सुणी, सघलो ते अवदात ॥ रूपसुंदरि सुप्रसन थई, हियडे हर्ष न मात ॥१३॥

अर्थः— तिहां मयणा सुंदरीना मुख थकी ते सर्व (अवदात के०) संबंध सांभळीने रूपसुंदरी घणुं प्रसन्न थई तेना हैयाने विषे हर्ष समातो नथी ॥१३॥

॥ ढाल नवमी ॥

॥ अरध मंडित गोरी नागिलारे ॥ ए देशी ॥

वर वहु बेहु सासू मलीरे, करे वेवाहण वातरे ॥
कमला रूपांने कहेरे, धन तुम कुल विख्यातरे ॥
जूओ अगमगति पुण्यनीरे ॥ पुण्ये वंछित थायरे ॥ सवि दुःख दूर पलायरे ॥ जूओ अगमगति पुण्यनीरे ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थः— हवे वर तथा वहू ए बेहुनी सासुओ मळी बन्ने वेवाणो मांहो मांहे वातो करे छे तेवारे कमळप्रभा ने श्रीपालनी माता ते रूपसुंदरीने कहे छे के, (विख्यात के०) प्रसिद्धी पामेला एवा तमारा कुळने धन्य छे. कवीश्वर कहे छे के, हे भव्यो तमे जूओ के पुण्यनी गति कहेवी अगम्य छे. पुण्ये करी मनोवांछित कार्य सर्व सिद्ध थाय तथा

[illegible]
ગતિની જ્ઞાની વિના જીવને ગમ પડે નહીં ॥ ૧ ॥

વહુએ અમ કુલ ઉદ્ધર્યું રે, કીધો અમ ઉપકાર રે ॥ અમને જિન ધર્મ બૂઝવ્યો રે, ઉતાર્યાં દુખ પાર રે ॥ ભૂઓ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— વહૂયે અમારા કુળનો ઉદ્ધાર કર્યો, અમને શ્રી જિન ધર્મ (બુઝવ્યો કે૦) શીખવ્યો પમાડ્યો અને અમે દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં પડ્યાં હતાં તેમાંથી પાર ઉતાર્યાં. મ્હારો પુત્ર નીરોગી થયો તે સહુ એના પ્રભાવથી થયું. એ સર્વ અમારી વહૂયે અમારા ઉપર ઉપકાર કર્યો. એ તમારી પુત્રીનો પ્રભાવ ચિંતામણિ રત્ન સરખો છે, માટે ધન્ય છે તમને ને તમારી કુખમાં આવી સ્ત્રી રત્ન ઉત્પન્ન થઈ ॥ ૨ ॥

सूई जेम दोरा प्रतेरे, आणे कसीदे ठामरे ॥ तिम
वहुअे सुत पुत्रनीरे, घणीय वधारी मामरे ॥ जू० ॥ ३

अर्थः- जेम सुई दोराने कसीदाना भरतमां ठेकाणे आणे तेम वहूये पण मारा पुत्रनी आबरू अने शोभा घणी वधारीने अमने ठेकाणे आण्यां ॥ ३ ॥

रूपां कहे भाग्ये लह्योरे, अमे जमाई एहरे ॥ र-
यण चिंतामणि सारखोरे, सुंदर तनु ससनेहरे ॥ ४

अर्थः- एवुं सांभळीने रूपसुंदरी कहेवा लागी के चिंतामणि रत्न सरिखो प्रभाव छे जेनो अने वळी सस्नेहवाळुं एवुं सुंदर छे (तनु के०) शरीर जेनुं एवा आ जमाईने अमे पण भाग्य योगे पाम्या छैयें ॥ ४ ॥

सुणवा अम इच्छा घणीरे, एहना कुल घर वंश
रे ॥ प्रेमें तेह प्रकाशीएरे, जिम हिंसे अम हंस
रे ॥ जू० ॥ ५ ॥

अर्थः- माटे एना कुळ, घर अने वंश संबंधि कथा सांभळवानी अमोने घणी इच्छा रहे छे माटे ते तमे प्रेमे करी प्रकाशो के जेम अमारो (हंस के०) आत्मा ते (हिंसे के०) प्रसन्न थाय ॥ ५ ॥

कहे कमला रूपां सुणोरे, अंग अनोपम देशरे ॥
त्यां चंपानयरी भलीरे, ज्यां नहि पाप प्रवेशरे ॥ ६

अर्थः- ते सांभळी कमलप्रभा जे श्रीपाळनी माता ते रूपसुंदरीने कहे छे के हे बेहेन तमे सांभळो (अनोपम के०) उपमा रहित एवो अंग नामा देश तेने विषे जेमां पापनो रंचमात्र प्रवेश नथी एवी (भली के०) रूडी चंपा नामा नगरी छे ॥ ६ ॥

तेह नयरीनो राजियोरे, राज गुण अभिरामरे ॥

અર્થઃ– પછી દેવ, દેહરાની માનતાઓ કરતાં, ઈચ્છતાં, પૂછતાં થકાં (યથા કે૦) જે પ્રકારે વિધા જે છે તે વિવેકને જાણે તેમ રાણીયેં એક પુત્ર જન્મ્યો ॥૧૦॥

નગર લોક સવિ હરષિયાંરે, ઘર ઘર તોરણ ત્રાટરે ॥
આવે ઘણાં વધામણાંરે, શણગાર્યાં ઘર હાટરે ॥જૂ.૧૧

અર્થઃ- તેથી નગરનાં લોક સર્વ હર્ષિત થયાં, ઘરોઘર તોરણને બેંગી તાર કરી બાંધ્યાં, ઘણાં વધામણાં આવવા લાગ્યાં. ઘર, હાટ, દુકાન સર્વ શણગાર્યાં ॥૧૧॥

રાજા મન ઉલટ ઘણે રે ॥ દાન દિએ લખ કોડી રે ॥
વયરી પણ સંતોષિયા રે, બંદિખાનાં છોડી રે ॥ભૂ૦૧૨

અર્થ.- રાજા મનની ઘણીજ ઉલટે કરીને લાખો કરોડોનું દાન દીયે છે. ને વૈરી હતા તેને પણ દાન આપી સંતોષિત કર્યા બંદીખાનામાં પડેલા ગુનેહગારોને બંદીખાનેથી છોડી મૂક્યા ॥૧૨॥

ધવલ મંગલ દીયે સુંદરી રે, વાજે ઢોલ નિસાણ રે ॥
નાટક હોયે નવ નવાં રે, મહોત્સવ અધિક મંડાણ રે ॥ ભૂઓ૦ ॥૧૩॥

અર્થઃ- સુંદરી ને સૌભાગ્યણી સ્ત્રીયો તે ધવલ મંગલ ગીત ગાય છે, ઢોલ નીશાન વાગી રહ્યાં છે, નવાં નવાં નાટક થાય છે, એ રીતેં અધિક મંડાણે મહોટો મહોત્સવ કરે છે ॥૧૩॥

નાતિ સજ્જન સહુ નોતર્યાં રે, ભોજન ષટરસ પાક રે ॥ પાર નહીં પકવાનનો રે, સાલિ સુરહાં ઘૃત શાક રે ॥ ભૂઓ૦ ॥૧૪॥

અર્થઃ- પછી બારમે દિવસે જ્ઞાતિ, સજ્જન સર્વને નોતરીને તેમને ષટ્રસ પાક ભોજન નિપજાવ્યા. વળી પક્વાન્ન કરાવ્યાં તેનો તો પાર નથી. (સાલિ કે૦) લાપસી, (સુરહાં કે૦) સારાં દાલ તથા ઘૃત અને શાક જમાડ્યાં ॥૧૪॥

ભૂષણ વસ્ત્ર પહેરામણી રે, શ્રીફલ કુસુમ તંબોલ રે ॥
કેશર તિલક વલી છાંટણાં રે, ચંદન ચૂઆ રંગ રોલ રે ॥૧૫

અર્થઃ- વળી આભૂષણ તથા વસ્ત્રની પહેરામણી કરી, ઊપર

श्रीफल, फूल, पान, सोपारी आपी, केशरनां तिलक करी, वस्त्रें छांटणा दीधां तथा पूजा अने चंदने रंगरोल करी घणा खुशी कर्या ॥ १५ ॥

राज रमणि अम पालशेरे, पुण्ये लह्यो ए बाल-रे ॥ सज्जन पूजा मलि तेहथीरे, नाम ठव्युं श्रीपालरे ॥ पूजो० ॥ १६ ॥

अर्थः- हवे आ पुत्र अमे पुण्यें करी पाम्या छैये अने अमे अनाथनी राज्यरूप (रमणि के०) स्त्री तेनुं जे पालन करशे माटे सज्जन तथा (पूजा के०) ईई मळीने ते बालकनुं श्रीपाल एवुं नाम (ठव्युं के०) स्थाप्युं पाड्युं ॥ १६ ॥

रास रूडो श्रीपालनोरे, तेहनी नवमी ढालरे ॥ विनय कहे श्रोता घरेरे, होजो मंगल मालरे ॥ १७ ॥

अर्थः- जे श्रीपाल राजानो रूडो रास तेनी नवमी ढाळ पूर्ण थई. श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहेछे के, श्रोता जनोने घेर मंगलिकनी माळा होजो ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

पांचवरसनो जब हूओ, ते कुंवर श्रीपाल ॥ ताम शूल रोगें करी, पिता पहोंतो काल ॥ १ ॥

अर्थः- ते श्रीपाल कुंवर जेवारे पांच वर्षनो थयो तेवारें चरित्रनी प्रतोमां एम लख्युं छे के, श्रीपाल कुमार जे वरसनो थयो, त्यारें तेनो बाप मरण पाम्यो (ताम के०) ते वारें सूलना रोगे करी कुंवरनो पिता काळधर्म पाम्यो एटले मरण पाम्यो ॥ १ ॥

शिर कूटे पीटे हियां, रुये सकल परिवार ॥ स्वा-

मी तें माया तजी, कुण करशे अमसार ॥२॥

अर्थः- तेना दुःखथी माथुं कूटता, हैयुं पीटतां थका परिवारना सर्व लोक रुदन करे छे. वळी कमळप्रभा कहे छे के हे स्वामी तमे अमारा उपरथी माया तजी तो हवे अमारी सार संभाळ कोण करशे?॥२॥

गया विदेशें जाहुडे, वालां कोईक वार ॥ ईण वाटें वोलाविया, न मले बीजी वार ॥३॥

अर्थः- जे विदेश एटले परदेश गया होय ते वालां कोईक वार (जाहुडे के०) मळे पण ए वाटे जेने वळावी आव्या ते बीजी वार मळे नहीं ॥३॥

हेजें हसि बोलावता, जेक्षणमां केई वार ॥ नजर न मंडे ते सजन, फूटे न हैया गमार ॥४॥

अर्थः- हे स्वामी! अमने हेज करी सहित हसीने जेक क्षण वारमां केटलाक वखत बोलावतां एवा (सज्जन के०) वाहाला ते आज सामी नजर पण मांडता नथी ते माटे हे गमार हैयडा तूं फूटीने बे भाग केम थतुं नथी? ॥४॥

नेह न आण्यो माहरो, पुत्र न थाप्यो पाट ॥ एवडी उतावल करी, शुं चाल्या ईण वाट ॥५॥

अर्थः- वळी हे स्वामी! तमे महारा उपर स्नेह आण्यो नही तेनो रह्युं, परंतु पुत्रने तमारा पाटे तखतें पण बेसाड्यो नहीं? एटली बधी उतावळ करीने ए (वाटे के०) मार्गे शुं चाल्या? ॥५॥

रोतां हैडे फाटते, कमला करे विलाप ॥ मतिसागर मंत्री तिसें, ईम समजावे आप ॥६॥

अर्थः- ए रीते फाटते हैयें रडती थकी कमलप्रभा विलाप करे छे तेने मतिसागर प्रधान पोतें आवीने जेवी रीते समजावे छे ते

आगळ कहेछे ॥ ६ ॥

हवे हैडुं काठुं करी, सकल संभाहो काज ॥ पुत्र
तुमारो नानडो, रोतां न रहे राज ॥ ७ ॥

अर्थः- हवे तमे तमारुं हैयुं कठण करीने सर्व राजकाज पोताने हाथे राखो, केमके तमारो पुत्र हजु न्हानो छे माटे रोता थकां राज्य रहेशे नहीं ॥७॥

कमला कहे मंत्री प्रते, हवे तुमे आधार ॥ राज
देई श्रीपालने, सफल करो अधिकार ॥ ८ ॥

अर्थः- एवुं सांभळीने कमलप्रभा राणी प्रधानने कहेछे, के हवे तमेज आधारभूत छो माटे श्रीपालने राज्य आपीने तमारो अधिकार सफल करो ॥ ८ ॥

॥ ढाल दशमी ॥

॥ जगतगुरु हीरजी रे ॥ ए देशी ॥

અર્થઃ- પછી શ્રીપાલને રાજ્યપાટે સ્થાપી, તેની આણ વર્ત્તાવી અને રાજનું જે (કાજ કે०) કારભાર તે સર્વે બહુ બુદ્ધિની ખાણ રૂપ પ્રધાન છે તે ચલાવે છે ॥ ૨ ॥

ઇણ અવસર શ્રીપાલનો રે, પિતરિયો મતિ મૂઢ ॥
પરિકર સઘલો પાલટી રે, ગુહ્ય કરે ઇમ ગૂઢ ॥ દે०॥૩॥

અર્થઃ- એવા અવસરને વિષે મતિયેં કરીને મૂઢ એવો શ્રીપાલનો પિતરીઓ કાકો, તેણે સઘલો પરિકર જે લશ્કર સામંત પ્રમુખને લાંચ પ્રમુખ આપી ભેદ પાડી ફોડીને પલટાવ્યો એટલે ફેરવી નાખ્યો એમ (ગૂઢ કે०) ગુપ્ત પણે તેણે ગુહ્ય કર્યું ॥ ૩ ॥

મતિસાગરને મારવા રે, વલી હણવા શ્રીપાલ ॥
રાજ લેવા ચંપાતણું રે, દુષ્ટ થયો ઉજમાલ ॥ દે०॥૪॥

અર્થઃ- જે મતિસાગર પ્રધાનને મારવાને, વલી શ્રીપાલને પણ હણવાને, તથા ચંપાનગરીનો રાજ્ય લેવાને તે દુષ્ટ ઉજમાલ થયો ॥ ૪ ॥

કિમહિક મંત્રીસર લહી રે, તે વયરીની વાત ॥ રા-
ણીને આવી કહે રે, નાસો લેઇ અધરાત ॥ દે०॥૫॥

અર્થઃ- તે દુશમને કહેલી ગુહ્યની વાત કોઇક રીતેં કોઇકના મુખથી મતિસાગર પ્રધાને જાણી, તેવારેં રાણી પાસેં આવીને કહેવા લાગ્યો જે તમે અર્ધ રાત્રિ લઇને ઇહાંથી નાશી જાઓ ॥ ૫ ॥

જો જાશો તો જીવશો રે, સુત જીવાડણ કાજ ॥ કુંવ-
ર જો કુશલો હશે રે, તો વલી કરશો રાજ ॥ દે०॥ ૬॥

અર્થઃ- જો નાશી જાશો તો જીવતા રહેશો અને તમારા પુત્રને જીવાડવા કાજે એ કામ કરો કેમ કે તમારો કુંઅર જો કુશલ ક્ષેમેં હશે તો ફરી રાજ કરશો ॥ ૬ ॥

રાણી નાઠી એકલી રે, પુત્ર ચડાવી કેડ ॥ ઉવટે

ઊજડે પતિ રે, વિષમી જિહાં છે વેડ ॥ દે૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- એવું મંત્રીનું વચન સાંભલીને, રાણી એકલી પુત્રને કેડ ઊપર ચડાવીને નાઠી- તેણે (ઊવટ કે૦) અવલી વાટે એટલે ધાસ્તિને લીધે સરલ માર્ગ મૂકીને ઊજડ જંગલમાં જિહાં વિષમ માર્ગ છે તે રસ્તે ચાલવા માંડ્યું ॥ ૭ ॥

જસ જડો જડ ઝાંખરાં રે, ભાખર ભાખર ખોહ ॥ ફ-
ણિધર મણિધર જિહાં ફરેરે, અજગર ઊંદર ગોહ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- (જસ કે૦) જેમાં, (જડો કે૦) જડું, (જડ કે૦) લોથા અને ઝાંખરા ઘણાં પડ્યાં છે- વલી ભાખરના જડ, (ભાખર કે૦) પથરા તથા (ખોહ કે૦) ખાડા પડ્યા છે વલી જે માર્ગમાં ફણના ધરનાર અને જેના મસ્તકને વિષે મણિ રહેલા છે- તેવા સર્પ ઘણા અહીં તહીં ભ્રમણ કરી રહ્યા છે- તેમજ અજગર, ઊંદર અને ગોહ નામ-

ना जनावर घणा विचरी रह्या छे ॥ ८ ॥

उजड अबला अडवडेरे, रयणी घोर अंधार ॥
चरणे खूंचे कांकरारे, झरे लोहीनी धार ॥ दे० ॥ ९ ॥

अर्थः- एवी घोर अंधारी रात्रियें उज्जड मार्गे चालतां अबला ने स्त्री ते अडवडे छे अने तेना पगमां कांकरा खूंची जाय छे, तेना योगें पगमांथी लोहीनी धारा झरे छे ॥ ९ ॥

वरू वाघने वरघडारे, सोर करे शीयाल ॥ चोर चरडने चीतरारे, दीए उछलती फाल ॥ दे० ॥ १० ॥

अर्थः- वली ते मार्गमां (वरूके०) वरू, वाघ अने (वरगडाके०) चराज तथा शियालीयां ते सोर बकोर करे छे. तथा चोर अने (चरडके०) छल, चोर फासीगर अथवा भूत तथा चितरा जनावर तो उछलता थका महोटी फालो मारी रह्या छे ॥ १० ॥

घुघुघु घूअड करेरे, वानर पाडे हीक ॥ जलहल परवतथी पडेरे, नदीनी झरणा नीक ॥ दे० ॥ ११ ॥

अर्थः- तथा घूड पक्षी ते घू घू घू एवो भयंकर शब्द करी रह्या छे, अने वानरा (हीकके०) चीसो पाडी रह्या छे, तथा पर्वत उपरथी जलहलाट शब्द करती नदीना पाणीना निज्झरणानी (नीकके०) धाराओ नीचे आवी पडे छे ॥ ११ ॥

बलियुं बेहुनुं आउखुंरे, सत्य शीयल संघात ॥
वखतं बली कुंवर वडोरे, तेणे न करे कोई घात ॥ दे० ॥ १२

अर्थः- पण माता तथा पुत्र ए बेहुनुं आयुष्य बलवान छे तथा एक सत्य अने बीजुं शील ए बे जणनो राणीने संघात एटले सथवारो छे, वली कुअरनो वखत महोटो बलवान छे तेथी कोई तेमने घात करतो नथी ॥ १२ ॥

रयण हिंडोले हिंचतीरे, सूती सोवन खाट ॥ त-

સ શિર આ વેલા પડી રે, પડો દૈવ શિર ઘાટ ॥ દે૦॥૧૩

અર્થઃ— અરે! જે રાણી રત્નની હિંડોલા ખાટે હિંચતી હતી, અને સોનાના ખાટ (પલંગ) ઊપર શયન કરતી હતી તેને માથે આવી વેલા આવી પડી, માટે દૈવ જે કર્મ, તેનું શિર જે મસ્તક, તેને માથે (ઘાટકે૦) ધૂલ પડો, એટલે એ કર્મના માથા ઊપર ધૂલ પડો, જે આવી રીતેં પ્રાણીને દુઃખી કરે છે! ॥ ૧૩ ॥

રડવડતાં રયણી ગઈ રે, ચડી પંથશિર શુદ્ધ ॥ તવ બાલક ભૂખ્યો થયો રે, માગે સાકર દૂધ ॥ દે૦॥૧૪॥

અર્થઃ— એ રીતેં રડવડતાં થકાં રાત્રિ વ્યતિક્રમી અને પ્રભાતેં શુદ્ધ માર્ગે ચડી, તેવારેં બાલક ભૂખ્યો થયો તેણે દૂધ અને સાકર ખાવા સારૂ માગ્યાં ॥ ૧૪ ॥

તવ રોતી રાણી કહે રે, દૂધ રહ્યાં વત્સ દૂર ॥ જો લહીએં હવે કૂકશા રે, તો લહ્યાં કૂર કપૂર ॥ દે૦॥૧૫॥

અર્થઃ— તેને રાણી રૂદન કરતી થકી કહેવા લાગી કે હે વત્સ, દૂધ અને સાકર તો દૂર રહ્યાં, પણ જો ઈહાં કૂશકા ખાવાને મલે તો પણ જાણીયેં જે આપણને કૂરકપૂરનાં ભોજન મળ્યાં ॥ ૧૫ ॥

હવે જાતાં માર્ગે મલી રે, એક કુષ્ટીની ફોજ ॥ રોગી મલિયા સાતશેં રે, હીંડે કરતા મોજ ॥ દે૦॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ— હવે આગલ માર્ગે જાતાં થકાં એક કુષ્ટી એટલે કોઢીયાની ફોજ મલી. તે રોગી સર્વ સાતશેં જણ એકઠા મળ્યા મોજ કરતાં થકા (હીંડેકે૦) ફરે છે ॥ ૧૬ ॥

કુષ્ટીએં પૂછ્યા પછી રે, સયલ સુણાવી વાત ॥ વલ તું કુષ્ટી એમ કહે રે, આરતિ મ કરો માત ॥ દે૦॥૧૭॥

અર્થઃ— તે કુષ્ટીયેં મુજને પૂછ્યા પછી મેં પણ મહારી સર્વ વાત

तेमने संभलावी. तेवारें वलतुं कोढीआओयें एम कह्युं के, हे माताजी!
तमे आरति मकरो एटले पीडा न पामो ॥१७॥

आवी अम शरणे रहोरे, मन राखो आराम ॥
ए कोई अम जीवतांरे, कोई न ले तुम नाम ॥६०॥१८

अर्थः- तमे तमारा मनमां आराम राखीने अमारे शरणे आवी
रहो, ए अमो सर्व जनोमांथी कोई एक पण जिहां सुधी जीवतो ह-
शे तिहां सुधी तमारुं कोई नाम लेशे नहीं ॥१८॥

वेसर आपी जेसवारे, ढांकी सघलुं अंग ॥ जालक

राजी सोडमांरे, जेठी थई अडंग ॥ दे० ॥ १९ ॥

अर्थः- एम कही ते कोढी आओयें तेमने एक (वेसर के०) अ-
च्चर बेसवा माटे आप्यो पछी ते बालकनुं सर्व अंग ढांकी तेने पोता-
नी खोडयमां राजी (अडंगके०) अडांग सावधान थईने राणी ते अ-
च्चर उपर बेठी ॥ १९ ॥

एहवे आव्या सोनतारे, वयरीना असवार ॥
कोई स्त्री दीठी ईहां रे, पूछे वारोवार ॥ दे० ॥ २० ॥

अर्थः- एहवा अवसरेंज शोध करता थका वैरीना असवार
त्यां आवी पोहोच्या. ते कोढीआओने वारंवार पूछे छे के कोई स्त्री
ने नती थकी तमे ईहां दीठी ? ॥ २० ॥

कोई ईहां आव्युं नथी रे, जूठ मजंओ आल ॥ व-
चन न मानो अम तणुं रे, नयणे जूओ निहाल ॥ २१ ॥

अर्थः- तेने कोढीया कहेवा लाग्या के ईहां तो कोई पण आव्युं
नथी तमे जुठुं आल म (जंजो के०) बोलो ! अने जो अमारुं वच-
न न मानो तो तमे तमारी नजरें निहालीने जूओ ॥ २१ ॥

जो जेशो तो लागशे रे, अंगें रोग असाध ॥ नाठा
जीहिता बापडा रे, वलगे रखे विराध ॥ दे० ॥ २२ ॥

अर्थः- पण आटलुं छे के, जो तमे अमारा समूहमां आवीने
जेशो तो तमारा अंगमां पण असाध्य रोग लागी जशे तेथी तमे
पण अमारा जेवा थशो. एवुं सांभलीने रखेने ए (विराध के०)
व्याधि आपणा अंगे आवी वलगे एम विचारीने ते बापडा बी-
हिता थका तिहांथी नाशी गया ॥ २२ ॥

कुष्टी संगतथी थयोरे, सुतने उंबर रोग ॥ माडी
मन चिंता घणी रे, कठिन करमना भोग ॥ दे० ॥ २३ ॥

અર્થઃ- હવે કુષ્ટિઓની સંગતિ થકી પુત્રના અંગે પણ (ઊંબરકે૦) કોઢરોગ થયો, એટલે ઊંબરના જેવા ગાંઠા થઈને પછી તે ફૂટે તેમાંથી પરૂ પાચ્ન નિકલે તેને ઊંબર રોગ કહીયેં. તે દેખીને માતાના મનમાં હે વલી ઘણીજ ચિંતા થઈ પડી અને વિચારવા લાગી કે મહારા કર્મના ભોગ મહા કઠિણ છે એમ વિચારી ॥ ૨૩ ॥

પુત્ર ભલાવી તેહનેરે, માતા ચલિય વિદેશ ॥ વૈદ્ય
ઓષડ જોવા ભણીરે, સહેતી ઘણા કલેશ ॥ દે૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ- પોતાનો પુત્ર, તે કોઢીઆને (ભલાવી કે૦) સોંપીને માતા વૈદ્ય, ઔષધ જોવાને અર્થે ઘણા ક્લેશને સહન કરતી (વિદેશ કે૦) પરદેશેં ચાલી ॥ ૨૪ ॥

જ્ઞાનીને વચને કરીરે, સચલ ફલી મુજ આશ ॥ તે
હજ હું કમલપ્રભારે, આ બેઠી તુમ પાસ ॥ દે૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ- આગલ માર્ગે જતાં જ્ઞાની ગુરૂ મલ્યા તેમના વચને કરીને મહારી સર્વ આશા ફલી તેહિજ હું કમલપ્રભા આ, તમારી પાસેં બેઠી છું ॥ ૨૫ ॥

રાસ રૂડો શ્રીપાલનોરે, તેહની દશમી ઢાલ ॥ વિન-
ય કહે પુણ્યેં કરીરે, દુઃખ થાયે વિસરાલ ॥ દે૦ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ- આ ઉત્તમ રૂડો શ્રીપાલ રાજાનો રાસ તેની જે દશમી ઢાલ કહી, શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે, પુણ્યેં કરીને સર્વ પ્રકારનાં દુઃખ વિસરાલ થાય ॥ ૨૬ ॥

॥ દોહા ॥

રૂપસુંદરિ શ્રવણેં સુણી, વિમલ જમાઈ વંશ ॥ હર્ષે
હિયડે ગહગહી, ઈણિપરે કરે પ્રશંસ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- હવે રૂપસુંદરી પોતાના બમાઈનો નિર્મલ વંશ અને સાત્ત્- [illegible]

[illegible]

[illegible]

(અવતંસ કે૦) પ્રગટ ક્ષત્રી કુલ છે તેનો એવો અથવા ક્ષત્રીના કુલ [illegible]

[illegible]

અર્થઃ- એ પ્રમાણે રૂપસુંદરી રાણી (રંગે કે૦) હર્ષે કરીને આનંદ સહિત ઘેર ગઇ [illegible]

[illegible]

અર્થઃ- પછી ચાર છે અંગ જેનાં તેને ચતુરંગી કહીયેં એટલે ચાર [illegible]

ના પહેરનારા એટલે ઘણોજ સુંદર છે વેશ જેમનો એવા અસવારોને સાથે તેડીને ॥ ૫ ॥

રતન જડિત ઝલકે ઘણાં, ઘર્યાં સૂરિયાં પાન ॥ ઢો-
લ નગારાં ગડગડે, નેજા ફરે નિશાન ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- રત્ને જડાવ ઘણાં ઝલકતાં થકાં એવાં સૂર્ય મુખાં ઘર્યાં છે તથા ઢોલ નગારાનો ગડગડાટ થતે થકે, વલી નેજા નિશાનો ફરકી રહેલાં છે ॥ ૬ ॥

ભાણેજ વરજ્યાંવસે, ત્યાં આવ્યા તતકાલ ॥ નિ-
જમંદિર પધરાવવા, પુણ્યવંત પુણ્યપાલ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- એવા આડંબર સહિત જ્યાં પોતાની ભાણેજ અને વલી તેનો (વરકેં) ભત્તીર વસે છે રહે છે, તિહાં તત્કાલ તેડીને વાજતે પોતાને મંદિરે તેડી જવાને માટે, પુણ્યવંત એવો પુણ્યપાલ નામેં રાજા આવ્યો ॥ ૭ ॥

॥ ઢાલ અગીયારમી ॥

॥ રાય કહે રાણી પ્રતેં ॥ એ દેશી ॥

આવો જમાઈ પ્રાહુણા ॥ જયવંતાજી ॥ અમ ઘર
કરો પવિત્ર રે ॥ ગુણવંતાજી ॥ સહુને અચરિજ ઉ-
પને ॥ જયવંતાજી ॥ સુણતાં તુમ ચરિત્ર રે ॥
ગુણવંતાજી ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- હવે પુણ્યપાલ રાજા કહે છે કે, હે પરોણા જમાઈ તમે જયવંતા છો માટે આવીને અમારૂં ઘર પવિત્ર કરો- હે ગુણવંતા જમાઈ

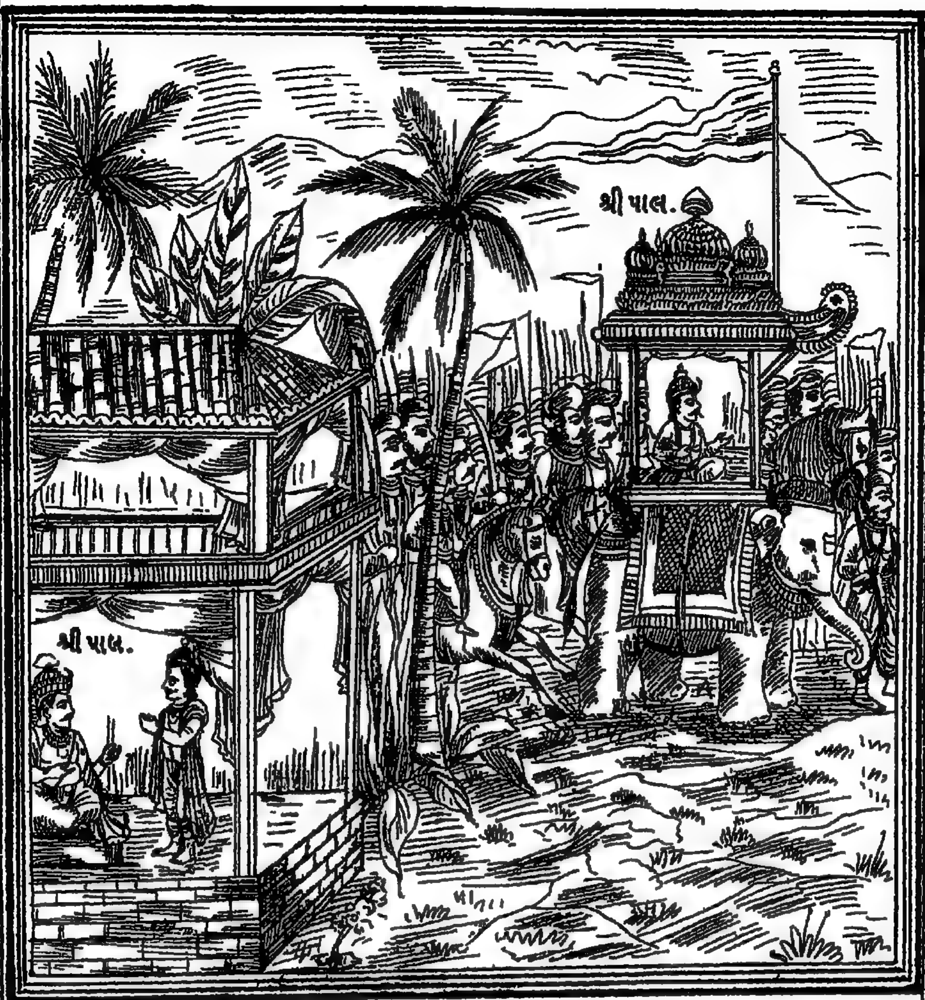

હરે ॥ ગુણ૦ ॥ માઉલ સસરો પૂરવે ॥ નય૦ ॥ લો-
ગ લલા ધરી નેહરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- એમ કહી શ્રીપાલને હાથી ઊપર બેસાડીને મહોટા મહોત્સવેં કરી મામા સસરાયે પોતાને ઘેર પધરાવ્યા. તિહાં સ્નેહ ધરીને (લલાકે૦) રૂડા ઊત્તમ પ્રકારના ભોગ તેને પૂરવા લાગ્યા છે ॥ ૨ ॥

એક દિન બેઠા માલીએ ॥ નય૦ ॥ મયણા ને શ્રી-
પાલરે ॥ ગુણ૦ ॥ વાજે છંદે નવ નવે ॥ નય૦ ॥ માંડ-
લ લુંગલ તાલરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૩ ॥

अर्थः- हवे एक दिवसें मयणासुंदरी अने श्रीपाल कुमर जेहु लण

अर्थः- तथा थईथईकार करीने नाटकोना पात्र नाचे छे, अने

रिपरिके०) जुदी जुदी रीतें

नयण०।। प्रजपाल तिणे ठायरे ।। गुण०।। ५।।

अर्थः- एवा अवसरने विषे प्रजपाल राजा रयवाडीथी रमीने

अर्थः- तिहां स्वर्ग एटले देवलोकमां जेम देवताओ सुख भो-

एवां स्त्री भर्त्तारने दीठां तेने

संतापरे ॥ गुण० ॥ अवर कोई वर पेखीओ ॥ नय० ॥ हैहै प्रगट्युं पापरे ॥ गुण० ॥ ७ ॥

अर्थः— तिहां राजायें तेज वखतें मयणासुंदरीने जोवाजी. परंतु मयणानी पासें पोतें परणावेला वरने स्थानकें बीजो कोई वर जोइने जोयो तेवारे हैहै इति दुःखें ने आ ते शुं पूर्वकृत पाप प्रगट थयुं? एम तेना मनमां महोटो संताप उत्पन्न थयो ॥७॥

धिग धिग क्रोध तणे वशें ॥ नय० ॥ में अविचार्युं कीधरे ॥ गुण० ॥ मयणा सरखी सुंदरी ॥ नय० ॥ कोढीने कर दीधरे ॥ गुण० ॥ ८ ॥

अर्थः— धिक्कार छे, धिक्कार छे मुजने !! ने मेंपण क्रोधने वश थईने आ मयणा सरखी सुंदरी ते कोढीयाने हाथे लई दीधी ए केहवुं अविचार्युं काम कर्युं! के जेमांथी छेवट आ अकार्य थयुं ॥८॥

ए पण हुई कुलखंपणी ॥ नय० ॥ मुज कुल लगाडियो छाररे ॥ गुण० ॥ परण्यो प्रीतम परहरी ॥ नय० ॥ अवर कर्यो भरताररे ॥ गुण० ॥ ९ ॥

अर्थः— तेम ए कुमरी पण महारा कुलमां खंपण एटले काली टीली, दाघ लगाडे, जखे लगाडे, कलंक लगाडे तेवी थई जेणे महारा कुल मांहे (छार के०) राख नाख्यो एटले महारुं कुल मलिन कर्युं. कारण के एणें परणेलो भर्तार त्यागीने बीजो भरथार कर्यो ए महारा कुलने महोटी खोट लगाडी ॥९॥

एणि परे ऊलो झूरतो ॥ नय० ॥ जव दीठो ते रायरे ॥ गुण० ॥ पुण्यपाल अवसर लही ॥ नय० ॥

आवी प्रणमे पायरे ॥ गुण० ॥ १० ॥

अर्थः- ऐवी रीतें राजाने जूरतो थके तेवारें पुण्यपाल राजायें दीठो, तेवारें ते अवसर पामीने प्रजापाल राजाने पगें आवी (प्रणम्यो के०) नम्यो ॥ १० ॥

राज पधारो मुज घरे ॥ जय० ॥ जूओ जमाई रूपरे ॥ गुण० ॥ सिद्धचक्र सेवा फली ॥ जय० ॥ ते कहुं सकल स्वरूपरे ॥ गुण० ॥ ११ ॥

अर्थः- नमीने कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! महारे घेर पधारो अने आपना जमाईनुं रूप जूओ तथा गुरुवचने सिद्धचक्र आरा-

રાયે આવી ઓળખ્યો ॥ નય૦ ॥ મુખ ઇંગિત આ-
કારરે ॥ ગુણ૦ ॥ મન ચિંતે મહિમા નિલો ॥ નય૦ ॥
જૈનધર્મ જગસારરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- તેવારેં રાજાયેં આવીને મુખના (ઇંગિત કે૦) નિશાની એંધાણીને આકારેં જોઈને ઓળખ્યો જે એજ મહારો જમાઈછે એવું જાણીને મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો જે મહિમાવંત જે શ્રી જૈનધર્મ તેજ જગતમાં સારભૂત છે ॥ ૧૨ ॥

મયણા તેં સાચી કહી ॥ નય૦ ॥ સભામાંહે સવિ વા-
તરે ॥ ગુણ૦ ॥ મેં અજ્ઞાનપણે કહ્યું ॥ નય૦ ॥ તે સ-
ઘલું મિથ્યાત રે ॥ ગુણ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- એમ વિચારી મયણાને કહેવા લાગ્યો જે તેં જે કાંઈ સભા માંહે વાત કરી, તે સર્વ સાચી થઈ અને મેં અજ્ઞાનપણેં જે તુજને કહ્યું, તે સર્વ (મિથ્યા કે૦) જૂઠું હતું ॥ ૧૩ ॥

મેં તુજ દુઃખ દેવા ભણી ॥ નય૦ ॥ કીધો એહ ઉ-
પાયરે ॥ ગુણ૦ ॥ દુઃખ ટલીને સુખ થયું ॥ નય૦
॥ તે તુજ પુણ્યપસાયરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- મેં તો તુજને દુઃખ દેવાને માટે ઉપાય કર્યો હતો; પરંતુ તે દુઃખ ટલીને જે સુખ થયું, તે સર્વ તાહારા પુણ્યના પસાયથી જાણવું ॥ ૧૪ ॥

મયણા કહે સુણો તાતજી ॥ નય૦ ॥ ઈહાં નહી ત-
મ વાંકરે ॥ ગુણ૦ ॥ જીવ સયલ વશ કર્મને ॥

नय० ॥ कुण राजा कुण रंक रे ॥ गुण० ॥ १५ ॥

अर्थः- ते सांभली मयणासुंदरी विनय सहित कहेवा लागी के, हे पिताजी! तमे सांभलो. ईहां तमारो वांक कंई पण नथी. कोण राजा अने कोण रंक! एटले राजा हो, अथवा रंक हो, गमे ते हो, पण संसारमां सर्व जीव कर्मने वश छे. सर्व जीव पोतानां उपार्जेलां कर्मोनेज पोते भोगवे छे. माटे माता पितादिक कोईयें पण मनमां गर्व आणवो नहिं. जे अमें अमुकने सुखी कीधो अने अमुकने दुःखी कीधो? ॥ १५ ॥

मान तजी मयणातणी ॥ नय० ॥ राय मनावी माय रे ॥ गुण० ॥ सज्जन थया सवि एकमना ॥ नय० ॥ उलट अंगन मायरे ॥ गुण० ॥ १६ ॥

अर्थः- एवां मयणानां वचन सांभलीने राजा जाणतो हतो जे हुं करूं छुं, महारा कर्यां सुख दुःख थाय छे! एवो अहंकार प्रथम हतो तेनो त्याग करीने राजायें श्री जिनेश्वरनो धर्म अंगीकार कर्यो. पछी मयणासुंदरीनी माताने मनावी. ते वखत सज्जन जे सगासंबंधि हता तेमनां मन सर्व एक थयां. तेथी तेओने एटलो तो उलट एटले हर्ष उत्पन्न थयो के ते तेमना अंगमां समाई शकतो नथी ॥ १६ ॥

नयर सयल शणगारियुं ॥ नय० ॥ चहुटां चोक विशालरे ॥ गुण० ॥ घर घर गुडी उच्छली ॥ नय० ॥ तोरण झाकझमालरे ॥ गुण० ॥ १७ ॥

अर्थः- पछी राजायें तरतज समस्त नगरने शणगार्युं तेमां हे महोटा चहुटा तथा चोकने तो विशाल पणें शणगार्या, घर घरने विषे गुडीओ उछली रही छे, तेमज तोरण पण झाकझमाल बांध्यां ॥ १७ ॥

[illegible]

અર્થઃ- એમ મહોટે મહોત્સવેં કરી રાજા પોતાને ઘેર જમાઈને [illegible]

[illegible]

વાતરે ॥ ગુણ૦ ॥ જિનશાસન ઉન્નતિ થઈ ॥
જય૦ ॥ મયણાએં રાખી ખ્યાતરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૧૯॥

અર્થઃ- પછી ઉજ્જયણી નગરીમાં રહેનારાં લોકોના મુખ મુખને વિષે એહિજ વાત પ્રગટ થઈ, એટલે વિસ્તાર પામી જે શ્રી જૈનધર્મ જ જગતમાં શ્રેયસ્કર છે, એવી શ્રીજિનશાસનની ઉન્નતિ થઈ. એમ મયણાયેં પોતાના મુખમાંથી જે વાત કહાડી હતી કે જીવ જે સુખ દુઃખ પામે છે તે સહુ પોતાના કર્માનુસારેં પામે છે, તેજ વાતની ખ્યાતિ રાખી એટલે પ્રખ્યાત કરી ॥ ૧૯॥

રાસ રૂડો શ્રીપાલનો ॥ જય૦ ॥ તેહની ઈગ્યારમી
ઢાલરે ॥ ગુણ૦ ॥ વિનય કહે સિદ્ધચક્રની ॥
જય૦ ॥ સેવા ફલે તતકાલરે ॥ ગુણ૦ ॥ ૨૦॥

અર્થઃ- (રૂડો કે૦) રમણીય મનોહર એવો શ્રીપાલરાજાનો રાસ તેની અગીયારમી ઢાલ પૂર્ણ થઈ. શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે, શ્રીસિદ્ધચક્રની સેવા તત્કાલ ફલીભૂત થાય છે ॥ ૨૦॥

॥ ચોપાઈ ॥

ખંડ ખંડ મીઠો જિમ ખંડ, શ્રી શ્રીપાલ ચરિત્ર

અખંડ ।। (શ્રી) કીર્તિવિજય વાચકથી લહ્યો,
પ્રથમ ખંડ ઈમ વિનયેં કહ્યો ।। ૧ ।।

અર્થઃ- જેમ (ખંડ કે૦) ખાંડના (ખંડકે૦) કટકા માંહે મીઠાશ ઘણી હોય તેમ આ રાસના ખંડમાં પણ મીઠાશ ઘણી છે. અને આ શ્રીપાલ રાજાનું સંપૂર્ણ ચરિત્ર તો અખંડ છે, તેમાં એ પહેલો ખંડ તો શ્રી કીર્તિવિજય નામા (વાચક કે૦) ઊપાધ્યાય તેમના મુખથી જે પ્રમાણે (લહ્યો કે૦) પામ્યો સાંભળ્યો (ઈમકે૦) એ પ્રમાણેંજ શ્રીવિનયવિજયજી ઊપાધ્યાયેં કહ્યો ।। ૧ ।।

ઈતિ શ્રીમન્મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્તિવિજયગણિ શિષ્યોપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજય ગણિ વિરચિતે શ્રી શ્રીપાલ ચરિત્રે પ્રાકૃત પ્રબંધે મયણાસુંદરી પાણિગ્રહણે, શ્રીસિદ્ધચક્ર આરાધનાત્ નિરોગત્વ પ્રાપ્તિ શ્રીકમલપ્રભા મિલન સ્વવ્યતિકર કથનેત્યાદિ વર્ણનો નામ પ્રથમ ખંડઃ સમાપ્તઃ ।।

સર્વ ગાથા ।। ૨૮૨ ।। ઈતિ ।। ।। છ ।।

श्रीसद्गुरुभ्यो नमः

अथ

श्रीश्रीपालचरित्रे द्वितीयखंड प्रारंभः

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्र आराधतां, पूगे वंछित कोड ॥ सिद्धच-
क्र मुज मन वस्युं, विनय कहे कर जोड ॥ १ ॥

अर्थः- श्रीसिद्धचक्रनुं आराधन करतां थकां मनना वंछित कोड सर्व पूर्ण थाय, माटेज श्रीविनय विजय उपाध्यायजी बे हाथ जोडी-ने कहे छे के, तेज श्रीसिद्धचक्र महारा मनमां वस्यो ॥ १ ॥

सारद सार दया करी, दीजें वचन विलास ॥ उत्त-
र कथा श्रीपालनी, कहेवा मन उल्लास ॥ २ ॥

अर्थः- वली हवे श्रीपाल राजानी (उत्तर के०) आगल कथा कहेवाने माहारुं मन उल्लसित थयुं छे. माटे हे (सारद के०) शारदा माता महारा उपर (सार के०) प्रधान श्रेयस्कारी दया करीने वचन रचनानुं विलासपणुं आपो ॥ २ ॥

एक दिन रमवा नीकल्यो, चहुटे कुमर श्रीपाल ॥
सजल सैन्यसुं परवर्यो, यौवन रूप रसाल ॥ ३ ॥

अर्थः- हवे एक दिवसें (सजल के०) महोटा सैन्यें करी परवर्यो थको, यौवन अवस्थावंत, रसाल रूप छे जेनुं एवो श्रीपालकुमर रम-वाने माटे चहुटामांथी (निकल्यो के०) जाय छे ॥ ३ ॥

मुख सोहे पूरण शशी, अर्धचंद्र सम भाल ॥ लो-
चन अमिय कचोलडां, अधर अरुण परवाल ॥४॥

ने होठ ते परवाला सरजा (अइएा के०) लालवर्णे क
रैत शोले छे ॥ ४ ॥

त . । ...ठ मनोहर कंबु ॥ पुर -
. ृय तट, भुज भो ल

अर्थः— जेवी दाडिमनी कलिओ शोले, ते सरजा दांत शा .
कंठ तो मनोहर (कंबु के०) शंखना जेवो शोले छे. (पु .
नगरना दरवाजना कमाडनी पेरें जेनुं हृदय तट शोले छे, अने ते
दरवाजनी भोगल सरजी (लंबू के०) लांबी थकी जे भुजओ
शोले छे ॥ ५ ॥

कडलंक केहरि समो, सोवन वन्न शरीर ॥ फूल जरे
मुख बोलतां, ध्वनि जलधर गंभीर ॥ ६ ॥

अर्थः— कडनो लंक ते केसरी सिंह सरजो शोले छे, शरीरनो
वान सोना सरजो शोले छे. मुखें बोलतां जाणीयें फूल जरी नीचें
पडतां होय नहीं! जेवां वचन मुखमांथी निकलतां शोले छे वली
(जलधर के०) मेघ सरजो गंभीर (ध्वनि के०) स्वर छे जेनो जेवो
श्रीपाल कुमर चहुटामांथी चाल्यो जाय छे ॥ ६ ॥

थोक थोक चहुटे मल्या, रूपें मोह्यां लोक ॥ म्हेल
गोख मेडी चडे, नरनारीना थोक ॥ ७ ॥

अर्थः— ते श्रीपालना रूप उपरें मोह पाम्या थका तेने जो-
घणा लोक भेकठां मल्यां छे.
क गोख उपर, कोई मेडी
थया छे ॥
॥ ७ ॥

મુગ્ધા પૂછે માયને, મા એ કુણ અભિરામ ॥
ઇન્દ્ર ચંન્દ્ર કે ચક્કવે, શ્યામ રામ કે કામ ॥૮॥

અર્થઃ– તે સમયે કોઈક (મુગ્ધાકે૦) બાલિકા, શ્રીપાલને જોઈને પોતાની માતાને પૂછે છે કે હે માતાજી! આ (અભિરામકે૦) મનોહર રૂપવંત પુરૂષ તે કોણ છે! ઇન્દ્ર છે! કે ચંદ્ર છે! કે ચક્રવર્ત્તી છે! કે (શ્યામ કે૦) શ્રીકૃષ્ણ છે! કે રામચંદ્રજી છે! કે કામદેવ છે! ॥૮॥

માય કહે મોટે સ્વરેં, અવર મ ઝંખે આલ ॥ જાયે
જમાઈ રાયનો, રમવા કુંવર શ્રીપાલ ॥૯॥

અર્થઃ– એવી પોતાની પુત્રીની વાણી સાંભલીને તેની માતા મહોટે સ્વરેં કરી કહેવા લાગી કે, હે વત્સ! તું (અવરકે૦) બીજા આલપંપાલ (મ ઝંખે કે૦) મ બોલ, એતો આપણા રાજાનો જમાઈ શ્રીપાલકુમર છે, તે રમવાને જાય છે ॥૯॥

વચન સુણી શ્રીપાલને, ચિત્તમાં લાગી ચોંક ॥
ધિગ સુસરા નામેં કરી, મુજ ઓલખાવે લોક ॥૧૦॥

અર્થઃ- નીતી શાસ્ત્રમાં તો ને પોતાને ગુણે ઓળખા

ત । ન ઼ ૨

હ્યા છે, તથા ને (માઊલ ડેં૦) મામાને

॥ ઢાલ પહેલી ॥

॥ચતુર સનેહી મોહના ॥ એ દેશી ॥

ચપલ ચિત્ત શ્રી

અર્થઃ- એમ ચપલ [

॥મોસસરો જોલાવે છે ॥ ૧ ॥

अर्थः- के हे राजन्! आज तमने कोईयें रीशव्या छे, अथवा कोईयें तमारी आज्ञा लोपी छे, के जे थकी तमे कांईक आमण दूमणा देखाओ छो. पण तमारे चरणे अमारा प्राण छे माटे जे होय ते खरे खरुं अमोने कहो ॥ २ ॥

चित्त चाहो तो आपणुं, लीजें चंपाराजरे ॥ छडे
प्रयाणें चालीजें, सजल सैन्य लई साजरे ॥ श्री० ॥ ३

अर्थः- जो तमारा चित्तमां चाहना होय तो ईहांथी सजल एटले महोटा सैन्यनुं सहाय लईने छडे प्रयाणें चालीयें अने आपणुं चंपानगरीनुं राज्य लई लहियें ॥ ३ ॥

कुंवर कहे सुसरातणे, बलें न लीजें राजरे ॥ आप
पराक्रम जिहां नहीं, ते आवे कुण काजरे ॥ श्री० ॥ ४ ॥

अर्थः- ते सांभली कुमर बोल्यो के ससराने बलें राज्य लहीयें नहीं. कारण के जिहां पोतामां पराक्रम न होय तिहां पारकुं पराक्रम ते श्या काममां आवे ॥ ४ ॥ दोहा ॥ जे नरमें पराक्रम नहीं, ता नर पशु समान ॥ बाल खेलावे ताहकुं, जैसें लिखित चित्राम ॥ १ ॥ जेती पांती बीनती, वांसा केरी लज्ज ॥ हाथे तुरी न पलाणियां, अे चांचे नावे कज्ज ॥ २ ॥

तेह भणी अमें चालशुं, जोशुं देश विदेशरे ॥ भु-

જબલેં લખમી લહી, કરશું સકલ વિશેષરે ॥૫॥

અર્થઃ- તે ભણી અમે ઈહાંથી ચાલશું તે દેશ વિદેશ જોશું અને તિહાં પોતાની ભુજના બલથી લક્ષ્મી પેદા કરીને પછી ચિત્તમાંહે જે ધાર્યું છે, તે સર્વ કાર્ય વિશેષ કરશું ॥ ૫ ॥

માય સુણી આવી કહે, હું આવીશ તુજ સાથરે ॥
ઘડીયન ઘીઠું એકલો, તુંહિજ એક મુજ આથરે ॥૬॥

અર્થઃ- તે વાત શ્રીપાલની માતાયેં સાંભલી તેવારેં આવીને કહેવા લાગી કે, હે પુત્ર! હું પણ તમારી સાથેં આવીશ. હવે તો એક ઘડી માત્ર પણ તુજને એકલો છૂટો મૂકું નહીં કેમકે મહારે તો (આથકે૦) પુંજીમાં એક તુંજ છો ॥ ૬ ॥

કુંઅર કહે પરદેશમાં, પગબંધણ ન જટાયરે ॥
તિણે કારણ તમે ઈહાં રહો, દ્યો આશીશ પસાયરે ॥૭

અર્થઃ- તે સાંભલી કુમર કહેવા લાગ્યા કે, હે માતાજી પરદેશમાં જે પગબંધન હોય તો જવાય નહીં એટલે કાંઈ કમાઈ શકાય નહીં, તે કારણે તમે ઈહાંજ રહો અને મહારા ઊપર પસાય કરીને આશીષ આપો.૭

માય કહે કુશલા રહો, ઊત્તમ કામ કરજેરે ॥ ભુજ
બલેં વયરી વશ કરી, દરિસણ વહેલું દેજેરે ॥ શ્રી૦॥૮

અર્થઃ- તે વારેં માતાજી કહેવા લાગ્યાં કે, હે પુત્ર! તમેં પરદેશમાં કુશલેં રહો અને ઊત્તમ કામ કરજે. પોતાની ભુજબલેં શત્રુને વશ કરી ફરી વહેલા આવી અમને દર્શન દેજે ॥ ૮ ॥

સંકટ કષ્ટ આવી પડે, કરજો નવપદ ધ્યાન રે ॥ રયણી રહેજો જાગતા, સર્વ સમય સાવધાન રે ॥ ક્રી૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ— પરદેશમાં સંકટ કષ્ટ આવી પડે તો નવપદનું ધ્યાન કરજો, રાત્રિયેં જાગતા રહેજો, સર્વ સમયેં સાવધાન રહેજો ॥ ૯ ॥

અધિષ્ઠાયક સિદ્ધચક્રના, જેહ કહ્યાં છે ગ્રંથે રે ॥ તે સવિ દેવી દેવતા, યતન કરો તુમ પંથે રે ॥ ક્રી૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ— વલી શ્રીસિદ્ધચક્રના અધિષ્ઠાયિક જે, ગ્રંથો માંહે કહેલાં છે, તે સર્વ દેવી દેવતા પ્રમુખ પંથને વિષે તમારૂં યત્ન કરો ॥ ૧૦ ॥

એમ શિખામણ દેઈ ઘણી, માતા તિલક વધાવે રે ॥ શબ્દ શુકન હોએ ભલા, વિજય મુહૂરત પણ આવે રે ૧૧

અર્થઃ— એ રીતેં માતા ઘણી શીખામણ આપીને કુમરને મંગલિક ને અર્થેં તિલક વધાવતી હવી. તે વખત પ્રયાણને અર્થેં શબ્દ અને શકુન પણ સર્વ રૂડાં થયાં અને મુહૂર્ત્ત પણ વિજય એટલે જયનું રૂડું આવ્યું ॥ ૧૧ ॥

રાસ રચ્યો શ્રીપાલનો, તેહને બીજે ખંડે રે ॥ પ્રથમ ઢાલ વિનયેં કહી, ધર્મઉદય તિથિ મંડે રે ॥ ક્રી૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ— એ શ્રીપાલના રાસની રચના કરી તેની બીજા ખંડને વિષે પહેલી ઢાલ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજીયેં કહી. કવીશ્વર કહે છે. કે હે ભવ્ય જીવો! જેવારેં સ્થિતિનો પરિપાક થાય, તેવારેં તે પરિપાક સ્થિતિના ઉદયથી જીવ ધર્મમાં મંડે એટલે ધર્મમાં જોડાય ધર્મમાં પ્રવર્ત્તે ॥ ૧૨ ॥

॥ દોહા ॥

હવે મયણા ઈમ વીનવે, તુમશું અવિહડ નેહ ॥ અ-

અલગી ક્ષણ એક નવિ રહું, જિહાં છાયા તિહાં દેહ ॥૧॥

અર્થઃ— હવે મયણાસુંદરી આવીને આવી રીતેં વિનતિ કરે છે જે હે સ્વામી! તમારી સાથેં મહારે અવિચલ સ્નેહ છે, માટે એક ક્ષણ માત્ર પણ હું તમારાથી અલગી રહું નહીં. જેમ જે સ્થાનકેં છાયા હોય, તે સ્થાનકેં શરીર પણ હોય. એ દૃષ્ટાંતે જિહાં તમારો દેહ હશે તિહાંજ તમારા દેહની છાયા રૂપ હું રહીશ ॥૧॥ યતઃ ॥ યત્ર ત્વં તત્ર મે પ્રાણા, શરીરં મમ કેવલં ॥ ધારિતં પ્રેમ યોગેન, વારિણાં કમલં યથા ॥૧॥

અગ્નિ સહેતાં સોહિલો, વિરહ દોહિલો હોય ॥

કંત વિછોહી કામિની, જલણ જલંતી જોય ॥૨॥

અર્થઃ— હે સ્વામી સ્ત્રીઓને અગ્નિ સહન કરવો પડે તે સુલભ છે, પરંતુ સ્વામીનો વિરહ ખમવો પડે તે મહા દુર્લભ હોયછે. કંત જે ભરતાર તેથી વિછોહ પામેલી એવી જે (કામિની કે॰) સ્ત્રી તે (જલણ જલંતી કે॰) જલતા અગ્નિ સરખી (જોય કે॰) જેવી એટલે અગ્નિની પરે જલતી હોય એવી જાણવી ॥૨॥

કહે કુઅર સુંદરિ સુણો, તું સાસૂ પય સેવ ॥ કાજ કરી ગિતાવલો, હું આવું છું હેવ ॥૩॥

અર્થઃ— એવું સાંભલી કુમર કહેવા લાગ્યો કે, હે સુંદરી હું કહું છું તે તું સાંભલ બે હાલ તું તાહારી સાસુના ચરણની સેવા કર, અને હું ઊતાવલથી મહારૂં ચિંતવેલું કાર્ય કરીને (હેવ કે॰)

तुरत पाछो आवुं छुं ॥ ३ ॥

मन पाखे मयणां कहे, पितु तुम वचन प्रमाण॥
छे पंजर शून्य पड्युं, तुम साथे मुज प्राण ॥४॥

अर्थः- एवुं पतिनुं वचन सांभलीने यद्यपि एकली रहेवानुं मन नथी तथापि स्वामीनुं वचन उल्लंघन न थाय माटे मन विना मयणासुंदरी कहेवा लागी के, हे स्वामी! तमारुं वचन म्हारे प्रमाण छे. पण आ म्हारा शरीर रूपी पांजरूं ते शून्य पड्युं छे अने म्हारां प्राण तो तमारी साथेज छे एम निश्चयथी जाणजो॥४

॥ढाल बीजी॥

॥केस्या ऊभी आंगणे ॥ ए देशी॥

वालम वेहेलारे आवजो, करजो माहरी साररे ॥
रखेरे विसारी मूकता, लही नव नवी नाररे ॥
वालम० ॥ १ ॥

अर्थः- हे वालम! परदेशें जाओ छो परंतु म्हारी सार संभाल करवा माटे तिहांथी वहेला आवजो. केम के तमे भाग्यवंत पुरुष छो ते देश देशने विषे नवनवी स्त्रीयो पामीने रखे ने मने वीसारी मूकता! ॥१॥

आजथी करीश एकासणुं, कर्यो सचित परिहाररे ॥ केवल भूमि संथारशुं, तज्यां स्नान शणगाररे ॥ वालम० ॥ २ ॥

अर्थः- हे स्वामी! आजथी मांडीने हुं दिन प्रत्यें एकासणुं करीश, वली सचित्त वस्तु खावानो परिहार कर्यो. तथा सूवाने माटे संथारो पण निःकेवल एक पृथ्वी उपरज करीश, परंतु

गोदडा आदिक बिछाना उपर नहीं सुवुं. वली स्नान करवुं, तथा शणगार सजवो, ते पण में आजथी तज्यां अटले तेनो हुं आजथी त्याग करुंछुं ॥ २ ॥

ते दिन वलि कदी आवशे, जिहां देखीश पियु पायरे॥
विरहनी वेदना वारशुं, सिद्धचक्र सुपसायरे॥वा०॥३

अर्थः— हे प्रभु ते दिवस वली क्यारे आवशे के जे दिवसें हुं महारा स्वामीना चरणकमल देखीश? पण ए सर्व महारी विरहरूप वेदनाने श्रीसिद्धचक्रना सुपसाय थकी (वारशुं के०) निवारण करशुं॥३

सज्जन वोलावी इणिपरें, लेई ढाल कृपाणरे ॥
चन्द्रनाडी स्वर पेसते, कुंअरे कीध प्रयाणरे॥वा०॥४

अर्थः— हवे पोताना सज्जन ने सगां संबंधि तेने पाछां वालीने आवी रीतें हाथमां ढाल तरवार लईने चन्द्रनाडीनो स्वर पाछो पेसते अटले सूर्यनाडी वहे ते थके श्रीपालकुमरें परदेशे प्रयाण कीधुं ॥ ४ ॥ उक्तंच ॥ पूजा-द्रव्यार्जनो द्वाहे, दुर्गादि सरिदाक्रमे ॥ गमागमे जुवितेच, गृहे क्षेत्रादि संग्रहे ॥ १ ॥ क्रयविक्रयणे वृष्टौ, सेवा कृषिवले तथा ॥ विद्या पट्टाभिषेकादौ, शुभार्थेच शुभः शशी ॥ २ ॥ प्रश्ने प्रारभिणे वापि, कार्याणां वाम नाशिका ॥ पूर्णवायोः प्रवेशश्चे, त्तदा सिद्धिर संशयः ॥ ३ ॥

देश पुर नगरना नवनवा, जोतो कौतुक रंगरे ॥ ए

કલો સિંહપરેં મ્હાલતો, ચઢ્યો એક ગિરિશૃંગરે ॥વા૦

અર્થઃ- હવે આગલ ચાલતાં માર્ગમાં જે જે દેશ, પુર, નગર આવેછે, તિહાં નવનવા કૌતુક અને નવનવા રંગ જોતો થકો નિર્ભય-પણે એકલો સિંહની પેરેં ચાલતો થકો એક ગિરિ કહેતાં પર્વત તેના (શૃંગકે૦) ટુક ઉપર ચહડ્યો ॥૫॥

સરસ શીતલ વન ગહનમાં, તિહાં એક ચંપક છાંહરે ॥ જાપ જપતો નર પેખીઓ, કરી ઉર્ધ્વ નિજ બાંહરે ॥ વાલમ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- તિહાં એક નંદનવન જેવા ગહન વનને વિષે ઘણા વૃક્ષોના ગહનમાં રસેં કરી સહિત છે ફલ ફૂલ જેનાં તથા જેની ઉપર કોયલ પ્રમુખ પક્ષીઓ ક્રીડા કરી રહ્યાં છે એવો જિહાં ચંપકનો વૃક્ષ દીઠો તિહાં આવી ઉભો, તેવામાં તે વૃક્ષની નીચેં છાયા માંહે પોતાની ભુજાઓ ઉંચી કરેલી એવી સંજ્ઞાયેં બેઠેલો જાપ જપતો થકો એક સુંદર પુરૂષ શ્રીપાલ કુમરેં (પેખ્યો કે૦) દીઠો ॥ ૬ ॥

जाप पूरो करी पुरुष ते, बोल्यो करी परणाम रे ॥ सु-
पुरुष तुं भलें आवीओ, सरखुं माहरुं काम रे ॥ वा० ७

अर्थः- ते पुरुष पण जाप पूर्ण करी श्रीपाल कुमरने प्रणाम करी बोल्यो के हे पुरुष ! तुं भलें ईहां आव्यो, हवे महारुं काम सरखुं एम हुं जाणुं छुं ॥ ७ ॥

कुंअर कहे मुज सारिखुं, कहो नेह तम काज रे ॥ घणे
आगें उपगार ने, दीधां देह धन राज रे ॥ वा० ॥ ८ ॥

अर्थः- तेवारें कुमरें कह्युं के महारा सरखुं ने तमारुं कांई काम होय ते मने कहो शा माटे ने आगल घणा रुडा पुरुषोयें परोपकारने माटे पोताना (देहके०) शरीर, धन अने राज्य पण दीधां छे ॥ ८ ॥

तेह कहे गुरु कृपा करी घणी, विद्या एक मुज दीध रे ॥
घणो उद्यम कर्यो साधवा, पण काज नहीं सिद्ध रे ॥ ९

अर्थः- ते सांभली साधक पुरुष कहे छे के, महारा उपर गुरुयें महोटी कृपा करीने मने एक विद्या आपी छे. तेने साधवानो में घणोयें उद्यम कर्यो, पण कार्य सिद्ध न थयुं ॥ ९ ॥

उत्तर साधक नर विना, मन रहे नहीं ठाम रे ॥ ति-
णे तुम एक करुं वीनती, अवधारिए स्वाम रे ॥ १० ॥

अर्थः- कारण के उत्तर साधक मनुष्य कोई महारी पासें न होवाथी महारुं मन स्थिर रहेतुं नथी माटे तमने एक विनंति करुं छुं ते स्वामी तमे अवधारो ॥ १० ॥

कुंअर कहे साध्य विद्या सुखें, मन करी थिर थोभ रे ॥
उत्तरसाधक मुज थकां, करे कोण तुज क्षोभ रे ॥ वा० ११

अर्थः- कुमर कहेवा लाग्यो के, तमारुं मन स्थिर थोभ करीने

सुखें विद्या साधन कर. हुं ऊत्तर साधक थको ज्वेऊं कोण तुजने क्षोल पमाडे छे ? ॥ ११ ॥

कुंवरना सहायथी ततखिणें, विद्या थई तस सिद्धरे ॥ऊत्तम पुरुष ने आदरे, तिहां होए नवनिद्धरे॥१२

अर्थः— हवे कुमरना सहायथकी तत्क्षण तेज क्षणवारमां ते विद्या तेने सिद्ध थई ने माटे ऊत्तम पुरुष ने कांई आदरे, तिहां नवनिधि प्रगट थाय ॥ १२ ॥

कुंअरने तेणे विद्याधरें, दीधी ओषधि दोयरे ॥ एक जलतरणी अवरथी, लागे शस्त्र नहीं कोयरे॥वा॰१३

अर्थः—पछी ते विद्याधरें प्रसन्न थईने कुमरने जे औषधि ओ आपी तेमां एक जलतरणी एटले अगाध पाणीमां पडे तो पण बूडे नहीं. अने बीजी (अवर के॰) बीजा पुरुषथी कोई शस्त्र अस्त्र लागे नहीं ॥ १३ ॥

कुंअर विद्याधर दोयजणा, चाल्या परवत मांहिरे॥धा तुरवादी रस साधता, दीठ तिहां तरु छांहिरे ॥वा॰॥१४

अर्थः— हवे कुमर अने विद्याधर ए बेहु जणा आगल पर्वत मांहे चाल्या तिहां एक वृक्षनी छायामां जेम धातुरवादी पुरुषो सुवर्णरसने साधता थका दीठा ॥ १४ ॥

तेह विद्याधरने कहे, तुमें विधि कह्यो जेहरे ॥ तेणे विधि जपअमें बहु कर्यो, न पामे सिद्धि एहरे॥वा॰१५

अर्थः— ते धातुरवादीयो विद्याधरने कहेवा लाग्या के, हे स्वामी! तमें जे विधि कह्यो हतो ते विधियें अमें घणो (जप के॰) ऊद्यम कर्यो परंतु ए काम सिद्धि पाम्युं नहीं. ॥ १५ ॥

कुंअर कहे मुज देखतां, वली एक करो विद्धिरे ॥ कुं-

અર્થઃ- કુંઅર કહેવા લાગ્યા કે, વળી એકવાર મ્હારી દેખતાં થકાં ફરી તમેં એ વિધિ કરો. તેવારેં કુંઅરેં નવપદનું ધ્યાન કર્યું તેથી તે-

અર્થઃ- તે દેખી ધાતુર્વાદીયો કહેવા લાગ્યા કે તમારા પ્રભાવથ-

અર્થઃ- કુંઅર કહે છે કે મ્હારે તો એનો જપ નથી, ફોકટ લાભ

અર્થઃ- હવે કુંઅર તિહાંથી ચાલ્યો થકો અનુક્રમે ભરૂઅચ્ચ નગ-

અર્થઃ- તથા સોનાનું તાવિત કરાવી તેમાં તે બન્ને ઔષધિઓ મઢી-

અર્થઃ- એ રાસનો બીજો ખંડ તેની એ બીજી ઢાલ પૂર્ણ થઈ
યાયજી કહે છે કે, ધર્મના પ્રભાવથી જીવને
જ થાય. જેમ શ્રીપાલ રાજાને સુખ થયું તેમ જાણી લેવું ॥૨૧॥

॥ દોહા ॥

અર્થઃ- હવે અન્ય અધિકાર કહે છે. એ અવસરને વિષે કોસંબી
પાસેં અનર્ગલ દ્રવ્ય છે, માટે લોક તેને ઈન્દ્રનો ભંડારી કુબેર એવે

અર્થઃ- તે શેઠ (શકટકે.) ગાડાં તથા ઊંટની પોઠો અને (ગા-

अर्थः— एवी रीते ते शेठे सर्व वस्तुओ वेचीने फरी बीजी व-
स्तुओ बहु प्रकारनी लीधी. पछी वली धनना लोभें करी परद्वीपें ज-
वा माटे जलमार्गे प्रवहण पूरवा माटे (सजल के०) महोटां वाहाणो
बनाववानी सामग्री कीधी ॥ ३ ॥

एक जुंग वहाण कियुं, कुआ थंभ तिहां सठु ॥
कुआ थंभ सोले सहित, अवर जुंग अडसठु ॥ ४ ॥

अर्थः— तेणें एक जुंग जातिनुं महोटुं वहाण कर्युं जेना शाठ
कूवा थंभा छे. तथा शोल शोल कूआ थंभायें करी सहित एवां (अ-
वर के०) बीजां जुंग जातिना अडशठ वहाण कर्यां ॥ ४ ॥

वडसफरी वहाण घणां, बेड वेगड द्रोण ॥ शिल्प
जुर्प्प आवर्त्त इम, भेद गणे तस कोण ॥ ५ ॥

अर्थः— वली (वडसफरी के०) महोटी सफरना करनारां एवां घणां
एटले एकशो वहाण कर्यां. तथा (वेगड के०) वेगडि जातिना (बेड
के०) वहाण १०८ कर्यां. तथा द्रोणमुख जातिनां चोराशी वहाण
कर्यां. तथा शिल्प जातिनां चोपन वहाण कर्यां छे, तथा जुर्प जाति-
नां जुरपाने आकारे होय तेवां पांत्रीश वहाण कर्यां छे, तथा आ-
वर्त जातिनां लागे नहीं जेवां पच्चाश वहाणो कराव्यां छे. एम
अनेक जातिनां वहाण कराव्यां छे, तेना भेद कोण गणी शके ? अ-
र्थात् ते वहाणोनुं वर्णन करी शकाय नहीं ॥ ५ ॥

इणि परि प्रवहण पांचशें, पूर्यां वस्तु विशेष ॥ १०) वहाणो
बंदर मांहे आणियां, पामी नृप आदेश ॥ ६ ॥ शणना नु-

अर्थः— ए रीतें श्रीपालना चरित्रमां एकंदर पांचशें
मेल कह्यो छे ते विशेष वस्तुयें करी (पूर्यां के०) भर्यां ते ॥ नाल
राजनो आदेश पामीने बंदरमां लाव्यां ॥ ६ ॥

मालिम पटपुस्तक जुए, सूकाणी सूकाण ॥ ७ ॥

७

અર્થઃ- વલી તે વહાણને વિષે જે માલમ છે તે પાંજરીયેં જેઠા જેઠા પટ તથા પુસ્તક જૂએ છે, તથા સુજાણી લોક છે તે સુજાણને

સુમાર કાઢાડી રહ્યા છે ॥ ७ ॥

કરે કરાણી સાચ્યવણ, નાખૂદા લે ન્યાઉ ॥ વાયૂ-પરખે પંજરી, જેજમાં નિજ દાઉ ॥ ८ ॥

અર્થઃ- કરાણી પુરૂષો છે તે માલની સાચ્યવણ કરે છે, નાખુદાછે તે શણ પ્રમુખ અનેક કામના ન્યાય લે છે, પાંજરી પુરૂષો છે તે વાયુ-ની પરીક્ષા કરે છે, અને ઝૂવાઓની ઉપર જે (નિજ્જમાકે૦) વાવટાછે તે પોતાને દાવ આવે તેમ ઈચ્છા કરે છે. અથવા જેજમા એટલે પોચયત તે (નિજદાઓકે૦) પોતાને યોગ્ય કામ કર્યા કરે છે ॥ ८ ॥

ખરી મસાગતિ ખારૂઆ, સજ્જ કરે સઢ દોર ॥ હલ-ક હલેસાં હાલવે, જહુ ખેઠા ખિહુ ઓર ॥ ९ ॥

અર્થઃ- વલી ખારૂઆ લોક છે તે (ખરી મસાગતિ કે૦) ખરે-ખરી મેહનત કરીને સઢ તથા દોરડાને સજ્જ કરે છે. એમજ (હલકકે૦) શ તે હલેસાં હલાવતાં થકાં (જહુકે૦) ઘણાજનો બેહુ દિ-તુકેં બેઠા છે ॥ ९ ॥

ધ્વજ વાવટા, શિર કરે ચામર છત્ર ॥ વાહ શણગારિયાં, માંહિ વિવિધ વાજિત્ર ॥ १० ॥

વલી વાહાણના શિર ઉપર પંચરંગી ધ્વજાઓ અને ડી રહ્યા છે ત્યાં કવિ ઉપ્રેક્ષા કરે છે કે જાણીયેં વાહાણ-

नी (पांति के०) हारो मूकेली छे ते केहेवीओ छे तो के (वधरी के०)

०)

१२

अर्थः— वली ते वहाणोमां (सनूरा के०) नूरें एटले तेनें करी

१२

अर्थः— तेमज (छंधिण के०) लाकडा एटले सरपण (नल के०)

अर्थः– हवे सर्व वाहाणनां नांगर ऊपाडवाने अर्थे (ब्नमके०)

वहाणोनी तोपो छूटीयो तेथी तिहां नालोनो समजवें

गरी, करे बराबर ब्नेर ।। पण

अर्थः– तिहां सर्वे वहाणोनां नांगरी एटले नांगरना ऊपाडनारा

અર્થઃ– તે જોઈ ધવલશેઠ ઝાંખો થયો તેના ચિત્તમાંહે ચિંતા સમાતી નથી એવી અગણિત ચિંતા ઊપની તેથી શીકોતર માતાને પૂછવા ગયો કે, હે માતાજી હવે મ્હારે કેમ કરવું ? ॥ १६ ॥

શીકોતર કહે શેઠ સુણ, વહાણ થંભ્યાં દેવ ॥ છોડે
બત્રીશ લક્ષણા, પુરૂષ તણો બલિ લેવ ॥ १७ ॥

અર્થઃ– તેવારેં શીકોતર માતાના પૂજારા દાવ જોઈને કહેવા લાગા કે હે શેઠ! તું સાંભલ. આ તાહારા વાહાણ કોઈ દેવતાયેં સ્થંભાવ્યાં છે, માટે તે કોઈ બત્રીશ લક્ષણા પુરૂષનું બલીદાન લેહેશે. ત્યારેં તાહારા વાહાણને છોડશે, છૂટાં કરશે॥ १७

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ શ્રેણિક મન અચરિજ થયો ॥ એ દેશી ॥

ધવલ શેઠ લેઈ ભેટણું, આવ્યો નરપતિ પાયરે ॥ કહે
એક નર મુજને દિયો, જેમ બલિ બાકુલ થાયરે ॥ ધ૦ १

અર્થઃ– તે સાંભલી ધવલ શેઠ ભેટણું લઈને લઇઆચના રાજા પાસેં આવી કહેવા લાગ્યો કે, મુજને એવો એક બત્રીશ લક્ષણો પુરૂષ આપો કે જેમ તેનો બલિ બાકુલ દેવીની આગલ થાય એટલે દેવીને હું બલિ બાકુલ આપું.

રાય કહે નર તે દિયો, સગો નહીં જસ કોયરે ॥ બલિ કરજે ગ્રહી તેહને, જે પરદેશી હોયરે ॥ ધ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— તે સાંભળી રાજાયેં કહેવા માંડ્યું કે હે શેઠ! જેનો કોઈ સગો સંબંધિ મહારા નગરમાં ન હોય. તથા વળી જે પરદેશી હોય તે પુરૂષ હું તમને આપું છું. તેને (ગ્રહી કે૦) પકડીને તેનું બલિદાન કરજો ॥ ૨ ॥

સેવક ચિહું દિશિ શેઠના, ફરે નયરમાં જોતારે ॥ કુંઅર દેખી શેઠને, વાત કહે સમ હોતારે ॥ ધ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— એવી રાજાની આજ્ઞા પામીને ધવલશેઠના સેવક ભરૂઅચ નગરમાં ચારે દિશાયેં તેવા માણસને જોતા ફરે છે. એટલામાં શ્રીપાલ કુમરને દેખીને સેવક પુરૂષ (સમ હોતા કે૦) હર્ષ પામતા થકા આવીને શેઠ પ્રત્યેં વાત કહેતા હવા ॥ ૩ ॥

દીઠો બત્રીશ લક્ષણો, પુરૂષ એક પરદેશીરે ॥ કહો તો ઝાલી આણીયેં, શુદ્ધ ન કો તસ લેશીરે ॥ ધ૦ ॥ ૪

અર્થઃ— કે હે શેઠ અમે એક પરદેશી બત્રીશ લક્ષણો પુરૂષ દીઠો છે, તેની શુદ્ધિ લેનાર કોઈપણ નથી, માટે તમે કહો તો તેને પકડી લાવીયેં ॥ ૪ ॥

ધવલ કહે આણો ઇહાં, મ કરો ઘડિય વિલંબરે ॥ બલિ દેઈને ચાલિયેં, વહાર નહિં તસ બુંબરે ॥ ધ૦ ॥ ૫

અર્થઃ— એવું સાંભળી ધવલશેઠ સેવકોને કહેવા લાગ્યો કે, જાઓ તેને આહીં પકડી લાવો. એ કામમાં એક ઘડીની પણ વિલંબ મકરો. કેમકે આપણે તે પુરૂષનું બલિદાન આપીને તુરત ઇહાંથી ચાલીયેં તેની (વાહર કે૦) વાર કરનાર સંભાળ લેનાર પણ કોઈ નથી તથા બુંબ પણ કોઈ સાંભળનાર નથી ॥ ૫ ॥

[illegible]

અર્થઃ- એવો શેઠનો હુકુમ થવાથી દશ હજાર સુભટ સામટા [illegible] ઠપણે કટુક વચન કુંઅર આગલ પ્રકાશવા લાગ્યા ॥ ૬ ॥

ઊઠ આવ્યું તુજ આઊખું, ધવલ ધિંગ તુજ રૂઠો રે ॥ બલિ કરશો તુજને હણી, મ કર માન મન જૂઠો રે ॥ ધવ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- કે અરે ઊઠ હવે તાહારૂં આયુષ્ય આવી પહોચ્યું છે કેમ કે અમારો સ્વામી ને ધવલધિંગ તે તાહારા ઊપર રૂઠો છે. અમે તુજને હણીને બલિદાન કરશું. એ વાતમાં મનનું જુઠું માન મકર. એમાં જુઠું માનવાપણું તું તાહારા મનમાં કાંઈ સમજીશ નહીં માટે એમ મ કહને કે મને કહ્યો નહીં અમે ક્ષત્રી જાણી તુજને કહ્યો છે ॥ ૭ ॥

બલિ નવિ થાયે સિંહનો, મૂરખ હૈયે વિમાસોરે ॥ ધવલ પશુનો બલિ થશે, વચ્ચને કાંઈ વરાંસોરે ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- [illegible] વચન સાંભળી [illegible] કહે [illegible] લાગ્યે કે, અરે [illegible] તારા હૃદયા [illegible] તુજ [illegible] છે [illegible] સ્વામી ધવલ [illegible] તે [illegible] તેનું [illegible] એમાં [illegible] ॥ ૮ ॥

[illegible]

अर्थः- एवा कुंअरना वांडां वचन सांभलीने ते सर्व वचन

अर्थः- हवे अतुल जलनो धरनारो एवो कुंअर अेडलोन नेवा

२

अर्थः- नेम (लेंसा इ०) पाडाओ ते क्षेत्रमां लडे तेवारें चारे

|वाल थाय छे ॥ ४२॥

लांबा थई, ते पुहवीए पोढेरे ॥ धव० ॥ १३ ॥

अर्थः- हवे कुंअर ने पुरुषने ताकीने लाठी अने लोढे करी मारे, तेथी ते (लहलहता के०) लड थडता लवता लवता लांबा थईने पृथ्वीने विषे पोढी जाय ॥ १३ ॥

मस्तक फूटां केईना, पड्या केईनां दांतरे ॥ केई मुखे लोही वमे, पडी सुभटनी पांतरे ॥ धव० ॥ १४ ॥

अर्थः- त्यां केटलाएक सुभटोनां मस्तक फूट्यां, केटला एकना दांत पडी गयां, केईना मुखथकी लोही वहेवा लाग्युं, ए रीतें सुभटोनी (पांत के०) हार पडती हवी ॥ १४ ॥

केई पेठा हाटमां, केई पोलमां पेठारे ॥ केई दांते तरणां दई, गलिया थईने बेठारे ॥ धव० ॥ १५ ॥

अर्थः- केटलाक सुभट नासीने हाटोमां पेसी गया, कोईक पोलमां पेठा, केटला एक दांते (तरणां के०) तृण प्रमुख लईने छूट्या केटलाएक गलिया बलदनी पेरें थईने बेसी रह्या ॥ १५ ॥

केई कहे कायर अमे, केई कहे अमे रांकरे ॥ केई कहे मारो रखे, नथी अमारो वांकरे ॥ धव० ॥ १६ ॥

अर्थः- केईक सुभट कहेवा लाग्या के हे स्वामी अमे कायर छैयें, केईक कहे छे के अमे रांक छैयें, केईक कहे छे के रखे अमने मारता अमारो कांई वांक नथी ॥ १६ ॥

केई कहे पेटारथी, अशरण अमे अनाथरे ॥ मुखे दिये दश अंगुली, ये वली आडा हाथरे ॥ धव० ॥ १७ ॥

अर्थः- केईक कहे छे के अमें पेटार्थी छैयें, अमने कोईनुं शरण नथी अमें अनाथ छैयें. केईकें तो मुखें दश आंगुलि दीधी वली केईकें आडा हाथ दीधा ॥ १७ ॥

धवल शेठ ते देखतां, आवी लाग्यो पायरे ॥ देवस-रूपी दिसो तुमे, करो अमने सुपसायरे ॥ध०॥१८॥

अर्थः- धवल शेठ ते कृत्य देखतां थकां आवीने कुमरने पगें लाग्यो. अने कहेवा लाग्यो के हे स्वामी! तमे तो कोई देवस्वरूपी देखाओ छो. माटे अमने रूडो पसाय करो ॥१८॥

महिमानिधि मोटा तुमे, तु-मबल शक्ति अगाधरे ॥ अविनय कीध अन्नाणतें ते खमजो अपराधरे॥ध०॥१

અર્થઃ- હે મહારાજ! તમે તો મહોટા મહિમાના (નિધિ કે૦) ભંડાર છો. તમારૂં બલ અને શક્તિ તેનો પાર આવે નહીં એવી અગાધ છે. માટે હે સ્વામી! મેં ને અજાણતાં થકાં તમારો અવિનય કીધો તે મહારો અપરાધ તમે ખમજ્યો ॥૧૯॥

અવધારો અમ વીનતી, કરો એક ઉપગારરે ॥ થં-
ભ્યાં વાહણ તારવો, ઉતારો દુઃખ પારરે ॥ધવ૦॥૨૦॥

અર્થઃ- અમારી વિનતી અવધારીને એક ઉપકાર કરો જે અમારાં વહાણ થંભ્યાં પડ્યાં છે તેને તારી આપો. એ દુઃખરૂપ સમુદ્રથી અમને પાર ઉતારો ॥ ૨૦ ॥

કુંઅર કહે એ કામનું, શું દેશો મુજ ભાડું રે ॥ શેઠ કહે
લાખ સોનૈયા, ખૂત્યું કાઢો ગાડું રે ॥ ધવ૦॥૨૧॥

અર્થઃ- એવાં શેઠનાં વચન સાંભળી કુંઅર કહેવા લાગ્યો કે, એ કામ તમારૂં અમેં કરી આપીયેં તેનું અમને શું ભાડું આપશો? તે વારેં શેઠે કહ્યું કે લાખ સોનૈયા આપીશ પણ મહારૂં ગાડું ખુતું છે તે બાહેર કાઢી આપો ॥૨૧॥ યતઃ ॥ સુજનો ન યાતિ વિકૃતિં, પરહિત નિરતો વિનાશકાલેપિ ॥ છેદેપિ ચંદન તરુઃ, સુરભયતિ મુખં કુઠારસ્ય ॥૧॥ ઇતિ ॥

સિદ્ધચક્ર ચિત્તમાં ધરી, નવપદ જાપ ન ચૂકે રે ॥ વડ
વાહણ ઉપર ચઢી, સિંહનાદ તે મૂકે રે ॥ ધવ૦॥૨૨॥

અર્થઃ- એવો ઠેરાવ કરી સિદ્ધચક્રને પોતાના ચિત્તમાં ધારણ કરી નવપદનો જાપ ચુકતો નથી, એવો શ્રીપાલ મહોટા વહાણ ઉપર ચડીને સિંહનાદને (મૂકે કે૦) કરતો હવો ॥૨૨॥ યતઃ ॥ કૃશોપિ સિંહો ન સમો ગજેંદ્રઃ, સત્વં પ્રધાનં નચ માંસ રાશિઃ ॥ અનેક વૃંદાનિ વને ગજાનાં, સિંહસ્ય નાદેન મદં ત્યજંતિ ॥૧॥ ઇતિ ॥

ને દેવી દુશ્મન હતી, દુષ્ટ ગઈ તે દૂર રે ॥ વહાણત

रयांकशन सर्यां, वाने मंगल तूररे ॥धव०॥२उ॥

अर्थः- तेणे करीने जे देवी दुश्मन हती ते दुष्ट दूर नती रही तेवारें वहाण तर्यां, तेथी सर्वनां अर्थ सर्यां, ते वजत मंगलिकनां वाजां वाग्यां ॥ २उ ॥

बीजे खंडें ढाल ए, त्रीजी चित्तमां धरजोरे ॥ विनय कहे वाहण परें, भवियण भवजल तरजोरे ॥२४॥

अर्थः- ए बीजा खंडने विषे त्रीजी ढाल चित्तमां धरजो श्री विनयविजय उपाध्यायजी कहे छे के हे भव्यो ! तमे पण वहाणनी परें संसार समुद्रने तरजो ॥ २४ ॥

॥ दोहा ॥

ते देखी चिंते धवल, चढियो चिंतामणि हाथ ॥ वडो वजत जो मुज हुए, तो ए आवे साथ ॥ १ ॥

अर्थः- हवे एवो बनाव बनेलो देखीने धवलशेठ पोताना मनमां चिंतववा लाग्यो के, महारे हाथे चिंतामणिरत्न चड्युं छे माटे जो महारो वडो वजत होय एटले महोटुं भाग्य होय तो आपुरुष महारी साथें आवे ॥ १ ॥

एक लाख दीनार तस, देई लागो पाय ॥ कर जोडीने वीनवे, वात सुणो एक भाय ॥२॥

अर्थः- एम चिंतवी एक लाख सोना मोर तेने आपीने पगे लागीने विनति करवा लाग्यो के हे भाई तमें एक महारी वात सांभलो ॥२॥

वरस प्रतें एकेकने, सहस देउं दीनार ॥ सेवा सारे सहस दश, जोद्ध भला जुंझार ॥उ॥

અર્થઃ— હું વર્ષોવર્ષ એકેકા સુભટને એકેક હજાર સોના મોરો આપું છું. એવા દશ હજાર સેવક છે તે મ્હારી સેવા (સારે કે૦) કરે છે તે સર્વ સેવકો ભલા યોધ્ધા જુંજાર પુરૂષો છે ॥ ૩ ॥

તુમને મુહ માગ્યું દીઉં, આવો અમારી સાથ ॥ એ અવધારો વીનતિ, અમને કરો સનાથ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— પણ તમોને મુજે માગો તે હું આપું અને તમે મ્હારી સાથેં આવો એટલી વિનતિ અવધારીને અમને (સનાથ કે૦) નાથ સહિત કરો ॥ ૪ ॥

કુંઅર કહે હું એકલો, લેઉં સર્વનું મોલ ॥ એ સર્વનું એકલો, કારજ કરૂં અડોલ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ— એવા શેઠના વચન સાંભલી શ્રીપાલ કુંઅર કહેવા લાગ્યા કે હું એકલો આ સર્વ દશ હજાર સેવકોના પગારની જેટલી રકમ થાય તેટલી લેઉં અને જે સર્વ દશ હજાર મલીને જે કામ કરે છે તેટલું તમારૂં કામ પણ હું એકલોજ અડોલપણે કરૂં ॥ ૫ ॥

તે ધનનું લેખું કરી, શેઠ કહે કર જોડ ॥ અમે વણિકજન એકને, કિમ દેવાજે કોડ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ— એવું શ્રીપાલનું બોલવું સાંભલી તે દશહજાર સેવકને જે પગાર અપાય છે, તેના ધનનું લેખું કરીને ધવલશેઠ જે હાથ જોડી કહેતા હવા કે હે મહારાજ અમે વણિકજન એટલે વાણી

या लोक छैयें माटे अमाराथी अेकज जणने क्रोड सोनैया केम आ-
पी शकाय ॥ ६ ॥

कुंअर कहे सेवक थई, दाम न आलुं हाथ ॥ पण
देशांतर देखवा, हुं आवुं तुम साथ ॥ ७ ॥

अर्थः- ते सांभली कुमर कहेवा लाग्या के हे शेठजी हुं पण
सेवक थईने तमारो (दाम के०) पैशो हाथमां लेवुं नहीं. परंतु
देशांतर देखवानी मने इच्छा छे माटे ते जोवाने अर्थे हुं तमारी
साथें आवुं छुं ॥ ७ ॥

भाडूं लेई वाहणमां, द्यो मुज बेसण ठाम ॥ मा-
स प्रते दीनार शत, भाडूं परठिओं ताम ॥ ८ ॥

अर्थः- ते माटे तमे म्हारा पासेंथी भाडुं लईने मने वहाण
मां बेसवानी जगा आपो. पछी शेठें मास मास प्रत्यें शो शो सो-
नामोर भाडुं लेवानुं परठयुं अेटले ठेराव कर्यो ॥ ८ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ राग मल्हार ॥ जीहो जेयुं अवधि प्रयुंजीने
॥ अे देशी ॥

जीहो कुंअर बेग गोखडे, जीहो म्होटा वाहण
मांहि ॥ जीहो चिहुं दिशि जलधि तरंगना, जीहो
जोवे कौतुक त्यांहि ॥ सुगुण नर पेखो पुण्य प्रभा-
व ॥ जीहो पुण्ये मन वंछित मले, जीहो दूर टले
सुगुण० ॥ १ ॥ अे आंकणी ॥

થકો ચારે દિશાયે (જલધિકે૦) સમુદ્રના કલ્લોલ ઊછલે છે તે સંબંધિ કૌતુકને તિહાં જોતો હવો, માટે હે સુગુણ પુરૂષો! તમે પુણ્યનો પ્રભાવ તો જુઓ કે જેને પુણ્ય સંઘાતી હોય તેને સર્વ મનોવાંછિત મલી આવે છે, અને વલી તે પ્રાણીના દુઃખના દવ સર્વ દૂર ટલી જાય છે, એવું પુણ્યનું માહાત્મ્ય છે ॥૧॥

જીહો સઢ હંકાર્યા સામટા, જીહો પૂર્યા ઘણ પવણેણ ॥ જીહો વડ વેગેં વાહણ વહે, જીહો જોયણ જાયે ખણેણ ॥ સુ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- હવે સમજાલેં તે સર્વે વાહણોના સઢ સાથેંજ હંકાર્યા તે સઢ ઘણા પવને કરી પૂરાણા. તેના યોગથી (વડવેગેં૦) મ્હોટી ઊતાવલથી સર્વ વહાણો સમુદ્રમાં (વહે૦) ચાલવા લાગ્યાં, તે કેહવાં ચાલે છે? તો કે એક ક્ષણ માત્રમાં એક યોજન પંથને અતિક્રમી જાય છે, એવાં ચાલે છે ॥ યતઃ ॥ થલ ઊપની જલમાં વસી, જલના જીવ ન જાય ॥ જીવહ કારણ આપડી, ક્ષણ આવે ક્ષણ જાય ॥૧॥ ઇતિ ॥૨॥

જીહો જલહસ્તી પર્વત જિસ્યા, જીહો જલમાં કરે હલ્લોલ ॥ જીહો માંહોમાંહે ઝૂઝતા, જીહો ઊછાલે કલ્લોલ ॥ સુ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- તિહાં સમુદ્રમાં જલહસ્તિયો ને મ્હોટા પર્વત સરખા જલચર જીવો છે, તે પાણીમાં હલ્લોલ કરી રહ્યા છે, વલી તે માંહો માંહે ઝૂઝતા થકા પાણીના કલ્લોલ પ્રત્યેં ઊંચા ઊછાલે છે ॥૩॥

જીહો મગરમચ્છ મ્હોટા ફિરે, જીહો સુસુમાર કેઈ કોડિ ॥ જીહો નક્રચક્ર દીસે ઘણા, જીહો કરતા દોડાદોડિ ॥ સુ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- તેમજ મ્હોટા મ્હોટા મગર મત્સ્ય ફરી રહ્યા છે, વલી સુસુમાર જાતિના મત્સ્ય તે દૂતશથી કાંઈક મ્હોટા થાય છે, તેવા મત્સ્ય

अर्थः– एम जतां थकां वायरानो परीक्षक ने पंजरी छे, ते केहेवा

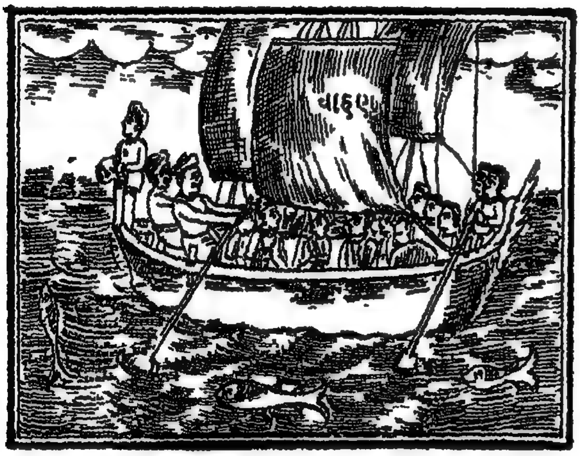

जीहो तस अं-
दिर मांहि ऊ-
तरी, जीहो
जल इंधण-
लीये लोक ॥

અર્થઃ— તિહાં બંદિર માંહે ઘણાં લોક ભીતર્યાં તેનો મ્હોટો કોલાહલ શબ્દ થઈ રહ્યો, તે સાંભળીને બબ્બર રાજાના દાણી પુરૂષો જે હતા તે (અતિ સપરાણ કે०) અત્યંત ઉતાવળા આવીને બંદિરનું દાણ માગવા લાગ્યા ॥ ७ ॥

જીહો શેઠ સુભટને ગારવેં, જીહો દાણ ન દીએ અબુઝ ॥ જીહો તવ તિહાં લાગ્યું તેહને, જીહો માંહો માંહે ઝૂઝ ॥ સુ० ॥ ८ ॥

અર્થઃ— પરંતુ (અબુઝ કે०) મૂર્ખ એવો જે શેઠ તેણેં પોતાના સુભટોના ગર્વે કરી એટલે મ્હારા આટલા સીપાઈઓ છે તો આ દાણી લોકોને દાણ શા વાસ્તે આપું ? એવા અહંકારથી તે અબુઝ એટલે મૂર્ખ શેઠે દાણ દીધું નહી તેથી તિહાં દાણી અને શેઠના સેવકોને માંહો માંહે યુદ્ધ થવા લાગ્યું ॥ ८ ॥

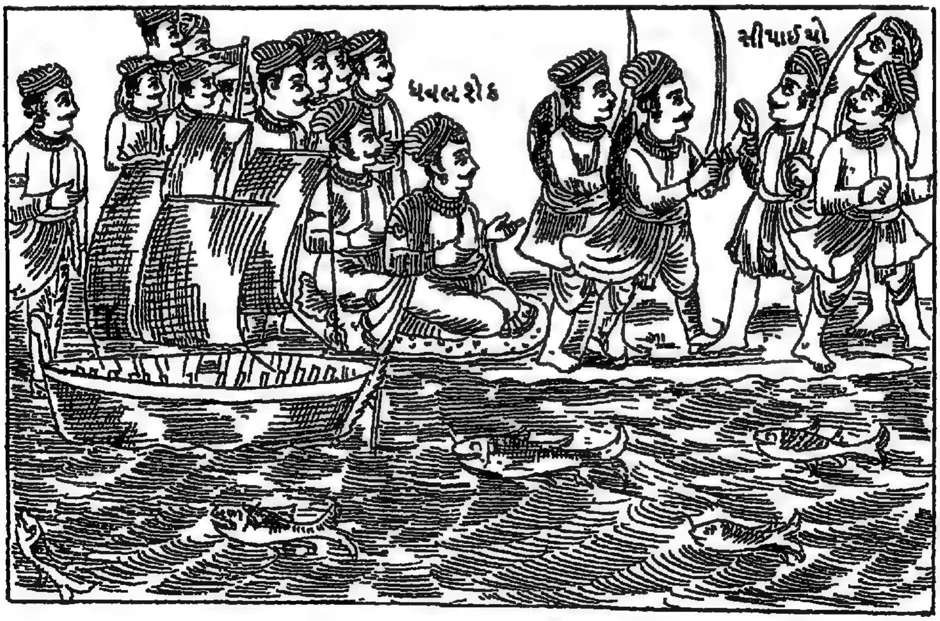

જીહો શેઠ તણે સુભટેં હણ્યા, જીહો દાણી નાઠારે

आव्यो बब्बर राय ॥ सु० ॥ ८॥

अर्थः— तिहां शेठना सुभटोयें घणी लोकोने मार मार्यो, तेने बी-

र देशनो राजा पोतें तिहां चडी आव्यो ॥८॥

अर्थः— तेवारं

अर्थः— सुभटो सर्व नासी गया पछी एकला धवल शेठने जीव

अर्थः— तेनी पासें रखवाला मूकीने नेवारें बब्बरनो राजा पा-

छो वल्यो, तेवारें कुंअर आवी पसाय करीने शेठने बोलावे छे ॥१२॥

અર્થઃ- કે, અરેરે શેઠજી! તમારા સુભટ સર્વે કિહાં નતા રહ્યા, ને તમેં જાહુ ભરડીને બાંધ્યા પડ્યા છો! પરંતુ જો મુજને ક્રોડ સોના મો-હોરો દીધી હતે તો આજ એટલું દુઃખ તમેં દેખત નહીં ॥૧૩॥

જીહો શેઠ કહે તુમેં કાં દિયો, જીહો દાધા ઊપર
લૂણ ॥ જીહો પડ્યા પછી પાટુ કિસી, જીહો હણે
મુઆને કૂણ ॥ સુ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- તે સાંભલી શેઠ કહેવા લાગ્યા કે, હે કુમર તમે જલ્યા ઊપર વલી લૂણ કાં લગાડો છો, પડી ગયા પછી (પાટુ કે૦) લાત તે વલી શી મારવી? તથા મૂએલાને વલી કોણ મારે? ॥૧૪॥

જીહો કહે કુંવર વૈરી ગ્રહ્યું, જીહો જે વાલું એ વિત્ત
॥ જીહો તો મુજને દેશો કિશ્યું, જીહો ભાંખો થિર
કરી ચિત્ત ॥ સુ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ- તે સાંભલી કુમર કહેવા લાગ્યો કે, હે શેઠ જો આ તમારા વૈરીયેં (ગ્રહ્યું કે૦) ગ્રહણ કર્યું જે દ્રવ્ય એટલે જે તમારૂં દ્રવ્ય એના કબજામાં આવી ગયું છે, એ હું (વિત્ત કે૦) દ્રવ્ય તે જો પાછું વાલી આપું તો તમેં મુજને શું આપશો? તે તમેં તમારૂં ચિત્ત સ્થિર રાખીને (ભાંખો કે૦) બોલો ॥૧૫॥

જીહો શેઠ કહે સુણ સાહિબા, જીહો એ મુજ કા-
રજ સાધ ॥ જીહો વહેંચી વાહણ પાંચશેં, જીહો
લેજો આધો આધ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- તે સાંભલી શેઠ કહેવા લાગ્યા કે, હે સાહેબ તમેં સાંભલો,

देजीयें, तो आधा लीलें आंट ॥ ईति ॥ ६६ ॥

अर्थः- पछी ते वातना कुवरें (जोल जंघ के०) जत पत्र लजीने

अजर जोलावियो, जुहो वल पाछो

जुहो तुन सरिजो ने प्राहुणो, जुहो पहोतो अ

વાન ॥ જીહો ઝાઝાની પેરેં ઝૂઝતો, જીહો લક્ષણ રૂપનિધાન ॥ સુ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ– એવાં વચન સાંભલી મહાકાલ રાજા પાછો ફરી જુએછે તો તેણેં લક્ષણ તથા રૂપનો નિધાન સરિખો અને (ઝાઝાકે૦) ઘણા પુરૂષોની પેરેં ઝૂઝતો એવો એક યુવાન પુરૂષ દીઠો ॥ ૨૦ ॥

જીહો તું સુંદર સોહામણો, જીહો દીસે યૌવન વેશ ॥ જીહો વિણ ખૂટે મરવા ભણી, જીહો કાંઈ કરે ઉદ્દેશ ॥ સુ૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ– તેને જોઈને મહાકાલ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, તું તો ઘણો સુંદર, સોહામણો છો, અને સંપૂર્ણ નવયૌવન વેષેં દેખાય છે, તેમ છતાં તહારૂં આયુષ્ય ખૂટ્યા વિના ફોકટ મરવાનો ઉદ્દેશ શા માટે કરેછે ? ॥ ૨૧ ॥

જીહો કહે કુંવર સંગ્રામમાં, જીહો વચન કિશ્યો વ્યાપાર ॥ જીહો જોધેં જોધ મલ્યા જિહાં, જીહો તિહાં શસ્ત્રેં વ્યવહાર ॥ સુ૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થઃ– એવાં રાજાનાં વચન સાંભલીને કુંઅર કહેવા લાગ્યો કે સંગ્રામને વિષે વચનનો વ્યાપાર શો કરવો ! જિહાં યોદ્ધાયેં યોદ્ધા મલે, તિહાં તો શસ્ત્રનોજ વ્યાપાર હોય ॥ ૨૨ ॥

જીહો મહાકાલ કોપ્યો તિસે, જીહો હલકારે નિજ સેન ॥ જીહો મૂકે શસ્ત્ર ઝડોઝડે, જીહો રાતા રોષ રસેન ॥ સુ૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ– એવાં કુંઅરનાં વચન સાંભલી, મહાકાલ રાજા (તિસેંકે૦) તેની સાથેં કોપ્યો થકો પોતાની સેનાને હલકારો કર્યો તેવારેં તે સુભટો

થયા થકા કુમરની ઊપર અનેક શસ્ત્ર નાખતા હવા ॥ ૨૭ ॥

૭

૭

૦ ૨૪

રસવા લાગ્યા, પણ કુંઅરને અંગે એક (સરાજ કે°) ફાંસ જેટલું પણ

૨૪

૬

૦ ૨

जहो सैन्य सकल महाकालनुं, जहो लागी गयुं दहवट्ट ॥ जहो नृप एकाकी कुंवरें, जहो बांध्यो बंध निघट्ट ॥ सु० ॥ २६ ॥

अर्थः- एम करतां महाकाल राजानुं सर्व सैन्य (दहवट्ट के०) दशे दिशानी वाटें लागी गयुं, पछी महाकाल राजा एकलो रह्यो, तेने श्रीपाल कुमरें (निघट्ट के०) आकरा बंधने करी बांध्यो ॥ २६ ॥

जहो बांधीने निज साथमां, जहो पासें आण्यो जाम ॥ जहो बंधन छोड्यां शेठनां, जहो रक्षक नाठा ताम ॥ सु० ॥ २७ ॥

अर्थः- ते बांधीने (जाम के०) ज्यारें पोताना सथवारानी पासें आण्यो, अने धवलशेठनां बंधन कुमरें छोडी नाख्यां, (ताम के०) ते वारें रक्षक पुरुषो जे शेठनी पासें ऊभा हता, ते पण नाशी गया ॥ २७ ॥

जहो खड्ग लेई महाकालने, जहो मारण धायो रे शेठ ॥ जहो कहे कुंवर बेसी रहो, जहो जल दीठुं तुम हेठ ॥ सु० ॥ २८ ॥

अर्थः- तेवारें शेठ घणी ऊतावलथी तरवार हाथमां लईने महाकाल राजाने मारवा माटे (धायो के०) दोड्यो, तेने श्रीपाल कुंअरें कह्युं के, हां हां शेठजी तमें बेसी रहो, केम के तमारुं जल तो अमे हेठे थी दीठुं छे, वली एक तो जे पोताने घेर चाली आव्यो होय, बीजो आपणे शरणे आव्यो होय, त्रीजो बांध्यो थको पड्यो होय, चोथो जे रोगथी पीडा पामतो होय, पांचमो जे नाशी जतो होय, छठ्ठो जे वुढो होय एटले वृद्ध होय, अने सातमो जे बालक होय, ए साते जण जो पण आपणा शत्रु होय तो पण तेने मारवा नही, एवो न्याय छे ॥ २८ ॥

अर्थः- हवे शेठना सुलटो ने कांई प्रथम जज्जर राजनना सुलटो

अर्थः– वली जब्बर देशना राजनो पण प्रथम बे डांई सुलटो

परें, जहो जीने ८
७६

अर्थः= मार्गमां ताल्नं डूदरां डू
डराव्यो. तथा सामैयुं डः

७३ ॥

॥ दोहा ॥

મ મરૂધરનાં લોકને, સુરતરૂ કુસુમ સુરભ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— કેમકે ! તમારા જેવા સુપુરૂષનાં દર્શન મલવાં તે અમારા જેવા ભાગ્યહીન જનોને ઘણાં દુર્લભ છે, જેમ મરૂધર જે મારવાડ દેશ તેના રેહેવાસી લોકોને સુરતરૂ જે કલ્પવૃક્ષ તેના (કુસુમકે૦) ફૂલનો સુરભ જે સુગંધ તે પામવો દુર્લભ હોય છે. એ દૃષ્ટાંતે જાણી લેવું ॥ ૩ ॥

વોલાવા વિણ એકલો, ચાલી ન શકે દીન ॥ ધવલ
શેઠ તવ વીનવે, ઈણિ પ હતા, [illegible] ॥ ૪ ॥
તસ આ જવિ [illegible]

અર્થઃ— એવું જજ્જરના રાજ[illegible] વારેં શ્રીપાલ કુમરેં તે વાત માન્ય કરી, (તવ કે૦) તેવારેં ધવલ શેઠ (અધીન કે૦) કુમરને વશ થઈને આવી રીતની વિનતિ કરે છે કે, જેમ (દીન કે૦) શંક પુરૂષ હોય તે વોલાવા વિના એકલો માર્ગમાં ચાલી શકે નહી, તેમ તમારા આવ્યા વિના અમારાથી પણ અમારે ઘરે જવાય નહી ॥ ૪ ॥

પ્રભુ તુમને વંછે સહુ, દેખી પુણ્ય પડૂર ॥ પણ વિ-
લંબ થાએ ઘણો, રત્નદ્વીપ છે દૂર ॥ ૫ ॥

અર્થઃ— માટે હે પ્રભુ ! તમારા પુણ્યનો પડૂર એટલે સમૂહ અર્થાત્ ઘણું પુણ્ય દેખીને સહુ કોઈ તમને વાંછે છે. પણ હવે આપણને રત્નદ્વીપેં જવું છે, તે ઈહાંથી ઘણો દૂર છે માટે તેમાં વિલંબ ઘણો થાય છે ॥ ૫ ॥

કુંવર કહે નરરાયનું, દાખિણ કિમ છંડાય ॥ તિણે
નયરી જોવા ભણી, કુંવર કીધો પસાય ॥ ૬ ॥

અર્થઃ— તે સાંભળી કુંઅર બોલ્યા કે હે શેઠજી રાજાનું દાક્ષિણ વચન કેવી રીતેં છાંડયું જાય ! તે માટે નગરી જોવાનો કુંઅરે પસાય કર્યો ॥ ૬ ॥

હાટ સજ્યાં હીરાગલેં, ઘર ઘર તોરણ માલ ॥ ચ-

हुटे चहुटे चोकमां, नाटक गीत रसाल ॥ ७ ॥

अर्थः— राजायें पण नगरीनां द्वार सर्व हीरागल एटले रेशमी व-स्त्रें करी (सज्यां के०) शणगार्यां, घर घरने विषे तोरण मालाओ बांधी, चहुटा चहुटाना चोकमां विविध प्रकारनां नाटक कराव्यां; (रसाल के०) र-सें करी सहित एवां घणां सुंदर गीतो गवराव्यां ॥७॥

फूल बिछाव्यां फूटरां, पंथ करी छटकाव ॥ गज तुरं-ग शणगारिया, सोवन रूपें साव ॥ ८ ॥

अर्थः— राजमार्गमां ताजां फूटरां फूल बिछाव्यां, पंथ जे मार्ग तेमां पा-णिनो छंटकाव कराव्यो, तथा सामैयुं करवाने घणा हाथी अने घोडाओने (साव के०) मात्र एक सोना तथा रूपाना साजें करीने शणगार्या ॥ ८॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ राग सिंधुडो ॥ चित्रोडा राजारे ॥ ए देशी ॥

॥ वीनति अवधारेरे, पुर मांहे पधारेरे, महोत वधारे जय्जर रायनुं रे ॥ कुंवर वड भागीरे ॥ दे-खी सोभागीरे, जोवा रढ लागी पग पग लो-कनेरे ॥ १ ॥

अर्थः— हवे जय्जरकोटना महाकाल राजानुं महत्व वधारवा माटे तेनी विनति अवधारीने पुरमांहे पधार्या, ते कुंजर केहवा छे? तो के (वडभागी के०) महोटा भाग्यना धणी छे माटे तेने सौभाग्यवंत देखी-ने लोकोने पगले पगले जोवानी (रढ के०) होंश उत्कंठा लागी ॥ १॥

घर तेडी आव्यारे, साजन मन भाव्यारे, सोवन मंडाव्यां आसण बेसणांरे ॥ मीगई मेवारे,

શ્રીપાલ
મહાકાલરાજ

ल जाण्या पाजेंरे, किम चित्तनी साजें दीजें दीकरीरे ॥ ४ ॥

अर्थः- बहु मान आपीने कन्यादान देतो हवो, अने कहेतो हवो के, आ कन्या परणीने अमारा वंशनुं (वान के०) तेज वधारो. ते सांभली कुंअर भाजता हवा, के हे स्वामी! हुं परदेशी छुं माटे महारुं कुल, शील, जाण्या विना मात्र चित्तनी साजें करीनेज पोतानी दीकरी केम दीजियें? एटले आपीयें? जे कार्य करीयें ते विचारीने करीयें तो रूडुं देखाय ॥ यतः ॥ कुलं च शीलं सनाथता च, विद्या च वित्तं च वपुर्वय श्च ॥ वरे गुणाः सप्त विलोकनीया, स्ततः परं भाग्यवशा हि कन्या ॥ १ ॥ मूर्ख निर्धन दूरस्थ, बहु भार्या शिवार्थिनां ॥ त्रिगुणाधिक वर्षाणां, चापि देया न कन्यका ॥ २ ॥ कार्येषु मंत्री गृहकर्म दासी, स्नेहेषु माता क्षमया धरित्री ॥ धर्मेषु धुर्या रमणेषु रंभा, स्मराम्यहं लक्ष्मण जानकीं सदा ॥ ३ ॥ इति स्त्रीगुणाः ॥ ४ ॥

कहे नृप अवतंसरे, छानो नही हंसरे, जाण्यो तुम उत्तम वंश गुणें करीरे ॥ जाणे सहु कोईरे, जे नजरें जोईरे, हीरो नवि कोई विण वेरागरेंरे ॥ ५ ॥

अर्थः- ते सांभली राजा कहेवा लाग्यो के (अवतंस के०) सर्व पक्षीओमां मुकुट समान जेवो जे हंस पक्षी छे ते छानो रहेज नही तेम तमारा वंश कुल, शील, ए सर्व आपना उत्तम गुणें करीनेज अमें जाणी लीधां, अथवा तमारो उत्तम वंश तमारा गुणे करीने जाणी लीधो; केम के जेणें नजरें जोयो होय ते तो जाणेज छे के, (विणवेरागरें के०) खाण विना हीरो होयज नही माटे अमारी प्रार्थना तमें सफल करो ॥ ५ ॥

महोत्सव मंडावेरे, साजन सहु आवेरे, धवल गंधर्व मंगल नरवरूरे ॥ रूपें जिसी मेनारे, गुण

पार न जेनारे, मदनसेना परणावी ईणी परेंरे ॥ ६ ॥

अर्थः– एम कही राजायें महोत्सव मंडाव्यो तिहां सज्जन सहुयें आव्यां, राजायें धवल मंगल गीत गवराव्यां, अने रूपें करी मेना अप्सरा सरखी, जेना गुणनो पार नथी एवी मदनसेना नामे पुत्रीने ए रीतें श्रीपाल सार्थे परणावी ॥ ६ ॥

मणि माणक कोडीरे, मुगताफल जोडीरे, नरपति कर जोडी दीए दायजोरे ॥ परें परें पहिरावरे, मणि भूषण लावे रे, पार न आवे जस गुण बोलतांरे ॥ ७ ॥

अर्थः– मणि, रत्न तथा कोडी गमे माणिक तेनी सार्थे मुगताफल ने मोती तेने (जोडी के०) मिलावीने नरपति जे राजा ते हाथ मेलाप मूकती वेलतें हाथ जोडीने दायजामां देतो हवो, वली जेना गुण बोलतां घणुं पार आवे नही एवां अनेक जातिनां मणि रत्नमय आभूषण ते लावें करीने (परें परें के०) वारंवार दायजामां पहेरावे छे॥७

नाटक नव दीधांरे, तिहां पात्र प्रसीधां रे, जाणे ए लीधां मोलें सरगथीरे ॥ बहु दासी दासरे, सेवक सुविलासरे, दीधां उल्लासें सेवाकारणेरे ॥ ८ ॥

अर्थः– वली नव पेडां नाटकनां दायजामां आप्यां, ते पेडां केहेवां छे के (तिहां के०) तेमां (पात्र के०) गणिका प्रसिद्ध पणे छे, जेवां ते जाणियें जे स्वर्ग लोकमांथीज (मोल के०) नाणां आपीने वेचातां लीधां होय नहीं ? एवां छे, तेमज (बहु के०) घणां दासी दास प्रमुख सेवकलोक पण (सुविलास के०) भला विलास सहित महाकाल राजायें सेवा करवाने अर्थे आप्या ॥ ८ ॥

रसभर दिन केतारे, तिहां रहे सुख वेतारे ॥ दान याचकने देता बहु पेरेंरे ॥ अमने वोलावोरे, हवे वार न लावोरे, कहे कुंवर जवो अम देशांतरेंरे ॥९

अर्थ:- એમ કેટલા એક દિવસ (રસભર કે०) આનંદભર સુખને ભોગવતા થકા યાચક જનને ઘણા પ્રકારેં દાન દેતા થકા તિહાં શ્રીપાલકુંઅર રહ્યા, પછી કુંઅર કહેવા લાગ્યા કે, અમને દેશાંતરેં જવું છે માટે વોલાવવાને હવે વાર લગાડો નહી ॥ ९ ॥

नृप मन दुख आणेरे, केम राखुं प्राणेरे, घर इम जाणे न वसे प्राहुणेरे ॥ पुत्री ने जइरे, ते नेट पराइरे, करे सज्जाइ हवे वोलाववारे ॥ १० ॥

अर्थः- એવાં કુંવરના વચન સાંભલ્યાથી રાજાયેં પોતાના મનમાં ઘણું દુઃખ આણ્યું, અને વિચાર્યું જે હવે હું એને પરાણે કેમ રાખું? રાજાયેં એમ જાણ્યું જે પ્રાહુણે કાંઈ ઘર વસે નહી. વલી પુત્રી જે જઈછે તે તો (નેટ કે०) નિશ્ચેં પારકીજ થાય, એવો વિચાર કરીને હવે વોલાવવાની સજ્જાઈ કરવા તત્પર થયા ॥ ચોપાઈ ॥ આશ છાશને લીતલ જરી, જેટી ધન લોભન જાબરી ॥ ઠાર ત્રેહને સ્ત્રીનો નેહ, વહેલો દેવ દેખાવે છેહ ॥ १ ॥ દોહા ॥ છાશ કેરો આફરો, દાસી કેરૂં નેહ ॥ ધાજલ કેરૂં પહેરણું, ઘડડી દેખાવે છેહ ॥ २ ॥ ઈતિ ॥ १० ॥

एक जुंग अलंबरे, जे देखी अचंबरे, चोसठ कुआ थंभें सुंदर सोहतुंरे ॥ कारीगरें घडियारे, मणि माणिक जडियारे, थंभ ते अडिया जइ गयणां गणेरे ॥ ११ ॥

अर्थः- હવે જેને દેખતાં થકાં અચંભો થાય, એવું એક અલંબ

એટલે અદ્વિતીય ભુંગી વાહણ અથવા ભુંગ જાતિનું વાહણ, તે સુંદર ચોશઠ કુઆ થંભે કરી શોભતું છે, તે થંભને કારીગર લોકોએં ઘડ્યા છે, અને મણિ તથા માણકેં કરી જડ્યા છે, એવા કુઆ થંભ છે તે નઈને (ગ-યણાંગણકે૦) આકાશને વિષે અડ્યા છે, એટલા ઊંચા દેખાય છે ॥૧૧॥

સોવન ચિત્રામરે, ચિત્રિત અભિરામરે, દેખિએં ઠામ ઠામ તિહાં ગોખડારે ॥ ધન મહોટા ઝલકે રે, મણિ તોરણ ચલકેરે, ચંચલ ઢલકે ચામર ચિહું દિશેંરે ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ– વલી તે વાહણમાં સોનાની ચિત્રામણે ચિત્રિત કરેલા અ-ભિરામ એટલે મનોહર એવા ગોખડા તે તિહાં ઠામ ઠામને વિષે દેખી-યેં એટલે દેખાય છે, વલી કુઆ થંભની ઊપરેં મહોરી ધન્ન તથા નેન્ન ઝલકી રહ્યા છે, અને મણિઓનાં તોરણ બાંધેલાં છે તે ચલકાટ કરી રહ્યાં છે, વલી (ચંચલકે૦) હાલતા એવા ચામરો તે ચારે દિશાયેં ઢલકી રહ્યાં છે ૧૨

ભૂંઈ સાતમીએંરે, તિહાં ચઢી વિશમીએંરે, બે-સીને રમિએં સોવન સોગઠેરે ॥ બહુ છંદે છાજેરે, વાજાં ઘણાં વાજેરે, વાહણ ગાજે રહ્યું સમુ-દ્રમાંરે ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ– વલી તે વાહણની સાતમી ભૂમિ જિહાં છે, તિહાં ચડીને વિશ્રામ પામીયેં અને તિહાં બેશીને સોનાને સોગઠે (રમિયેં કે૦) રમત કરીયેં એવી રમણિક છે જેમ તે વાહણ ઘણા (છંદેકે૦) કારણેં કરી છાજે છે, શોભે છે, વલી તેમાં ઘણા પ્રકારનાં વાજિત્ર વાજી રહ્યાં છે, તેના શબ્દથી તે વાહણ સમુદ્રમાં રહ્યું થકું પણ ગાજી રહ્યું છે, ગર્જા-રવ કરી રહ્યું છે ॥ ૧૩ ॥

પૂરે તે રતનેરે, રાજા બહુ જતનેરે, સાસરવાસો

मन मोटे करेरे ॥ वोलावी जेटीरे, हियडा भरि भेटीरे, शीख गुण पेटी दीधी बहु परेरे ॥ १४॥

अर्थः- ते वाहण राजा बहु यत्नें करीने रत्नोथी (पूरे के०) भरे छे, सासु:वासो महोटे मने करीने राजा करे छे. वली हैयडाभर भेटीने बेटीने वलावी ते वखते शस्त्रयें (बहु परें के०) घणा प्रकारनी शिखामण रूप जे गुण तेनी पेटी भरीने पोतानी पुत्रीने आपी॥१४॥

साजन सोहाव्यांरे, मिलणां बहु लाव्यांरे, कांठे सवि आव्यां आंसु पाडतां रे ॥ वर वहू वोलाव्यां रे, मावित्र दुख पाव्यांरे, तूर वजडाव्यां हवे प्रयाणनां रे ॥ १५ ॥

अर्थः- वली घणा प्रकारना मिलणा जे सुखडी प्रमुख तेने लावतां एवां सर्व सज्जन पण तिहां सोहाव्यां, शोभता थका समुद्रने कांठे आंखमांथी आंसु पाडतां आव्यां, अने वरवहूने वलाव्यां तेवारें कन्याना मावित्र घणुं दुःख पामतां हवां. हवे श्रीपालें पण प्रयाण करवानां (तूरके०) वाजां वजडाव्यां ॥ १५ ॥

नांगर उपडाव्यांरे, सढ दोर चढाव्यांरे, वाहण चलाव्यां वेगें खलासीएंरे ॥ नित नाटक थावे रे, गुणिजन गुण गावेरे, वरवहू सोहावे जेहू गोंखडेरे ॥ १६ ॥

अर्थः- तेवारें वाहणना नांगर उपाड्यां, अने सढना दोरडां उंचां चढाव्यां, खलासी लोकोयें (वेगें के०) उतावले वाहणोने समुद्रमां आगल चलाव्यां, तिहां श्रीपालनी पासें नित्य नाटक थाय छे, अने गुणिजन लोक जे छे, ते श्रीपालना गुण गाय छे, जेम वर अने वहू

[illegible]

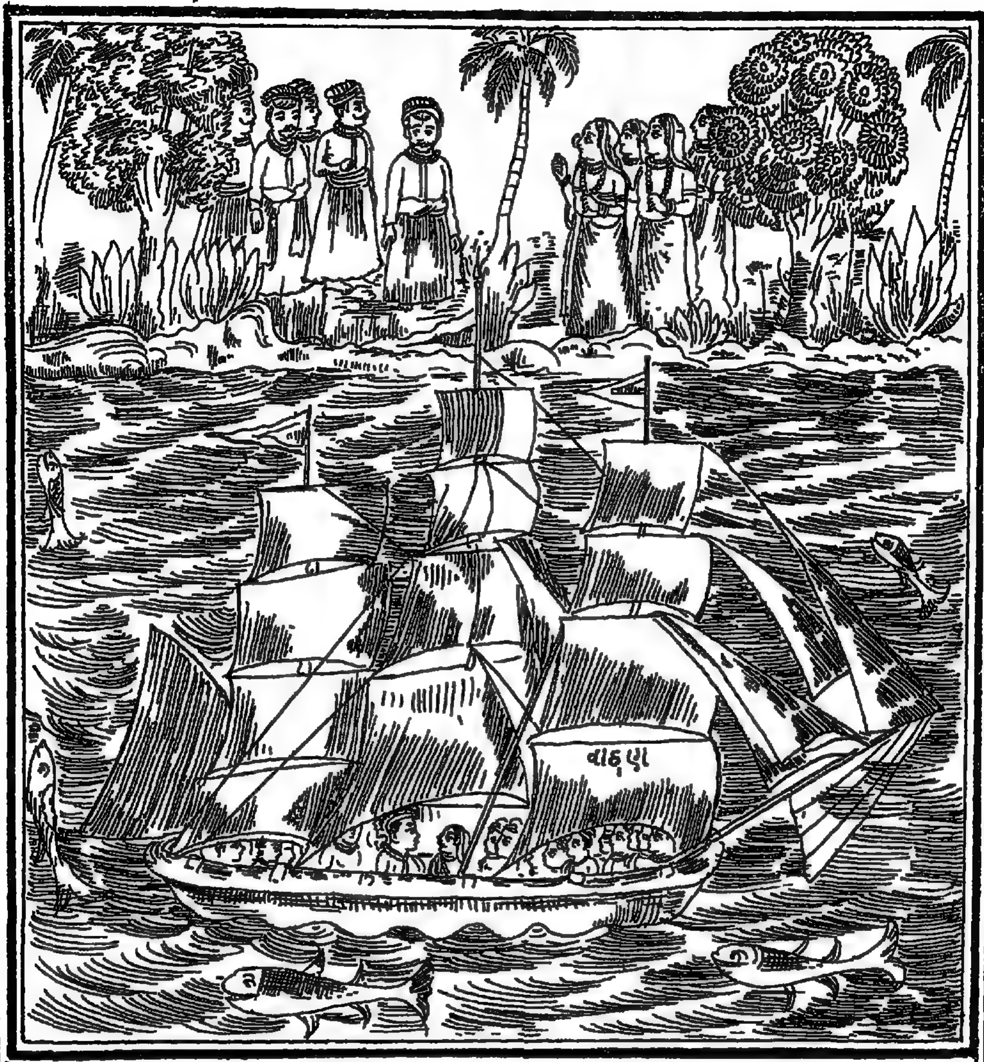

મન ચિંતે શેઠરે, મેં દીધી વેઠરે, સાયર ઠેઠ ફલ્યો
નૂઓ એહનેરે ॥ જે જાલી હાથેંરે, આવ્યો મુજ
સાથેંરે, આન તે આથેં સંપૂરણ થયોરે ॥૧૭॥

અર્થઃ— હવે મણિ રત્ન અને સુવર્ણે કરી પરિપૂર્ણ ભરેલું એવું વાહણ જોઈને ધવલશેઠ પોતાના હૃદયમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે જૂઓ તો જશ ! આ તે શું થઈ ગયું ! મેં તો ફોકટ વેઠજ દીધી, અને આ સમુદ્ર નો વ્યાપાર તો (ઠેઠ કે૦) પ્રથમથીંજ (એહને કે૦) એ શ્રીપાલનેજ ફલી-

ભૂત થયો છે, અરે! જે ખાલી હાથે મ્હારી સાથેં આવ્યો હતો, જેની પાસેં એક પૈસો પણ ન હતો, અને મ્હારા સેવક જેવો હતો, પણ તે આજે તો (આથેંકે૰) લક્ષ્મીયેં કરીને સંપૂર્ણ એટલે પરિપૂર્ણ થયો! ॥ ૧૭ ॥

જલ ઈંધણ માટેંરે, આવ્યા ઈણ વાટેંરે, પરણ્યો રણ સાટેં જૂઓ સુંદરી રે ॥ લછમી મુજ આથી રે, ઈણે મુહિયાં લાધી રે, દોલત વાધી દેખો પલકમાં રે ॥ ૧૮ ॥

અર્થઃ- જુઓ કે માત્ર પાણી અને લાકડાં લેવા માટે સેજ સાજ આ બબ્બરકોટની વાટેં અમેં આવ્યા, તિહાં રણસંગ્રામની સાટેં આ સુંદરી પણ એ પરણ્યો. વલી માહારી લક્ષ્મી પણ અડધો અડધ મુહિયાં એટલે સહેજમાં એણે (લાધી કે૰) પામી. આ રીતેં જૂઓ કે એક પલવારમાં એને કેટલી દોલત વધી પડી ॥ ૧૮ ॥

કિમ માગું ભાડું રે, ખત પત્ર દેખાડું રે, દેશે કે આડું અવળું બોલશે રે ॥ કુંવર તે જાણી રે, મુજ મીઠી વાણી રે, ભાડું તસ આણી આપે દશગણું રે ॥ ૧૯ ॥

અર્થઃ- કને હવે તો એ જોરાવર થયો છે માટે મ્હારૂં એક મહીનાનું ભાડું એની ઉપર ચડી ગયેલું છે, તે પણ શી રીતેં માગું! મ્હારી પાસેં અંગજિત પત્ર તો નથી. ને એને નહિં દેખાડું. શું જાણીયેં ભાડું આપશે? કિંવા નહી આપવા માટે આડું અવળું બોલશે, તો મ્હારાથી શું થવાનું છે? એમ ચિંતવી શ્રીપાલ પાસેં જઈને ગયા મહિનાનું ભાડું માગવા લાગ્યો. તેવારેં કુંવર પણ તેના મનની વાત જાણીને મુખથી મીઠી વાણીયેં બોલતો થકો ચડેલા ભાડાથી દશ ગણું ભાડું આણીનેં શેઠને આપે છે ॥ ૧૯

પામ્યા અનુક્રમેં રે, નરભવ જિન ધરમેં રે, વા-

હણ રયણ દીવે જેમે સહુરે ॥ નાંગર જલ મેલ્યાં
રે, સઢ દોર સંકેલ્યા રે, હલવે હલવે લોક સહુ
તિહાં ઊતર્યાં રે ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ- જેમ શ્રીજિનધર્મના પસાય થકી (નરભવકે૦) મનુષ્યનો ભવ પામીયેં તેમ અનુક્રમેં તે વાહણ પણ સર્વે રત્નદ્વીપેં આવી જેમ કુશલેં પોહોંતાં, તેવારેં વાહણોના નાંગર પાણીમાં મૂક્યાં, સઢ તથા દોર સર્વે સંકેલી લીધા, અને હલવે હલવે સર્વ લોક, વહાણમાંથી તિહાં કાંઠે આવી ઊતર્યાં ॥ ૨૦ ॥

બીજે ઇમ ખંડેરે, જુઓ પુણ્ય અખંડે રે, એક-
ણ પિંડે ઊપારજણ કરીરે ॥ કુંવર શ્રીપાલરે,
લહ્યા ભોગ રસાલરે, પાંચમી ઢાલ ઇસી વિન-
યેં કહીરે ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ- એમ બીજા ખંડને વિષે જુઓ કે જેના પુણ્યમાં કાંઈ ખંડના થઈ નથી એવા અખંડ પુણ્યેં કરીને (એકણપિંડેકે૦) એકલાજ શ્રીપાલકુંઅરેં પોતેં લક્ષ્મીને (ઊપારજણ કરી કે૦) પેદા કરી (રસાલકે૦) મહા મનોહર એવા ભોગ (લહ્યા કે૦) પામ્યા, એવી પાંચમી ઢાલ શ્રીવિનયવિજય ઊપાધ્યાયજીયેં કહી ॥ ૨૧ ॥

॥ દોહા ॥

[illegible] ભરી અનેક વજાર ॥
[illegible] મ કરે અપાર ॥૧॥

અર્થઃ- હવે વાહણ માંહેલી સર્વ વસ્તુઓ [illegible]

लाल किनायत जरकसी, चंदुआ चोसाल ॥ ऊं-
चा तंबू ताणिया, पंचरंग पटशाल ॥ २ ॥

अर्थः– श्रीपालें समुद्रना किनारे आवीने पंचरंगी (पटके०) रेशमी वस्त्र तेना ऊंचा तंबू ताणीने बांध्या, ते मांहे (जरकसी के०) जरीना बुटावाला एवा लाल किनायत एटले लाल किनखाप तेना चोसाल चंदुआ बांध्या ॥ २ ॥

सोवन पट मंडपतलें, रयण हिंडोला खाट ॥ तिहां
बेठा कुंवर जुए, रसभर नवरस नाट ॥ ३ ॥

अर्थः– ते (पटके०) वस्त्रना मंडपने तलीये रत्ने जडाव एवी सोनानी हिंडोला खाट बांधी तिहां बेसीने श्रीपालकुंअर (रसभरके०) रसना समूहवालो एवो नवरसमय नाटक थाय छे ते जूवे छे ॥ ३ ॥

धवलशेठ आवी कहे, वस्तु मूल्य बहु आज ॥ ते
वेचावो कां नही, भर्यां अढीसें जहाज ॥ ४ ॥

अर्थः– एवामां धवलशेठ आवी कहेवा लाग्यो के, हे कुंअर! वस्तुओनुं मूल्य आज बहु आकरुं छे माटे घणो लाभ थायछे तेथी तमारा अढीशें जहाज भर्यां छे तेना करियाणां तमे केम वेचावता नथी ॥ ४ ॥

कुंवर पभणे शेठने, घडो वस्तुना दाम ॥ अवर
वस्तु विणजो वली, करो अमारुं काम ॥ ५ ॥

अर्थः– ते सांभली कुंअर, शेठने कहेछे के, हे पिताजी! अमारी वस्तुओना दाम तमेज (घडोके०) ऊपजावो, वली (अवरके०) बीजी जे वस्तु लेवा योग्य होय ते (विणजोके०) लेजो एटलुं अमारुं काम तमें करो अमारे तमारे कांई जुदाई नथी ॥ ५ ॥

काम भलाव्युं अमभलें, हर्ष्यो दुष्ट किराड ॥ आ-

રતિ ધ્યાનેં જેમ પડ્યો, પામી દુધ બિલાડ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ— તે સાંભળીને શેઠેં વિચાર્યું જે ભલેં (અમકે૦) અમને એણે કામ (ભલાવ્યું કે૦) સોંપ્યું, એ રીતેં દુષ્ટ બુદ્ધિનો ધણી શેઠ તે જેમ વનમાં બિલ્લ કિરાડ જેવો હોય, તેમ ઈહાં પાપરૂપ વનમાં કિરાડ એટલે વાણિયો સમજવો માટે તે દુષ્ટ વાણિયો પોતાનાં હૈયામાં હરખ પામ્યો થકો. જેમ બિલ્લાડો દૂધ પામીને આર્ત્ત ધ્યાનમાં પડે, તેમ શેઠ પણ આર્ત્ત ધ્યાનમાં પડી ગયો, અને ચિંતવવા લાગ્યો કે, હવે ઠીક થયું. જેમ મ્હારી મરજીમાં આવશે તેમ હું કરીશ, જે સારો માલ હશે તે મ્હારા માલની સાથેં મેલવીશ, અને હલકો ઉતરતો માલ હશે તે એનો કરી વેચી નાખીશ, હું મ્હારા જાણવા પ્રમાણે કરીશ, કેમકે લેવા વેચવાની ખબર તો અમને વાણીયાનેજ હોય, એને શી ખબર છે? એ એમાં શું સમજે છે? યદુક્તં ॥ વૃશ્ચિકાનાં કંટકાનાં, દુર્જનાનાં ચ વેધસાં ॥ વિલજ્ય નિયતં ન્યસ્તં, વિષં પુચ્છે મુખે હૃદિ ॥ ૧ ॥ વણિજ ચોદરસ્થેન, માતુર્માંસં ન ભક્ષ્યતે ॥ ન તત્ર કરુણા હેતુ, સ્તત્ર હેતુર દંતતા ॥ ૧ ॥ દોહા ॥ લેતાં ડંસે દેતાં ડંસે, ઊપર ચડાવે પાડ ॥ વેરી વિસહરને વીસસે, પણ મ વિસસે કિરાડ ॥ ૧ ॥ ઈતિ ॥ ૬

ઈણ અવસર આવ્યો તિહાં, અવલ એક અસવાર ॥ સુગુણ સુરૂપ સુવેષ જસ, આપ સમો પરિવાર ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— એવા અવસરને વિષે તિહાં એક (અવલ કે૦) ઉત્તમ એવો ઘોડેસ્વાર તે કુંવરના તંબૂને દરવાજે આવ્યો (જસકે૦) જેના સુગુણ એટલે રૂડા ગુણ છે, રૂડું સ્વરૂપ છે, અને ભલો વેષ છે. તે જેવો પોતે છે તેવોજ તેનો પરિવાર પણ છે ॥ ૨ ॥

કુંવરેં તેડી આદરેં, બેસાર્યો નિજ પાસ ॥ અદ્ભુત નાટક દેખતાં, તે પામ્યો ઉલ્લાસ ॥ ૮ ॥

अर्थः- ते तिहां नाटक जोतो ऊभो छे, तेने कुंवरें आदर सहित तेडीने पोतानी पासें बेसाड्यो, ते पण अद्भुत आश्चर्यकारक नाटक जोईने उल्लास पाम्यो ॥ ८ ॥

हवे नाटक पूरे थये, कुंवर पूछे तास ॥ कुण कारण कुण ठामथी, पाउ धार्या अम पास ॥ ९ ॥

अर्थः- हवे नाटक पूर्ण थया पछी तेने कुंवरें पूछवा मांड्युं के, शा कारण माटे अने कया स्थानथी तमे अमारी पासें पधार्या छो? तथा कोई आश्चर्य दीठुं होय तो ते अमने कही संभलावो ॥ ९ ॥

॥ ढाल छठ्ठी ॥

॥ कांकरिया मुनिवर, धन धन तुम अवतार ॥ ए देशी ॥ तेह पुरुष हवे वीनवेजी, रतन-

એ દ્વીપ સુરંગ ॥ રતનસાનુ પર્વત છે હાંજી, વલ-
યાકાર ઊત્તંગ ॥ १ ॥ પ્રભુ ચિત્ત ધરીને અવધા-
રો મુજ વાત ॥ એ આંકણી ॥

અર્થઃ— હવે તે પુરૂષ શ્રીપાલ કુંવરને વિનવે છે કે હે મહારાજ! આ (ચંગ કે૦) મનોહર એવો રત્ન નામેં દ્વીપ છે, ઈહાં રત્નસાનુ નામા પર્વત છે, તે કેહેવો છે? તો કે (વલયાકાર કે૦) ગોલાકારેં છે, વલી (ઊત્તંગ કે૦) ઊંચો છે, હે પ્રભુ! આ હું જે વાત કહું છું તે મહારી વાત તમેં ચિત્તમાં ધરીનેં એકાગ્ર ચિત્તેં (અવધારો કે૦) ધારણ કરો ॥ १ ॥

રતનસંચયા તિહાં વસેજી, નયરી પરવત માંહ ॥ ક-
નકકેતુ રાજા તિહાંજી, વિદ્યાધર નરનાહ ॥ પ્રભુ૦ ॥ २

અર્થઃ— તિહાં તે પરવત માંહે રત્નસંચયા નામેં નગરી વસે છે, તિહાં કનકકેતુ નામેં રાજા રાજ્ય કરે છે, તે વિદ્યાધર રાજાઓનો (નરનાહ કે૦) સ્વામી છે ॥ २ ॥

રતન તિસી રલિયામણિજી, રતનમાલા તસ નાર
॥ સુરસુંદર સોહામણાજી, નંદન છે તસ ચ્યા-
ર ॥ પ્રભુ૦ ॥ ३ ॥

અર્થઃ— તે રાજાને રત્ન જેવી રલીયામણી રત્નમાલા નામેં પટ્ટ રાણી છે, તેને (સુરસુંદર કે૦) દેવતાના પુત્રની પરે સુંદર સોહામણા એવા ચ્યાર પુત્ર છે તેનાં નામ કહે છે. એક કનકપ્રભ, બીજો કનકશેખર, ત્રીજો કનકધ્વજ અને ચોથો કનકરૂચિ. એ ચારેનાં નામ શ્રીપાલચરિત્રમાં લખ્યાં છે ॥ ३ ॥

તે ઊપર એક ઈચ્છતાંજી, પુત્રી હુઈ ગુણધામ ॥ રૂ-
પકલા રતિ આગલીજી, મદનમંજૂષા નામ ॥ પ્રભુ૦ ॥ ४

અર્થઃ— તે ચ્યાર પુત્રની ઊપરેં ઈચ્છતાં થકાં રૂપ, કલા અને રતિયેં ક-

री (आगलिकेण) वधे एवी जोवा योग्य अने गुणनुं (धामकेण) स्थानक रूप एक पुत्री थई तेनुं मदनमंजूषा एवुं नाम छे ॥ ४॥

पर्वत शिर सोहामणोजी, तिहां एक जिनप्रासाद॥ राय पितायें करावियोजी, मेरुशुं मंडे वाद॥ प्र०॥५॥

अर्थः— हवे ए पर्वतना (शिरकेण) शिखर ऊपर मस्तकरूप घणो ज सोहामणो शोभितो मनने हरनार अने राजाना पितानो करावेलो एवो रत्नमय एक श्रीजिनप्रासाद छे, ते एटलो तो ऊंचो छे के मेरु पर्वतथी पण वाद करवाने मंडी जाय एवो छे ॥ ५ ॥

सोवनमय सोहामणाजी, तिहां रिसहेसर देव ॥ कनककेतु राजा तिहांजी, अहनिशि सारे सेव॥प्र०॥६

अर्थः— तिहां ते प्रासादने विषे सोहामणा शोभिता मनने हरण करनारा एवा (श्रीरिसहेसरदेव केण) श्रीऋषभदेवजी तेनी रत्नजडित सोनामय प्रतिमानी स्थापना छे, तेनी कनककेतु नामें राजा रात्रिदिवस सेवा करे छे ॥ ६ ॥

भक्तें भली पूजा करेजी, राज कुंवरी त्रण काल॥ अगर ऊखेवे गुण स्तवेजी, गाये गीत रसाल॥प्र०॥७

अर्थः— तथा ते राजानी कुंवरी जे मदनमंजूषा छे, ते पण विशेषेंकरी प्रभात, मध्यान्ह अने संध्या मली त्रणे कालें भली भक्तियें करी अष्टप्रकारी पूजा करेछे, तथा अगर ऊखेवे छे, रसाल एटले सुंदर गीत गायीने प्रभुना गुणनी स्तवना करे छे ॥ ७॥

एक दिन जिन आंगी रचीजी, कुंवरीयें अति चंग॥ कनकपत्र करि कोरणीजी, विच विच रतन सुरंग॥प्र०॥८

अर्थः— एक दिवसें ते कुंवरीयें परिवार सहित तिहां आवीने अत्यंत (चंगकेण) मनोहर एवी श्रीजिनराजनी आंगी रची, तेणे (कनककेण) सोनाना पत्रां लेई तेमां कोरणी करीने तेने वचवचमां रत्नो जड्या तेणे

करी सुरंग एटले सारा रंगे शोभित करया एवी रीतें घणी विस्तारिने

अर्थः– ते आंगी बनाववाने माटे कनककेतु राजा तिहां आव्यो ते

अर्थः– माटे जेवी जे चतुर छे तेवो एने एना सरजोनवर मळी जाय तो महारा मनमां घणुं सुख थाय, केमके जे साची सोनानी मुद्रि ते शोभाने पामे ॥१०॥

७,

अर्थः– ते राजकुमरी जिनराजनी पूजा करी, त्रणवार प्रणाम करी

गंभारथी बाहेर आवी ॥ १२ ॥

ताम गंभारा तेहनाजी, देवाणां होय बार ॥ हला-
व्यां हाले नहींजी, सलके नहिं य लगार ॥ प्र०॥१३

अर्थः- तेवारें ते गंभाराना जेहु बारणां देवाणां एटले बंध थई गयां, एवां जडाई गयां के कोई बलवंत पुरुष जो तेने हलावे तो पण ते ना हलाव्यां हाले नही, लगार मात्र (सलके के०) खसके नही ॥ १३ ॥

राजकुंवरी इम चिंतवेजी, मन आणी विषवाद ॥ में कीधी आशातनाजी, कोईक धरी प्रमाद ॥ प्र०॥१४

अर्थः- ते जोई राजकुंवरी घणोज पोताना मनमां विषवाद लावीने एम चिंतववा लागी के में कोईक प्रमाद धरीने प्रभुनी आशातना कीधी छे ॥ १४ ॥

धिग मुज जिन जोवा तणोजी, ऊपनो एह अंत-
राय ॥ दोष सयल मुज सांसहोजी, स्वामी करी
सुपसाय ॥ प्रभु० ॥ १५ ॥

अर्थः- माटे म्हारे जिनराजना मुज जोवापणाने धिक्कार छे के जेथकी जे अंतराय ऊपनो एम पोताने निंदती थकी घणो पश्चात्ताप करती प्रभुने विनति करे छे के, हे स्वामि हुं मंदभागिणी छुं. माहारा ऊपर सुपसाय करीने जे में मध्य गंभारामां दोष लाग्यो होय, ते सर्व दोष मुजने (सांसहोके०) माफ करोजी

दादा दरिसण दीजीयेजी, ए दुःख में न खमाय ॥
छोरु होय कुछोरुआंजी, छेहन दाजे माय ॥ प्र०॥१६

अर्थः- हे दादाजी! तमे मुज पुण्यहीन दीनने दर्शन आपो जे दुःख तो म्हाराथी खमातुं नथी, कदापि छोरु तो कुछोरु होय तो पण मात पिता तेने छेह देखाडे नही ॥ १६ ॥

राय कहे वत्स सांभलोजी, दोष नहीं तुज एह ॥ दोष ईहां छे माहरोजी, आणी तुज पर नेह ॥ प्रभु० ॥ १७

अर्थः- एवी रीतें ते पुत्रीने रोती थकी देखीने राजा कहे छे के, हे वत्से तमे महारी वात सांभलो, के ए ताहारो दोष नथी पण ईहां तो महारो दोष छे; ने में ताहारा ऊपर स्नेह आणीने ॥ १७ ॥

वरनी चिंता चिंतवीजी, जिणहर मांहि जेण ॥ ते लागी आशातनाजी, बार देवाणां तेण ॥ प्रभु० ॥ १८

अर्थः- श्रीजिनेश्वरनां घरमांहे ताहारा वरनी चिंता चिंतवी तेनी आशातना लागी तेथी बारणां देवाणां छे ॥ १८ ॥

जिनवर तो रूषे नहींजी, वीतराग सुप्रसिद्ध ॥ पण कोईक अधिष्ठायकेंजी, ए मुज शिक्षा दीध ॥ प्र० ॥ १९

अर्थः- तो हे पुत्री श्रीजिनवर तो निरागी सुप्रसिद्धपणे वीतराग छे, ते तो कोईनी ऊपर रूषे नही. पण कोई एक अधिष्ठायिक देवतायें ए मुजने शिक्षा दीधी छे ॥ १९ ॥

ए कमाड विण ऊघडेजी, जाऊं नहीं आवास ॥ सपरिवार नृपने तिहांजी, त्रण हुआ ऊपवास ॥ प्र० ॥ २०

अर्थः- ते माटे हवे ए कमाड ऊघडया विना महारे (आवासके) घेर जावुं नही. एम कही राजा परिवार सहित तिहां देरासरमां रह्यो, तेने त्रण ऊपवास थई गया ॥ २० ॥

त्रीजे दिन निशि पाछलीजी, वाणी हुई आकाश ॥ दोष नथी ईहां कोईनोजी, कांई करो रे विषाद ॥ प्र० ॥ २१

अर्थः- पछी त्रीजा दिवसनी पाछली रात्रियें आकाशने विषे एवी वाणी थई के, हे लोको! ईहां कोईनो दोष नथी, माटे तमें विषाद शा वा-

स्ते करो छो ? ॥ २१ ॥

तेहनी नजरें देखतांजी, ऊघडशे ए बार ॥ मदन मंजूषा तणो थशेजी ॥ तेहज नर भरतार ॥ प्र०॥२२

अर्थः– आ गंभारानां बारणां जे देवाई गयां छे, तेनुं कारण एटलुं छे के, जे पुरुषनी नजरें देखतां वारमां आ बारणां ऊघडी पडशे. तेहिज नर जे मदनमंजूषा कुंवरीनो भरतार थशे ॥ २२ ॥

ऋषभदेवनी किंकरीजी, हुं चक्केसरी देवि ॥ एक मास मांहि हवेजी, आवुं वरने लेवि ॥ प्रभु०॥२३॥

अर्थः– हुं श्रीऋषभदेव स्वामिनी किंकरी एटले दासी चक्केसरी नामें देवी छुं, हवे हुं एक महीनामां वरने लईने आवुं छुं ॥ २३ ॥

सुणी तेह हरख्यां सहुजी, रायने अति आणंद ॥ प्रेमें कीधां पारणांजी, दूर गयां दुःख दंद ॥ प्र०॥२४॥

अर्थः– एवी देवीनी वाणी सांभलीने सहु कोई हर्षवंत थया अने राजाने पण अत्यंत आनंद ऊपन्यो, तेवारें प्रेमें करी पारणा कीधां, सर्वना दुःखना (दंदके०) दगला दूर गया ॥ २४ ॥

दिन गणतां ते मासमांजी, ओछो छे दिन एक ॥ तिणे जूवे सहु वाटडीजी, विकलप करे अनेक ॥ प्र०२५

अर्थः– तिहांथी दिवस गणतां हवे एक महिनामां जाझी एक दिवस ओछो छे, ते माटे सहु कोई वाटडी जोई बेठां छे, अने अनेक प्रकारना विकल्प कस्या करे छे ॥ २५ ॥

पुत्र शेठ जिनदेवनोजी, हुं श्रावक जिनदास ॥ प्रवहण आव्यां सांभलीजी, आव्यो ईहां ऊल्लास ॥ प्र०॥२६

अर्थः– वली हुं एज नगरनो रेहेवासी जिनदेवनामा शेठ तेनो पु-

ત જિનદાસ નામા શ્રાવક છું, તે આજે પ્રવહણ આવ્યાં સાંભલીને ઈહાં તમારી પાસેં પર આવાસમાં આવ્યો છું ॥ ૨૬ ॥

સુણી નાદ નાટક તણોજી, દેખણ આવ્યો ભ્રમ ॥ મન-
મોહન પ્રભુ તુમ તણુંજી, હરિસણ દીઠું નામ ॥ પ્ર૦ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ- ઈહાં નાટક થતું હતું તેનો (નાદકે૦) શબ્દ સાંભલીને(ભ્રમ [illegible]

[illegible] ૨૮

પૂજ્ય પધારો દેહરેજી, પૂજાશે શ્રીજગદીશ ॥ ઘિઘડ- [illegible] ૨૯

[illegible] ॥ ૨૯

[illegible]

અર્થઃ- જીભ જંઇને વિષે એ રીતેં છઠ્ઠી ઢાલ કહી તે સાંભલતાં [illegible] ૩૦

॥ દોહા ॥

તવ હરખેં કુંવર ભણે, ધવલ શેઠને તેડિ ॥ જઈ-

એં દેવ જુહારવા, આવો દુર્મતિ ફેડી ॥૧॥

અર્થઃ- એ વ્યતિકર સાંભળ્યો, તેવારેં શ્રીપાલકુમર ધવલશેઠને તેડીને હર્ષે કરી કહે છે કે હે શેઠજી હે પિતાજી તમેં દુર્મતિ જે માઠી મતિ તેને ફેડીને મહારી સાથેં આવો તો દેવ જુહારવા જઈયેં ॥૧॥

શેઠ કહે જિનવર નમો,
નવરા તુમેં નિચિંત ॥
વિણ ઊપરાજે જેહની,
પોહોંચે મનની ખંત ॥૨॥

અર્થઃ- તે સાંભલી શેઠ કહેવા લાગ્યો કે તમેં નિરંતર કામકાજ કર્યા વિના નવરા જેઠા છો- વલી વિણ ઊપરાજે એટલે ઊપાર્જન કર્યાવિના પોતાની મેલે લક્ષ્મી મલતી જાયછે, તમારા મનની ખંત પૂર્ણ થાય છે, માટે તમે નિશ્ચિંત છો, તેથી તમેં સુખેં શ્રીજિનવરને (નમો કે૦) નમસ્કાર કરો ॥૨॥

અમને જમવાનો નહીં, ઘડી એક પરવાર ॥
સીરામણ વાળૂ જિમણ, કરિએં એકણ વાર ॥૩॥

અર્થઃ- અમને તો વ્યાપારના કામકાજ કરવામાંથી જમવાને માટે એક ઘડી વાર પણ પરવારી શકીયેં તેમ જનતું નથી તેથી સિરામણ, વ્યાળુ અને [illegible]ણ એ ત્રણે એકણ વાર કરીયેં છૈયેં ॥૩॥

હવે કુંવર ન્હાવા તિહાં, જવ થાએ અસવાર ॥ હરખ્યો હેષારવ કરે, તેજી તામ તુખાર ॥૪॥

અર્થઃ- હવે જેવારેં શ્રીપાલકુંવર તિહાં ન્હાવાને માટે ઘોડા ઊપર સ્વાર થયા, (તામ કે૦) તેવખત (તેજી કે૦) કોઈ દિવસ ચાબુક મારવો ન પડે એવી જાતિનો (તુખાર કે૦) ઘોડો તે હર્ષ પામતો છતો (હેષારવ કે૦)

~~अर्थः- तिहां जिनदास शेठ अेम बोल्या के प्रथम~~

~~अर्थः- नेथकी जारणांना ठीघाउनार पुरुषने निश्चे करी जाणी~~

॥८॥

॥ ढाल सातमी ॥

જી ॥ એ દેશી ॥ કુંઅર ગંભારો નજરેં દેખતાંજી,
જેહુ ઊઘડીઆં બારરે ॥ દેવ કુસુમ વરષે તિહાંજી,
હુવા જયજયકાર રે ॥ કુંઅર० ॥ ૧ ॥

અર્થઃ— તિહાં શ્રીપાલ કુંવરેં પોતાની નજરેં ગંભારો દેખતાં થકાંજ તરત ગંભારાનાં બારણાં ઊઘડી પડ્યાં, તેવારેં દેવોયેં કુસુમની વૃષ્ટિ કરી, અને તે વખતેં જયજયકાર શબ્દ થયો ॥ ૧ ॥

રાયને ગઈ તુરત વધામણીજી, આજ સફલ સુ-
વિહાણ રે ॥ દેવિ દિયો વર ઈહાં આવિયો જી, તે-
નેં ઝલામલ ભાણરે ॥ કુંઅર० ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— રાજાને પણ તુરત વધામણી ગઈ, કે હે મહારાજ! આજનો દિવસ તો સફલ સુવિહાણ ઊગ્યો, દેવીયેં જે વર દીધો હતો તે ઈહાં આવ્યો, તે તેનેં કરીને તો જેવો ઝલામલ કરતો સૂર્ય જાણીયેં હોય નહિ! તે સમાન દેખાય છે ॥ ૨ ॥

સોવન ભૂષણ લાજ વધામણીજી, દેઈ પંચાંગ

॥ ३८ . जन वस्थ ७ , ८ २

અર્થઃ— વધામણીયાને સોનાનાં આભૂષણ તથા લાજ પસાય કરી

ઠ ૩ ૧૮ ૯ ત ,

२ ૧ . ૧૬ ૧ ૧ ૧૯ , વ

સર . કું ૦ ॥ ૪

અર્થઃ— તિહાં કેશર, ફૂલ અને ઘનસાર જે બરાસ, તેણે કરી શ્રી-

न जी ,

जी ,

२०

:— त उ र

ન્નમરે ॥ રાય સ઼જન જનેં પરવર્યાજી, જેઠા કરિ

ય પ્રણામરે ॥ કુંઅર૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ— એવી રીતેં દેવ પૂજીને બાહેરનાં રંગમંડપમાંહે જવારે શ્રી-

પાલકુમર આવ્યા, તેવારે રાજા પણ સર્વ સજ્જન જનના પરિવારેં પરવર્યો થકો છે, તેને હાથને પ્રણામેં પ્રણામ કરીને સર્વ બેસતા હવા ॥ ૬ ॥

જિનહર બાર ઉઘાડતાંજી, અચરિજ કીધી તુમેં વા-
તરે ॥ દેવસ્વરૂપી દીસો આપણાંજી, વંશ પ્રકાશો
કુલ જાતરે ॥ કુંઅર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- પછી રાજા, કુંવરની સમસ્ત પ્રકારેં સ્તુતિ કરીને કહેવા લાગ્યો કે, શ્રીજિન ઘરના બારણાં ઉઘાડતાં તમેં અચરિજ જેવી વાત કરી તેથી તમેં કોઈ દેવસ્વરૂપી દેખાઓ છો, માટે કૃપા કરીને આપણા વંશ, કુલ, જાતિ એ સર્વનો પ્રકાશ કરો ॥ ૭ ॥

ન કહે ઉત્તમ નામ તે આપણુંજી, નવિ કરે આપ
વખાણરે ॥ ઉત્તર ન દીધો તેણે રાયનેજી, કુંઅર
સયલ ગુણ જાણરે ॥ કુંઅર૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- એવી રાજાયેં પ્રાર્થના કરી પરંતુ ઉત્તમ પુરૂષ પોતેં પોતાને મુખેં પોતાનું નામ માત્ર પણ કહે નહીં, અને પોતાનાં વખાણ પણ કરે નહીં, એવા સર્વ ગુણનો જાણ શ્રીપાલ છે, માટે તેણે રાજાને કાંઈ પણ ઉત્તર દીધું નહીં ॥ યતઃ ॥ પરપ્રણીતા હિ ગુણા યશસ્કરાઃ, સ્વયં પ્રણીતા ન ભવંતિ કીર્ત્તયે ॥ ન સૌખ્ય સૌભાગ્યકરા ભવંતિ તે, સ્વયં ગૃહીતૌ યુવતી કુચાવિવ ॥૧॥ ઇતિ ॥ ૮ ॥

દેખો અચંભો ઇણે અવસરેંજી, હુઓ ગયણે ઉ-
દ્યોતરે ॥ ઊંચે વદનેં જોએ તવ સહુજી, એ કુણ
પ્રગટી જ્યોતરે ॥ કુંઅર૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- (દેખો૦) જૂઓ એવા અવસરને વિષે એક અચંભો દેખ્યો તે કહે છે. (ગયણે૦) આકાશેં ઉદ્યોત થયો, તેવારે ઊંચું મુખ કરી સર્વ જોવા લાગ્યા કે, આ તે કયા પ્રકારની જ્યોતિ પ્રગટ થઈ છે? ૯

देव घणा तस सा-

ચારિત્ર અને ચોથું તપ, જે ચાર પદ ધર્મતત્ત્વરૂપ જાણવાં. એમ એ ત્ર
ણતત્ત્વના ઉત્તર ભેદ નવ થયા. તેહિજ નવપદને તમે પરમભક્તિયેં કરી આરાધો
॥૧૨

અર્થઃ- એથકી દુઃખ અને દૌર્ભાગ્ય સર્વ ઉપશમી જાય, અને

અર્થઃ- તે સાંભળી સર્વ પર્ષદાનાં લોક તિહાં પ્રેમપૂર્વક પૂછવા

અર્થઃ— એવી રીતે શ્રીપાલનો સંબંધ કહી, તિહાંથી મુનિવર આ-

ભ સુણી ઈમ સાતમીજી, ખંડ બીજાની એહ

જી,

ગુણ ગેહ રે ॥ કુંઅર० ॥ १७ ॥

અર્થઃ— એમ બીજા ખંડની એ સાતમી ઢાલ સાંભલીને હે ભ-

॥ દોહા ॥

અર્થઃ— હવે શ્રી જિન ઘરની બાહિર મુખ મંડપને વિષે સહુ કોઈ

सुपसायें मुज ફળ્યાં, મનવં-
છિત તતખેવિ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- રાજા કહે છે કે, કલ્પતરૂ સ-
માન એવા શ્રીઋષભેશ્વર એટલે આદિના
થ ભગવાન્ તેને ધન્ય છે, વલી ચક્રેશ્વરી
દેવીને પણ ધન્ય છે, કે તેમના પસાયથી મ-
નોવાંછિત તતખેવિ એટલે તરત ફલીભૂત થયાં ॥ ૨ ॥

તિલક વધાવી કુંવરને, દેઈ શ્રીફલ પાન ॥ સજ્જ-
ન સાખેં પ્રેમેં કરી, દીધું કન્યા દાન ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- એમ ચિંતવી શ્રીપાલકુંવરને તિલક વધાવી, શ્રીફલ તંબો
લ આપી, સર્વ સજ્જનોની સાખેં પ્રેમેં કરી રાજાયેં કન્યા દાન દીધું ॥ ૩ ॥

શ્રીફલ ફોફલ સયણને, દેઈ ઘણાં તંબોલ ॥
તિલક કરીને છાંટણાં, કીધાં કેસર ઘોલ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- તથા સયણ તે સજ્જન જનો તેમને પણ શ્રીફલ તે નાલિયેર
અને ફોફલ એટલે સોપારી તથા ઘણાં (તંબોલકે૦) પાન દેઈ, તિલક
કરી કેસર ઘોલીને છાંટણાં કીધાં ॥ ૪ ॥

નિજ ડેરે કુંવર ગયા, મંદિર પોહોતા રાય ॥ બેહૂ
ઠામે વિવાહના, ઘણા મહોત્સવ થાય ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- હવે કુમર પોતાને (ડેરેકે૦) તંબૂમાં ગયા, અને રાજા પોતા
ને મંદિરેં પોહોતા, તિહાં બન્ને પક્ષમાં પોત પોતાને સ્થાનકેં વિવાહ સંબં-
ધિ ઘણા મહોત્સવ થાય છે ॥ ૫ ॥

વડી વડારણ દે વડી, પાપડ ઘણા વણાય ॥ કે
લવિએં પક્વાન બહુ, મંગલ ધવલ ગવાય ॥ ૬ ॥

અર્થઃ-(વડીવડારણ કે૦) મહોટી વડારણ એટલે જવાસણ ને છે, તે વડીયો દે છે એટલે આપે છે, ઘણા પાપડ વણાય છે, (જહુકે૦) ઘણા પ્રકારના પકવાન તેને (કેલવિયેંકે૦) કેલવીને કરે છે, મંગલિકના ધવલ એટલે ધોલ ગીત ગવાય છે ॥ ૬ ॥

વાઘા સીવે નવનવા, દરજી બેઠ બાર ॥ જડિયા મણિ માણિક જડે, ઘાટ ઘડે સોનાર ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- દરજી લોકો બારણે બેઠ થકા નવ નવા વાઘા શીવે છે, અને જડિયા લોકો છે, તે મણિ અને માણિક્ય જડે છે, તથા સોનાર લોકો નવ નવા ઘાટ ઘડે છે ॥ ૭ ॥

રાય મંડાવ્યો માંડવો, સોવન મણિમય થંભ ॥ થંભ થંભ મણિ પૂતલી, કરતી નાટારંભ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- હવે રાજાયેં માંડવો મંડાવ્યો છે, તે કેહેવો છે? તો કે પ્રથમ તો તે મંડપમાં સંપૂર્ણ મણિ રત્નેં જડાવ એવા સોનાના થંભ ઊભા કીધા છે, તે મણિરત્નમયજ દેખાય છે, એવા થંભેં કરી તે મંડપ વિરાજિત છે, વલી તે થંભ થંભને વિષે મણિરત્નની પુતલીયો બનાવી છે, તે જાણિયેં નાટારંભજ કરતી હોય નહી! એવી મુજ મુદ્રાયેં રહી થકી શોભે છે ॥ ૮ ॥

તોરણ ચિહું દિશિ બારણે, નીલરયણમય પાન ॥ ઝૂંબે મોતી ઝૂંબખાં, જાણે સરગ વિમાન ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- તથા તે મંડપની ચારે દિશાઓના બારણાઓને વિષે નીલા

रत्नमय पानां तेणें करी शोभित एवां तोरणो बांध्यां छे. ते तोरणोमां वली मोतीओना झूमखां झूली रह्यां छे तेथी लटकतां देखाय छे, ते जाणीयें स्वर्गनां विमानज लटकतां होय नही! एवां थकां शोभे छे. अथवा ते तोरणो नीलां पानानां छे, ते विमान जेवान छे, अने विमानोमां मोतीओना झूमखा झूली रहेलां होयछे, माटे ते तोरणो पण विमान सदृश शोभतां थकां देखाय छे ॥ ९ ॥

पंचवरणने चंदुवे, दीपे मोती दाम ॥ मानूं तारा
मंडलें, आवि कियो विशराम ॥ १० ॥

अर्थः— वली ते मंडपमां पांच वर्णना चंदुवा बांध्याछे, ते चंदुवाने विषे मोतीओनी (दामके०) मालाओ बांधेली छे, ते केवी दीपेछे? तिहां कवीश्वर कहेछे के, हुं एम मानुं छुं, जे आकाशमां रहेला ताराओना मंडपें आवीने इहांज विश्राम कीधो होय नही? एवा ते मालाओनां मोतीओ देदीप्यमान थकां शोभे छे ॥ १० ॥

चोरी चिहुं पखे चीतरी, सोवन माणिक कुंभ ॥ फू-
ल माल अति फूटरी, महके सबल सुरंभ ॥ ११ ॥

अर्थः— तथा वली राजायें चोरी बंधावी छे, ते केहवी छे? तो के चार बाजुयें मणिरत्ने जडाव एवा सोनाना (कुंभके०) घट तेणे करी चितरेली छे. ते घडाओने वली अत्यंत फूटरी एटले घणीज सरस एवी फूलोनी मालाओ पहेरावेली छे. ते (सबलके०) घणी एवी ने (सुरभके०) सुगंध तेणे करी महकी रही छे ॥ ११ ॥

॥ ढाल आठमी ॥

॥ राग खंभायती ॥ करडो तिहां कोटवाल ॥ ए दे-
शी ॥ हवे श्रीपाल कुमार, विधिपूर्वक मज्जन करे
जी ॥ पहेरे सवि शणगार, तिलक निलाडे शोभा

अर्थः- वली श्रीपालकुंवरना दि

होय नही ! अेवो

ली रह्या छे, तथा मुज वो

करधरी श्रीफल पान, वरघोडे जव संचस्याजी ॥सा
जेलां श्रीकार, सहस गमे तव परवस्याजी ॥५॥

अर्थः- हवे हाथमां श्रीफल पान लईने जेवारें वरघोडामां संच-
र्या, तेवारें हजारो गमे (श्रीकार के०) शोभाने धरनारा एवा साजेलां
तेनी साथें (परवस्या के०) आगल चाल्यां ॥५॥

वाजे ढोल निशान, सरणाई भुंगल घणीजी ॥ र-
थ जोडी सय जद्ध, गाए मंगल जनणीजी ॥६॥

अर्थः- ढोल, नगारां, निशान, तथा शरणाईओ अने भुंगलो
घणा वाजे छे, वली (सेय जद्ध के०) शेंकडा गमे स्त्रीओ जनरडीयो
जे छे, ते रथमां जोडी थकी मंगलिकनां गीतो गाय छे ॥६॥

साव सोनेरी साज, हयवर हीसे नाचताजी ॥ शि-
र सिंदूर सोहंत, दीसे मयगल मायताजी ॥७॥

अर्थः- (साव के०) केवल सोनेरीनो साज नाख्यो छे जेमनी ऊ-
पर एवा (हयवर के०) श्रेष्ठ घोडाओ नाचता थका आनंदमां मग्न
थया थका हीसे एटले हणहणाट करे छे, वली जेमना (शिर के०) म-

स्तकने विषे सिंदूर शोभे छे, एवा (मयगलके०) हाथीओ ते (मायंता के०) मलपता थका (दीसेके०) देखाय छे ॥७॥

चहुटे चहुटे लोक, जूवे महोत्सव नवनवेजी ॥ धम
मोहोटे मंडाणं, मोहन आव्या मांडवेजी ॥८॥

अर्थः— तिहां चहुटा चहुटाने विषे लोक नव नवे महोत्सवें करी जूवे छे. एवी रीतें महोटे मंडाणें करी (मोहनके०) श्रीपाल कुंवर मांडवाने विषे आवी पोहोतो ॥८॥

पोंखी आण्या मांहि, सासूए उलट घणेजी ॥
आणी चोरी मांहि, हर्ष घणो कन्या तणोजी ॥९॥

अर्थः— तेमने सासूयें घणा उलट सहित पोंखीने मांहे आण्यो वली कन्याने पण चोरी मांहे आणी, तेवारें तेना मनमां पण (परणवानो) हर्ष घणो छे ॥९॥

कर मेलावो कीध, वेदपाठ ब्राह्मण भणेजी ॥ सो-
हव गाये गीत, बिहु पखें आप आपणेजी ॥१०॥

अर्थः— पछी (कर मेलावो के०) हाथ मेलावो कीधो ते वखत ब्रा-ह्मण वेदपाठ भणे छे, वली बेहु पक्ष वालानी (सोहवके०) सुवा-सण स्त्रीयो आप आपनां तरफना गीत गाय छे ॥१०॥

करी अग्निनी साख, मंगल च्यारे वरतीयांजी ॥ फे-
रा फेरतां ताम, दान नरिंदें बहु दीयांजी ॥११॥

अर्थः— पछी अग्निनी साखें करी च्यारे मंगल वर्तावीने वर कन्या

ने फेरा फेरव्या, ते वखतें राजायें घणा प्रकारना दान दीधां ॥ यतः ॥
दानह वेला ऊजला, जग विरला को होय ॥ जलहर जल देवा समे, श्या
मवदनधर जोय ॥ १ ॥ दानं महिमनि दानं, कुशल निदानं कलंक करि सिं
हः ॥ श्रीकलंक कंठनुतं, सिद्धिवधूसंगमे दूतः ॥ २ ॥ इति ॥ ११ ॥

केलवीओ कंसार, सरस सुगंधो मह महेजी ॥ कव-
ल ठवे मुख मांहि, मांहो मांहि मन गह गहेजी ॥ १२

अर्थः— पछी सरस सुगंधें करी महमहाट करी रह्यो छे, एवो कं-
सार केलव्यो छे एटले जमाड्यो छे, तेना (कवल के०) कोलिया तेने ह-
र्ष सहित स्त्री ने भरतार बेहु जण मली मांहो मांहे मनना गहगहा
टें करी एकेकना मुखमां मूके छे ॥ १२ ॥

मदन मंजूषा नारि, प्रेमें परणी इणी परेंजी ॥ बि-
हु नारीशुं भोग, सुख विलसे सुसरा घरेंजी ॥ १३ ॥

अर्थः— ए रीतें मदनमंजूषा स्त्रीने प्रेमें करी परण्या. हवे श्रीपा
ल कुंअर ससराने घरे रह्या थका बेहु स्त्रीयोनी साथें सुखने (विल-
से के०) भोगवे छे ॥ १३ ॥

ऋषभदेव प्रासाद, ऊच्छव पूजा नित करेजी ॥ गी-
त गान बहु दान, वित्त घणुं तिहां वावरेजी ॥ १४

अर्थः— इहां कुंवर, श्रीऋषभदेवजीना प्रासादने विषे महोटा
आनंदें करी नित्य प्रत्यें ऊत्सव सहित पूजा करे छे, तथा घणा गीत
गान करावे छे, बहु दान आपतो थको तिहां घणुं (वित्त के०) द्रव्य वा
वरे छे ॥ १४ ॥

चैत्र मासें सुखवास, आंबिल ओली आदरेजी ॥
सिद्धचक्रनी सार, भाजीणी पूजा करेजी ॥ १५ ॥

अर्थः— फरी चैत्र महिनो आव्यो तेवारें सुखना आवासरूप आयंबि
लनी ओली आदरीने श्रीसिद्धचक्रजीनी प्रधान भाजीणी पूजा करेछे. १५

વરતાવી અમાર, અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ ઘણોજી ॥
સફલ કરે અવતાર, લાહો લીએ લખમી તણોજી ૧૬

અર્થઃ— આઠ દિવસ પર્યંત અમારીનો પડહ વર્તાવીને એટલે વગડાવીને ઘણો મહોટો અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ કર્યો, એવી રીતેં કુંઅર પોતાનો મનુષ્ય અવતાર સફલ કરેછે, અને લક્ષ્મી પામ્યાનો લાહો લીયેછે ॥૧૬॥

ઈક દિન જિનહર માંહિ, કુંઅર રાય બેઠા મલીજી ॥
નૃત્ય કરાવે સાર, જિનવર આગલ મન રલીજી ॥૧૭

અર્થઃ— એક દિવસેં જિનેશ્વરના દેહેરા માંહે કુંઅર અને રાજા, એ બેહુ જણ સાથેં મલી બેઠા છે, અને (મનરલિકે૦) મનની મગ્નતાયેં શ્રી જિનેશ્વરની આગલ ઊત્તમ નૃત્ય કરાવે છે ॥ ૧૭ ॥

ઈણેં અવસર કોટવાલ, આવી અરજ કરે ઈસીજી ॥
ઘણ ચોરીએં ચોર, પકડ્યો તસ આજ્ઞા કિસીજી ॥૧૮

અર્થઃ— એ અવસરેં કોટવાલ આવીને રાજાને એવા પ્રકારની અરજ કરવા લાગ્યોકે, હે મહારાજ! ઘણ ચોરીયેં ચોર થયેલો એટલે ઘણ ચોરીનો કરનાર ચોર અમેં પકડ્યોછે, તેને આપ કેહેવા પ્રકારની શિક્ષા કરવા હુકુમ કરોછો? તે કહો ॥૧૮॥

વલિ લાગી તુમ આણ, જલ જહુનું ઈણેં આદર્યુંજી ॥
અમેં દેખાડ્યા હાથ, તવ મોહોડું ઝાંખું કર્યુંજી ॥૧૯॥

अर्थः- वली तमारी आणा दीधी ते पण एणे लांगी नाखी, तथा अमारी साहामुं घणुं जल आव्युं, परंतु जमे जेवारें जेरेजेरा हाथ देखाड्या, तेवारें तेणे पोतानुं मुख कालुं कर्युं ॥१९॥

राजा बोले ताम, दंड चोरनो दीजीयेंजी ॥ निज घरमां ए वात, कहे कुंअर किम कीजीयेंजी ॥२०॥

अर्थः- ते सांभली राजा बोल्यो के, एने चोरनो दंड आपो, तेवारें कुंअर कहेवा लाग्यो के, हे स्वामी ! निजघरमां जे वात केम करीयें ? ॥२०॥

नजरें करी हजूर, पहेलां कीजें पारखुंजी ॥ पछें दीजें दंड, सहुए न होये सारिखुं जी ॥२१॥

अर्थः- वली जे चोर होय तेने प्रथम तो पोतानी नजर आगल हजूर करीने तेनी परीक्षा करीयें, अने पछी जे कांई तेने दंड देवो घटे, ते आपीयें, शा माटे जे सर्व माणस कांई सरखां न होय" सहुने होये सारिखुंजी" एवुं पाठांतर पण छे ॥ २१ ॥

आण्यो तिसें हजूर, धवलशेठ तब जाणियोजी ॥ कहे कुंअर महाराज, चोर भलो तुमें आणियोजी ॥२२॥

अर्थः- पछी जेवारें राजानी हजूरमां तेने लेई आव्या, तेवारें ए धवलशेठ छे, एवुं जाणीने कुंअर राजाने कहेतो हवो के, महाराज आ चोर तो तमें घणो भलो आण्यो ! ॥२२॥

ए मुज पिता समान, हुं एह साथें आवियोजी ॥ कोटिध्वज सिरदार, वाहण इहां घणां लावियोजी ॥२३॥

अर्थः- ए तो महारा पिता समान छे. हुं एनी साथेंज इहां आव्यो छुं. वली ए तो कांई सामान्य माणस नथी, परंतु कोटिध्वज जे छे तेनो पण ए सिरदार छे, अने इहां तमारा बंदर मांहे घणा वा

હણ લઈ આવ્યો છે ॥ ૨૩॥

છોડવી તસ બંધ, તેડી પાસેં બેસાડિયોજી ॥ ગુન-
હ કરાવી માફ, રાયને પાય લગાડિયોજી ॥ ૨૪॥

સાડયો, અને તેનો ગુનો માફ કરાવી રાજાને પગે લગાડયો ॥ ૨૪॥

રાય કહે અપરાધ, એહનો પરમેસર સહ્યોજી ॥ અ-
જરામર થયો એહ, જેહ તુમેં બાંહે ગ્રહ્યોજી ॥ ૨૫॥

અર્થઃ- રાજાયેં કહ્યું કે, એનો અપરાધ તો પરમેશ્વરેં સહન કર્યો, એ-
ટલે માફ કર્યો, એ તો હવે અજરામર થયો જાણવો. કારણ કે જે તુમેં
(બાંહે ગ્રહ્યો કે.) હાથે ઝાલ્યો તે અજર અમર થયો, એમાં કાંઈ નવાઈ નથી ॥ ૨૫

અર્થઃ- હવે એક દિવસેં ધવલશેઠ આવીને શ્રીપાલકુમરને એમ વિનવે

, ૬

ને તેણે કરી વાહણ (પૂર્યાં કે.) ભર્યાં ॥ ૨૬ ॥

॥ તિમ પહોંચાડો દેશ, તો સુખ પામે પ્રાણિયાજી ॥ ૨૭

અર્થઃ- માટે તમે અમને આ ઠેકાણે જેવી રીતેં કુશલેં ક્ષેમેં લાવ્યા છો,
તેવી રીતેં ફરી પાછા અમારે દેશ પોહોંચાડો, તો પ્રાણી સર્વ સુખ પામે. ॥ ૨૭॥

કુંઅરેં જણાવ્યો ભાવ, નિજ દેશેં જવા તણોજી ॥ તવ
નૃપને ચિતમાંહિ, અસંતોષ ઊપનો ઘણોજી ॥ ૨૮॥

અર્થઃ- તે સાંભલી કુમરેં પણ પોતાને દેશ જવાનો ભાવ સસરાને જ-

આવ્યો, તેવારેં રાજાના ચિત્તને વિષે ઘણો અસંતોષ ઊપન્યો ॥ ૨૮ ॥

માગ્યાં ભૂષણ જેહ, તેઊપર મમતા કિસીજી ॥ પર
દેશીશું પ્રીત, દુઃખદાયી હોયે ઈસીજી ॥ ૨૯ ॥

અર્થઃ– તથાપિ વલી વિચાર્યું જે માગી લાવેલાં આભૂષણો હોય તેની ઊપર શીકૂટ મમતા શી કરવી ! એ મમતા તો દુઃખદાયી જાણવી, તેમ જે પરદેશીની સાથેં પ્રીતિ કરવી તે પણ એવીજ દુઃખદાયી હોય ॥ ૨૯ ॥

સાસુ સુસરો દોય, કર જોડી આદર ઘણેજી ॥ આં-
સુ પડતે ધાર, કુંઅરને ઈણિ પરેં ભણેજી ॥ ૩૦ ॥

અર્થઃ– એમ નિર્ધારી સાસુ અને સસરો બેહુ જણ જે હાથ જોડી, ઘણા આદરેં કરી, આંખમાંથી આંસુની ધારા પડતે થકે, કુંઅર પ્રત્યેં એવી રીતેં (ભણે કે૦) કહેતા હવા ॥ ૩૦ ॥

મદન મંજૂષા એહ, અમ ઊત્સંગેં ઊછરીજી ॥ જન્મ
થકી સુખમાંહિ, આજ લગેં લીલા કરીજી ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ– કે હે રાજન્ ! એ મદનમંજૂષા નામે પુત્રી તે અમારા ખોલામાં ઊછરી છે, એણે જન્મથકી માંડીને આજ દિવસ સુધી સઘળ સુખમાંહેજ લીલા કરી છે ॥ ૩૧ ॥

વાહાલી જીવિત પ્રાય, તુમ હાથે થાપણ ઠવીજી ॥ એ
હને મ દેશો છેહ, જો પણ પરણો નવનવીજી ॥ ૩૨ ॥

અર્થઃ– એ પુત્રી પ્રાયેં અમારા જીવ થકી પણ અમને ઘણીજ વાહાલી છે, તે આજ તમારે હાથે જેમ થાપણ (ઠવી કે૦) સ્થાપી હોય તેમ આપી છે. માટે જો પણ તમેં નવ નવી સ્ત્રીઓ પરણો, તો પણ એને છેહ દેશો નહીં ॥ ૩૨ ॥

પુત્રીને કહે વત્સ, ક્ષમા ઘણી મન આણજેજી ॥ સ-
દા લગે ભરતાર, દેવ કરીને જાણજેજી ॥ ૩૩ ॥

અર્થઃ- હવે પોતાની પુત્રીને શીખામણ આપવા માટે રાજા રાણી

નહી, અને સઘળા લગણ ભરતારને તો દેવ કરીનેજ જાણજે ॥ ૩૩ ॥

સાસુ સુસરા જેઠ, લજ્જા વિનય મ ચૂકજે જી ॥ પરિ-

જા , જા ૩૪

અર્થઃ- વલી સાસુ, સસરો અને જેઠ, તેમની લજ્જા વિનય કરવા

કંત પહેલી જાગ, જાગતાં નવિ ઊંઘીએં જી ॥ શોક્ય

જી

અર્થઃ- વલી ભરતાર જાગ્યાથી પહેલી જાગજે, તથા ભર્તાર જાગ-

, પછી ભોજન કરેજી ॥ ઘ

અર્થઃ- પોતાનો ભરતાર તથા બીજો પણ પરિવાર જે હોય તે સર્વે

જી

૩૭

અર્થઃ- શ્રીજિનેશ્વરની પૂજા તથા ગુરુની ભક્તિ કરજે, પતિવ્રતા

ને અમેં શી કહી દેખાડીયેં ? તમેં

૩૭

જી

મદનમંજૂષા ધૂઅ, વોલાવા સહુ નીસર્યાંજી ॥૭૮॥

અર્થઃ– એવી રીતે પુત્રીને શીખામણ આપીને પછી રત્નયે રત્ન, ઋદ્ધિ તથા બીજો પણ ઘણો પરિવાર આપીને વાહણ ભર્યાં, મદન મંજૂષા પુત્રીને વોલાવવાને માટે સર્વ કોઈ નિસર્યાં ॥૭૮॥

ઓંઠે સયલ કુટુંબ, હૈડાં ભર ભેટી મલ્યાંજી ॥ તસ મુખ વારોવાર, જોતાં ને રોતાં પાછાં વલ્યાંજી ॥૭૯॥

અર્થઃ– બંદરને ઓંઠે સર્વ કુટુંબ આવી હૈડાં ભરી ભેટીને મલ્યાં, પછી તે પુત્રીનું મુખ વારંવાર જોતાં જોતાં અને રોતાં થકાં પાછાં વલ્યાં ॥૭૯

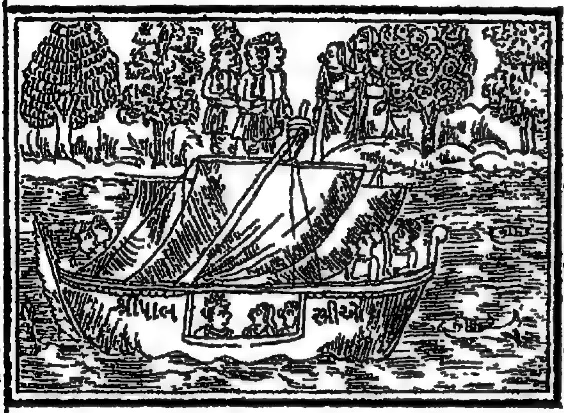

કુંઅર વાહણ માંહિ, બેઠાં સાથે દોઈ વહૂજી ॥ કામ અને રતિ પ્રીતિ, મલિયાં એમ ભણે સહૂજી ॥૮૦॥

અર્થઃ– હવે શ્રીપાલ કુંઅર વાહણની માંહે પોતાની બે સ્ત્રીયો સાથે બેઠા, તે સહુ કોઈ એમજ ભણેછે કે આ તો કામદેવ અને તેની રતિ તથા પ્રીતિ એ બે સ્ત્રીયો તેજ ઈહાં આવી એકઠાં મલ્યાં છે, એ કવિયે ઉત્પ્રેક્ષા કરી ॥૮૦॥

બીજે ખંડે એહ, ઢાલ થુણી ઈમ આઠમીજી ॥ વિનય કહે સિદ્ધચક્ર, ભક્તિ કરો સુરતરુ સમીજી ॥૮૧॥

અર્થઃ– બીજા ખંડને વિષે એ આઠમી ઢાલ એવી રીતેં સ્તવી. માટે ભો ભવ્યો! તમેં (સુરતરુ કે૦) કલ્પવૃક્ષ સમાન મનોવાંછિતની દેવાવાળી એવી શ્રીસિદ્ધચક્રજી મહારાજની ભક્તિ કરો. એમ શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે ॥૮૧॥

॥ ચોપાઈ ॥

ખંડ ખંડ મધુરો જિમ ખંડ, શ્રી શ્રીપાલચરિત્ર અ-
ખંડ ॥ કીર્તિવિજય વાચકથી લહ્યો, બીજો ખંડ

વન

પાણિગ્રહણેત્યાદિ વર્ણનં નામા દ્વિતીયઃ ખંડઃ સમાપ્તઃ
॥૨॥ પ્રથમખંડે ગાથા ૨૮૨ દ્વિતીયખંડે ગાથા ૨૭૫
સર્વગાથા ॥૫૫૭॥

અર્થઃ— એ રાસનો ખંડ ખંડ (મધુરો . વલ , ૯ -
ડ) ખાંડના કટકા કટકા માંહે મીઠાશ ઘણી હોય, તેમ એ રાસના
, અને શ્રી શ્રીપાલરાજાનું સંપૂર્ણ ચ-
રિત્ર તો અખંડરૂપ છે, તે ને પ્રમાણે શ્રી કીર્તિવિજય ઉપાધ્યાયજીના
, અ) જેમ પ્રમાણે આ બીજો
ખંડ, શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજીયેં કહ્યો ॥૧॥ ॥ ઇતિ શ્રી
શ્રીપાલચરિત્રે બાલાવબોધે દ્વિતીય ખંડઃ સમાપ્તઃ ॥ ૨ ॥ ॥

॥ દ્વિતીયખંડ સમાપ્તઃ ॥

अथश्री

श्रीपालचरित्रे तृतीयखंडः प्रारभ्यते

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्रना गुण घणा, कहेतां नावे पार ॥ वंछि-
त पूरे दुःख हरे, वंदूं वारो वार ॥ १ ॥

अर्थः- श्रीसिद्धचक्र भगवानना गुण घणा छे, ते मुखथी कहे-
तां थकां तेनो पार आवे नही. ए श्रीसिद्धचक्र केहेवुं छे ? तोके सेवना-
रना मनोवांछित पूर्ण करे, अने दुःखने हरण करे, माटे ते श्रीसिद्धचक्र
जीने हुं वारंवार वांदुं छुं ॥ १ ॥

सभा कहे श्रीपालने, समुद्र उतारो पार ॥ अम-
ने उलंठा घणी, सुणवा म करो वार ॥ २ ॥

अर्थः- हवे आ रासना सांभलनार सभास्थ जनो कवीश्वरने कहे
छे के, श्रीपालकुमरने समुद्र थकी पार उतारो, एटले श्रीपाल कुंअर
समुद्र पार उतरीने कांठे आवे, ए वात सुणवानी अमने घणी उत्कं
ठा छे, माटे वार म करो, एटले व्याख्यान करवानो विलंब न करो ॥ २ ॥

कहे कवियण आगल कथा, मीठी अमिय समान
॥ निद्रा विकथा परहरी, सुणजो देई कान ॥ ३ ॥

अर्थः- एवुं सभाजनोनुं बोलवुं सांभलीने कवीश्वर पण श्रीपा-
लनी आगल कथा एटले समुद्रमां पड्या पछीनी जे कथा केहेवानी छे
ते कहे छे. ते कथा केहेवी छे ? तोके अमृत समान मीठाशनी आपनारी
छे, माटे हे श्रोताजनो ! तमे निद्रा अने विकथाने परहरी एटले त्यागीने

એકાગ્ર ચિત્તેં કાન દેઈને સાંભલજો ॥૩॥

ધવલશેઠ ઝૂરે ઘણું, દેખી કુંવરની રિદ્ધ ॥ એકલ-ડો આવ્યો હતો, હૈ હૈ દૈવ શું કીધ ॥૪॥

અર્થઃ— હવે શ્રીપાલકુંવરની ઋદ્ધિ દેખીને અદેખો ચિત્તમાં ધવલ-શેઠ ઘણું ઘણું ઝૂર્યા કરે છે, કે અરે આ તો એકલોજ મહારી સાથેં ચાકર થઈને આવેલો હતો, તો હૈ હૈ ઈતિ ખેદે. હે દૈવ, હે કર્મ, આતેં શું કીધું? ॥૪॥

વહાણ અઢીશેં માહરાં, લીધાં શિરમાં દેઈ ॥ જોઉં ઘર કિમ જાયશે, ઋદ્ધિ એવડી લેઈ ॥૫॥

અર્થઃ— એમ ધવલશેઠને કુમરની ઋદ્ધિ દેખવાથી અદેખાઈ ઊપ-ની, તેથી વિચાર કરવા માંડ્યો કે, આ અઢીશેં વાહણ તો મહારા માથા-માં દેઈને એણેં લઈ લીધાં, પણ હવે જોઉં તો ખરો, કે આ એટલી ઋ-દ્ધિ લઈને કેવી રીતેં પોતાને ઘેર જાય છે! ॥૫॥

એક જીવ છે એહને, નાખું જલધિ મઝાર ॥ પછી સયલ એ માહરૂં, રમણી ઋદ્ધિ પરિવાર ॥૬॥

અર્થઃ— એ એકજ જીવ છે, તેને હું (જલધિ કે૦) સમુદ્રમાં નાખી દઉં, પછી એ (રમણી કે૦) જે સ્ત્રીયો તથા ઋદ્ધિ અને બીજો જે એનો પરિવાર છે, તે સર્વે મહારૂંજ છે? એ બાપડો ક્યાં લઈ જવાનો? એવા દુષ્ટ અધ્યવસાય શેઠના થયા ॥૬॥

દેખી ન શકે પારકી, ઋદ્ધિ હિયે જસ ખાર ॥ સા-યર થાએ દૂબલો, ગાજંતે જલધાર ॥૭॥

અર્થઃ— ઈહાં કનિષ્ઠ પુરૂષના લક્ષણ ઊપર દ્રષ્ટાંત કહે છેં કે, જેમ (જલધાર કે૦) મેઘ તે ગાજંતે એટલે ગર્જારવ કરે, તેવારેં (સાયર કે૦) સમુદ્ર દુર્બલ થઈ જાય. એ દ્રષ્ટાંતેં જે પુરૂષના હૈયામાં (ખાર કે૦) અ-દેખાઈ હોય, તે પુરૂષ પણ પારકી ઋદ્ધિ દેખીને ખમી શકે નહીં ॥યતઃ

॥परवादे दशवदनः, परदोषनिरीक्षणे सहस्राक्षः ॥ संवृत्तवित्त हरणे, बाहु सहस्रार्जुनो नीचः ॥ १ ॥ इति ॥ ७ ॥

वरसाले वनराई जे, सवि नवपल्लव थाय ॥ जय जवासानुं किस्युं, जे ऊलो सूकाय ॥ ८ ॥

अर्थः– वली बीजो दृष्टांत कहे छे. जेम के वरसातना दिवसोमां अढार भार वनराजि एटले वनस्पतिनी पंक्ति जे छे, ते सर्व नवपल्लव थाय छे; परंतु तेमां एक बिचारा जवासाना झाडनुं शुं जाय छे के जे ऊलो ने ऊलो सुकाई जाय छे? कांहीज नहीं. परंतु जे अदेखुं माणस छे, ते बीजानी सारी स्थिति थयेली जोईने पोतें दुःखी थाय छे, एम जाणवुं ॥ ८ ॥

जे किरतार वडा किया, ते शुं केही रीस ॥ दांत पड्या गिरि पाडतां, कुंजर पाडे चीस ॥ ९ ॥

अर्थः– पण खरी वात तो एज छे के, जेहने किरतारें महोटा कर्या, तेनी साथें वली केवी रीश करवी? तेनी साथें रीश करवाथी ऊलटुं रीश करनारनेज दुःखी थवुं पडे छे, कोनी पेठें? तो के जेम (कुंजरकें०) हाथी जे छे तेणें पर्वत दीठो तेथी मनमां क्रोध आव्यो जे आ वली महाराथी महोटो न जोईये एम चिंतवी. पोताने महोटो समजुने दांतें करी पर्वतने पाडी नाखवा माटे उद्यम कर्यो, परंतु तेने पाडवा जतां ऊलटा पोताना दांत तूटी पड्या, तेवारें महोटी चीसो पाडवा लागो तिहां पासें कोई कवीश्वर ऊलो हसे तेणे "जे किरतारवडा किया" ए दोहो कर्यो. ए दृष्टांतें आंहीं धवलशेठ पण श्रीपालकुमरने दुःखी करवा माटे उद्यम करे छे, परंतु तेने दुःखी करवा जतां पोतानेज दुःखी थवुं पडशे, ते वात आगल कहे छे ॥ ९ ॥

॥ ढाल पहेली ॥

॥ राग मल्हार ॥ शीतल तरुवर छांहि, के जांहु वालं लजीरे ॥ के जां० ॥ ए देशी ॥ देखी कामिनी दो-

घवल

यो, तथा जील्लुं पर

नुं चित्त पण पोताने वश रह्युं नहीं ॥१॥

તસ્કર, પાંચમો ધન મેળવવામાં આસક્ત ચિત્તવાળો, છઠ્ઠો પરકી સ્ત્રીમાં આસક્ત, સાતમો જેને માથે દુશમન છે તે, આઠમો પોતાના પ્રિયજનથી વિયોગ પામેલો, એવા આઠ પ્રકારના મનુષ્યો નિંદ્રાને પામતા નથી ॥ ૧ ॥ ૨ ॥

ચાર મળ્યા તસ મિત્ર, કે પૂછે પ્રેમશું રે ॥ કે પૂછે૦ ॥ કો-
ણ થયો તુમ રોગ, કે ઝૂરો એમ શું રે ॥ કે ઝૂરો૦ ॥ કે
ચિંતા ઉતપન્ન, કે કોઈક આકરી રે ॥ કે કોઈ૦ ॥ ભાઈ
થાઓ ધીર, કે મન કાઠું કરી રે ॥ કે મન૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— એમ દુઃખને લીધે ધવલશેઠ અર્ધી રાત્રેં સૂતો ઉઠી ટળવળતો ઝૂર્યા કરે છે. તે જોઈને તેના ચાર મિત્ર છે તે તેને મળ્યા, અને પ્રેમપૂર્વક પૂછે છે કે, હે શેઠજી! તમોને શ્યો રોગ ઉત્પન્ન થયો છે, તે તમે આમ તેમ ઝૂરી રહ્યા છો? અથવા તમોને ઘણીજ આકરી એવી કોઈક ચિંતા ઉત્પન્ન થઈ છે? કે શું થયું છે? જે કાંઈ થયું હોય તો પણ હે ભાઈ! મન કઠણ કરીને ધીરજવાન થઈને ॥ ૩ ॥

દુખ કહો અમ તાસ, ઉપાય વિચારીએં રે ॥ ઉપાય૦
॥ ચિંતાસાયર એહ, કે પાર ઉતારીએં રે ॥ કે પાર૦ ॥
લજ્જા મૂકી શેઠ, કહે મન ચિંતવ્યું રે ॥ કહે મન૦ ॥ ત
વ ચારે કહે મિત્ર, કે ધિગ એ શું લવ્યું રે ॥ કે ધિગ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— તમોને જે દુઃખ પેદા થયું હોય તે અમોને કહો તો અમેં (તાસ કે૦) તેનો ઉપાય વિચારીને આ ચિંતારૂપ સમુદ્રમાંથી તમોને પાર ઉતારીયેં. તેવારેં શેઠેં પણ લજ્જા મૂકીને ઊંડો નીસાસો નાખી પોતાના મનનું ચિંતવેલું કામ જે હતું તે મિત્રોને કહ્યું, કે અરે ભાઈઓ! મહારે શરીરેં કોઈ પણ રોગ પીડા કરતો નથી, પરંતુ આ શ્રીપાળને મારી નાખવો, એ મહારા મનની પીડા છે તે મને પીડે છે, દુઃખ આપે છે, એ સર્વ વૃત્તાંત તે

ચારે મિત્રો કહેવા લાગ્યા કે, અરે ધિક્કાર છે તુજને! કે આ અમારા કાન-
ને શૂલ લાગે, એવું તું શું (બચ્યો કે॰) બોલ્યો! આને શું તારી અક્કલ
ઠેકાણે નથી! કે બીજા કોઈ સામાન્ય માણસના ધનનું હરણ કરવું તે પ-
ણ ઉત્તમ પુરૂષને યોગ્ય નથી, તો આ તો તહારો સ્વામી છે, વલી તહારા
ઉપર મહોટો ઉપકાર કર્ત્તા છે, તેનું ધન હરણ કરવું એ કાર્ય તો મહોટા
કષ્ટનું દેવાવાળું સમજવું. તેમજ અન્ય કોઈ પુરૂષની સ્ત્રી ભોગવવી તથા
કોઈ જીવ માત્રને હણવો, તે પણ ઉત્તમ પુરૂષને મહા નિંદનીય છે, તો આ
તો ઉપકાર કર્ત્તા સ્વામી તેની સ્ત્રી ભોગવવી તથા તેને હણવો, એથી અ-
વશ્ય નરકે જવાનો બંધ પડે, એવું પાપકર્મ મનમાં ચિંતવીને આ જીભેં
અમોને કહેતાં થકાં તહારી જીભ પણ કેમ ચાલી? માટે આજ દિવસ
સુધી તો અમારે ને તારે મિત્રાચારીનો નાતો હતો, પણ હવે આવું દુષ્ટ-
પણું તેં ચિંતવ્યું, તેથી વર્તમાનકાલેં તો તું અમારા દુશમન તુલ્ય છો,
કે જે તેં આવા સર્વશિરોમણિ મસ્તકના મણિ સરખા મહા પુરૂષની ઉપ-
ર માઠી ચિંતવના કરી! ॥ ૪ ॥

પરનારીને પાપ, ભવોભવ બૂડીએંરે ॥ ભવો॰ ॥ કિ-
મ સુરતરૂની ડાલ, કુહાડે ઝૂડીએંરે ॥ કુહા॰ ॥ પર-
ઉપગારી એહ, જિસ્યો જગ કેવડોરે ॥ જિસ્યો॰ ॥ દી-
ઠો પ્રત્યક્ષ જાસ, કે મહિમા એવડોરે ॥ કે મહિ॰ ॥ ૫

અર્થઃ— વલી તે મિત્રો કહે છે કે હે શેઠ! એક તો પરસ્ત્રીને પાપેં ભ-
વોભવ સંસાર માંહે બૂડીયેં, વલી એહવો મુર્ખ પણ કોણ હોય કે જે (સુ-
રતરૂ કે॰) કલ્પવૃક્ષની ડાલને કુહાડે કરી ઝૂડી નાખે? તેમ એ પુરૂષ તો
કલ્પવૃક્ષ સમાન છે, વલી એ પુરૂષ તો જગતમાંહે જેવો કેવડો પરોપકારી
છે તેની સમાન પરોપકારી છે, જેનો એટલો મહિમા તો પ્રત્યક્ષ તમેજ દી-
ઠો છે (તે આગલ કહે છે.) ॥ ૫ ॥

છોડાવ્યા ઘણ વાર, ઇણેં તુમેં જીવતારે ॥ એણેં॰ ॥ ઉ-
પગારિયાં ઘન માલ, જે પાસેં એહતારે ॥ જે પાસેં॰ ॥

તાર્યાં થંભ્યાં વાહણ, ઈણેં આગલ રહીરે ।। ઈણેં૦ ।।
એહવો પુરૂષરતન્ન, કે જગ જોતાં નહીંરે ।। કે જગ૦ ।। ૬ ।।

અર્થઃ— એક જર્જર ફૂટના ઉંદર ઊપર અને બીજા રત્નદ્વીપેં, જે જે ઠેકાણેં તો તમને મારવાની તૈયારી થઈ હતી. તે જે સ્થાનકેંથી જે વાર તમોને જીવતા (છોડાવ્યા કે૦) મૂકાવ્યા. તથા જો જે પાસેં હતા તો તમારાં ધન માલ સર્વે ઊગાર્યાં, નહી તો આજ તમારી પાસેં એક કોડી પણ રહેત નહીં. ને તમે પણ જીવતા રહેત નહીં. વલી તમારા વહાણ થંભાણા હતાં, તે પણ એણે આગલ રહીને તાર્યાં, તે સર્વ ઊપકાર તમેં ભૂલી ગયા કે શું ? માટે એવો રત્ન સરજો પુરૂષ જગતમાં જોતાં કોઈ નથી ।। ૬ ।।

કરી એહશું દ્રોહ, જો વિરૂઓ તાકશોરે ।। જો વિરૂ૦ ।।
તો આણ ખૂટે ક્યાંહિક, અંતેં થાકશોરે ।। કે અં૦ ।।
લાગ્યેં લાધી ઋદ્ધિ, ઈણેં જો એવડીરે ।। ઈણેં૦ ।। પડી કાંઈ દુર્બુદ્ધિ, ગલે તુમ જેવડીરે ।। ગલે૦ ।। ૭ ।।

અર્થઃ— તેથી અમેં તમને કહીયેં છૈયેં, કે જો તમેં એની સાથે દ્રોહ કરીને (વિરૂઓ કે૦) માઠું (તાકશો કે૦) ઈચ્છશો વિચારશો તો અંતેં તમેં પોતેંજ ક્યાંહિક વગર ખૂટે (થાકશો કે૦) મરણ પામશો એટલે આયુષ્ય ખુટ્યા વિના મરણ પામશો ! અરે ! જો એને લાગ્યેં એણેં એટલી ઋદ્ધિ (લાધી કે૦) પામી તો તમારા ગલાને વિષે (જેવડી કે૦) એટલી દુર્બુદ્ધિ કેમ આવીને પડી ? અથવા એટલી દુર્બુદ્ધિ આવીને તમોને કેમ ગલે પડી છે ? માટે અમેં તો કહીયેં છૈયેં કે તહારૂં ધવલ નામ છે તે ખોટું છે, પણ તું મલિન કઠોર સ્વભાવવાલો છે, માટે કૃષ્ણ લેશ્યાના યોગે કરી તાહારૂં કાલો એવું નામ જોઈયેં. તુજને દેખવાથી અમારો આત્મા પણ મલિન પણાને પામે ।। ૭ ।।

ત્રણ મિત્ર હિતશીખ, તે એમ દેઈ ગયારે ।। તે એ૦ ।।
ચોથો કહે સુણ શેઠ, કે એ વેરી થયારે ।। કે એ વે૦ ।। ગ-

ણિએં પાપ ન પુણ્ય, કે લખમી જોડીએં રે ॥ કે લખ॰
॥ લખમી હોયે જો ગાંઠ, તો પાપ વિછોડીએં રે ॥ તો॰ ॥ ૮

અર્થઃ— જેવી રીતેં ત્રણ મિત્ર છિતની શીખામણ આપીને પોત પોતાને સ્થાનકેં ગયા, (તવ કે॰) તેવારેં ચોથો કપટ સ્વભાવી મિત્ર હતો, તે ફરી પણ તે શેઠની પાસેં બેઠો અને કહેવા લાગ્યો કે, હે શેઠ તમેં સાંભલો, કે એ ત્રણ મિત્ર તો ઉલટા તમારા વૈરી થયા, કારણ કે જેણેં કરી તમારી મહોટાઈ થાય, તેવું એ ચિંતવતા નથી માટે ગયા તો જવા દ્યો. હું એકલો જ તમારા મનોવાંછિત પૂર્ણ કરીશ, તમેં કોઈ વાતેં ચિંતા કરશો નહીં. મહારો મત તો એહવો છે કે પાપ અને પુણ્ય કાંઈ પણ ગણીયેં (ન કે॰) નહીં, પરંતુ લક્ષ્મી જોડીયેં એટલે એકઠી કરીયેં. કારણ કે જો લક્ષ્મી ગાંઠમાં હોય, તો પુણ્ય કરીને પાપને વિછોડી નાખીયેં ॥ ૮ ॥

ઉપરાજી ઘણેં ઋદ્ધિ, તે કાલેં તાહરે રે ॥ તે કા॰ ॥ ઘ
ણી થાએ ભાગ્યવંત, કમાઈ કોઈ મરે રે ॥ કમા॰ ॥ ક
રશું ઈસ્યો ઉપાય, કે એ દોલત ઘણી રે ॥ કે એ॰ ॥ અ
ને સુંદરી હોય, કે થાશે તુમ તણી રે ॥ કે થા॰ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ— હે શેઠજી! હું જેમ ધારૂં છું જે, એ શ્રીપાલેં એટલી ઋદ્ધિ જે ઉપાર્જન કરેલી છે, તે સર્વ તાહરેજ કાલેં છે, એમ જાણજે. તે ઉપર દૃષ્ટાંત કહું છું, તે સાંભલ. જેમ કોઈ નિર્ભાગ્ય પુરૂષ હોય તે કમાઈ એટલે સંચય કરીને મરી જાય. પછી તેની કમાવેલી લક્ષ્મીનો ધણી તો કોઈ ભાગ્યવંત પુરૂષ હોય તેજ થાય માટે આપણે એવો કોઈ ઉપાય કરશું, કે જે થકી એ ધણી જે દોલત છે તે અને વલી આ જે સુંદરી છે તે પણ સર્વ તમારી થાશે ॥ ૯ ॥

જિમ પામે વિશ્વાસ ॥ મલો તિમ એહશું રે ॥ મ॰ ॥ મુ-
ખેં મીઠી કરો વાત, કે જાણે નેહશું રે ॥ કે જા॰ ॥ મી

ठी लागी वात, ते शेठने मन वसीरे॥ ते शेठ०॥ आ-
व्यो फीटण काल, ते मति तेहुनी खसी रे॥ ते म०॥१०

अर्थः— माटे हवे जेम ए तमारा उपर विश्वास पामे तेवी रीतें तमें एनी साथें मलो तथा जेम ए जाणे के स्नेहें करीनेज मने कहे छे, तेम तमें तमारा मुखें एनी साथें मीठी वात करो. ए चोथा मित्रनी वात ते शेठने मीठी साकर जेवी लागी अने शेठना मनमां पण वसीने आ वात ठीक कहे छे, कारण के तेनो फिटण काल आव्यो, तेवारें (तेहुनी-के०) तेनी मति पण खसी गई॥ १०॥

दूधन देखे डांग, न देखे मांकडो रे॥ न देखे०॥ म-
स्तक लागे चोट, थाये तव रांकडो रे॥ थाये०॥ रो-
गी करे कुपथ्य, ते लागे मीठडुं रे॥ ते लाग०॥ वेदन
व्यापे जाम, ते थाये अनीठडुं रे॥ ते थाये०॥११॥

अर्थः— तेनी उपर दृष्टांत कहे छे. जेम (मांकडो के०) वांदरो अथवा उपचारथी बिलाडो जे छे ते दूधनेज देखे छे, पण (डांगके०) मारवा तैयार करी उगामी राखेली लाकडीने देखतो नथी. पछी जेवारें मस्तकें चोट लागे, तेवारें आपडो रांक थई जाय. तथा वली जेम कोई रोगी पुरुष होय ते कुपथ्य करे, एटले आडुं आडुं खाय, ते तेने मीठुं लागे, पछी जेवारें तेना योगें शरीरमां वेदना व्यापे, तेवारें अनिष्ट थई पडे, तेम शेठजी पण मांकडा अने रोगीनी पेरें तत्पर थई रह्या छे॥११॥

बेसे कुंअर पास, के विनय घणो करे रे॥ के वि०॥ तूं
प्रभु जीव आधार, के मुखें एम उच्चरे रे॥ के मुखें०
॥ पूरव पुण्य पसाय, के तुम सेवा मली रे॥ के तु०॥ प-
ग पग तुम्ह पसाय, के अम्ह आशा फली रे॥ के अ०॥१२

અર્થઃ- હવે શેઠજી તે ચોથા મિત્રની આપેલી શિખામણ મુજબ કુમરની પાસેં આવીને બેસે અને ઘણો વિનય કરે તથા મુખથી એમ કહે કે હે પ્રભુ તમેં મ્હારા જીવના આધાર છો, પૂર્વકૃત પુણ્યના પસાયથી તમારી સેવા મને મળી છે, પગલે પગલે તમારા પસાયથી અમારી આશા ફળી છે ॥ ૧૨ ॥

જોતાં તુમ મુખચંદ, કે સવિ સુખ લેખીયેં રે ॥ કે
સવિ૦ ॥ રખે તુમારી વાત, કે વિરૂઈ દેખીયેં રે ॥ કે
વિ૦ ॥ કુંવર સઘલી વાત, તે સાચી સદ્દહે રે ॥ તે સા૦ ॥
દુર્જનની ગતિ ભાતિ, તે સજ્જન નવિ લહે રે ॥ તે સ૦ ॥ ૧૩

અર્થઃ- તમારા મુખરૂપ ચંદ્રમાને જોઈને અમે સર્વ સુખ (લેખીયેં કે૦) જાણીયેં છૈયેં. માટે રખે ને તમારી કોઈ (વિરૂઈ કે૦) માઠી વાત અમને દેખવી પડે ! એમ કોઈ વારેં થાશો માં. એવી રીતેં કપટથી વાતો કરે, તે સર્વ વાતોને કુંવર તો સાચી કરીને સદ્દહે છે, કારણ કે દુર્જન માણસની ગતિની રીત જે છે, તે સજ્જન માણસ લહી શકે નહી, એટલે જાણી શકે નહી ॥ ૧૩ ॥

લે વાહણની કોર, કે માંચા બાંધિયા રે ॥ કે માંચા૦ ॥
દોરતણેં અવલંબેં, તે ઊપર સાંધિયા રે ॥ તે ઊપ૦ ॥
તિહાં બેસીને શેઠ, તે કુંઅરને કહે રે ॥ તે કુંઅર૦ ॥ દે
ખી અચરિજ એહ, કે મુજ મન ગહગહે રે ॥ કે મુજ૦ ॥ ૧૪

અર્થઃ- હવે એક દિવસેં તે ચોથા મિત્રની સલાહ પ્રમાણે પ્રથમથી જે વાહણની કોરેં માંચા બાંધ્યા છે, તેને જૂના દોરડાનું આલંબન કરીને પોતાથી સહેલાઈયેં કપાય, એવી રીતેં ઊપર સાંધી મૂક્યા છે, તિહાં શેઠજી પોતેં બેસીને કુંઅરને કહેતા હવા કે, હે સ્વામી! એહ અચરિજ દેખીને મ્હારૂં મન ગહગહે છે એટલે તમોને તે અચરિજ દેખાડવાને માહારૂં મન ઊત્સાહ ધરે છે ॥ ૧૪ ॥

મગર એક મુખ આઠ, કે દીસે જૂજૂઆંરે ॥ કે દી૦ ॥
એવાં રૂપ સરૂપ, નહોશે ને હુઆંરે ॥ નહોશે૦ ॥ જેવા
ઈચ્છો સાહેબ, કે તો આવો વહીરે ॥ કે તો૦ ॥ પછેં કા-
ઢશો વાંક, જે કાંઈ કહ્યું નહીંરે ॥ જે કાંઈ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ– તે અચરિજ એ છે કે, મગરમચ્છ તો એક છે, પણ તેનાં મુખ આઠ છે, તે સર્વ જૂદી જૂદી જાતિનાં દેખાય છે, માટે એવાં રૂપ સ્વરૂપવંત તો થયાં પણ નથી અને થાશે પણ નહીં, એ અપૂર્વ કૌતુક મેં પૂર્વે કેવારેં પણ દીઠું નથી, માટે હે સાહેબજી! જો જોવાને ઈચ્છતા હો તો વહેલા અહીં આવો, નહી કાં પછી અમારો વાંક કાઢશો કે અમને કેમ કહ્યું નહી? કારણ કે "ઘણું જીવ્યાથી જોયું લડું" એમ લોકોમાં કહેવત છે ॥ ૧૫ ॥

કુંઅર માંચે તામ, ચઢ્યો ઊતાવળોરે ॥ ચઢ્યો૦ ॥ ઊ-
તરિયો તવ શેઠ, ધરી મન આંમળોરે ॥ ધરી૦ ॥ બિ-
હું મિત્રેં બિહું પાસેં, દોર તે કાપીયારે ॥ દોર૦ ॥ કર-
તાં એહવાં કર્મ, ન બીહે પાપીયારે ॥ ન બી૦ ॥ ૧૬ ॥

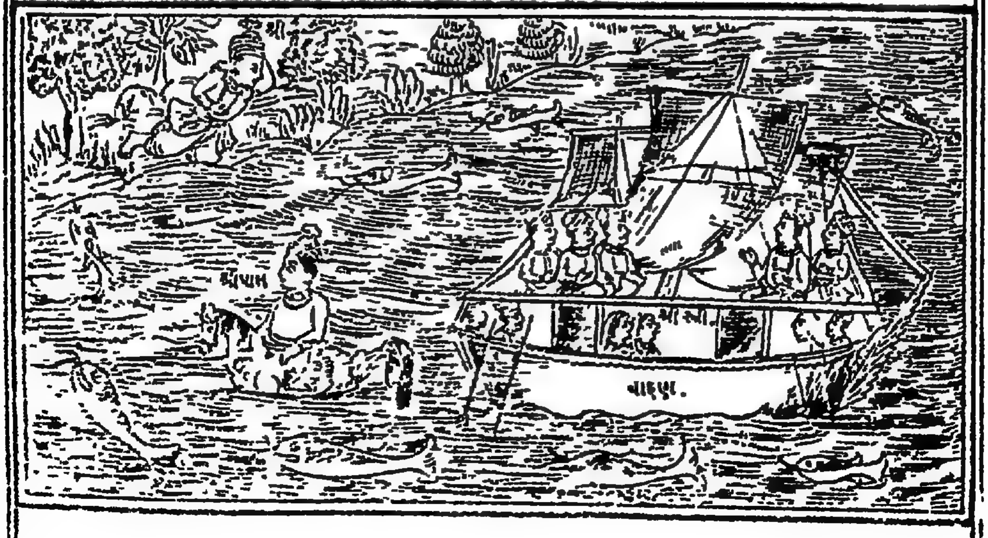

अर्थः- एवी वात सांभळीने कुमर पण उतावळो मांचा उपर चढ्यो, तेवारें शेठ मन मांहे आमलो एटले कपट धरीने मांचा उपरथी उतर्यो अने जेहु मित्रें जेहु पासें उभा रहीने दोरडां कापी नाख्यां- कवि केहे छे के जे पापी दुष्ट प्राणी छे, ते एवां नीच कर्म करता थका जरा पण बिहीता नथी ॥ यतः ॥ लंबी करत लगत बिलंब, बिलंब न जुरे बिचार ॥ लबन जनावत दिन लगत, बहत न लागत वार ॥१॥ इति ॥

पडतां सायर मांहि, ते नवपद मन धरेरे ॥ ते न० ॥ सिद्धचक्र परतक्ष्य, के सवि संकट हरेरे ॥ के स० ॥ मगरमच्छनी पूंठ, के बेठो थिर थईरे ॥ के बे० ॥ वाहणतणी परें तेह, के पहोतो तट जईरे ॥ के प० ॥१७॥

अर्थः- दोर काप्याथी कुंअर समुद्रमां पडतां वेंत जे नवपदनुं ध्यान धरता हवा, अने जे नवपद ने सिद्धचक्र ते तो सर्व संकट हरवाने प्रत्यक्ष छे, माटे तेज समयें एक मगरमच्छनी पूंठ उपर स्थिर थईने बेठा, तेवारें वाहणनी पेरें ते मगरमच्छ पण एक क्षण वारमां (तटके०) समुद्रने कांठे जई पहोतो ॥१७॥

औषधिने महिमायें, के जल भय निस्तरेरे ॥ के० ॥ सिद्धचक्र परभावें, के सुर सानिध करेरे ॥ के सुर० ॥ त्रीजे खंडे ढाल, ए पहेली मन धरोरे ॥ ए प० ॥ विनय कहे भवि लोक, के भवसायर तरोरे ॥ के० ॥१८

अर्थः- श्रीपाल कुमर औषधिने महिमायें करीने जलना भयनो निस्तार पाम्या, तथा वली श्रीसिद्धचक्रजीना प्रभावें करी (सुरके०) देवता आवी सान्निध्य करे छे. एम त्रीजा खंडने विषे जे पहेली ढाल ते हे श्रोता जनो! तमे तमारा मनने विषे धरो- श्रीविनयविजयजी उपाध्याय कहे छे के, हे भव्य लोको! जेम श्रीपाल समुद्रने

तथी पार पाम्यो, तेम तमे पण (लवकें०) संसाररूप समुद्र थकी (तरंकें०) तरीने पार पामो- एवो आशीर्वाद आपुं छुं ॥ ९८ ॥

॥ दोहा ॥

कोंकण कांठे ऊतर्यो, पहोतो ईक दिन मांहि ॥ थाके निन्द्रा अनुसरे, चंपक तरुवर छांहि ॥ १ ॥

अर्थः- ते श्रीपालकुमर एक दिवसमां कुंकण कांठे जई ऊतर्यो, तिहां एक वन हतुं तेमांहे पोहोतो, परंतु तेने थाक लाग्यो, माटे चंपकवृक्षनी छायानी नीचें जई सुई रह्यो एटले निद्राने अनुसरतो हवो ॥ १ ॥

सदा लगे जे जागतो, धर्म मित्र समरत्थ ॥ कुंअरनी रक्षा करे, दूर करे अनरत्थ ॥ २ ॥

अर्थः- जे सदा लगें जागतो छे एवो महासामर्थ्यवान् धर्मरूप मित्र ते कुमरनी रक्षा करे छे, अने अनर्थने दूर करे छे ॥ यतः ॥ आधयो व्याधयो विघ्ना, दुःस्वप्नाः कुग्रहा ग्रहाः ॥ दुर्जना दुष्ट शकुना, जायंते नैव धर्मिणाम् ॥ १ ॥ रोगादि चौर नीराग्नि, गजमारि भुजंगमाः ॥ प्रेत वैताल लूताद्या, जायंते नहि धार्मिकान् ॥ २ ॥ ईति ॥ २ ॥

दावानल जलधर हुवे, सर्प हुवे फूल माल ॥ पुण्यवंत प्राणी लहे, पग पग ऋद्धि रसाल ॥ ३ ॥

अर्थः- जे पुण्यवंत प्राणी छे तेने (दावानलकें०) अग्नि जे छे ते (जलधरकें०, मेघ समान (हुवे कें०) थाय, अने सर्प तो फूलनी माला समान थाय, तथा ते प्राणी पगले पगले (रसालकें०) मनोहर एवी ऋद्धिने (लहे कें०) पामे ॥ यतः ॥ विलीयंते स्वयं विघ्ना, दीयंते ऽयापि न श्रियः ॥ लागंते ग्रहाः सर्वे, तत्साक्षात् पुण्य भूपतेः ॥ १ ॥ ईति ॥ ३ ॥

करे कष्टमां पाडवा, दुर्जन कोडि ऊपाय ॥ पुण्य-

वंतने ते सवे, सुजनां कारण थाय ॥४॥

अर्थः— जे पण जे दुर्जन लोक छे ते सुजनने कष्टमां पाडवाने माटे क्रोडो उपाय करे छे, तोपण पुण्यवंत प्राणी जे छे, तेने तो तेस र्व दुःजने बदले उलटां सुजनांज कारण रूप थई पडे छे ॥४॥

थल प्रगटे जलनिधिविषे, नयर रानमां थाय ॥
विष अमृत थई परगमे, पूरव पुण्य पसाय ॥५॥

अर्थः— पूर्वकृत पुण्यना पसायथी जीवने (जलनिधि विषे के०) स मुद्रमांहे पण (थल के०) पृथ्वी स्थल प्रगट थाय, अने (रान के०) अर ण्यमांहे नगर प्रगट थाय, तथा जे विष होय ते अमृत थईने परिणमि जाय ५

॥ ढाल बीजी ॥

॥राग मधुमाधन ॥ जीरे म्हारे वाणी अमिय र साल, सुणतां मुज शाता वली ॥ जीरे जी ॥ ए देशी ॥ जीरे म्हारे जाग्यो कुंवर जाम, तव देखे दोलत भली ॥ जीरे जी ॥ जीरे म्हारे सुभट ज ला सेंजद्ध, करे विनंती मन रली ॥ जीरे जी ॥१॥

अर्थः— हवे (जाम के०) जेवारे कुंवर निद्रामांथी जाग्रत थयो, (तव के०) तेवारें पोतानी आगल (देखे के०) जूए छे, तो तिहां दो लत भलेली एकठी थयेली दीठी, ते शी दोलत दीठी, तो के, भला सु भट (सेंजद्ध के०) शतजद्ध एटले शेंकडा गमे एकठा थयेला सेवामां सावधान एवा पोतानी चारे बाजुयें वींट्या थका उभा छे, ते सर्व (म नरलि के०) मनने विषे हर्ष पामता बे हाथ जोडी पोताने विनंति करे छे, एवी रीतें दीठा ॥१॥

जी० ॥स्वामि अरज अम एक, अवधारो आ-

દર કરી ॥ જીરે જી ॥
જી૦ ॥ નયરી ઠાણા
પુર નામ, વસે જીસી
અલકાપુરી ॥ જીરે જી
॥ ૨ ॥

અર્થઃ— તે સુભટ કહે છે કે, હે સ્વામી અમારી એક અરજ છે તે તમેં આદર કરીને (અવધારો કે૦) માન્ય કરો. હે પ્રભુ! ઈહાં ઠાણાપુરી નામે નગરી છે, તે કેવી છે તો કે સાક્ષાત્ જેવી અલકાપુરી હોય તેવી વસે છે ॥૨॥

જી૦ ॥ તિહાં રાજા વસુપાલ, રાજ કરે નરરાજિયો ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ કોંકણ દેશ નરિંદ, જસ મહિમા જગ ગાજિયો ॥ જીરે જી ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— તિહાં વસુપાલ નામેં રાજા રાજ્ય કરે છે, તે આખા કોંકણ દેશનો રાજા કહેવાય છે. જેનો મહિમા જગતમાં ગાજી રહ્યો છે ॥૩॥

જી૦ ॥ એક દિન સભા મઝાર, નિમિત્તિઓ એક આવિયો ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ પ્રશ્ન પૂછેવા હેત, રાય તણે મન ભાવિયો ॥ જીરે જી ॥ ૪ ॥

અર્થઃ— એક દિવસેં તે વસુપાલ રાજાની સભાને વિષે એક નિમિત્ત પ્રકાશક નિમિત્તિયો આવ્યો, તે નિમિત્તિયો પ્રશ્ન પૂછવાને હેતેં રાજાના મનમાં ઘણોજ (ભાવ્યો કે૦) ગમ્યો ॥૪॥

જી૦ ॥ કહો જોશી અમ ગૂઝ, મદનમંજરી ગુણવંતી ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ તેહ તણો ભરતાર, કોણ

ન૮, ૮ ૭ ૭

અર્થઃ— તેથી રાજાયેં પ્રશ્ન પૂછ્યું કે, હે જોશી! તમેં કહો કે, અમા-
રુ ૨ ઘૂઅ કે૦) પુત્રી છે, તે-
૮

કિમ મળશે અમ તેહ, શે અહિનાણે જાણ
શું ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ કોણ દિવસ કોણ માસ, ઘર
તેડીને આણશું ॥ જીરેજી ॥ ૬ ॥

અર્થઃ— તથા તે અમને કેવી રીતે મળશે? તથા શી સાહિનાણીયેં અમેં તેને જાણશું? તથા કયે મહિને અને કયે દિવસેં અમે તેને ઘેર તેડીને લાવશું? ॥ ૬ ॥

જી૦ ॥ સકલ કહો એ વાત, જો તુમ વિદ્યા છે ખરી ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ શાસ્ત્રતણે પરિમાણ, અમ ચિં-
તા ટાલો પરી ॥ જીરેજી ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— માટે જો તમારી વિદ્યા ખરે ખરી છે, તો એ સર્વ વાત અમને કહો, અને શાસ્ત્રના પ્રમાણેં કરી અમારી ચિંતા પરી ટાલી એટલે દૂર કરો ॥ ૭ ॥

જી૦ ॥ જોશી કહે નિમિત્ત, શાસ્ત્રતણે પૂરણ બલેં ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ પૂરવગત આમનાય, ધ્રુવતણી પ-
રેં નવિ ચલે ॥ જીરેજી ॥ ૮ ॥

અર્થઃ— એવું સાંભલી તે જોશી પણ શાસ્ત્રના પૂર્ણ બલેં કરીને પૂર્વગત આમ્નાયથી નિમિત્ત કહે છે, તે નિમિત્ત કહેવું છે તો કે ધ્રુવના તારાની પરેં ચલાયમાન થાય નહીં એવું છે ॥ ૮ ॥

જી૦ ॥ શુદિ દશમી વૈશાખ, અઢી પહોર દિન અ-

तिक्रमे ॥ जी रे जी ॥ जी० ॥ रयणायर उपकंठ, जई
जोजे तेणे समे ॥ जी रे जी ॥ ८ ॥

अर्थः- ते कहे छे के, हे राजन्! वैशाख शुदि दशमीने दिवसें बे
पहोरनें अढी पोहोर दिवस अतिक्रमे (ते समे के०) ते वखतें रत्नाकर
जे समुद्र तेने कांठे जईने जोज्यो ॥ ८ ॥

जी० ॥ नवनंदन वन मांहि, शयन कीध चंपातलें
॥ जी रे जी ॥ जी० ॥ जोजे तस अहिनाण, तरुवर
छाया नवि चले ॥ जी रे जी ॥ १० ॥

अर्थः- तिहां नवनंदन वन मांहे एटले मेरुपर्वतमां जे नंदनवन छे
ते तो शाश्वतुं छे. माटे ते नंदनवन तो ए नही पण ते समानज इ-
हां आ समुद्रने किनारे बीजुं नवीन नंदनवन छे, ते मांहे चंपाना वृ-
क्षनी नीचें शयन कीध, एटले सूतो हशे, अने तेमां वळी एवी -
(अहिनाण के०) नीशानी जोज्यो जे, दिवसनो त्रीजो पोहोर हशे तो
पण तरुवरनी छाया ते पुरुषनी उपरथी चलायमान थाशे नही परंतु
तेनी उपरनी उपरज रेहेशे ॥ १० ॥

जी० ॥ रायें न मानी वात, इम कहे ए शुं केवली
॥ जी रे जी ॥ जी० ॥ अमने मोकलिया आंहि, आ-
ज वात ते सवि मली ॥ जी रे जी ॥ ११ ॥

अर्थः- एवी निमित्तियायें वात कही पण राजायें ते वात मानी
नही, कारण के राजायें विचार्युं जे एटली बधी खुलासापूर्वक वात क-
हे छे, ते शुं ? ए केवली भगवान् छे ! ने वातनो निर्णय करवा माटे आ-
ज जनोने आंही मोकल्या छे, ते अमे आंही आव्या, अने जोयुं तो
आजे ते नैमित्तिकनी कहेली वात सर्व मळी आवी ॥ ११ ॥

जी० ॥ प्रभु थाज्यो असवार, अश्वरत्न आगल

ઘર્યો ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ કુંઅર ચાલ્યો તામ, બહુ અસવારેં પરવર્યો ॥ જીરે જી ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ— માટે હે પ્રભુ! આ અશ્વરત્ન તમારી આગલ ધર્યું છે. તેની ઊપર તમેં અસ્વાર થાઓ. તેવારેં ઘણે પરિવારેં પરવર્યો થકો કુંઅર પણ અશ્વ ઊપર ચઢીને ચાલ્યો ॥ ૧૨ ॥

જી૦ ॥ આગલ જઈ અસવાર, નૃપને દિયે વધામણી ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ સન્મુખ આવ્યો રાય, સાથેં લેઈ દોલત ઘણી ॥ જીરે જી ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ— તિહાં એક અસવાર આગલથી જઈને રાજાને વધામણી દીયે છે. તે સાંભલીને રાજા પણ ઘણી (દોલત કે૦) ઋદ્ધિ લઈને કુંઅરની સન્મુખ આવ્યો ॥ ૧૩ ॥

જી૦ ॥ શણગાર્યા ગજરાજ, અંબાડી અંબર અડી ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ ઘંટા ઘૂઘર માલ, પાખર મણિ રયણેં જડી ॥ જીરે જી ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ— હવે રાજાયેં પોતાની સાથેં પરિવાર લીધો છે, તે કહે છે. મદોન્મત્ત એવા (ગજરાજ કે૦) હાથીઓ શણગાર્યા છે, તેમની ઊપર અંબાડીયો ને નાખેલી છે તે (અંબર કે૦) આકાશમાં જઈ અડી રહી છે, એટલે લાગી રહી છે. તથા ઘંટા અને ઘૂઘરાની માલાઓ તેણે કરી સહિત, પાખર ને નાખેલી છે, તે મણિરત્નેં જડાવ છે ॥ ૧૪ ॥

જી૦ ॥ સોવન જડિત પલાણ, તેજાલા તેજી ઘણા ॥ જીરે જી ॥ જી૦ ॥ જોતરિયા કેકાણ, રથ જાણે દિનકર તણા ॥ જીરે જી ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ— વલી તેમની ઊપર સુવર્ણે જડિત પલાણ નાખ્યાં છે,

તેણે કરી શોભતા દેખાય છે, એવા (તેજલા કે૦) તેજધાર (તેજી કે૦) તેજી નામના ઘોડા તે ઘણા પોતાની સાથેં લીધા છે, તથા વલી તેને વિષે (કેકાણ કે૦) ઘોડા જોડેલા છે, એવા ઘણા રથ સાથેં લીધા છે, તે રથ કેહેવા શોભે છે, કે જાણીયેં દિનકર તે સૂર્ય તેનાજ એ રથ હોય નહીં! એવા શોભે છે ॥૧૫॥

જી૦ ॥ વર જેહેડાં ઘરિ શીશ, સામી આવે બાલિકા ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ મોતી સોવન ફૂલ, વધાવે ગુણ માલિકા ॥ જીરેજી ॥૧૬॥

અર્થઃ- તથા (વર જેહેડાં કે૦) શ્રેષ્ઠ ગોત્રીડાના કલશને (શીશ કે૦) મસ્તકેં ધરીને મહા રૂપવતી અને ગુણની માલિકા તેહવી બાલિકાઓ સામી આવે છે, ને મોતી અને સોનાનાં ફૂલોયેં કરીને કુંવરને વધાવતી હવી ॥૧૬॥

જી૦ ॥ રાજવાહન ચકડોલ, રથણ સુખાસન પાલખી ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ સાંબેલા સેંબદ્ધ, કેતુ પતાકા નવ લખી ॥ જીરેજી ॥૧૭॥

અર્થઃ- વલી રાજવાહન તે ત્રામજામ અને ચકડોલ તે ડોલી તથા રથેં જડાવ સુખાસન અને પાલખી તેમાંહે (સયબદ્ધ કે૦) શતબદ્ધ એટલે સેંકડા ગમે સાંબેલા બેહેડા થઈ સન્મુખ આવે છે, તેમજ સર્વને જોવા યોગ્ય એવી નવલખી કેતુ, પતાકા અને ધ્વજાઓને સન્મુખ લાવે છે ॥૧૭

જી૦ ॥ વાજે બહુ વાજિત્ર, નાચે પાત્ર તે પગ પગેં ॥ જીરેજી ॥ જી૦ ॥ શણગાર્યાં ઘર હાટ, પાટ સાવટુ ઝગ મગે ॥ જીરેજી ॥૧૮॥

અર્થઃ- તથા (બહુ કે૦) ઘણા પ્રકારનાં વાજિત્ર વાજે છે, પગલે પગલે નાટકીઓનાં પાત્રો નાચે છે, વલી નગરનાં ઘર, હાટ સર્વ શણગાર્યાં છે, તે (પાટ સાવટુ કે૦) રેશમના વસ્ત્રાયેં કરી સુશોભિત થકા ઝગમગી રહ્યાં છે.૧૮

जी॥ ऐम मोहोटे मंडाण, पेसारो महोत्छव करे ॥जीरे जी ॥ जी॰॥राय सकल गुण जाण, कुंअर पधराव्या घरे ॥जीरे जी॥ १९॥

अर्थः— जेम महोटे मंडाणें करीने सर्व गुणनो जाणकार एवो जे राजा, ते पोताना नगरमां कुंवरने (पेसारो के॰) प्रवेश करावबानो महोत्सव करे, एवा महोत्सवें कुंवरने राजायें पोताने घेर पधराव्या ॥ १९॥

जी॰॥ जोशी तेडाव्या जाण, लगन तेहिज दिन आवियुं ॥ जीरे जी ॥जी॥ देई जहुलां दान, रायें लगन वधावियुं ॥जीरे जी॥ २०॥

अर्थः—पछी राजायें तेज वखतें घणा-शास्त्रना जाण एवा जोशीओने तेडावी लग्न जोवराव्युं, तो लग्न पण तेहज दिवसें आव्युं, तेवारें राजायें जोशीने जहुलां दान एटले घणा दान आपीने ते लग्न वधावी लीधुं.२०

जी॥ तेहिज रयणी मांहि, धुआ मयणरेखा तणी

॥जीरेजी ॥जी०॥ रायें कीयो विवाह, सज्जन मन उलट घणो ॥जीरेजी ॥२१॥

अर्थः- तेहज रात्रिमांहे पोतानी मदनरेखा नामा ने पुत्री तेनो राजायें विवाह कीयो, ते वखतें सज्जनजनोना मनमां उलट एटले हर्ष घणो थयो ॥२१॥

जी०॥ गज रथ घणा भंडार, दीधां कर मेलामणे ॥जीरेजी ॥जी०॥ जईयें महिमा देखी, सिद्धचक्रने भामणे ॥जीरेजी ॥२२॥

अर्थः- राजायें घणा हाथी, रथ तथा धनना भंडार ते हाथ मेलावणामां आप्यां- कवीश्वर कहे छे के, आवी रीतनो महिमा देखीने श्रीसिद्धचक्रने भामणे जईयें ॥२२॥

जी०॥ पडिया सायर मांहि, एकज दुःखनी यामिनी ॥जीरेजी॥जी०॥ बीजी रात्रें जोई, ईणी पेरें परण्या कामिनी ॥जीरेजी ॥२३॥

अर्थः- जुओ के ने दिवसे समुद्रमां पड्या, ते एकज जामिनी एटले रात्रि दुःखनी गई, अने बीजी रात्रियें तो आ पूर्वे कही आव्या एवी रीतें कामिनी ने स्त्री ते प्रत्यें परण्या अने सुखमां आवी बेठा, ए सर्व श्रीसिद्धचक्रनुं पसाय जाणवो ॥२३॥

जी०॥ नृप दीधा आवास, तिहां सुखभर लीला करे ॥जीरेजी॥जी०॥ मयणरेहाशुं नेह, दिन दिन अधिकेरो धरे ॥जीरेजी॥ २४॥

अर्थः- हवे राजायें रहेवा माटे आवास दीधा तेमां रह्या थका सुखभर एटले घणा सुखमां मग्न थका लीला करे छे, तिहां मदनरेखा

स्त्रीनी साथें दिवसें दिवसें अधिक स्नेह धरे छे ॥ २४ ॥

जी॰॥ नृप दीये बहु अधिकार, कुंअर न वंछे ते हीये ॥ जीरेजी ॥ जी॰॥ थयो थगीधर आप, पान तणां बीडां दीये ॥ जीरेजी ॥ २५ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालने देश, नगरादिकना स्वामीपणा वगेरे घणा प्रकारना हुकम होद्दाना अधिकार राजायें देवा मांड्या, तथापि ते होद्दा लेवाने कुमर वांछा करतो नथी, मात्र पानना बीडां देवा संबंधी थगी घरनी पदवी लईने पोतें थगीधर थयो ॥ २५ ॥

जी॰॥ जे कोई अति गुणवंत, मान दिये नृप जेहने ॥ जीरेजी ॥ जी॰॥ तेहने बीडां पान, देवरावे कुंअरकने ॥ जीरेजी ॥ २६ ॥

अर्थः- एटले जे कोई अत्यंत गुणवान् पुरुष होय, तेने राजा मान महत्त्व आपे, तेवारें तेने पानना बीडां कुंअरनी पासेंथी राजा अपावे ॥ २६ ॥

जी॰॥ त्रीजे खंडे एह, बीजी ढाल सोहामणी ॥ जीरेजी ॥ जी॰॥ सिद्धचक्र गुण श्रेणि, भवि सुणजो विनयें भणी ॥ जीरेजी ॥ २७ ॥

अर्थः- ए त्रीजा खंडने विषे बीजी ढाल सोहामणी कही. एमां श्रीसिद्धचक्र भगवानना गुणनी श्रेणी जे श्रीविनयविजयजी उपाध्यायें (भणी के॰) कही, ते हे भवि जीवो! तमें श्रवण करजो ॥ २७ ॥

॥ दोहा ॥

वाहण मांहि जे हुई, हवे सुणो ते वात ॥ धवल नाम काळो हिये, हरज्यो साते धात ॥ १ ॥

અર્થઃ– હવે વાહણો માંહે જે વાત થઈ તે સાંભલો. શેઠનું નામ તો ધવલ છે તે ધવલ શબ્દનું અર્થ ઉજ્જ્વલ થાય છે પણ તે શેઠ હૈયામાંહે કાલો એટલે શ્યામ છે, માટે શ્રીપાલને સમુદ્રમાં નાખીને પોતે સાતે ધાતે હર્ષવંત થયો ॥ ૧ ॥

મન ચિંતે મુજ ભાગ્યથી, મોહોટી થઈ સમાધિ ॥
પલક માંહિ વિણ ઓસડેં, વિરૂઈ ગઈ વિરાધિ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ– મનમાંહે ચિંતવના કરે છે કે મહારા ભાગ્યોદયથી મહોટી સમાધિ થઈ, એક પલવારમાં ઔષધ વિના (વિરૂઈ કે૦) માઠી એવી જે (વિરાધ કે૦) વ્યાધિ હતી તે નતી રહી ॥ ૨ ॥

એ ધન દોયે સુંદરી, એહ સહેલી સાથ ॥ પરમેસર મુજ પાધરો, દીધું હાથો હાથ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ– હવે એ ધન, અને એ બે સ્ત્રીયો, તથા એ સાહેલીઓનો સથવારો તે સર્વ મહારો પરમેશ્વર પાધરો છે કે જેણે મને હાથો હાથ દીધું અથવા એ ધન, એ બે સ્ત્રીયો તેને સાહેલીયો સહિત પરમેશ્વરે મુજને પાધરો હાથો હાથ દીધું ॥ ૩ ॥

કૂડી માયા કેલવી, દોય રીઝવું નાર ॥ હાથે લેઈ મન એહનાં, સફલ કરૂં સંસાર ॥ ૪ ॥

અર્થઃ– માટે હવે હું કૂડી (માયા કે૦) કપટ કેલવીને એ બેહુ સ્ત્રીયોને રીઝવું અને એના મન મહારા હાથમાં કરીને સંસાર સફલ કરૂં ॥ ઉક્તં ચ ॥ જંપિજ્જઈ પિય વયણં, કિજ્જઈ વિણઓ દિજ્જઈ દાણં ॥ પરગુણ ગહણં કિજ્જઈ, મૂલ મંતં વસીકરણં ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ૪ ॥

દુખિયા થઈયેં તસ દુખેં, વયણ સુકોમલ રીતિ ॥
અનુક્રમેં વશ કીજિયેં, ન હોય પરાણે પ્રીતિ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ– વલી શેઠ વિચારે છે કે તેના દુખેં પોતે પણ દુઃખીયા થઈયેં અને વચન સર્વ સુકોમલ રીતેં બોલીયેં જેમ અનુક્રમેં કરીને સા-

कामा दुजीयाने वश करीयें, परंतु पराणे प्रीति थाय नही ॥ ५ ॥

धूरत ईम चितमां धरी, करे अनेक विलाप ॥ मु-
खें रूए हियडे हसे, पाप विगोवे आप ॥ ६ ॥

अर्थः— एम ते धूर्त्त शेठ पोताना चित्तमां दुष्ट धारणा करीने अनेक प्रकारना विलाप करे छे, मुख थकी तो रोवे छे पण हियडामां हसे छे. एम पापे करीने पोताना आत्माने वगोवे छे ॥ यतः॥ चित्ते दुष्टा मुखे मिष्टाः, स्वदोषे परदोषकाः॥ प्रवीचिरयां तर्जनं धूर्ता, विषमिश्र गुडाःखलाः॥१॥ ॥६॥

॥ ढाल त्रीजी ॥

रहो रहो रथ फेरवो रे ॥ ए देशी ॥

जीव जीवन प्रभु किहां गया रे, दियो दरिसन एक वार रे ॥ सुगुणा साहेब तुम विना रे, अमने कोण आधार रे ॥ जी० ॥१॥

अर्थः— हवे शेठ केवी रीतें विलाप करे छे ? ते कहे छे के, हे महारा जीवना जीवन! तमे क्यां गया, अरे मने एकवार दर्शन तो आपो, हे सुगुणा साहेब! तमारा विना हवे अमने घणी जीवन कोनो आधार छे. ॥१॥

शिर कूटे पीटे हियुं रे, मूके मोटी पोक रे ॥ हाल कलोल थयो घणो रे, भेला हूआ घणा लोक रे ॥ जी० ॥ २ ॥

अर्थः— माथुं कूटे छे, हैयुं पीटे छे, अने मुख थकी म्होटी पोको मूके छे, तेथी घणो हालकलोल थई रह्यो, ते सांभलीने तिहां घणा लोक भेलां थयां ॥ २ ॥

कौतुक जोवाने चढ्या रे, मांचे वाहणनी कोर रे ॥ है. हैदैव एशुं थयुं रे, त्रूटा जूना दोर रे ॥ जीव० ॥ ३ ॥

अर्थः- ते पूछवा लाग्यां के हे शेठजी तमें केम एटलुं रुदन करो छो. तेवा-
रें कपटी शेठें लोकोने विश्वास बेसाडवा सारु जवाब आप्यो के हे लोको,
म्हारो स्वामी श्रीपालकुमर ते कौतुक जोवाने माटे वाहणनी कोरे मांचा
ऊपर चड्या तेमां जूनां दोरडां हतां ते त्रूटी गयां अने कुमर समुद्रमां
पड्या. आम लोकने कहीने, वली कल्पांत करवा लाग्यो के हैहै इति दुः
खे! हाय हाय हे दैव! आ ते शो गजब थयो ! ॥३॥

तव बेहु मयणा तणेरे, काने पडी ते वातरे ॥ध्रस
कपड्यो तव ध्रासकोरे, जाणे वज्रनो घातरे ॥जी०॥४

अर्थः- ए वात जेवारें ते बेहु (मयणां के०) मयणसेना अने मद-
नमंजूषा नामे स्त्रीयोने काने पडी, तेवारें तेमने ध्रसक देइने ध्रासको प-
ड्यो. ते ध्रासको जाणे साक्षात वज्रनो घा लाग्यो तेवो तेमना हैयामां थ-
ई लागो ॥ यतः ॥ निर्माय जल निव्हाग्रं, सर्व प्राण हरं नृणां ॥ चक्रा-
र किं वृथा शास्त्रं, विषवन्हि प्रजापतिः ॥१॥ इति ॥४॥

थई अचेत धरणी ढलीरे, करती कोड विलासरे ॥
सहि साहेली सवि मलीरे, नाके जुए निशासरे॥५

अर्थः- ते बे कुमरीयो क्रोडो गमे विषाद करती थकी अचेतन थई-
ने (धरणी के०) पृथ्वी ऊपर ढली पडी, ते एवी थई गई के जाणीयें म-
रणने पामी होय नही ! तेवारें आ मरण पामी के शुं! एवी शंका ला-
वीने सखीयो साहेलीयो मलीने तेमना नाके (निशास के०) निःश्वास
(जूए के०) जोवा लागीयो ॥५॥

छांट्यां चंदन कुमकुमांरे, करयां वींजणे वायरे ॥ चे-
तवल्युं तव आरडेरे, हैडे दुःख न मायरे ॥जी०॥६॥

अर्थः- पछी नाकेथी निःश्वास आवतो जोई सखीयोयें कुमकुमां
एटले अत्यंत जेहडतां एवां बावना चंदन तेमनी ऊपर छांट्यां, वीं-
जणे करी वायु कर्यो, तेथी चेतन वल्युं. तेवारे तरत (आरडे-

के०) आक्रंद सोर जकोर करे छे. तेमना हैयामां दुःख समातुं नथी ॥ ६ ॥

कंई प्राण पाछा वल्यारे, जो रूठो किरतारेरे ॥ पीहरीआं अलगां रह्यांरे, मूकी गयो भरतारेरे ॥ जी० ७

अर्थः– ते आक्रंद करती कहे छे के, अरे (किरतार के०) दैव! तुं जो अमारा उपर रूठयो तो संपूर्ण केम रूठयो नही? के जे तें अमारा प्राण कां पाछां वाल्यां? अमे मरी कां न गई? हवे अमारा पियरिया जे माता पिता ते पण अलगां रही गयां, अने भरतार पण मूकी गयो ॥ ७ ॥

माय बापने परिहरीरे, कीधो जेहनो साथरे ॥ फिट हियडा फूटे नहीरे, विछड्यो ते प्राणनाथरे ॥ जी० ॥ ८ ॥

अर्थः– अमे अमारा माता पिताने परहरीने जेनो संघात कीधो ते अमारो प्राणनाथ पण अमाराथी (विछड्यो के०) जुदो पड्यो? तो हे हैया! फिटकार छे तुने जे तुं केम फुटी जतुं नथी? तुं ते वली शा वास्ते कायम रहे छे? ॥ ८ ॥

धवलशेठ तिहां आवियोरे, कूडा करे विलापरे ॥ शुं कीजें ए दैवनेरे, दीजें किशो सरापरे ॥ जी० ॥ ९ ॥

अर्थः– एम ते बालिकाओ विलाप करे छे, तिहां धवल शेठ पण आव्यो अने कूडा विला करतो करतो कहे छे के अरे आ दुष्ट दैवने शुं करीयें अने शुं कहीयें एने केवा सराप आपीयें ॥ ९ ॥

दुःख सह्यां माणस कह्यांरे, लूख सह्यां जिम ढोररे ॥ धीरज आप न मूकीएंरे, करिएं हृदय कठोररे ॥ जीव० ॥ १० ॥

अर्थः– माटे जेम लूख सहन करवामां ढोर कह्यां छे तेम दुःख सहन करवामां माणस कह्यां छे, तेथी दुःख तो माणस उपरज आवी

अर्थः- जेवुं (व्यंग के०) वांकुं वचन शेठना मुख मांथी निकलतुं

धन रमणीनी लालचेंरे, कीधो स्वामी द्रोहरे ॥ मीठो
थई आवी मलेरे, खांडगले फिरयुं लोहरे ॥ जि० ॥ १३ ॥

अर्थः- एक धन अने बीजुं (रमणी के०) स्त्रीयो तेनी लालचें जे हुएं अमारा स्वामीनो द्रोह कीधो छे अने हवे जेम खांडे गले फेर्युं जेवुं (लोह के०) तरवार होय तेनी पेरें उपरथी मीठो थई आवीने अमने मले छे ॥ यतः ॥ मीठा बोला मानवी, केम पतीज्यां जाय ॥ मोरकंठ मधुरो लवे, साप समूलो खाय ॥ १ ॥ इति ॥ १३ ॥

शील हवे किम राखशुं रे, ए करशे उपघात रे ॥ करि

एं कंत तणी परेंरे, सायर झंपापातरे ॥ जी० ॥ १४

अर्थः– माटे हवे आपणे आपणुं शील ते केवी रीतें राखशुं? कारण के ए तो आपणा शीलने उपघात करशे. तो हवे आपणे पण भर्तारनी परें समुद्रमां झंपापात करीयें ॥ १४ ॥

समकालें बेहु जणीरे, मन धारी ए वातरे ॥ ईणि
अवसर तिहां उपनोरे, अति विषम उतपातरे ॥ १५ ॥

अर्थः– ए वातने बेहु जणीयें मनमां धारी राजीने समकालें समुद्रमां झंपापात करवानो निश्चय कर्यो एवा अवसरने विषे तिहां अत्यंत विषम उत्पात उत्पन्न थया ॥ १५ ॥

हाल कल्लोल सायर थयोरे, वाये उलट वायरे ॥
घोर घनाघन गाजियोरे, विजली चिहुं दिशि था
यरे ॥ जी० ॥ १६ ॥

अर्थः– उलट वायरो वाय छे तेना योगें करी समुद्र हाल कल्लोलें चड्यो एटले हाल कल्लोल थइ रह्यो. अने (घोरके०) महा भयंकर एवो (घनाघनके०) वर्षाद गाज्यो, तथा चारे दिशायें वीजलीना चमकारा थवा लाग्या.

कूआ थंभा कडकडेरे, उडी जाये सढ दोररे ॥ हाथें
हाथ सूझे नहीरे, थयुं अंधारुं घोररे ॥ जी० ॥ १७ ॥

अर्थः– वाहणोना कूआ थंभा सर्व कडकडाट करवा लाग्या. सढ, दोर उडी जवा लाग्या, तिहां एवो (घोरके०) बिहामणो अंधकार थयो के जेने प्रभावें करी कोइ माणसने हाथो हाथ मेलववो पण सूज पडतो नथी एवा सेंकडा गमे उत्पात थवा मांड्या ॥ १७ ॥

डमडम डमरू डमकतेरे, मुख मूके हूंकाररे ॥ खेत्रपाल
तिहां आवियारे, हाथें लेइ तरवाररे ॥ जी० ॥ १८ ॥

[illegible]

દીધા, એ રીતેં ક્ષેત્રપાલેં કુબુદ્ધિ મિત્રને હણ્યો ॥૨૧॥

તે દેખી બીહિતો ઘણું રે, મયણા શરણે પઈઠ રે ॥ શેઠ
પશુપરેં ધ્રૂજતો રે, દેવી ચક્કેસરી દિઠ રે ॥ જી૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થઃ- તે કૃત્ય જોઈને શેઠ બાપડો પશુની પેરેં ધ્રૂજતો થકો, તે જે- હુ મયણા ને જોયો તેને શરણે જઈ પેઠો, તેને ચક્કેશ્વરી દેવીયેં દીઠો ॥૨૨॥

અરે મૂક્યો જીવતો રે, સતી શરણ સુપસાય રે ॥ અંતે
જઈશ જીવથી રે, જો મન ધરીશ અન્યાય રે ॥ જી૦ ॥ ૨૩

અર્થઃ- તેવારેં દેવી કહેવા લાગ્યા કે અરે દુષ્ટ પાપિષ્ટ! જા હમ- ણાં તો તુજને સતીના શરણના સુપસાયેં કરીને નિશ્ચેં જીવતો મૂક્યો છે. પણ અમેં કહીયેં છેયેં કે જો તું તહારા મનમાં અન્યાય ધારણ ક- રીશ, તો અંતે જીવથી જઈશ ॥ ૨૩ ॥

મયણાને ચક્કેસરી રે, બોલાવે ધરી પ્રેમ રે ॥ વત્સ

रमणी ऋद्धि भोगवेरे, नरपति ससरा गेहरे॥ जि०॥२५

अर्थः- (सही के०) निश्चें तमने तमारो भर्त्तार एक महिनामां मळशे. तमारो पति तो (नरपति के०) राजा ससराने घेर रह्यो थको राज्य अने (रमणी के०) स्त्रीरूप (ऋद्धि के०) लक्ष्मीने भोगवे छे ॥२५॥

जेहूने कंठें ठवेरे, फूल अमूलक मालरे॥ कहे देवी महिमा सुणोरे, एहनो अतिहि रसालरे॥ जि०॥ २६॥

अर्थः- एम कही ते जेहुनी कंठें अमूल्य फूलनी माला पहेरावीने देवी कहे छे, के एनुं अत्यंत रसाळ माहात्म्य छे, ते हुं कहुं छुं तमें सांभळो॥२६॥

शील यतन एहथी थशेरे, दिन प्रतें सरस सुगंधरे॥ नेह कुमीटें जोयशे रे, ते नर थाशे अंधरे ॥जि०॥२७॥

अर्थः- ए मालानी दिवस दिवस प्रत्ये सरस सुगंध थती जशे, अने एहथी तमारा शीयलनी यत्ना थशे. कारण के जे कोई तमने कुनजरे जोशे, ते पुरुष आंधलो थशे ॥ २७ ॥

एम कही चक्केसरीरे, ऊतपतियां आकाशरे॥ सयल देवशुं परवर्यांरे, पहोतां निज आवासरे॥जि०॥२८

अर्थः- एम कहीने चक्केसरी देवी आकाश मार्गे ऊतपत्यां, अने सर्व देवोनी साथे परवर्यां थकां पोताने आवासें पोहोतां ॥ २८ ॥

तव ऊतपात सवे टल्यारे, वाहण चाल्यां जयरां॥ चिं

अर्थः– माटे अमे तमोने कही

। ज्यांरें पण पडशो नहीं ॥३१॥

ं घुं जीवतोरे, तो सवि काज करेशरे ॥जी०॥७३॥

ः- इरी अेवो विचार करवा लाग्यो के, हे हैयडा! हवे तो तुं करने! अेक अंशमात्र पण दुःख धरीश नहीं, जो हुं जीवतो तो सर्व कार्य करीश ॥७३॥

लाग्युं अेवडुं रे, विघ्न थयुं विसराल रे ॥ तो

अे सुंदरी रे, समशे विरहनी झाल रे॥जी०॥७४

ः- जे महारा साथ लाग्युं हरी अेटलुं महोटुं विघ्न ऊपन्युं हु- ा सर्व विसराल थई गयुं, तो निश्चें हुं जाणुं छुं ने हवे आ ल- मे सुखेंथी महारे वश थई गई छे, तो सुंदरीयो पण मुने अवश्य अने महारा विरहनी ज्वाळा पण ऊपशम पामशे ॥७४॥

चिंती दूती मुखेंरे, कहावे हुं तुम दासरे ॥ नेक

र करी निरखीअेरे, मानो मुज अरदासरे॥जी०॥७५

अर्थः- अेम चिंतवी दासीने मुखें स्त्रीयो प्रत्यें कहेवराव्युं के, हुं त- ास छुं, माटे तमें मने (नेकनजरकें) रूडी नजरें करी जूओ. अे- महारी विनति मान्य करो ॥७५॥

काढी परीरे, दुई गल हत्थो कंठरे ॥ तोहि नि-

ाण्यो नहीं रे, वली थयो ऊत्कंठ रे॥जी०॥७६॥

ः- ते सांभळी स्त्रीओअे ते दूतीने घणीज निर्लछी कंठे ग- ईने काढी मूकी, तोय पण ते निर्लज्ज शेठ लगार मात्र पण ा नहीं- काम रूप पिशाचें पीड्यो थको गयो छे विवेक जेना हृद- ी, अने पापमय अध्यवसायने लीधे अेक क्षणमात्र पण जेने सु- ातुं नथी अेवो ते शेठ वली पण ऊत्कंठ थयो ॥७६॥

करी नारी तणोरे, आव्यो मयणा पासरे॥ दृष्टि

थयो आंधलोरे, कह्यो करी ऊपहासरे॥जी०॥७७॥

અર્થઃ- ફરી એક દિવસેં તે શેઠ પોતેં નારીનો વેશ

અર્થઃ- પછી શેઠ નાકુવાને કહેવા લાગ્યો કે આપ

અર્થઃ- શેઠેં (જવર કે.) જીલ દેશેં જવાના ઘ
ય કર્યા, પણ વાયરે સર્વ વાહણોને કોંકણ દેશના
આણી મૂક્યાં ॥ ૩૯ ॥

ત્રીજે ખંડે ઇમ કહીરે, વિનયેં ત્રી
ક ગુણ બોલતાં રે, લહિયેં સુજસ

અર્થઃ- જે ત્રીજા ખંડને વિષે વિનયવિ
કહી, શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ બોલતાં થકાં રસા

॥ દોહા ॥

કોંકણ કાંઠે નાંગર્યાં, સવિ વાહણ
ને ભલવા ઊતર્યો, શેઠ લેઈ

અર્થઃ- તેવારેં ખલાસીયાઓયેં સર્વ વાહણોન

આવ્યો નરપતિ પાઉલે, મિલણાં કરે રસાલ ॥ બે-
ઠો પાસેં રાયને, તવ દીઠો શ્રીપાલ ॥૨॥

અર્થઃ- તે આવીને રાજાના પગ આગલ ઘણીજ રસાલ બહુ મુલી વસ્તુઓના ભેટણાં કરી રાજાની પાસેં બેઠો, તેવારેં શ્રીપાલ કુંવરને દીઠો ॥૨॥

દેખી કુંઅર દીપતો, હૈયે ઉપની હૂક ॥ લોચન મીંચાઈ ગયાં, રવિ દેખી જિમ ઘૂક ॥૩॥

અર્થઃ- તિહાં દીપતો એવો કુંઅર તેને દેખીને શેઠના હૈયામાં હૂક ઉપની, અને જેમ (રવિકે૦) સૂર્યને દેખીને (ઘૂક કે૦) ઘૂડ પક્ષીની આંખો મીંચાઈ જાય છે, તેમ તિહાં શેઠજીનાં પણ લોચન મીંચાઈ ગયાં ॥૩॥

નૃપ હાથે શ્રીપાલને, દેવરાવે તંબોલ ॥ શેઠ ભ-
લી પરેં ઓલખી, ચિત્ત થયું ડમડોલ ॥૪॥

અર્થઃ- રાજાયેં પણ શેઠને મહોટો સાર્થવાહ જાણીને બહુમાન પૂર્વક વિશેષેં કરી તેદિન શ્રીપાલને હાથે તંબોલ તે પાનનું બીડું દેવરાવ્યું, તેવારેં શેઠેં ભલીપરેં ઓલખી લીધો જે શ્રીપાલજ છે, તેથી તેનું ચિત્ત ડમડોલ થયું ॥૪॥

હૈ હૈ દૈવ અટારડો, એહ કિશો ઉતપાત ॥ નાખી
હતી જારેં નજેં, પ્રગટ થઈ તે વાત ॥૫॥

[illegible]

અર્થઃ- તો પણ વાન આવીયેં નહી એટલે સર્વ હેતુ નિષ્ફલ થઈ ગયા માટે હવે ઊદ્યમ મૂકી દેવો એવું પ્રતિકૂલ મન કરીયેં નહી, પરંતુ ઊદ્યમ જારી રાખવા માટે મનને અનુકૂલ કરીયેં. કારણકે ઊદ્યમ કર્યા થીજ સર્વ કાંઈ સંપજે, નીપજે છે, માટે ઊદ્યમ જે છે, તેજ સુખનું મૂલ છે ॥૧૨॥

વૈરીને વાધ્યો ઘણો, એ મુજ જાણશે કંદ ॥ પ્રથમજ હણવા એહને, કરવો કોઈક ફંદ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- તથા વળી જે તો મ્હારો વૈરી છે માટે જો ઘણો વધશે તો

७ ओने हणवानो होर्यकु ईंद रथयो साधो छे ॥ १३ ॥

नीसास ॥ १४ ॥

ढाल चोथी

वाणरे ॥ जोगीसर चेला ॥ लिक्षा

जा तर्भे अभाइ ओड अर्थ छे तेऊरो ॥

અમેં માનશું હો લાલ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- એ રાજાનો જમાઈ બેઠો છે, તેને તમેં જઈને એ ડુંબ છે એમ કહો, તો એ કામ કરવાના લાખ સોનૈયા તમને આપીશું. માટે તમે તમારૂં સર્વ કુટુંબ મલી ધાઈને એને ગલે જઈ વલગો, તો અમેં તમારો ઘણો પાડ માનશું ॥ ૨ ॥

ડુંબ કહે સ્વામી સુણોરે, કરસ્યાં એ તુમ કામરે ॥ ચ૦ ॥ મુજરો હમારો માનજો હો લાલ ॥ કેલવશું કૂડી કલારે, લેશું પરઠ્યા દામરે ॥ ચ૦ ॥ સાબાસી દેજો પછેં હો લાલ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- તે સાંભલી ડુંબ કહેતો હવો કે, હે સ્વામી! એ તમારૂં કામ અમેં કરશું, પણ અમારો મુજરો માનજો. એ અમે કૂડી કલા કેલવશું અને પછી તમારી સાથેં પરઠેલા (દામ કે૦) નાણા લઈશું, પાછલથી વલી સાબાસીનો સિરપાવ પણ અમને આપજો ॥ ૩ ॥

ડુંબ મલી સવિ તે ગયારે, રાયતણે દરબારરે ॥ ચ૦ ॥ ગાયે ઊભા ઘૂમતા હો લાલ ॥ રાગ આલાપે ટેકશું રે, રીઝ્યો રાય અપારરે ॥ ચ૦ ॥ માગો કાંઈ મુજ ઈમ કહે હો લાલ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- એમ કહી તે સર્વ ડુંબ મલીને રાજાને દરબારેં ગયા તિહાં ગોખની નીચેં ઘૂમતા ઊભા થકા ટેક સહિત રાગની આલાપચારી કરીને મધુર સ્વરેં ગાવા માંડ્યું. તેથી રાજા પણ ગીત સાંભલી પાર વિનાનો તેમના

ભ ... ને ભેટ્યાં . ... વત ... તુ ... ને ... ાટ્યો ॥

... ...

ગો અંગેં ભેટતી હો લાલ ॥ બેન થઈને એક મલી રે, આણી મન ઊલ્હંટરે ॥ ચં૦॥ વીરા જાઉં તુમ ભામણે હો લાલ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— એવામાં વલી એક ગરઢી ડૂંબડી હતી તે દોડી આવીને રોતી થકી પુત્ર પુત્ર કરતી કુમરને ગલે વલગીને અંગો અંગે ભેટતી હવી, અને કહેતી હવી કે, હે વત્સ! આજ કેટલે કાલેં તું અમોને મલ્યો? એમજ વલી એક જણી બહેન થઈને કુમરને આવી મલી, અને કહેવા લાગી કે હે વીરા હે બંધવ! હું તહારે ભામણે જાઉં, તેમજ એક કહેવા લાગી કે, આ મહારો ભત્રીજો છે, એક કહેવા લાગી કે આ મહારો દેવર છે, એક કહે છે કે એ મહારો ભત્તરિ છે મને ન્હાની પરણીને મૂકી ગયો હતો તે આજ મહારા પુણ્યોદયથી મને મલ્યો ॥૭॥

એક કહે મુજ માઊલોરે, એક કહે ભાણેજરે ॥ ચં૦ ॥ એવડા દિન તુમેં કિહાં રહ્યા હો લાલ ॥ એક કાકી એક ફૂઈ થઈરે, દેખાડે ઘણું હેજરે ॥ ચં૦॥ વાટ જોતાં હતાં તાહરી હો લાલ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- તેમજ એક ડુંબ કહે છે કે, એ મહારો મામો છે, એક કહે છે કે આ મહારો ભાણેજ છે, અરે ભાઈ એટલા દિવસ તમેં ક્યાં રહ્યા હતા? તમેં પરદેશમાં ક્યાં ક્યાં ફર્યાં, હંસદ્વીપેં તમેં કુશલેં ગયા પછી ઝહાજ ઊપર ચડ્યા એવું અમેં સાંભલ્યું હતું, તિહાંથી ઈહાં આવ્યા જણાઓછો. વલી એ ... ઈ ... એ ... ફૂઈ થઈને ઘણું હેજ દેખાડે છે કે હે ભાઈ. ... મેં તહારી ... ત ... તાં ॥ ૮ ॥

... ... રહ્યો ... રે, ... મ કુ ... રે ॥ ચં૦

[illegible]

અર્થઃ- હે રાજન્! મ્હારૂં નિમિત્ત જૂઠું નથી, હું તમને સાચે સાચી [illegible]

[illegible]

ને ઈણીપરેં વીનવે હો લાલ ॥ ૧૩ ॥

[illegible]

સરે ॥ચં૦॥ જગમાં જશ લહીએં ઘણું હો લાલ ॥ આચારે કુલ જાણી એરે, જોઈએં હિયે વિમાસરે ॥ ચં૦॥ દુબલકન્ના નવિ હોઈએં હો લાલ ॥૧૪॥

અર્થઃ- કે હે પિતાજી! જે કામ કરીયેં તે વિચારીને કરીયેં, કે જેમ પાછલથી ઉપહાસ ન થાય! જો વિચારીને કરીયેં તોજ જગતમાં ઘણું યશ પામીયેં, જો હૈયે વિચાર કરી જોઈયેં તો માણસના આચાર ઉપરથી પણ કુલ જાણી શકીયેં, પણ જેની તેની ખોટી સાચી વાત સાંભલીને તેનો સારાસાર સમજ્યા વિના કોઈ અનર્થ કરી નાખવું એવા દુર્બલ કાનવાળા થઈયેં નહી. લોકમાં પણ એવી કહેવત છે કે, રાજાને કાન હોય પણ શાન નહોય, એ કહેવત પ્રમાણે તમારે વર્ત્તવું નહી.૧૪

કુંઅરને નરપતિ કહેરે, પ્રગટ કહોતુમ્હ વંશરે ॥ચં૦ જિમ સાંસો દૂરેં ટલે હો લાલ ॥ કહે કુંઅર કિમ ઉચ્ચરેરે, ઉત્તમ નિજ પરશંસરે ॥ ચં૦॥ કામેં કુલ ઓલખાવશું હો લાલ ॥૧૫॥

અર્થઃ- એવી પોતાની પુત્રીની વાત સાંભલીને રાજા, કુમર પ્રત્યેં કહે છે કે, હે વત્સ! તમેં તમારો વંશ પ્રગટ કરો, જેમ એ વાતનો મને સંદેહ છે તે દૂર ટલી જાય. તે સાંભલી કુમર હસીને કહેતો હવો કે, હે રાજન્! જે ઉત્તમ પુરૂષ છે, તે પોતેં પોતાને મુખેં પોતાની પ્રશંસાનો ઉચ્ચાર કેમ કરે? માટે કોઈ મહારા જેવું કામ પડશે ત્યારેં હું મહારૂં કુલ તમોને ઓલખાવીશ ॥૧૫॥

સૈન્ય તુમારૂં સજ કરોરે, મુજ કર દ્યો તરવારરે ॥ચં૦ ॥તવ મુજ કુલ પ્રગટ થશે હો લાલ ॥ માથું મુંડાવ્યા

પછીરે, પૂછે નક્ષત્ર વારરે ॥ચં૦॥ એહ ઊખાણો સાચવ્યો હો લાલ ॥૧૬॥

અર્થઃ- અથવા તમેં તમારૂં સર્વ સૈન્ય સજ્જ કરો, એટલે તૈયાર કરો, અને મ્હારા હાથમાં એક તરવાર આપો, તેથી મ્હારા હાથો તમને કુલ કહી દેશે, તેવારેં મ્હારૂં કુલ પ્રગટ થશે. હે રાજન્! તમે તો કેવું કર્યું, કે કોઈ પુરૂષ માથું મુંડાવીને પછી જોશીની પાસેં જઈ નક્ષત્ર વાર પૂછવા લાગ્યો, તેને જોશીયેં કહ્યું ભાઈ તાહારે નક્ષત્ર વાર પૂછવાનું શું કામ છે? ત્યારેં તેણે કહ્યું કે હું મસ્તક મુંડાવી આવ્યો છું, માટે નક્ષત્ર વાર પૂછું છું. તે સાંભલી જોશી પાસેં જે લોક બેઠેલા હતા તે સર્વ ખડખડ હસીને બોલ્યા. કે ભાઈ! તું તો ઘણો ડાહ્યો દેખાય છે, જે માથું તો પ્રથમથીજ મુંડાવી આવ્યો છો, તો હવે પૂછવાનું શું કારણ છે! એ ઊખાણો તમે પણ સાચવ્યો દેખાય છે, કારણ કે તમારી પુત્રી પરણાવીને હવે મ્હારો વંશ પૂછો છો! ॥૧૬॥

અથવા પ્રવહણમાં અછેરે, દોય પરણી મુજ નારરે ॥ચં૦॥ તેડી પૂછો તેહને હો લાલ ॥ તે કહેશે સવિ માહરોરે, મૂલથકી અધિકારરે ॥ચં૦॥ ઇણિ પરેં કીજેં પારખું હો લાલ ॥૧૭॥

અર્થઃ- અથવા જો એ રીતેં મ્હારા હાથથી મ્હારૂં કુલ ઓલખવા [illegible] મરજી [illegible], તો [illegible] આવ્યો [illegible] માં મ્હારી [illegible] સ્ત્રીયો [illegible], [illegible] તેડીને પૂછો, તે [illegible] સઘલા [illegible] આ[illegible] તે [illegible] એ [illegible] પારખું કરીયેં ॥૧૭॥

[illegible]

તે જઈને તિહાં વીનવે હો લાલ ॥ તવ મયણા મન હરખીયાંરે, પામી આદર માનરે ॥ચં૦॥ સહિ કુ-

અર્થઃ– તે સાંભળી રાજાયેં તે સ્ત્રીયોને તેડવા માટે પોતાના પ્રધાનને

અર્થઃ– પછી તે જેહુ

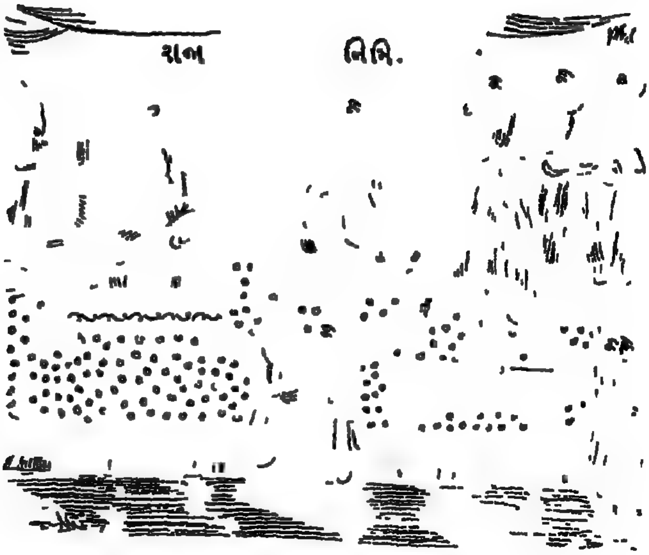

नाळियेरे, सायरमां अम इंतरे ॥ च० ॥ वळतें आन अमें लह्यो हो लाल ॥ २० ॥

अर्थः– पछी राजना पूछवाथी जेम विद्याचारण मुनिवरें रत्नद्वीपमां श्रीपाल कुमरनुं चरित्र सभानी समक्ष कह्युं हतुं, तेम विद्याधर राजनी पुत्री, ते सर्व वृत्तांत वसुपालराजनी आगल कहेती हवी- वली कह्युं के आ पापी शेठें अमारा भरतारने समुद्रमां नाख्यो, ते अमें अमारा मनोरथ वळतना योगथी आन (लह्यो के०) पाम्यो ॥ २० ॥

ते सुणतां नव ओलख्योरे, तव हरख्यो मन रायरे ॥ च० ॥ पुत्र सगी भगनी तणो हो लाल ॥ अविचार्युं कीधुं हतुंरे, पण आव्युं सवि ठायरे ॥ च० ॥ भोजनमांहे घी ढल्युं हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थः– ते वात सांभलतांज ज्यारें श्रीपालने ओलख्यो त्यारें राज पोताना मनमां हर्ष पाम्यो, जे आ तो महारी सगी बहेननो पुत्र छे, जरे में काम तो विचार्या विना कर्युं हतुं, पण सर्व ठेकाणें आवी गयुं- आ तो भोजनमांहे घी ढली पड्या जेवुं उत्तम काम थयुं ॥ २१ ॥

नरपति पूछे डूंबनेरे, कहो ए किस्यो विचाररे ॥ च० ॥ तव ते बोले कंपता हो लाल ॥ शेठें अम्ह विगोईयारे, लोलें थया खुवाररे ॥ च० ॥ कूडुं कपट अमें केलव्युं हो लाल ॥ २२ ॥

અર્થઃ– તેવારેં રાજા (રીશેં કે૦) ક્રોધેં

, ડું

યં૦ ॥ વિદ્યાનિધિ જગમાં વડો હો લાલ ॥ કુંઅર નિ- જઘર આવીયારે, કરતાં નવ પદ ધ્યાનરે ॥ યં૦ ॥ મયણા ત્રણે એકઠી મલી હો લાલ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ— પછી તે નિમિત્તિયાને રાજાયેં ઘણું દાન દીધું, અને બહુમાન આપી વિસ- ર્જન કર્યો, જગત માંહે વિદ્યાનો (નિધિ કે૦) જલનો તે (વડો કે૦) મહોટો જાણવો. હવે શ્રીપાલ કુમર પણ પોતાને ઘેર આવ્યા, તિહાં નવપદનું ધ્યાન ધરતા થકા રહે છે, અને (ત્ર- ણ મયણા કે૦) મદનરેખા, મદનમંજૂષા અને મદનમંજરી એ ત્રણ સ્ત્રી- યો પણ એકઠી મલી છે ॥ ૨૫ ॥

કુંઅર પૂરવની પરેરે, પાલે મનની પ્રીતરે ॥ યં૦ ॥ પાસેં રાખે શેઠને હો લાલ ॥ તે મનથી છંડે નહીંરે, દુર્જનની કુલ રીતરે ॥ યં૦ ॥ જે જેહવો તે તેહવો હો લાલ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ— હવે જો પણ ધવલશેઠેં શ્રીપાલને દુઃખ દેવા માટે ઘણા- એ ઉપાય કર્યા, તો પણ શ્રીપાલ તો પૂર્વલી રીતેંજ શેઠની સાથેં મ- નની પ્રીતિ પાલે છે, તેથી નિરંતર પણે શેઠને તો પોતાની પાસેંજ રાખેછે, તેમ છતાં પણ દુર્જનના કુલની રીતિ છે તે રીતિને દુષ્ટ સ્વભાવવાલો શેઠ પોતાના મનથી છાંડતો નથી. કેમકે જે જેહવો હોય તે તેહવોજ જા- ણવો. એટલે જે ભલો હોય તે ભલોજ હોય, અને જે ભૂંડો હોય તે ભૂં- ડોજ હોય, એમાં કાંઈ સંશય નથી ॥ યતઃ ॥ દુર્જનસ્ય સ્વભાવોઽયં, પરકાર્ય વિનાશકઃ ॥ કથંવા કાર્યમાયાતિ, મૂષકો વસ્ત્ર ભક્ષણાત્ ॥૧॥ ગુણલક્ષં પરિત્યજ્ય, દોષં ગૃહ્ણંતિ દુર્જનાઃ ॥ લક્ષં દોષં પરિત્યજ્ય,

ગુર્જ૦ એહાત ૮૦ ૦ : ૨॥ તે ॥૨૦॥

निज हाथे हणुं हो लाल ॥ २७ ॥

अर्थः- शेठ तो वली पण पोताना दुर्जनपणाने अंगीकार करीने म-

७

तेथी सातमी लूा

वी पड्यो, तिहांथी पडतां शेठने पोताना हाथमां कटारी हती तेपण लागी, अने शेठनुं पाप पण आवी पोहोतुं. एटले पापनो घडो भराणो हतो ते पण फूट्यो, तेने लीधे शेठ आर्त रौद्र ध्यानमां वर्त्ततो थको मरण पामीने सातमी नरकें गयो एटले सातमी भूमिथी पड्यो, अने सातमी नरक पृथ्वीयें गयो, केम के एवा नीच पुरुषोने एवुंज स्थानक मले, अन्यथा बीजुं नही ॥ यतः ॥ सो सत्तम भूमिओ, पडिओ पत्तो य सत्तमी भूमी ॥ निरयस्स तारिसाणं, समत्थि ठाणं किमन्नत्थ ॥१॥ इति श्रीपालचरित्रे ॥ तथा ॥ मित्रद्रोही कृतघ्नश्च, येपि विश्वास घातकाः ॥ ते नरा नरकं यांति, यावच्चंद्र दिवाकरौ ॥१॥ २८ ॥

लोक प्रभाते तिहां मल्यारे, बोले धिग धिग वाण शो ॥ च० ॥ स्वामिद्रोही ए थयो हो लाल ॥ जेह कुंअरने चिंतव्युं रे, आप लह्युं निरवाण रे ॥ च० ॥ उग्र पाप तुरत ज फले हो लाल ॥ २९ ॥

अर्थः— तिहां प्रभातें लोक एकठां मल्यां; ते सर्व धिक्कार धिक्कार छे !!! ए शेठने एवी वाणी बोलता हवा, जे माटें ए स्वामिद्रोही थयो, जे पापी शेठें कुमरने हणवानुं चिंतव्युं. ते जेवुं चिंतव्युं एवुं पोतें ज पाम्यो, जे अणखूटे निर्वाण पाम्यो, जे माटें कह्युं छे के, (उग्र के०) घणुं अघोर पाप करे, तो ते तरत ज फले ॥ २९ ॥

मृतकारज तेहनां करेरे, कुंअर मन धरे सोग रे ॥ च० ॥ गुण तेहना संभारतो हो लाल ॥ सोवन घणुं तपावियेंरे, अगनी तणे संयोग रे ॥ च० ॥ तोही रंग न पालटे हो लाल ॥ ३० ॥

अर्थः— हवे श्रीपालकुंवर तो शेठना मृत्युनो शोक मनमां धरतो थको शेठना मृत्यु संबंधि जे अग्निसंस्कार प्रमुख कार्य करवानां ते करतो हवो, अने ते शेठना गुणने संभारतो थको रहे छे, जेम सोनाने अग्निना

पावीयें, तो पण तेनो रंग पलटे नही, तेम ઊत्तम

ઊत्तम पद लहे हो लाल ॥३१॥

र्व संभाली तपासी लीधुं, ते मांहे लक्ष्मीनुं तो लेखुंज उरतां आवे नही,

घिजरी थईने ઊत्तम पदवीने पाम्या ॥ ३१॥

हुभा इल्यो हो लाल ॥ ३२॥

જીનો મહિમા એટલે માહાત્મ્ય શ્રીપાલજીને કહેવું ફલિભૂત થયું છે ॥૭૨॥

॥ દોહા ॥

એક દિન રયવાડી ચઢ્યો, રમવાને શ્રીપાલ ॥ સાથ બહુ તિહાં ઉતર્યો, દીઠો ઋદ્ધિ વિશાલ ॥૧॥

અર્થઃ- હવે એક દિવસેં શ્રીપાલ કુંઅર પરિવાર સહિત રયવાડીયેં રમવા માટે ચઢ્યો. ત્યાં નગરની બાહેર એક વિશાલ ઋદ્ધિવંત એવો સથવારો ઉતર્યો હતો તે તેણેં દીઠો ॥૧॥

સાર્થવાહ લઈ ભેટણું, આવ્યો કુંઅર પાય ॥ તવ તેહને પૂછે ઈસ્યું, કુંઅર કરી સુપસાય ॥૨॥

અર્થઃ- તે સમયેં તે સાર્થવાહ પણ સારી વસ્તુનું ભેટણું લઈને શ્રીપાલકુંઅરની પાસેં આવ્યો, તેવારેં કુમર પણ તે સાર્થવાહને રૂડો પસાય કરીને એવી રીતેં પૂછતો હવો ॥૨॥

કવણ દેશથી આવિયા, કિહાં જાવા તુમ્હ ભાવ ॥ સાર્થવાહ તવ વીનવે, કર જોડી સદ્ભાવ ॥૩॥

અર્થઃ- કે હે સાર્થવાહ! તમેં કોણ દેશથી આવ્યા છો ? અને ક્યાં જવાનો તમારો ભાવ છે ? એવું કુંઅરેં પૂછ્યું, તેવારેં સાર્થવાહ પણ હાથ જોડી સાચા ભાવેં કરી વિનતિ કરે છે ॥૩॥

આવ્યા કાંતી નયરથી, કંબુદ્વીપ ઉદ્દેશ ॥ કુંઅર કહે કોઈક કહો, અચરિજ દીઠ વિશેષ ॥૪॥

અર્થઃ- કે હે મહારાજ ! અમેં કાંતિનગરથી આવ્યા છૈયેં, અને કંબુ

।आव्याछो, माटे वयमां कांई अरे २-

॥५॥

२ हुई, सुता तास गुणवंत ॥ ६ ॥

लतीरछे, ते राणीने जे पुत्रनी ऊपर अेक माहा गुणवंती पु

भान ॥ नगमं

निधान ॥ ७ ॥

अर्थः— ते पुत्रीनुं गुणसुंदरी अेवुं नामछे, माटे नामें २

पमंत्र, ६ , ७ , ८ , ९

२ , २३ , ६

, ७ , १८ , २० , २१

, २२ , २३ , २४ , २५

, २६ , २७ , २८

स्त्रीलक्षण, सामुद्रिक, २९ सुवर्ण रत्नभेद, ३० अष्टादशलिपि परिच्छेद, ३१ तत्कालबुद्धि, ३२ वाससिद्धि, ३३ वैद्यक, ३४ कामविक्रिया, ३५ घट भ्रम, ३६ सारि परिश्रम, ३७ अंजन, ३८ चूर्णयोग, ३९ हस्तलाघव, ४० वचन पाटव, ४१ भोज्यविधि, ४२ वाणिज्यविधि, ४३ मुखमंडन, ४४ शालिखंडन, ४५ कथाकथन, ४६ पुष्पगुंथन, ४७ वक्रोक्ति, ४८ काव्यशक्ति, ४९ स्फार-वेष, ५० सकलभाषा विशेष, ५१ अभिधानज्ञान, ५२ आभरण परि-धान, ५३ भृत्योपचार, ५४ गृहाचार, ५५ व्याकरण, ५६ परनिराक-रण, ५७ रंधन, ५८ केशबंधन, ५९ वीणानाद, ६० वितंडावाद, ६१ अंक विचार, ६२ लोकव्यवहार, ६३ अंत्याक्षरिका, ६४ प्रश्न प्रहेलिका. ए चोशठ कलानां नाम वली केटली एक प्रतियोमां प्रकारांतरें पण लखे-लां छे. ए चोशठे कलानी जाण, ते गुणसुंदरी छे. ॥ ७ ॥

राग रागिणी रूप स्वर, ताल तंत वीतान ॥ वीणा तस ब्रह्मा सुणे, थिर करी आठे कान ॥ ८ ॥

अर्थः- हवे ते गुणसुंदरीयें बालपणा थकीज वीणा वजाडवानो अभ्यास कर्यो छे, ते केवी रीतें कर्यो छे? तो के १ राग, २ रागिणी, ३ रूप, ४ स्वर, ५ ताल, ६ तंतवितान, एटला गुणयुक्त वीणाना जे अर्थ भेदो छे, ते सर्वने ते कुमरी जाणे छे ॥ तिहां प्रथम राग छ प्र-कारना छे, तेमना नाम श्लोकें करी कहे छे ॥ श्रीश्रीरागो वसंतश्च, भैर-वः पंचमस्तथा ॥ मेघरागश्च विज्ञेयः, षष्ठो नट्टनारायणः ॥ १ ॥ अर्थः- श्रीराग, वसंतराग, भैरवराग, पंचमराग, मेघराग, अने न-ट्टनारायणराग. ए छ रागनां नाम कह्यां. हवे एकेका रागनी छ छ रा-गणीयो एटले स्त्रीओ छे, तेमनां नाम श्लोकें करी कहे छे ॥ गोडी कला-

[illegible] पंचारि, [illegible] , नारग [illegible]
[illegible] ॥ १ ॥ [illegible] अर्थः [illegible]
व देशाखी, संतभैरवी [illegible] ॥ २ ॥ [illegible] , ९ बावे-
[illegible] कुला [illegible] ॥ [illegible]
शी त्रांस. [illegible] अने [illegible] ॥ [illegible]

પંચમે મતાઃ ॥૪॥ બંગાલી મધુકરીચૈવ, કામોદા દેવશાખિકા ॥ દેવગ્રીવી ચ દેવાલ્યા, મેઘરાગાંગનાશ્ચ ષટ્ ॥ ૫ ॥ તોડિકા મોટિકા ચૈવ, કંજી ભદ્રા પરા તથા ॥ ગંધારી સિંધુ મલ્લારી, નટ્ટનારાયણોદ્ભવાઃ ॥ ૬ ॥ એ છ રાગની છત્રીશ રાગણીયોનાં નામ કહ્યાં. હવે એકેકા રાગના વળી આઠ આઠ પુત્ર છે, તેવારેં છએના મળી અડતાલીશ પુત્ર થાય, તેમાં છ મૂળરાગ અને છત્રીશ રાગણીઓ મેળવતાં રાગવાળે નેવું ભેદ થયા. વળી એકેકા રાગની અને રાગણીની ચાલ તેમાં કોઈની બે, કોઈની ત્રણ, કોઈની ચાર, કોઈની પાંચ, કોઈની છ, કોઈની સાત થાય. એ સર્વ એના ભેદન ગણાય. એમ બીજા પણ એના અનેક પ્રકારેં ભેદ થાય છે, કેમ કે, ચક્રવર્તી પોતેં મૂળગા છ રાગને પ્રરૂપે, અને તેની સ્ત્રી ૬૪૦૦૦ છે, તે પ્રત્યેક એકેકી સ્ત્રી, વળી નવ નવી દેશીયેં કરી ભરતારની સ્તવના કરે, તેવારે ચોસઠ હજાર દેશીયો સર્વ જૂદી જૂદી રીતેં ગવાતાં સર્વ મળી ૬૪૦૦૦ ભેદ થાય. તેમજ વસુદેવની બત્રીશ હજાર સ્ત્રીયો છે, તિહાં બત્રીશ હજાર દેશીયો ગવાય તે હાલ પણ બત્રીશ હજાર દેશીયો ચાલુ છે. કેમ કે છેલ્લા નવમા કૃષ્ણ વાસુદેવ થઈ ગયા તે વખત બત્રીશ હજાર દેશીયો ગવાતી હતી, તે પછી કોઈ ચક્રવર્તી થયો નથી, માટે બત્રીશ હજારજ ચાલુ રહેલી છે, એ રીતેં રાગના અનેક ભેદ છે. વળી તે રાગ રાગણીનાં રૂપ, તે જે જે રાગનો જેવો જેવો આકાર છે, જેવી રીતેં રાગમાળાના ચિત્રામણ કરાય છે, તે શાસ્ત્રોક્ત સર્વના રૂપને જૂદાં જૂદાં તે ગુણસુંદરી જાણે છે, તેના આકાર કરી દેખાડે છે, તથા તેના પૂર્વેં ચિત્રેલા આકારને ઓળખે છે. વળી સ્વર સાત પ્રકારના છે, તેનાં નામ શ્લોકેં કરી કહે છે. ષડ્જ ઋષભ ગાંધારૌ, મધ્યમઃ પંચમસ્તથા ॥ ધૈવતો નિષધઃ સપ્ત, તંત્રી કંઠોદ્ભવાઃ સ્વરાઃ ॥ ૧ ॥ એ સાત, સ્વરનાં નામ કહ્યાં. અથવા ૧ સા, ૨ રી, ૩ ગ, ૪ મ, ૫ પ, ૬ ધ, ૭ ની, એ સાત ભેદ જાણવા. વળી તાળના સાત ભેદ છે, તે કહે છે. ધૂઓ, માઠો, પડુમનો, રૂપડો, જત્તિપડતાળો, એકતાળો, એટલે એકતાળ, દ્વિતાળ, ત્રિતાળ, ઇત્યાદિ તાળના સાત ભેદ જાણવા. વળી તતવિતાન એટલે તંતુનું વિસ્તારવું. તિહાં કોઈ વીણા ચાર તંતુની હોય, કોઈ પાંચ તંતુની હોય, કોઈ

छ तंतुनी होय, कोई सात तंतुनी होय, तेनुं संकोचवुं, विस्तारवुं तेने आकुंचन प्रसारण कहीयें. तथा वीणा तंतुनुं चढावबुं, उतारवुं, ने सर्व तंतुनो वितान कहीयें, ईत्यादिक अनेक वातो वीणा संबंधी छे, ते सर्व रागना ग्रंथोथी जाणवी. एवी रीतें राग, रागिणी, रूप, स्वर, ताल अने तंतुवितान, ए छ प्रकारें करी संयुक्त जेवारें गुणसुंदरी वीणा वजावे छे, तेवारें ते वीणानो नाद ने शब्द तेना गुणथी रंजित थयो थको चार मुखने धारण करनारो एवो जे ब्रह्मा, ते पण पोताना आठे कानने स्थिर करीने ते वीणा सांभलवाने उजमाल थाय छे, तो बीजा सामान्य जनो सांभलवाने तत्पर थाय तेमां शुं कहेवुं ? ॥ ८ ॥

शास्त्र सुभाषित काव्य रस, वीणा नाद विनोद ॥ चतुर मले जो चतुरने, तो उपजे प्रमोद ॥ ९ ॥

अर्थः– वली (शास्त्र के०) धर्मशास्त्र. विज्ञानशास्त्र, शब्दशास्त्र, आगमशास्त्र, ज्योतिषशास्त्र, निमित्तशास्त्र, वैद्यकशास्त्र, पुराणशास्त्र. हवे शास्त्रना चार योग कह्या छे, तेनां नाम कहे छे. एक धर्मकथानुयोग, बीजो चरणकरणानुयोग, त्रीजो गणितानुयोग अने चोथो द्रव्यानुयोग, ईत्यादि सर्व शास्त्र कहेवाय छे. ते तथा (सुभाषित के०) जेमां प्रस्तावोचित भलां वचन होय, एवा प्रस्ताविक श्लोक ने चाणाक्य प्रमुख तेना भेद सहित तथा गाथाओना भेद, छंदनी जाति, सवैया, कवित, कुंडलिया, दोहा, गाहा, हेली, प्रहेली ईत्यादिक सर्व सुभाषित जाणवां. तथा (काव्य के०) हरिणी प्रमुखथी मांडीने महादंडक पर्यंत नव नवी छंदनी जातियो. तिहां ने अगीआर अक्षरनुं पद ते काव्यनी पहेली जाति जाणवी, ईत्यादि (रस के०) नवरस, तेमनां नाम कहे छे. शृंगाररस, हास्यरस, करुणारस, रौद्ररस, वीररस, भयानकरस, बीभत्सरस, अद्भुतरस, अने शांतिरस, ए नवरस. तथा वली त्रण प्रकारना रस; तेमां एक स्थायीरस, बीजो सात्विकरस, त्रीजो संचारी रस, एनी उपर राग, अनुराग, अनुरति, तेणे करी युक्त. तथा वली वीणानाद ने वीणाना शब्द,

लोकल

ीजे वा, त्रीजे घसरको· तथा वली चोथ्या ५र जे

ताल प्रमुख, जोजे सुषिर ते

डी, तंत्री, परिवादिनी· ते वीणाना

र छे, माटे जे ते चतुरने मले, तोज प्रमोद ऊपजे अथवा चतुरने

अर्थः– नहीं डांडेहरों जेटले जेने कच्छी भाषामां ग

ने विषे जेम जटके छे, तेम

जेटले मूरजनी साथे ने (गोडडी कै०) गोष्टी करवी, अथवा गोडड

टले जटक्या करे, होय

જો રૂઠો ગુણવંતને, તો દેજે દુઃખ પોઠિ ॥ દૈવ ન દેજે એક તું, સાથ ગમારાં ગોઠિ ॥૧૧॥

અર્થઃ— માટે હે દૈવ! જો તું ગુણવંત જનની ઊપર રૂષ્ટમાન થાય, તો તુને ગમે તો તેને દુઃખની પોઠો ભરી ભરીને આપજે, પણ માત્ર ગમારાં એટલે મૂર્ખ તેની સાથેં (ગોઠકે૦) સહવાસ કરવો જેનાથી પ્રાપ્ત થાય, એવું દુઃખ દઈશ નહી ॥૧૧॥

રસિયાશું વાસો નહીં, તે રસિયા ઈક તાલ ॥ ઝૂરીને ઝાંખર હુએ, જિમ વિછડી તરૂ ડાલ ॥૧૨॥

અર્થઃ— વલી જે માણસ પોતેં રસિક છે, અને તેને જો તેના જેવા જ રસિકજન સાથેં વસવું ન થાય, તો તે રસિયાજન, પણ એક તાલ એક હથે તાલી ન દેવાય તે સમાન જાણવા. તે કહેવા સમજવાકે, જેમ (તરૂ ડાલકે૦) વૃક્ષની ડાલ, તે વૃક્ષથી વિછડીને જૂદી પડી ગયેલી હોય તે વૃક્ષવિના એકલી રહેલી ઝુરી ઝુરીને ઝાંખરા જેવી થાય છે, એવા તે એક તાલ માફકના રસિકજન થાય છે ॥૧૨॥

ઊક્તિ યુક્તિ સમજે નહીં, સૂઝે નહીં જસ સોજ ॥ ઈત ઊત જોઈ જંગલી, જાણે આવ્યું રોઝ ॥૧૩॥

અર્થઃ— વલી જે ઊક્તિ કે જુક્તિ એટલે કોઈ પણ વાતનો ન્યાય કરવો, ચતુરાઈ દેખાડવી, તે કાંઈ સમજે નહી, જેને કોઈ પણ કામકાજ કરવાની ચતુરાઈથી સોજ એટલે શોધ કરવી, તેની સૂજ પડે નહી, (ઈતઊતકે૦) ઈહાં તિહાં અરહું પરહું જ્યાં ત્યાં જંગલીની પેઠેં જોયા કરે, જાણે કોઈ વગડાનું રોઝ આવ્યું હોય નહી! ॥૧૩॥

રોઝ તણું મન રીઝવી, ન શકે કોઈ સુજાણ ॥ નદી માંહિ નિશિદિન વસે, પલલે નહિં પાષાણ ॥૧૪॥

અર્થઃ— માટે એવા રોઝ જેવા મૂર્ખનું મન તો કોઈ (સુજાણ કે૦)

લતો, ઈરે હશાયું ઢોર ।। ૧૫ ।।

અર્થઃ- વલી મૂર્ખજન ને છે તે હરેક અમની અંધરનો મર્મ ને

સ્તો ઈરે ।। ૧૫ ।।

અર્થઃ- અથવા વલી ને રસિયાં જન

આવે નહીં ।। ૧૭ ।।

य नभाशे झूरतां, किस्युं करे किरतार ॥ १८ ॥

अर्थः— माटे परीक्षा कर्या विना जे परणीयें तो लुच्छ एटले जराजा मूर्ख भरतार मळे, तेना योगें आखो जनमारो झूरतां झूरतां जाय, तेमां किरतार शुं करे ? एटले पोतें परीक्षा करवी नही, ने पछी किरतार ने दैव तेने दोष देवो, ते फोकट छे. एमां आपडो दैव ते शुं आवीकरे १८

तिण कारण ते कुंअरी, करे प्रतिज्ञा सार ॥ वीणावादें जीतशे, जे मुज ते भरतार ॥ १९ ॥

अर्थः— ते कारण माटे हे राजन् ! ते कुमरीयें एवी (सार के०) प्रधान प्रतिज्ञा करी छे, के जे पुरुष मुजने वीणावादमां जीतशे, तेज महारो भरतार जाणवो. ए सघळी वात सार्थवाह श्रीपालने कही संभलावे छे ॥ १९ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

थाहरा मोहोला ऊपर मेह, झबूके वीजली ॥ हो लाल ॥ झबूके वीजली ॥ ए देशी ॥ तेह प्रतिज्ञा वात, नयरमां घर घरे ॥ हो लाल ॥ नयरमां० ॥ पसरी लोक अनेक, जनावे परें परें ॥ हो लाल ॥ जं० ॥ राजकुमार असंख्य, ते शीखण सज्ज थया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ लेई वीणा साज, ते गुरु पासें गया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ १ ॥

अर्थः— हवे ते कुमरीयें करेली प्रतिज्ञानी वात, तिहां कुंडलपुर नगरने विषे घरोघर पसरी, एटले फेलाई. के कुमरीने वीणावादें जे जीते, ते एनो भरतार थाय. कुल जातिनो कांई मेळ नथी. जेम

[illegible]

ત્રણ ગ્રામ સુર સાત, કે એકવીશ મૂર્છના ॥ હો લા-
લ ॥ કે૦ ॥ તાન ઓગણ પચ્ચાશ, ઘણી વિધ ઘો-
લના ॥ હો લાલ ॥ ઘ૦ ॥ વિદ્યાચારય એક, સ-

[illegible]

એ સાત સ્વર જાણવા. અને વીણાની માંહે એકવીશ જાતના પીતલના તા-
ર થાય છે, તે મૂર્છના જાણવી. તેમજ ઓગણપચ્ચાસ તાન જા-
ણવાં, અને ઘોલના તો (ઘણી વિધકે૦) ઘણા પ્રકારની કહી છે, એવી
વીણા સંબંધિ વિદ્યા તે એક વિદ્યાચાર્ય છે, તે ત્યાં સર્વને સંધાવે છે,
અને શીખવે છે. તિહાં ઘણા જુવાન પુરૂષો નવ નવા ઊજમજાર અ-
ભ્યાસ કરે છે ॥ ૨ ॥

શાસ્ત્ર સંગીત વિચક્ષણ, દેશ વિદેશના ॥ હો લાલ

[illegible]

ગુણ પારિખાં ॥ હો લાલ ॥ તિ૦ ॥ સુણતાં કુમરી
વીણ, સવે પશુ સારિખાં ॥ હો લાલ ॥ સ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ— જેત્રમાણેં સંગીત શાસ્ત્રને વિષે, સર્વ દેશ પરદેશના જે

विचक्षण एटले डाह्या पुरुषो छे, ते त्यां आवीने सभामांहे (नादविशेषना के०) स्वर विशेषना वाद करे छे. ते सर्वनी कला संबंधि गुणनी परीक्षा महीने महीने थाय छे; पण कुंअरीनी वीणा सांभळीने ते सर्व पशु एटले जनावर सरखा थई जाय छे ॥ ३ ॥

चहुटामांही वीण, वजावे वाणिया ॥ हो लाल ॥ व० ॥ न करे कोई व्यापार, ते होंसी प्राणिया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ ईणि परें वरण अढार, घरो घर आंगणे ॥ हो लाल ॥ घ० ॥ सघले मेडी माले के, वीणा रणझणे ॥ हो लाल के ॥ वी० ॥ ४ ॥

अर्थः- वळी ते गामना चहुटामां वाणिया लोको पण वीणा वजाडे छे, ते सहु पोताना मनमां एवी होंश राखे छे, के आपणने जो सारी वीणा वगाडतां आवडशे, तो राजानी कुमरी आपणने वरशे. एवा प्राणीओ ते पोत पोतानो व्यापार धंधो पण करता नथी. जे प्रमाणे त्यां अढारे वर्णनां लोकने घेर घेर, आंगणे आंगणे, मेडीयें मेडीयें, अने महोले महोले, सर्व ठेकाणे वीणाना शब्दो रणझण थई रह्याछे ॥ ४ ॥

गाय चारे गोवाल, ते वीण वजाडता ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ राजकुंअरी विवाह, मनोरथ भावता ॥ हो लाल ॥ मनो० ॥ सूनां मूकी खेत्र, मिले बहु करसणी ॥ हो लाल ॥ मिले० ॥ शीखे वीण वजावण, होंश हिये घणी ॥ हो लाल के ॥ हों० ॥ ५ ॥

अर्थः- तिहां जे गायोना चारनारा गोवालीया लोको छे, ते पण गाय चारतां चारतां राजकुमरीना विवाहना मनोरथने मनमां भावता थका वीणा वजाडे छे. तेमज करसणी जे खेडुत लोको छे, ते पण

પોતપોતાના ઘાંન્યનાં પાકેલાં ખેતરોને શૂંના મૂકીને રાજકુમરી

૬ નયર માંહિ એહવું, કૌતુક થઈ રહ્યું ॥ હો લાલ

લાલ ॥ન૦॥ સુણી કુંઅર તે વાત, હિયે

રિઝ્યો ઘણું ॥ હો લાલ ॥ હિ૦॥ સાર્થવાહને

સાર, દીએ વધામણું ॥ હો લાલ ॥ દીએ૦॥ ૬॥

અર્થઃ- તો હે ... કહ્યું ન્યયનહી- એ વાત

દીયેં કે૦) આન

તિર્લવેલ્લોકે, યાવદ્દાનં પ્રદીયતે ॥ વત્સ

ત માતરમ્ ॥૧॥ ઇતિ ॥ ૬॥

કુંઅર મન ચિંતવે હો લા-

દૂર, તો કિમ જાસ્યાં હવે ॥ હો

વિઘાતા પાંજ, તો માણસ કૂઅ-

૨ રે કરિ કૌતુક જોત, જૂએ

સૂઅડાં ॥ હો લાલ॥ જૂએ૦॥ ૭॥

અર્થઃ- પછી શ્રીપાલકુમર, સંધ્યા સમયેં પોતાના આવાસને વિષે

કે, તે નગર તો આંહિંથી ઘણું દૂર

ન ... રીતેં જઈશું ! અહો ! જો વિઘાતાયેં પાંજ

તા ... ત

[illegible] ત, [illegible] સ રૂડું થાત; જો [illegible] ડાઓ જેમ [illegible] કરીને દે-
[illegible]
[illegible] ॥ ૭ ॥

[illegible]

શે ॥ હો લાલ ॥ વિ૦ ॥ થિર કરી મન વચ કાય, ર-
હ્યો ઈક ધ્યાનશું ॥ હો લાલ ॥ રહ્યો૦ ॥ તન્મય તત્પર
ચિત્ત, થયું તસ ધ્યાનશું ॥ હો લાલ ॥ થયું૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- પણ હવે મ્હારે તો શ્રીસિદ્ધચક્ર જેવો ધણી છે, તો તેહજ મ્હારા એ મનોરથ પૂર્ણ કરશે, મ્હારે તો જેહજ આધારભૂત છે, તે સર્વ વિઘ્નોને ચૂર્ણ કરશે, એવો નિશ્ચય રાખી પોતાનાં મન, વચન અને કાયાને સ્થિર કરી, એક શ્રીસિદ્ધચક્રજીનાજ ધ્યાનમાં રહ્યો; તે શ્રીપાલનું ચિત્ત તન્મય એટલે સિદ્ધચક્રના ધ્યાનમાંજ તત્પર એટલે તલ્લીન થયું ॥ ૮ ॥

તતખિણ સોહમવાસી, દેવ તે આવીયો ॥ હો લાલ
॥ દે૦ ॥ વિમલેસર મણિહાર, મનોહર લાવીયો ॥
હો લાલ ॥ મ૦ ॥ થઈ ઘણો સુપ્રસન્ન, કુંઅર કંઠે-
ઠવે ॥ હો લાલ ॥ કું૦ ॥ તેહ તણો કર જોડી, મહિ-
મા વરણવે ॥ હો લાલ ॥ મ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- તેવારેં તતખિણ એટલે તે સમયેંજ સૌધર્મ દેવલોકનો રહેવાસી વિમલેસર નામેં દેવતા, તે મનોહર મણિનો હાર લઈને તિહાં આવ્યો, તે ઘણોજ સુપ્રસન્ન થઈને તે હાર, શ્રીપાલકુમરને કંઠે ઠવીને બે હાથ જોડી, તે હારનો મહિમા વર્ણવે છે ॥ ૯ ॥

જેહવું વંછે રૂપ, તે થાયે તતખિણે ॥ હો લાલ ॥ તે૦

॥ તતખિણ વંછિત ઠામ, જાએ ગયણાંગણે ॥ હો લાલ ॥ જા૦ ॥ આવે વિણ અભ્યાસ, કલા ને ચિત ધરે ॥ હો લાલ ॥ ક૦ ॥ વિષના વિષમ વિકાર, તે સઘલા સંહરે ॥ હો લાલ ॥ તે૦ ॥ ૧૦ ॥

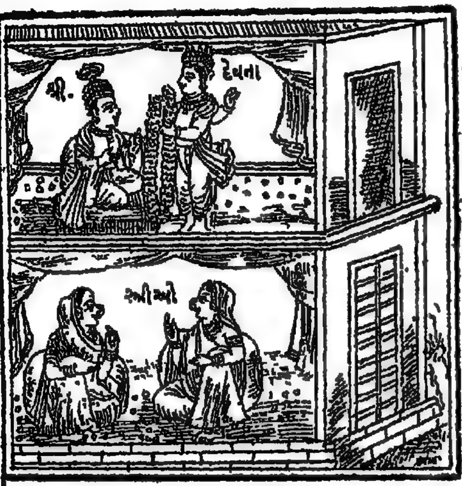

અર્થઃ- તે કહે છે કે, હે કુમર! એક તો એ હારના પ્રભાવેં કરી જેવું રૂપ વાંછે તેવું તત્કાલ થાય, બીજું જે ઠેકાણેં જવાની વાંછા કરે તિહાં તત્કાલ ગયણાંગણેં એટલે આકાશ માર્ગથી જવાય, ત્રીજું અભ્યાસ કર્યા વિના પણ જે કલા શીખવાનું પોતાના ચિત્તમાં ધારે, તે કલા આવડે, અને ચોથું કોઈને (વિષકે૦) ઝેર વ્યાપ્યું હોય તેના વિષમ એટલે આકરા વિકાર પ્રાપ્ત થયા હોય, તે સર્વને સંહરે, એટલે નાશ કરે ॥ ૧૦ ॥

સિદ્ધચક્રનો સેવક, હું છું દેવતા ॥ હો લાલ કે ॥ હું૦ કેઈ ઉદ્ધરિયા ધીર, મેં એહને સેવતા ॥ હો લાલ ॥ મેં૦ ॥ સિદ્ધચક્રની ભક્તિ, ઘણી મન ધારજો ॥ હો લાલ ॥ ઘ૦ ॥ મુજને કોઈક કામ, પડે સંભારજો ॥ હો લાલ ॥ પડે૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- હે કુમર! હું શ્રીસિદ્ધચક્રનો સેવક દેવતા છું. એ સિદ્ધચક્રને સેવતા એટલે સેવન કરનારા એવા કેટલાએક ધીરજવંતોને મેં ઉદ્ધર્યા છે, માટે તમેં પણ શ્રીસિદ્ધચક્રની ભક્તિ ઘણી મનમાંહે ધારજો; અને જો કોઈક કામ પડે, તો મને સંભારજો ॥ ૧૧ ॥

ઉ ... , તે ... ... લા.

... કુંઅર ... સેજ, ન ... ો

... લ ... ૦ જ ... જસે ર ... ,

... ... કુ ... ર,

... ... ૧૨

અર્થઃ- એ ... કહ્યું ... દેવતા ... તને ... યો, ને ... ાનકુંવર ... તાનાં સે ... , એટલે સુ ... તેનું ... ન ... છે ... જે ... તો ... તેવે જ કુમર ... નામ ... ના ... ત ... લ ... યે ક ... કું ... ન ... ર ...

... ૬ , ... ૬ ... લ.

... ૬ ... ક ... , જ ... ર ભ ...

... ૦ ૬૦ ... જ ત.

... ૦ ... નકુંવર ... કર ...

... ૬ ... ૩

... ર્થઃ- ... તર્વી ... જ ક ...) તેવારે પોતનાં (નયણકં૦) ... યા ... લ ... ક ... , તેવારે ... કુ- ... નયનની ભ ... ઉભેલો ... અને ત ... ... નગર દરવાજા ... વનરા લોકો ... , તેને ... વ ... વગ ... અને રાજકુમરીનાં રૂપ, કલા અને ગુણોનું ગાન કરતા ... ૧૩ ।

... ત ... કર ... ૬ ... કુ ... ૬ ...

॥ કરેંગા ઊલડ શીશ નિલાડ, વદન તિસ્યું તૂંજડું॥

હો લાલ ॥ વ૦ ॥ ચૂએ ચૂંચી આંખ, દાંત સવિ સો-
જલા ॥ હો લાલ ॥ દાં૦ ॥ વાંકા લાંબા હોઠ, રહે તે
મોકલા ॥ હો લાલ ॥ રહે૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ— પછી પોતાના ચિત્તમાં કૂબડાનું રૂપ કરવાનું ચિંતવન કરીને કુબડાનું સ્વરૂપ કર્યું, તે આ પ્રમાણે કે પ્રથમ ઊભડશીશ એટલે મસ્તક ઊંચું છે, લલાટ પણ ઊંચું છે, વદન ને મુખ તે તૂંબડા જેવું છે, અને આંખ્યો ચૂંચીઓ છે, તેમાંથી પાણી ચૂએ છે, એટલે ઝરે છે, તથા સર્વ દાંત સોજલા થઈ ગયેલા છે, તથા હોઠ તો વાંકા, લાંબા અને મોકલા રહેલા છે, એટલે એક હોઠને બીજો હોઠ મલતો નથી ॥ ૧૪ ॥

ચિહું દિશિ જેહું નાક, કાન જિમ ઠીકરાં ॥ હો લાલ ॥
કા૦ ॥ પૂંઠ ઊંચી અતિ ખૂંધ, હિયે બહુ ટેકરા ॥ હો
લાલ ॥ હિ૦ ॥ કોટ કેડ ઉર પેટ, મલી ગયાં ટૂંકડાં
॥ હો લાલ ॥ મ૦ ॥ ટૂંકી સાથલ જંઘ, હાથ પગ ટૂં-
કડા ॥ હો લાલ ॥ હાથ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ— તથા નાક ચારે દિશાયેં જેસી ગયેલું છે, કાન તો જાણે ઠીકરાંન હોય નહી ! એવા દેખાય છે, પૂંઠ ઊંચી છે, ઘણી ખૂંધ નીકલી છે, હૈયા ઊપર જાણે (બહુ કે૦) ઘણા ટેકરા જેવું દેખાય છે. તથા કોટ, કેડ, હૃદય અને પેટ, એ ચારે ટૂંકડાં એટલે પાસેં પાસેં મલી ગયાં છે. તથા સાથલ અને જંઘ એ બહુ ટુંકા છે, તેમજ હાથ તથા પગ પણ સર્વ ટુંકડા છે ॥ ૧૫ ॥

ઠક ઠક ઠવતો પાય, નયરમાંહિ નીકલ્યો ॥ હો લા-
લ ॥ ન૦ ॥ તેહ નિહાલી લોક, બાલક જોવા મલ્યો

અર્થઃ- એવું રૂપ કરી પગને હલવે હલવે ઠક ઠક કરી (ડગતો કે)

કુબજ કહે અમેં દૂર, થકી આવ્યા અહીં ॥ હો લા-
લ ॥ ચં૦ ॥ હાંસું કરતાં વાત, તુમ્હેં સાચી કહી ॥
હો લાલ ॥ તુ૦ ॥ વીણા ગુરૂની પાસ, અમેં પણ સાધશું
॥ હો લાલ ॥ અ૦ ॥ કરશો જો જગદીશ, તો તુમ

थी वाधशुं ॥ हो लाल ॥ तो० ॥ १८ ॥

अर्थः– ते सांभळी कुब्जें कह्युं के, हे भाईओ, अमें घणा दूर देशथी अहींआं आव्या छैयें. तमें अमारुं हांसुं करता थका पण वात तो साची कही छे. हे कुमारो, अमें पण गुरुनी पासें वीणानी कलाने साधशुं, अने जो जगदीश करशे तो तमाराथी पण एकलामां अमें वधशुंद

विद्या चारिय पास, जई एम वीनवे ॥ हो लाल ॥ ज० ॥ वीणानो अभ्यास, करावो मुज हवे ॥ हो लाल ॥ क० ॥ जड्ग अमूलिक एक, कर्युं तस भेटणुं ॥ हो लाल ॥ क० ॥ तव हरख्या गुरु महोत, दीये तस अति घणुं ॥ हो लाल ॥ दी० ॥ १९ ॥

अर्थः–पछी विद्याचार्य नी पासें जईने ते कुजडो ए वी रीतें विनति करे छे के, हे गुरुजी! हवे मने आप वीणा नो अभ्यास करावो. पण राज कुमारो तेना उपर हसता हड हड करता देखीने गुरुयें तो ते समयें तेनी सामुं पण जोयुं नही, ते जोई कुब्जें ते उपाध्यायने पोताना हाथ मांहेला एक अमूलक जड्गनुं भेटणुं कर्युं. तेवारें तो ते गुरुयें घणा हर्षवंत थईने कुब्जने अति घणुं महत्त्व दीधुं ॥१९॥

वीणा एक अनुपम, दीधी तस करें ॥ हो लाल के ॥ दी० ॥ देखाडे स्वर नाद, ठकाणां आदरे ॥ हो लाल ॥ ठ० ॥ त्रट त्रट त्रूटे तांत, गमा जाये खसी ॥ हो

લાલ ॥ ગ૦ ॥ તે દેખી વિપરીત, સભા સઘલી હ-
સી ॥ હો લાલ ॥ સ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ– એક અનુપમ પોતાની વીણા કુબડાના હાથમાં આપીને સ્વર તથા નાદના જે જે ઠેકાણાં હતાં, તે સર્વ આદરેંકરી સહિત દેખાડ્યાં, તેવારેં કુમરેં પણ રાજકુમરીને હાસ્યરસ વધારવા માટે વિપરીત પણે વીણાના ગભા ચઢાવવા માંડ્યા કે, જેથી વીણાની તાંતો જે હતી તે સર્વ ત્રટ ત્રટ ત્રૂટી ગઈઓ, અને ગભા સર્વ ખસી ગયા, એટલે તાંતો ત્રોડી નાખી, અને તૂંબડું ફોડી નાખ્યું. એવું વિપરીતપણું જોઈને સર્વ સભા ખડ ખડ હસી, તો પણ ઉપાધ્યાય પાસેં ફરી ફરી ઘરેણાં આપવાના જલે કરી આદર સહિત રહ્યું છે ॥ ૨૦ ॥

હવે પરીક્ષા હેત, સભા મોહોટી મલી ॥ હો લાલ
॥ સ૦ ॥ ચતુર સંગીત વિચક્ષણ, બેઠા મન રલી ॥
હો લાલ કે ॥ બે૦ ॥ આવી રાજકુમારી, કલા ગુણ
વરસતી ॥ હો લાલ ॥ ક૦ ॥ વીણા પુસ્તક હાથ, તે
પરતેજ સરસતી ॥ હો લાલ ॥ બે૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ– હવે જેવારેં મહીનો પૂર્ણ થયો, તેવારેં પરીક્ષાના હેતુએં મહોટી સભા મલી. તે સભા માંહે સંગીત શાસ્ત્રને વિષે ચતુર અને વિચક્ષણ એટલે ડાહ્યા પુરુષો સર્વ પોતાના મનને રલીયાતેં એટલે આનંદેં કરી બેઠા તિહાં રાજકુમરી પણ કલા તથા ગુણનો વરસાદ વરસાવતી થકી આવી. તેના એક હાથમાં વીણા છે, અને બીજા હાથમાં વીણાના શાસ્ત્ર સંબંધિ પુસ્તક છે, તેથી જાણીયેં પ્રત્યક્ષ એટલે સાક્ષાત્ સરસ્વતીજ હોય નહી! એવી શોભે છે ॥ ૨૧ ॥

દરવાનેં દરબાર, કુબજ નવ રોકિયો ॥ હો લાલ ॥
કુ૦ ॥ દીધું ભૂષણ રત્ન, પછેં નવિ ટોકિયો ॥ હો લાલ

॥પ૦॥ આવ્યો કુમરી પાસ, ઇચ્છારૂપી વડો ॥ હો લાલ ॥ ઇ૦॥ કુંવરી દેખે સરૂપ, બીજા સવિ કૂબડો ॥ હો લાલ ॥ બીજા૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થઃ- તે સભામાં જવા માટે કુબ્જ જેવો પ્રવેશ કરે છે, તેવામાં તેને દરવાને એટલે પોલીયે રોકી રાખ્યો, તેને કુમરેં રત્નનું આભૂષણ આપ્યું, તેવારેં તેણેં સભામાં જવા માટે નવિ રોક્યો એટલે અટકાવ્યો નહી. પછી તે (વડો કે૦) મહોટો ઇચ્છારૂપી એટલે ઇચ્છામાં આવે તેવા રૂપને ધારણ કરનારો જે કુમર તે કુમરી પાસેં આવ્યો. તિહાં માત્ર એકલી કુંઅરી તો જેવું શ્રીપાલનું મૂલરૂપ છે, તેવુંજ દેખે છે, અને બીજા સર્વે તેને કુબડા જેવોજ દેખે છે ॥ ઉક્તંચ ॥ પ્રતિપક્ષ્યેન્દુ સુરભી, નકુલી નકુલઃ પયશ્ચ કલહંસઃ ॥ ચિત્રકવલ્લી પક્ષી, સૂક્ષ્મ ધર્મે સુધીર્વેત્તિ ॥૧॥ ઇતિ ॥ ૨૨ ॥

સા ચિંતે મુજ એહ, પ્રતિજ્ઞા પૂરશે ॥ હો લાલ ॥ પ્ર૦ ॥ સફલ જનમ તો માનશું, દુરજન ઝૂરશે ॥ હો લાલ કે ॥ દુ૦ ॥ જો એહથી નવિ ભાંજશે, મનનું આંતરૂં ॥ હો લાલ કે ॥ મ૦ ॥ કરી પ્રતિજ્ઞા વયર, વસાવ્યું તો જરૂં ॥ હો લાલ ॥ વ૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ- હવે (સા કે૦) તે રાજકુમરી શ્રીપાલકુમરને જોઇને પોતાના મનમાં ચિંતવે છે કે, મ્હારી જે પ્રતિજ્ઞા કરેલી છે, તે જો એજ પુરુષ પૂર્ણ કરશે, તો હું મ્હારો જનમ સફલ થયો, એમ માનીશ. અને જે મ્હારા દુર્જનો હશે, તે સર્વે ઝૂરતા રહેશે, અને જો આ પુરુષથી મ્હારા મનનું આંતરૂં નહી ભાંગે, તો પછી આવી પ્રતિજ્ઞા કરીને મેં જગતમાં જરે જરૂં કીડટ વૈર વસાવ્યું, એમ જાણવું ॥ ૨૩ ॥

દાખે ગુરૂ આદેશેં, નિજ વીણા કલા ॥ હો લાલ કે ॥

નિ૦ ॥ જબ૦ કુમાર કુમાર, સમા મદ આકુલા ॥ હો
લાલ ॥ સ૦ ॥ તામ કુમારી દેખાવે, નિજ ગુણ ચાતુ-
રી ॥ હો લાલ કે ॥ નિજ૦ ॥ લોકેં ભાખ્યું અંતર,
ગ્રામ ને સુરપુરી ॥ હો લાલ કે ॥ ગ્રામ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ— હવે (જબ કે૦) જેવારેં ગુરૂનો આદેશ પામીને (કુમાર કે૦) સર્વ રાજકુમારો ને (કુમાર સમા કે૦) મહાદેવના પુત્ર કાર્ત્તિકસ્વામી સરખા મદેં કરી આકુલા થઈને ઉતાવળથી પોતપોતાની વીણા કલા દેખાડવા લાગ્યા, (તામ કે૦) તેવારેં કુમરીયેં પણ પોતાના ગુણની ચતુરાઈ જણાવી, તે જોઈ સભાના લોકેં એવું કહ્યું કે, કુમરીની અને રાજકુમરોની વીણાકલામાં તો ગામ અને સુરપુરી જેટલું અંતર છે, એટલે કિહાં તો એક ન્હાનું સરખું ગામડું! અને કિહાં દેવલોકમાં ઈન્દ્રની નગરી! એ બેહુમાં પરસ્પર જેટલું અંતર છે, તેટલું અંતર, કુમારોની અને કુમારીની વીણાકલામાં છે ॥ ૨૪ ॥

કુમરી કલા આગેં હુઈ, કુંઅર તણી કલા ॥ હો લા-
લ કે ॥ કું૦ ॥ ચંદ કલા રવિ આગેં, તે છાસ ને બા-
કલા ॥ હો લાલ ॥ તે૦ ॥ લોક પ્રશંસા સાંભલી, વા-
મન આવિયો ॥ હો લાલ કે ॥ વા૦ ॥ કહે કુંડલપુરવા-
સી, ભલો જન ભાવિયો ॥ હો લાલ ॥ ભ૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ— જેમ (રવિ કે૦) સૂર્યની આગલ ચંદ્રમાની કલા નિસ્તેજ દેખાય છે, તેમ રાજકુમરીની કલા આગલ કુમરોની કલા તે છાસ બાકલા જેવી થઈ ગઈ. એટલે નહીં જેવી થઈ ગઈ. એમ માણસ લોકોના મુખથી કુમરીની પ્રશંસા થતી સાંભલીને વામનજી તિહાં આવ્યા. તેને જોઈ ચતુરતિ બોલ્યો કે, આ કુબ્જ તો કુંડલપુરના વાસી જનોને ભલો ભાવિયો દેખાય છે ॥ ૨૫ ॥

कुंअरी संकी तेण, वीणा दिये तसु करें ॥ हो लाल ॥ वी० ॥ कहे कुमार अशुद्ध छे, ए वीणा धुरें ॥ हो लाल के ॥ ए० ॥ वीणा सगर्भने दाघो, दंड गलें ग्रह्युं ॥ हो लाल के ॥ दं० ॥ तुंबड तेण अशुद्ध, पणुं में तस कह्युं ॥ हो लाल ॥ प० ॥ २६ ॥

अर्थः- हवे राजकुमरीयें तो जाणे प्रथमथी तेनी साथें संकेतज क-र्यो होय नही! तेम (तसु के०) ते कुबडाना (करे के०) हाथमां पोता-नी वीणा आपी, ते वीणा लेईने कुमर बोल्यो के, (धुरें के०) प्रथम तो ए वीणाज अशुद्ध छे. केम के ए वीणाना तुंबडानो गर्भ पूरे पूरो निक-ल्यो नथी. कांईक मांहेली कोरें रही गयेलो छे, माटे ए वीणा (सगर्भ के०) गर्भसहित छे. अने वली ए वीणानो दंड जे छे ते अरण्यमां वृक्ष दग्ध थयेलुं हतुं, ते वृक्षनुं काष्ठ कापीने जनावेलो छे, माटे (दाघो के०) दग्ध थयेलो, बलेलो छे. तेथी (गलें ग्रह्युं के०) गलुं ग्रहवाणुं छे, ते पकडाई जाय छे, अटकी जाय छे, तेने लीधे एनो स्वर छिन्न थाय छे, एना गलामांथी शब्द बराबर सारो निकलतो नथी, एवी ए वीणा छे, (तेण के०) ते माटे (तस के०) ते तुंबडानुं अशुद्धपणुं में कह्युं ॥ २६ ॥

दाखी दोष समारी, वीण ते आलवे ॥ हो लाल ॥ वी० ॥ होई ग्रामनी मूर्छना, किंपि न को थवे ॥ हो लाल के ॥ किं० ॥ सूता लोकनां लेई, मुकुट मुन्द्रा मणी ॥ हो लाल ॥ मु० ॥ वस्त्राभरण लेई करी, रा शि ते अति घणी ॥ हो लाल के ॥ रा० ॥ २७ ॥

[illegible]

થઈ, તેવાંજ સર્વ લોકો મૂર્ચ્છા પામ્યાં, (કોઈપિ ન ચેયવે કે૦) કોઈ લગાર માત્ર પણ બોલે નહી, હાલે ચાલે નહી. એવી રીતે સર્વ લોકોને મૂર્ચ્છા વશ થયેલા જોઈને શ્રીપાલ કુમરેં તે સૂતેલા લોકોનાં મુકુટ અને મણિ રત્નેં જડિત એવી મુદ્રા એટલે વીંટીઓ તેમજ વસ્ત્ર અને જીર્ણ પણ કુંડલાદિક ઘરેણાંઓ લેઈને તેની અત્યંત ઘણી મહોટી રાશિં એટલે ઢગલો કર્યો, અને પોતેં પાછો વીણા વજાડવા બેસી ગયો ॥ ૨૭ ॥

જાગ્યા લોક અચ્છેરું, દેખી એહવું ॥ હો લાલકે ॥ દે૦ ॥ પૂર્ણ પ્રતિજ્ઞા કુમારી, ચિત્ત હરષિત હવું ॥ હો લાલ ॥ ચિ૦ ॥ ત્રિભુવનસાર કુમાર, ગલે વર માલિકા ॥ હો લાલ ॥ ગ૦ ॥ ઠવે ઠવે નિજ માને, ધન્ય તે જાલિકા ॥ હો લાલ ॥ ધ૦ ॥ (પાઠાંતર) વીણાનાદ વિનોદેં, તે રીઝી જરી ॥ હો લાલકે ॥ તે૦ ॥ કંઠે ઠવે વરમાલા, તેહને કુંઅરી ॥ હો લાલ ॥ તે૦ ॥ ૨૮ ॥

अर्थः— थोडी वार पछी जेवारे ते लोको सर्व मूर्छामांथी जाग्यां, तेवारें लोकोयें एवुं अच्छेरुं दीठुं, अने कुमरीनी प्रतिज्ञा पूर्ण थवाथी तेनुं चित्त पण हर्षायमान थयुं. हवे ते समयें त्रण भुवनमां सारभूत एवो जे श्रीपालकुमार, तेना गलाने विषे वरमालिका, ते गुणसुंदरी (ठवे के०) स्थापती हवी, अने ते बालिका जे राजकुमरी ते पोताना अवतारने धन्य मानवा लागी ॥ पाठांतरें ॥ ते कुमरी, वीणानो जे (नाद के०) शब्द तेनो (विनोद के०) आनंद तेणे करी अरेजरी रीझ पामीने श्रीपालकुमरने कंठे वरमाला थापती हवी ॥ २८ ॥

वामन वरियो जाणी, नृपादिक दुःख धरे ॥ हो लाल ॥ नृ० ॥ ताम कुमार स्वभावनुं, रूप ते आदरे ॥ हो लाल के ॥ रू० ॥ शशि रजनी हर गौरी, हरि कमला जिस्यो ॥ हो लाल ॥ ह० ॥ योग्य मेलावो जाणी, सवि चित्त उल्लस्यो ॥ हो लाल ॥ स० ॥ २९ ॥

अर्थः— इहां कुमरीयें वामणाने वर्यो, एवुं जाणीने जेवारे नृपादिक एटले कुमरीना पिता प्रमुख सर्व, दुःख धरवा लाग्या, (ताम के०) तेवारे कुमरे पण पोतानुं मूलस्वभावनुं जे रूप हतुं ते आदर्युं पछी ते कुमरी अने कुमरनुं जोडलुं केहवुं शोभवा लाग्युं ? के जेम (शशि के०) चंद्रमा अने रजनी जे शरदपूनमनी रात्रि, ए बेहुनुं जोडुं जेवुं शोभे तेवुं, तथा हर जे महादेव अने गौरी जे पार्वती ए बेहुनुं जोडुं जेवुं शोभे तेवुं, तथा हरि जे श्रीकृष्ण अने कमला जे लक्ष्मीजी एबन्नेनुं जोडुं जेवुं शोभे, तेवुं श्रीपालकुमर अने गुणसुंदरीनुं जोडुं शोभवा लाग्युं. एवो योग्य मेलावो जाणीने सर्व लोकोनां चित्त उल्लासने पाम्यां ॥ यतः ॥ वपुर्वंशो वयो वित्तं, विद्याविधिविदग्धता ॥ विवेको विनयश्चेति, वरे सप्त गुणा अमी ॥ १ ॥ इति ॥ २९ ॥

निज बेटी परणावी, राजा भली परें ॥ हो लाल ॥

રા૦ ॥ દિએ હય ગય ધણ કંચણ, પૂરે તસ ઘરો હો લાલ ॥ પૂ૦ ॥ પુણ્ય વિશાલ ભુજાલ, તિહાં લીલા કરે ॥ હો લાલ ॥ તિ૦ ॥ ગુણસુંદરીની સાથ, શ્રીપાલ તે સુખ વરે ॥ હો લાલ ॥ શ્રી૦ ॥૩૦॥

અર્થઃ- રાજાયે પોતાની કુમરીને ભલીપરે પરણાવીને (હય કે૦) ઘોડા, (ગય કે૦) હાથી, (ધણ કે૦) ધન અને કંચન જે સોનું તે (દીયે કે૦) દઈને તેનું ઘર (પૂરે કે૦) પૂરે છે. અર્થાત્ ઘર સંપૂર્ણ રીતે ભરાય, એવું ધન દેતો હવો. હવે વિશાલ પુણ્યનો ધણી અને મહોટી ભુજાઓવાળો જે શ્રીપાલકુમર, તે તિહાં પોતાના સસરાના ઘરને વિષે રહ્યો થકો લીલા કરે છે, અને ગુણસુંદરીની સાથે સુખ ભોગવે છે ॥૩૦॥

ત્રીજે ખંડે ઢાલ, રસાલ તે પાંચમી ॥ હો લાલ ॥ ર૦ ॥ પૂરી એ અનુકૂલ, સુજન મન સંક્રમી ॥ હો લાલ ॥ સુ૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ગુણ ગાતાં, ચિત્ત ન કુણ તણો ॥ હો લાલ ॥ ચિ૦ ॥ હરખે વરસે અમિય, તે વિનય સુજસ ઘણો ॥ હો લાલ ॥ તે વિ૦ ॥૩૧॥

અર્થઃ- એ ત્રીજા ખંડને વિષે રસાલ એટલે રસે કરી સહિત એવી પાંચમી ઢાલ કહી. ઈહાં ભાવાર્થ એ છે જે એ ઢાલની રચના કરતાં કરતાં શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય દેવલોક પોહોતા, તે પછી એ ઢાલ જે અધુરી મૂકી ગયા હતા તે અનુકૂલ એટલે તેવી ભળતી રીતે શ્રીમદ્યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે (પૂરી કે૦) પૂર્ણ કરી, તે સજ્જન જનોના મનમાં સંક્રમી એટલે ગમી તેમના હૃદયને આનંદદાયક થઈ. તો હે ભવ્યો ! એ શ્રી સિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકાં કોના ચિત્તને વિષે અમિય એટલે અમૃત સમાન હર્ષના વર્ષાદ નહીં વરસે? અર્થાત્ સહુ કોઈના ચિત્તમાં વરસેજ. અને તે પ્રાણી ઘણો વિનય અને

घणुं सुजस पामे. ईहां श्रीविनयविजयजी तथा यशोविजयजी जेहुनां नाम पण सूचन कर्यां ॥ ३१ ॥

॥ दोहा ॥

पुण्यवंत जिहां पग धरे, तिहां आवे सवि ऋद्धि ॥
तिहां अयोध्या राम जिहां, जिहां साच तिहां सिद्धि ॥१॥

अर्थः- पुण्यवंत प्राणी जिहां पोतानो पग धरे, तिहां सर्व प्रकारनी ऋद्धि आवी मले, जेम के जिहां श्रीरामचंद्रजी होय, तिहांज अयोध्या नगरी जाणवी.अने जिहां सत्यपणुं छे, तिहांज सिद्धि छे, ए दृष्टांत जाणी लेवो॥

पुण्यवंतने लच्छिनो, ईच्छा तणो विलंब ॥ कोकिल चाहे कंठरव, दिये लुंज भर अंब ॥ २ ॥

अर्थः- पुण्यवंत प्राणीने लच्छी जे लक्ष्मी पामवी ते तो मात्र तेने ईच्छा करवी पडे, एटलोज विलंब छे. जेम कोकिल पक्षी छे, ते जेवारें रूडा (कंठरवडे) कंठनो शब्द एटले सुकंठनी ईच्छा करे छे, तेवारें तरतज तेने अंबवृक्ष जे छे, ते लुंज भरीने पोतानो मोहोर आपे छे ॥ २ ॥

पुण्यें परिणति होय भलि, पुण्यें सुगुण गरिष्ठ ॥
पुण्ये अलिय विघन टले, पुण्यें मिले ते ईष्ठ ॥ ३ ॥

अर्थः- वली पुण्यना प्रभावें करी जीवनी भली एटले रूडी परिणति थाय, तथा पुण्यना योगें सुगुण ने रूडा गुण तेणे करी गरिष्ठ एटले महोटो थाय, तथा पुण्यें करी अलिक एटले माठां विघ्न टले, तथा पुण्यें करीनेज जेनी ईच्छा होय ते ईष्ट वस्तु आवी मले ॥ ३ ॥

॥ ढाल छठी ॥

॥ सुण सुगुण संनेही रे साहिबा ॥ ए देशी ॥

ઈક દિન ઈક પરદેશીયો, કહે કુમરને અદ્ભુત ઠામ રે ॥ સુણ જોયણ ત્રણશેં ઊપરેં, છે નયર કંચનપુર નામરે ॥ જૂઓ જૂઓ અચરિજ અતિ ભલું ॥૧॥ એ આંકણી ॥

અર્થઃ- હવે એક દિવસેં એક પરદેશી પુરૂષ, શ્રીપાલની હજૂર આવીને એક અદ્ભુત સ્થાનકની વાત કહે છે. કે હે સ્વામી! સાંભલો કે આહીંથી ત્રણશેં યોજન ઊપર એક કંચનપુર નામનું નગર છે, હે મહારાજ તિહાં અત્યંત ભલું આશ્ચર્યકારી કૌતુક છે, તેને તમેં જુઓ જુઓ એટલે દેખો દેખો- અર્થાત્ તે તમોને જોવા યોગ્ય છે ॥૧॥

તિહાં વજ્રસેન છે રાજીયો, અરિકાલ સબલ કર વાલરે ॥ તસ કંચનમાલા છે ભામિની, માલતી માલા સુકુમાલરે ॥ જૂઓ૦ ॥૨॥

અર્થઃ- તિહાં તે નગરમાં વજ્રસેન નામેં રાજા છે, તેની (અરિકે૦) શત્રુઓને કાલ રૂપ એવી સબલ એટલે બલ સહિત તરવાર છે. તે રાજાને માલતીના પુષ્પોની માલા સરખી સુકુમાલ શરીરવાલી એવી કંચનમાલા નામેં ભામિની એટલે પટરાણી છે ॥૨॥

તેહને સુત ચારની ઊપરેં, ત્રૈલોક્યસુંદરી નામરે ॥ પુત્રી છે વેહને ઊપરેં, ઊપનિષદ યથા અભિરામરે ॥ જૂઓ૦ ॥૩॥

અર્થઃ- તે રાણીને ચાર પુત્ર છે, તેની ઊપરેં વલી એક ત્રૈલોક્ય-

સુંદરી એવે નામે પુત્રી થઈછે. તે જેમ ચાર વેદને માથે ઊપનિષદ્ શોભે છે, તેમ ચારે પુત્રોને માથે તે કુમરી શોભે છે. એટલે ચાર વેદનું રહસ્યરૂપ ઊપનિષદ્ છે, તેમ તે ચાર પુત્ર તો ચાર વેદ જેવા ગુણવંત છે. અને તે ચારવેદના દોહનરૂપ જે ઊપનિષદ્ છે, તે સમાન મહા ગુણવાન તે કુમરી છે ॥ ૩ ॥

રંભાદિક જે રમણી કરી, તે તો એહ ઘડવા કરલેજરે ॥ વિધિને રચના બીજી તણી, એહનો જય જસ ઊલ્લેજરે ॥ ભૂઓ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ– હવે એ ત્રૈલોક્યસુંદરીની ઊત્પત્તિ કહેવામાં કવિ ઊત્પ્રેક્ષા કરે છે કે જગતમાં સૃષ્ટિનો કર્ત્તા બ્રહ્મા કહેવાય છે. તિહાં જેમ કોઈક ચિત્રકાર કોઈ રૂડી છબી કરવાનું સાધન કરવા બેસે, તિહાં પ્રથમ તો ભડા ઓણા ચિત્રોનો અભ્યાસ કરે છે, એમ કરતાં કરતાં જેવારે તેનો હાથ વલે, તેવારે ચિંતિત પદાર્થની છબી મન પ્રતીત પ્રમાણે તે કરે છે. તેમ સૃષ્ટિનો કર્તા જે વિધિ તેણે પણ એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડવાને અર્થે હસ્તક્રિયા સમારવાસારૂ પહેલી જે (રંભાદિક કે૦) રંભા, ઊર્વશી, તિલોત્તમા પ્રમુખ અપ્સરાઓ વગેરે (રમણી કે૦) સ્ત્રીયો તેના સમૂહ કર્યા, તે તો એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડવાને અર્થે કરલેજ એટલે હસ્તલેખ સુધારવા માટે પ્રથમ ખરડો કર્યો. એમ કરતાં કરતાં જેવારે તે બ્રહ્માનો હાથ વલ્યો, તેવારે તેણે વિગતોપમાન એવી એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડી, એટલે બ્રહ્માને વિષે જે સ્ત્રીના રૂપમાં સૃષ્ટિ નીપજાવવાની અને રૂપવંત કરવા સંબંધિ ક્રિયા કુશલતાની સીમા હતી, તે સઘલી તેણે એ સ્ત્રી ઘડવામાં વાપરી નાખી. હવે એથી ઊપરાંત રૂપ, કલા અને ગુણવાન્ કોઈ બીજી સ્ત્રી ઘડવાની શક્તિ વિધાતામાં રહી નહી, જેમાં જેટલું ડાહાપણ હતું, તે ત્રૈલોક્યસુંદરી બનાવવાના કામમાં લગાડ્યું. હવે આંહી કોઈ પ્રશ્ન કરે કે, બ્રહ્માયે પ્રથમ રંભાદિક સ્ત્રીયો જે ઘડી, તે તો જાણે ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડવા માટે હાથ વાલ્યો હતો તે તો સાચું છે, પણ એ ત્રૈલોક્યસુંદરી નીપજાવ્યાં પછી વ-

ली. ब्रह्माये बीजी ऊतरता रूपनी स्त्रीयो जगतमां शा माटे नीपजा-वी ? केम के साध्यनी परि समाप्तियें क्रिया कोई करे नहीं. तेनो ऊत्तर कहे छे ते "विधिने रचना बीजी तणी" एटले त्रैलोक्यसुंदरीने घड्या पछी वर्तमानकालें तथा आगामिककालें बीजी घणी स्त्रीओ विधाता-ये नीपजावी, पण ते सर्वनां रूप, गुण अने कला, ए सहु सामान्य कीधां; ते एटला वास्ते के (एहनो के०) ए त्रैलोक्यसुंदरीना जय य-शनो (ऊल्लेज के०) ऊत्कर्ष तेज करवा माटे. एटले ए त्रैलोक्य सुंद-रीने सर्वोत्तम, सर्वथी अधिक रूप, कला अने गुणना यशनो जय आपवा माटे तथा तेनो वान वधारवा माटे निपजावी छे; अर्थात् वि-धाताये पोते त्रैलोक्यसुंदरीने सर्वोत्तम ठेरावावाना हेतुथी तेनो मुका-बलो करवाना निमित्तें बीजी त्रैकालिक स्त्रीयो कीधी छे. अने ते सर्व स्त्रीयोनां रूप, कला अने गुणने जीते, तेवी ए त्रैलोक्यसुंदरी करी छे, तेथी तेहीज दीप्ति थई छे. केम के सरस वस्तुनुं जाणपणुं के-वारें थाय ? के ज्यारें तेनी पासें बीजी नीरस वस्तु होय त्यारें ते मूलगी वस्तु सरस दीठामां आवे, तेम ब्रह्माये पण एने सर्वोत्तम ठेरावावा माटे बीजी त्रैकालिक स्त्रीयोने सामान्य रूप गुण वाली की-धी छे. ईति भावार्थः ॥ ऊक्तंच ॥ नैषधे ॥ पुरा कृते स्त्रैण मिमां विधातु, मभूद्विधातुः खलु हस्त लेखः ॥ ऐवं भवद् भाविपुरंध्रि सृ-ष्टिः, सास्यै यशो वै जयनं प्रधातुम् ॥ १ ॥ ईति ॥ ७ ॥

रोमाग्र निरखे तेहने, ब्रह्माद्वय अनुभव होय रे ॥ स्मर अद्वय पूरण दर्शनें, तेहने तुल्य नहीं कोयरे ॥ जूओ० ॥ ८ ॥

अर्थः- वली ते त्रैलोक्यसुंदरीनां रूपनुं वर्णन ते सार्थवाह श्री-पाल कुमरनी आगल करे छे, ते त्रैलोक्यसुंदरीना शरीरनुं रोमाग्र ए-टले एक रोमनो अग्रभाग तेने जे प्राणी (निरखे के०) जूवे, तो ते-ने (ब्रह्माद्वय के०) ब्रह्म ते आनंद तेनुं अद्वय एटले एकपणानो अ-नुभव (होय के०) थाय. एतावता आकारक ते ज्ञान तेनो अनुभव था-

ન, એટલે ... ુ ર ના રે મા ... દે ... યં ... લે જ્યવત. ... એ ...
તેનો એક ... કુનન ... ય. એનાં ... દર્શ ... તેના દર્શ-
નથ કેવલ આનંદમન થઈ ... તે ભાવઃ ... તના તે ... ના પૂર્ણ
દરને ... લે ... નુ. ... કશાને ... કં-
દર્પનું અદ્ભુત ... એક ... ણું ... અનુ ... વ ... વ, એટ ... દર ... દ
જના ... કે લ કનમ ... જન, તેને ... મં ... વ્યા ... -
ન ... ત ... વઃ ... કેમકે તે ... મ ... ચાર ... ત ... ત રૂપ-
ત છે, ને આ ... રાને ... વા ... ણ અત્યંત રૂ ... વંત ણું
જાણવામાં આવે છે, માટે એનું રૂપ તો ઘણુંજ સુંદર છે, અને શાસ્ત્ર-
માં તો એવું ઘણું સુંદર રૂપ એક કામદેવનુંજ સાંભલ્યું છે, માટે કામ-
દેવ તે એજ હશે? એટલે કંદર્પ તે એનેજ કેહેતા હશે? એમ સાક્ષા-
ત્ કંદર્પપણું ઠેરાવ તે કંદર્પનું જે પણું ટાલ્યું ॥ ૫ ॥

નૃપેં તસ વર સરિજો દેખવા, મંડપ સ્વયંવર કીધ રે ॥ મૂલ મંડપ થંભેં પૂતલી, મણિ કંચનમય સુપ્રસિદ્ધ રે ॥ જૂઓ॰ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- તે ત્રૈલોક્યસુંદરી કુમરીના સરખો (વરકે॰) ભર્ત્તાર વ-
રાવવાને માટે તેના પિતાયે સ્વયંવર મંડપ કર્યો છે, તે મંડપને વિષે મૂ-
લ સ્તંભે પ્રસિદ્ધ એવી કંચનમય, માણિરત્ને જડાવ એક શોભનીય
પૂતલી સ્થાપી છે ॥ ૬ ॥

ચિહું પાસ વિમાણાવલી સભી, મંચાતિ મંચની ... રે ... કાર ... ૭

:- ... તે સ્વ... પ ... રહ... જે ... તેમ...
સવા ... ટે ... પના ચાર ... વતા ... ના ... લ ...
... ની ... ન ... ટ ...

॥ एटले पंक्ति

अर्थः– तिहां आषाढ महीनानो प्रथम पक्ष तेनी जीतने

अर्थः– जेमप्राणे ते परदेशीनां मुखथी वात सांभलीने (ताव

॥ तिहां पहोतो मणिमय पू

सुजसेंई रे ॥ जूओ० ॥ १० ॥

अर्थः–

[illegible] ના [illegible] રચન [illegible] ॥ ૧૦ ॥

[illegible] તે [illegible] હું, [illegible] જા [illegible]

॥ આંજ પીલી કેશ કાબરા, રહ્યો ઊભો માંડવા હેઠરે ॥ જૂઓ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- [illegible] તીકે [illegible] તેના દાંત છે, નાક તો ન્હાનું છે, હોઠ લાંબા છે, પીઠ ઊંચી છે, આંજ પીલી છે, અને કેશ તેના કાબરા છે, એવો તે કુબ્જ રૂપે શ્રીપાલ કુમર સ્વયંવર મંડપની નીચે જઈને ઊભો રહ્યો ॥ ૧૧ ॥

નૃપ પૂછે કેઈ સોભાગિયા, વલી વાગીયા જગીયા તેજરે ॥ કહો કુણ કારણ તુમે આવિયા, કહે જિણ કારણ તુમેં હેજરે ॥ જૂઓ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલ કુબડાનું રૂપ ધારણ કરી આવ્યો છે, તેને તિહાં સ્વયંવર મંડપમાં બેઠેલા બીજા (નૃપ કે૦) રાજાઓ પૂછે છે કે, અમે કેટલાએક રાજકુમર તે સોભાગીયા એટલે સૌભાગ્યવંત ભાગ્યશાલી વલી વાગીયા એટલે વાચાલ અને (જગીયા તેજરે કે૦) પોતાના તેજ પ્રતાપેં કરી જગૃત થયેલા એવા ઈહાં કન્યા પરણવાના કાર્યને અર્થે મલ્યા છૈયેં, પરંતુ તમે શા કારણેં ઈહાં પધાર્યા છો? તે કહો. તેવારે તે કુબડો કહેતો હવો કે, જે કારણેં તમે આવ્યા છો તેજ કારણે અમે પણ ઈહાં આવ્યા છૈયેં ॥ ૧૨ ॥

તવ તે નરપતિ ખડખડ હસે, જૂઓ જૂઓ એ રૂપ નિધાનરે ॥ એહને જે વરશે સુંદરી, તેહનાં કાજ સર્યાં વલ્યો વાનરે ॥ જૂ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- એવું કુબડાયે કહ્યું તેવારે તે રાજાઓ સર્વે ખડખડ હસ-

वा लाग्या, अने मशकरीमां बोलवा लाग्या के, जूओ जूओ आ कुष्ट
नो निधान एटले जलनो ईहां कन्या परणवाने आव्यो छे, एने जे
सुंदरी वरशे तेना तो सर्व कार्य सर्यां, अने तेना शरीरनो वान पण व-
ल्यो. एम जाणवुं ॥ ५३ ॥

ईण अवसरे नरपति कुंअरी, वर अंजर शिबिके
आरूढरे ॥ जाणीए चमकती वीजली, गिरि उप-
र जलधर गूढरे ॥ जू० ॥ १४ ॥

अर्थः- एवा अवसरे राजानी कुमरी पण (वर के०) प्रधान एवां अंजर एटले वस्त्रोये करी आच्छादित करेली एवी शिबिका एटले पालखी तेमां आरूढ थईने स्वयंवर मंडपमां आवे छे. तिहां कवीश्वर उपमा आपे छे के, जेम (जलधर गूढ के०) मेघनी घटायें ढांकेलो एवो जे पर्वत तेनी उपर चमकार करती वीजली शोभे, तेम ईहां पर्वत समान ते पालखी जाणवी. अने ते पालखी उपर जे नीला वस्त्रनुं मेघाडंबर छत्र धर्युं छे, ते जाणीयें ऊंडो गुप्त वर्षाद चढी आव्यो छे, अने तेमां झळझळा करती वीजलीनी परे ते कन्या बेठी थकी शोभे छे ॥ ५४ ॥

मुत्ताहलहारें सोहती, वरमाला करमांहि लेईरी ॥मूल मंडप आवी कुंअरने, सहसा शुचिरूप पलोईरे ॥ जू० ॥ १५ ॥

अर्थः- ते कुमरी मुत्ताहल एटले मुक्ताफल ने मोतीओ तेना हार कंठमां पहेर्या छे, तेणे करी शोभती थकी हाथमां वरमाला लई ने तेवी मूलमंडप स्तंभने विषे आवी, तेवीज तेनी आगल ऊभेला श्रीपाल कुमरनुं सहसा एटले शीघ्रपणे अकस्मात् शुचि एटले पवित्र एवुं रूप तेने (पलोई के०) देखीने मग्न थई ॥ १५ ॥

जे सहज स्वरूप विभावमां, देखे ते अनुभव योग रे॥ईण व्यतिकरें ते हरषित हुई, कहे हुओ मुज ईष्टसंयोगरे ॥ जूओ० ॥ १६ ॥

अर्थः- तेनी ऊपर दृष्टांत कहे छे के, जेम सहज स्वरूप एटले कर्मादि मलरहित स्फटिक रत्ननी परे निर्मल, मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने योगथी रहित; ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय एवुं जे आत्मानुं सहजस्वरूप छे, तेने विभावमां एटले नवविध परिग्रहादिक जे घर, माल मिलकत, माता, पिता, पुत्र, कलत्र, भ्राता, बहेन प्रमुख ए सर्व बाह्य परिग्रह विभाव जाणवो, अने राग, द्वेष, कषायादिक ते अंतरंग परिग्रह जाणवो, तेणे करी सहित जे संसारी जीव ते अनादि कालनो विभाव दशामां मग्न थको ते मांहेज रातो रहे छे. ते कोईवारे कर्म विवर दीधे थके कषायादिकनी मंदता थाय, तेवारे आत्मानी शुभ दशानी ऊग्रताने योगे पोतानुं सहज स्वरूप जे ज्ञानादिक गुणमय छे, तेने देखे ते अनुभव योग कहीयें, ए ऊक्ति कही. हवे एनी युक्ति देखाडे छे. ईहां श्रीपाले कुबडानुं रूप धारण कर्युं छे. माटे मंडपमां आवेला सर्व राजाओ प्रमुख तो तेनी कुब्जाकृतिज देखे छे, ते श्रीपालनुं विभावरूप छे. अने ते श्रीपालनुं मूलरूप जे छे, ते सहज स्वाभाविक छे, तेमां विभावनुं रूप धारण कर्युं छे, ते मूकीने स्वभावना

मूल रूपने राजकुमारी देखे छे. ते जाणे अनुभवयोग थाय छे. ए युक्ति कही. हवे श्रीपालनुं मूलरूप जोईने कुमरी पोताना चित्तमां विचारे छे के, आ सर्व महोटा महोटा राजकुमारो बेठा छे, पण आ कुमरना सरखुं बीजा कोईनुं रूप नथी, अने वली एने देखवाथी महारुं चित्त विशेषे करी आनंदित थयुं थकुं विश्राम पामे छे. ए व्यतिकरे करी ते कुमरी हर्षित थई थकी मनमां कहे छे के, ए मुजने ईष्ट एटले वांछित संयोग अर्थात् मिलाप (हूओ के०) थयो ॥ १६ ॥

तस दृष्टि सराग विलोकतो, चिहुं चिहुं निज वामन रूप रे ॥ दाखे ते कुमरी सुवल्लही, परि परि परखे करी चूंप रे ॥ जूओ० ॥ १७ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालकुमर पोतानी उपर ते कुमरीनी सराग दृष्टि एटले कुमरी महारी उपर संपूर्ण रागवंती थई छे, एवी तेने विलोकतो एटले जोतो थको एनो महारा उपर केहेवो प्रेम छे, तेनी परीक्षा करवा माटे विचार्युं के, जोउं ते आ कुमरीनो महारा उपर बाह्य राग छे, के अभ्यंतर राग छे? अथवा ए महारा उपर संपूर्ण रागवाली छे के नथी? एम चिंतवीने चिय चियमां वली पोतानुं विशेष वामन रूप तेने देखाडे छे, तेम तेम ते सुवल्लही एटले कुमरने भली, वल्लभ, प्रिय एवी ते कुमरी पण परि परि एटले वारंवार पोताना चित्तमां चोंप राखीने परीक्षा करवा लागी, जोवा लागी॥१७

सा चिंते नट नागर तणी, जाणु बाजु प्रभुतें तेम रे ॥ मन राजु कज्जे शुं करे? आ जीवित एह शुं प्रेम रे ॥ जूओ० ॥ १८ ॥

अर्थः- एवुं रूप करतो कुमर प्रत्ये देखीने (सा के०) ते कुमरी (चिंते के०) चिंतववा लागी के, जेम नट नागर ते बाजीगर छे तेनी (जाणु के०) रमत तेनी कोईने खबर पडे नहीं, अथवा (बाजु के०)

ते सुणि वरियो ते कुंअरीयें, दाखे निज अति ही कुरूप रे ॥ ते देखी निर्भ्रंछे कुब्जने, तव रूठा राणा भूप रे ॥ जूओ० ॥ २३ ॥

अर्थः- एवां पुतलीनां वचन सांभळीने ते राजकुमरीये वामणाने वर्यो, तेवारे ते वामणे वळी (निज के०) पोतानुं (अतिही के०) अत्यंत कुरूप देखाडवा मांड्युं, ते देखीने (तव के०) तेवारे महोटा महोटा राणा भूप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर (रूठा के०) रुष्टमान कोपायमान थया थका तेनी निर्भ्रंछना करवा लाग्या ॥ २३ ॥

गुण अवगुण मुग्धा नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर भूप रे ॥ पण कन्या रत्न न कुब्जनुं, उकरडे शो वर धूप रे ॥ जूओ० ॥ २४ ॥

अर्थः- अने कहेवा लाग्या के, अरे (मुग्धा के०) अज्ञात यौवना स्त्री होय ते कांई गुण अवगुणने (लहे के०) जाणे नही. माटे (वर के०) श्रेष्ठ एटले महोटा महोटा राजाओने तजीने आ कुबडाने वर्यो. पण जेम उकरडो जे जातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान एवो दशांगी धूप केशो? एटले जेम उकरडा उपर प्रधान दशांगी धूप घटे नही, तेम आ कन्या रत्न ते कुब्जने घटे नही, अर्थात् रत्न सरखी कन्यानो कुबडानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥

तव भाल मराल अमें कहुं, तुं काग छे अति विकराल रे ॥ जो न तजे तो ए ताहरुं, गलनाल लूणे करवाल रे ॥ जूओ० ॥ २५ ॥

अर्थः- एम विचारी ते सर्व राजा कुबडा प्रत्ये कहेवा लाग्या के, अमे (मराल के०) हंस सरखा छैयें, अने तुं तो कागडा जेवो अत्यंत विकराल रूपवाळो छो, माटे तुने कहीये छैये के, तुं (भाल के०)

वरमाला नजी आपे, एटले तहारा गलामां बे कुमरीये वरमाला पहेरावी छे, ते काहाडी नाख, अने जो नही काहाडीश! तो अमे ताहारूं बे आ गलनालं एटले गलानी नली छे तेने तरवारे करी लूणी नाखशुं, एटले कापी नाखशुं ॥२५॥

तव हसीय भणे वामन ईस्युं, तुमें जो नवि वरिया एणरे ॥ तो दुर्लग रूसो मुज किस्युं, रूसो न विधिशुं केणरे ॥ जू० ॥ २६ ॥

अर्थः- तेवारे हसी करीने ते वामणोजी (ईस्युं के०) आ प्रकारे (भणे के०) कहेवा लाग्यो के, हे दुर्लगो एटले माठा भाग्यना धणीओ! तमने जो (एण के०) ए कुमरीये नवि वर्या, तो महारी उपर शा वास्ते रूसो छो? तमे विधि बे दैव तेनी उपर कां रूसणुं करता नथी? ॥२६

परस्त्री अभिलाषना पातकी, हवे मुज असिधारातित्थरे ॥ पामी तुमें शुद्ध थाओ सवे, देखो मुज केहवा हत्थरे ॥ जूओ० ॥२७॥

अर्थः- जेणें मने वरमाला पहेरावी छे. तो हवे ए स्त्री महारी थई चूकी, तमोने तो ए परस्त्री थई, तेनो तमे अभिलाष करो छो, तेथी तमे परस्त्री अभिलाषना पातकी थया, माटे तेनुं प्रायश्चित्त लेवा साह महारी (असि के०) तरवार तेनी बे धारा ते धाराडूप तीर्थजल जाणवुं. ते जल पामीने तमे सर्व शुद्ध थाओ, तो पापरहित थशो, अने जूओ तो जरा के महारा (हत्थ के०) हाथ केहवा छे? ॥ २७ ॥

ईम कही कुबजें विक्रम तिस्युं, दाख्युं जेणे नरपति नहुरे ॥ चित्त चमक्या गगनें देवता, तेणे संतति कुसुमनी वुहुरे ॥ जूओ० ॥२८॥

अर्थः-

रे ॥ तेणे दाख्युं रूप स्वभावनुं, परणावे पुत्री भू-
परे ॥ भूओ० ॥ २९ ॥

अर्थः-

नी कुमरी तेनी वेरे परणावी ॥२९॥

भाव रे ॥ भूओ० ॥ ३१ ॥

अर्थः-

विषे मांगलिकनी माला थाय, जेमां आरासना कर्त्ता यशोविजयजीयें

॥ ६ ॥

अर्थः-

अर्थः-

अर्थः-

॥ ३ ॥

॥ ढाल सातमी ॥

साहिबा मोतीडो हमारो ॥ ए देशी ॥

अर्थः- पूर्वे कहेला ने पांच कारण

होस साहेजा, रंगीला, मोहना पीपलवनांश, में महारा मनने लाव-

नामें राजा छे. तेना मातृपक्ष तथा पितृपक्ष ए बेहु पक्ष ताजा छे ॥१॥

राणी चोरासी तस गुण जाणी, गुणमाला छे प्र-
थम वखाणी ॥ सा० ॥ पांच बेटा ऊपर गुणपेटी,
शृंगारसुंदरी छे तस बेटी ॥ सा० ॥ २ ॥

अर्थः- ते राजाने गुणोनी जाण तेवी चोराशी राणीयो छे, ते
मां प्रथम पट्टराणीने स्थानके गुणमाला नामें राणीने वखाणी छे. ते
राणीने पांच पुत्रनी ऊपर गुणनी पेटी तेवी एक शृंगारसुंदरी नामे पुत्री छे॥२

पल्लव अधर हसित सित फूल, अंग चंग कुच फल
जंबु मूल ॥ सा० ॥ जंगम ते छे मोहनवेली, चालती
चाल जिसी गज गेली ॥ सा० ॥ ३ ॥

अर्थः- हवे ए शृंगारसुंदरीनुं शरीररूप जंगम मोहनवेलीनुं वृ-
क्ष वखाणे छे, एटले वृक्षनी ऊपमाये करी एना शरीरना रूप अने सौंद-
र्यनुं वर्णन करे छे. वृक्षने पल्लव एटले नवां पत्र फूटे, ते जेवां सकोमल
लाल होय, तेना जेवा एना (अधर के०) होठ छे, तथा (सित के०) स-
पेत ऊजलां फूल समान एनी (हसित के०) हसती वखतें दांतनी पंक्ति
ऊजली देखाय छे. तथा (अंग के०) शरीर ते (चंग के०) मनोहर छे. त-
था (कुच फल जंबु मूल के०) जंबुमूला फल जेवां कुचयुगल ते जे स्तन
शोभे छे. ए रीतें ते कुमरी जंगम मोहन वेलीनुं वृक्ष छे, एटले बीजां
जे जगतमां वनस्पतिना वृक्षो छे, ते हालतां चालतां नथी, माटे स्थावर
छे, अने ए कुमरी तो हाले चाले छे, माटे जंगम मोहन वेलीनुं वृक्ष क-
ही वखाणी छे. वली वृक्ष जेम धीमे धीमे पवने धीमुं धीमुं हाले, तेम
ए कुमरी जेवी (गजगेली के०) गजगतियें चाले छे, एटले जेवी हाथ-
णी चाले, तेवी गेल करती चाले छे ॥ ३ ॥

पंडिता विचक्षणा प्रगुणा नामें, निपुणा दक्षा सम

अर्थः-

लभ छे, अने ते सर्वनी माति जैनधर्मने विषे सार

अर्थः- ते पोतानी पांचे सखीयोनी

अर्थः-

हुनी मति जिनधर्मे सारी ॥ सा० ॥ ४ ॥

अर्थः-

अर्थः- ते पोतानी पांचे सखीयोनी आगल कुमरी साचे साचुं कहे छे, के हे जेहनो आपणुं मन श्रीजिनधर्मने वि

जाण अजाण तणो बे जोग, केलि कंथेरनो ते संयोग ॥ व्याधि मृत्यु दारिद्र वनवास, अधिको कुमित्र तणो सहवास ॥ सा० ॥ ६ ॥

अर्थः-

તે આપણા મુખથી એક પદ સાંભલીને જે કાંઈ આપણા મનમાં હોય, તેમ [illegible] [illegible] હોય, [illegible] જાણવું [illegible] ટલે તેની મુખાકૃતિ દીઠાથી તેમાં કેવા પ્રકારનાં શક્તિ બલ પરાક્રમ છે? તે જેમ શુદ્ધપ્રકારે જાણીને ॥ ૮ ॥

કરિય સમસ્યા પદ તુમેં દાજો, જે પૂરે તે ચિત માંહિ ધરજો ॥ ઈમ નિસુણી કહે કુંઅરી તેહ ॥ વરૂં સમસ્યા પૂરે જેહ ॥ સા૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- તેમ તમેં પણ જે આવે, તેને સમસ્યાનું એક પદ કરીને (દાજો કે૦) દેખાડો, અને પછી તે જે પૂરે, તે તમારા ચિત્તમાં ધરજો કે આપણા મનમાં જે નિર્ધારિલુ હતું તે પ્રમાણે તેણે ત્રણ પદ પૂરીને જોઈ જોઈ દાઈ કહી આપ્યું કે નહી? એવી રીતે પરીક્ષા કરો. (એમ કે૦) એ રીતે પોતાની સખીનું બોલવું સાંભલીને તે કુમરી કહેવા લાગી, કે જે મ્હારી સમસ્યા (પૂરે કે૦) પૂર્ણ કરે, તેને હું (વરૂં કે૦) પરણું, પણ બીજા વરને નહી પરણું ॥ ૯ ॥

તેહ પ્રસિદ્ધિ સુણીને મલિયા, બહુ પંડિત નર બુદ્ધેં બલિયા ॥ પણ મતિવેગ તિહાં નવિ ચાલે, વાયુ વેગેં નવિ ડુંગર હાલે ॥ સા૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ- હવે તે વાત જગતમાં પ્રસિદ્ધ થઈ, તે પ્રસિદ્ધિ સાંભલીને (બહુ કે૦) ઘણા પંડિત જનો જે બુદ્ધિના બલિયા છે, એટલે બલવંત બુદ્ધિના ઘણી, અનેક શાસ્ત્રોના પારંગામિ, એક શબ્દના સો અર્થ કરે, હજાર અર્થ કરે, એવા પુરૂષો તિહાં એકઠા થયા. પણ જેમ વાયુના વેગથી પર્વત હાલતો નથી, ચલાયમાન થતો નથી, તેમ તેમની મતિ જે

पंचसखीयुत ते नृप बेटी, पित परखे कुंवरी सम-

अर्थः-

अर्थः-

वी राजनी कुमरी जिहां धन्य छे, तिहां पोहोतो ॥ १२ ॥

अर्थः-

अर्थः-

ता साजी समस्या कहे छे, तेवारे निकट रहेलुं एक पूतलुं छे, तेना मा-

॥ पंडितोवाच ॥

॥ मन वंछित फल होई ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

॥ दोहा ॥

अरिहंताई सुनवह पय, नियमन घरे जु कोई ॥
निश्चय तसु नरसे हरह, मनवंछित फल होई ॥ १ ॥

अर्थः- हवे पंडिता साजी समस्यानुं पद कहे छे " मन वंछित फल

संपूर्ण करीने पूतलुं समस्या पूरे छे, ते गाथानो अर्थ कहे छे. अ-
रिहंतादिक नवपद छे, तेने पोताना मनने विषे जे कोई धरे, तो नि-
श्चें (नरसेहरह के०) मनुष्य मांहे शेखर शिरोमणि एवा (तसु के०)
ते पुरुषना मनोवांछित फल प्राप्त थाय ॥ १ ॥

॥ विचक्षणोवाच ॥

॥ अवर म झंजो आल ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

अरिहंत देव सुसाधु गुरु, धम्मह दया विसाल॥
जपहु मंत्र नवकार तुम, अवर म झंजो आल ॥२॥

अर्थः- हवे बीजी विचक्षणा सखी कहे छे, के " अवर म झं-
जो आल " तेवारे पूतलुं बीजां त्रण पद पूरी कहे छे- के देव तो श्री
अरिहंत जाणवा, अने गुरु ते सुसाधु जाणवा, तथा विशाल एट-
ले महोटी दया जेमां प्रधान छे ते श्री केवलि भाषित धर्म जाणवो-ए
देव, गुरु अने धर्म त्रणेनो नवकार मंत्रमां समावेश थयेलो छे माटे
ते नवकार मंत्रने तमे जपो, सेवन करो- अने (अवर के०) बीजां जे
आल पंपाल छे, तेनी झंजणा म करो ॥ २ ॥

॥ प्रगुणोवाच ॥

॥ कर सफलो अप्पाण ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

आराहिज्जई देव गुरु, दिज्जु सुपत्तहिं दाण ॥ तव
संजम उवयार करि, कर सफलो अप्पाण ॥ ३ ॥

अर्थः- हवे त्रीजी प्रगुणा सखी कहे छे, के " करि सफलो अ-
प्पाण " तेने पूतलुं आगलनां त्रण पद पूरी उत्तर आपे छे, के देव

॥ निपुणोवाच ॥

॥ जित्तो लिह्यो निलाड ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

रे मन अप्पा खंचि करी, चिंता जाल म पाड ॥ फल
तित्तोहिज पामिये, जित्तो लिह्यो निलाड ॥ ४ ॥

अर्थः– हवे चोथी निपुणा सखी कहे छे. "जित्तो लिह्यो निलाड" तेने पूतलुं आगलनां त्रण पद नवां उत्पन्न करीने उत्तर आपे छे, के अरे मन! तुं (अप्पा के०) आत्माने (खंचि करि के०) खेंची करीने पराणे चिंतारूप जालने विषे पाडीश नही. कारण के, फल तो जेटलुं ललाटमां लख्युं हशे, तेटलुंज प्राप्त थशे ॥ ४ ॥

॥ दक्षोवाच ॥

॥ तस तिहुअण जण दास ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

अत्थि भवंतर संचिओ, पुण्य समुग्गल जास ॥ त-
सु बल तसु मई तसु सिरी, तसु तिहुअण जण दास.

अर्थः– हवे पांचमी दक्षा सखी कहे छे. "तस तिहुअण जण दास" तेने पूतलुं बीजां नवां त्रण पदनी रचना करी उत्तर आपे छे. हमणां जे भव आपणे भोगवीये छैये, तेथी पाछल थई गयेला भवोने भवांतर कहिये, तेने विषे (जास के०) जेना समग्र पुण्यनो संचय करेलो (अत्थि के०) छे, (तसु के०) ते पुरुषने बल होय, तथा तेने (म-

ति के०) बुद्धि पण होय, अने तेने (सिरि के०) लक्ष्मी पण होय. व-ली त्रण भुवनना जनो तेना दास थईने रहे ॥ ५ ॥

॥ शृंगारसुंदर्युवाच ॥

॥ रवि पहेला उगंत ॥

॥ पुत्तलोवाच ॥

जीवंतां जग जस नहीं, जस विण कांई जीवंत ॥
जे जस लेई आथम्या, रवि पहेला उगंत ॥ ६ ॥

अर्थः- हवे शृंगारसुंदरी पोते कहे छे. "रवि पहेलां उगंत" ते-ने पूतलुं उत्तर कहे छे- जीवतां जेनो जगतमां यश नथी, तो तेवा जीवो यश विवेक विना शुं जीवे छे? अर्थात् तेमनुं जीववुं व्यर्थ छे, परंतु जे प्राणी यश लेईने जगतमांथी अस्त पाम्या छे, ते प्राणी (र-वि के०) सूर्यथी पण पहेला उदय थाय छे, अर्थात् सूर्योदयथी प्र-थम तेमना नामनुं लोको स्मरण करे छे ॥ ६ ॥

॥ ढाल पूर्वनी ॥

पूरे कुमर समस्या सारी, आनंदित हुई नृपति कु-मारी ॥ वरे कुमार ते त्रिभुवन सार, गुणनिधान जीवन आधार ॥ सा० ॥ १५ ॥

अर्थः- एम कुमरे ते सर्व सखीयोनी समस्याओ सारी रीते पूर्ण करी, तेणें करी राजानी कुमरी परम आनंदित थईने त्रण भुवनने विषे सारभूत अने गुणनो निधान एटले भंडार तथा जीवननो आ-धारभूत एवो जे कुमार, ते प्रत्यें (वरे के०) वरती हवी ॥ १५ ॥

पूतल मुख समस्या पूरावी, राज प्रमुख जन स-वि हुआ भावी ॥ ए अचरिज तो कहीयें न दी-

ડુ, જિમ જોઈએં તિમ લાગે મીઠું ॥ સા૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- એમ પૂતળાનાં મુખથી સમસ્યા પૂર્ણ કરાવી, તેણે કરી રાજપ્રમુખ જે (જન કે૦) લોક હતો તે સર્વ ભાવિક થયો થકો કહેવા લાગ્યો જે, આ આશ્ચર્ય તો અમેં ક્યારેં પણ દીઠું નથી, એને તો જેમ જેમ જોઈયેં છૈયેં, તેમ તેમ મીઠું લાગે છે ॥ ૧૬ ॥

રાજા નિજ પુત્રી પરણાવે, પંચ સખી સંજુત મન ભાવે ॥ પાણિગ્રહણ મહ સજલો કીધો, દાન અતુલ મનવંછિત દીધો ॥ સા૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થઃ- હવે રાજાયે મનને ભાવે કરી પાંચે સખીયો સહિત પોતાની પુત્રીને શ્રીપાલપ્રત્યેં પાણિગ્રહણનો એટલે પરણાવવાનો ઉત્સવ (સજલો કે૦) ઘણો મહોટો કર્યો, અને જેની તુલ્યતા ન થાય, એવું અતુલ્ય મનોવાંછિત દાન દીધું ॥ ૧૭ ॥

સાતમી ઢાલ તે ત્રીજે ખંડેં, પૂરણ હુઈ ગુણ રાગ અખંડેં ॥ સિદ્ધચક્રગુણ જે ગાઈજેં, વિનય સુજસ સુખ તો પાઈજેં ॥ સા૦ ॥ ૧૮ ॥

અર્થઃ- એ સાતમી ઢાલ તે ત્રીજા ખંડને વિષે અખંડ ગુણે અને અખંડ રાગે કરી પૂર્ણ થઈ. શ્રીસિદ્ધચક્ર ભગવાનના જે ગુણ ગાન કરીયેં, તો ભલો વિનય અને રૂડો યશ તેનું સુખ પામીયેં. અથવા વિનય, ભલો યશ અને સુખ, તેને પામીયેં ॥ ૧૮ ॥

॥ દોહા ॥

મંગલભટ્ટ ઈણ અવસરે, દેખી કુમર ચરિત્ર ॥ કહે સુણો ઈક માહરૂં, વચન વિચાર પવિત્ર ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- એવા અવસરને વિષે મંગલભટ્ટ નામેં બ્રાહ્મણ તે શ્રીપા-

अर्थः- कोल्लागपुर नगरनो पुरंदर नामें राजा छे, तेनी वि -

उ

अर्थः- ते राणीने सात पुत्रो छे, तेनी उपर एक अत्यंत रूपवंत

अर्थः-

भरी छे, तेवो एनें योग्य वर कोण हशे ? तेनुं स्वरूप अमने कहो ॥ ४ ॥

सो कहे इण लगतां कला, राधावेध स्वरूप ॥ पू-

छ्युं ते में वरणव्युं, साधनने अनुरूप ॥ ५ ॥

अर्थः- तेवारे (सो० के०) ते पाठकजी कहेता हवा के, हे राजन्! ए कु-

[illegible]

[illegible] , ते में पण तेना साधन [illegible]

आठ चक्र थंभ ऊपें, [illegible]

विवरो पेरि पूतली, आठनी राधा नाम ॥ ६ ॥

अर्थः- [illegible]

[illegible]

२ [illegible] ७

अर्थः- [illegible]

[illegible]

धनुर्वेदनी ए कला, चार वेदथी ऊहु ॥ ऊ

र साधी शके, नवि जाणे कोई मूढ ॥ ८ ॥

अर्थः- [illegible]

थी (ऊडु के०) ऊर्ध्व एटले ऊंची छे, माटे कोई उत्त [illegible]

य ते ए [illegible]

जाणे नही ॥ ८ ॥

अर्थः- हे राजन् ! जे वात महारा मुजथी बे वखते सांभली छे-

अर्थः-

अर्थः-

अर्थः- एवी वार्त्ता लक्ष्मणा मुजथी सांभलीने श्रीपाल

ते प्रभातनो तिहांथी चाल्यो ॥१२॥

अर्थः- ते कुल्लागपुरे नई पोहोतो, तिहां कुमरे सर्व लोकनी नज-रे देखतां सर्वनी साखें दृष्टि राजीने हारना महिमानो गुण देखाडी राधावेध साध्यो ॥ १३ ॥

नयसुंदरीएं ते वर्यो, करे भूप वीवाह ॥ तास दत्त
आवासमां, रहे सुजस उच्छाह ॥ १४ ॥

अर्थः- तेने नयसुंदरीये वरमाला पहेरावीने वर्यो, त्यारे राज-ये विवाह करीने पुत्री परणावी- पछी (तास दत्त क०) ते राजनादीधेला आवासमां सुजस उच्छाह पूर्वक रहेतो हवो ॥ १४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥

॥ जन्योरे कुंअरजीरो सेहरो ॥ ए देसी ॥

हवे मागिल नृप पेसिया, आव्या नर आणा कज
रे ॥ विनीत ॥ लीलावंत कुंअर भलो ॥ ए आंक-

वि० ॥ ली० ॥ १ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालनो भाणेज ने मामो राजा तेणें ठाणापुरथी -

अर्थः- तिहां (हय के०) घोडा, (गय के०) गज ते हाथी, रथ

२ एवुं छे (अलिय के०) नाम जेनुं एवा नगरने विषे आव्यो. २

જ્ય પાટે થાપતો હવો ॥ ૩ ॥

સિંહાસન બેઠો સોહિયેં, વર હાર કિરીટ વિશાલ રે ॥ વિ૦ ॥ વર ચામર છત્ર શિરેં ધર્યાં, ભુજ કજ અનુસરત મરાલ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- તિહાં શ્રીપાલ; સિંહાસન ઉપર બેઠો થકો (વરકે૦) શ્રેષ્ઠ એવા હાર અને (કિરીટકે૦) મુકુટ તેણે કરી (વિશાલકે૦) ઘણું સોહિયેં એટલે શોભે છે. વલી (વરકે૦) પ્રધાન ચામર અને છત્ર શિર ઉપર ધર્યાં છે, તે ચામર સપેત હોય છે, અને હંસપક્ષી પણ સપેત હોય છે. માટે કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, શ્રીપાલના ભુજ રૂપ કમલને જે ચામર રૂપ (મરાલકે૦) હંસ (અનુસરતકે૦) આશ્રયતાં છે ॥ ૪ ॥

સોલે સામંતેં પ્રણમિયેં, હય ગય માણિ મોતિય ભેટ રે ॥ વિ૦ ॥ ચતુરંગી સેનાએં પરવર્યો, ચાલે જનની નમવા નેટ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- વલી જે બલ, ઋદ્ધિ અને પરિવારેં કરી પોતાથી કાંઈક ન્યૂન હોય તેને સામંત રાજા કહીયેં, તેવા સોલ સામંત તે ભક્તિરાગેં કરી સહિત થકા જેની સેવામાં તત્પર રહેલા છે માટે સોલ સામંતેં પ્રણમિજતો, ઘણા ઘોડા, હાથી, મણિ, રત્ન, માણક અને મોતીયોનાં ભેટણાં લઈને પછી ચતુરંગી સૈન્યાયે પરવર્યો થકો (નેટકે૦) નિશ્ચયેંથી પોતાની જનની જે માતા તેને નમવાને માટે ઠાણાપુર નગરથી ચાલ્યો

गाम ठामें आवंतडो, प्रणमितो भूपें सुपवित्त रे ॥ वि० ॥ भेटी बंतो जहु भेटणें, सोपारय नगरें पहुत्त रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ६ ॥

अर्थः- ते श्रीपाल गाम स्थानकें आवतो पवित्र राजायें प्रणमितो (जहुके०) घणा प्रकारना भेटणायें भेटी बंतो एटले भेटणांनी भेटो लेतो थको मार्गने उल्लंघन करतो अनुक्रमे सोपारक नामा नगरें आवी पोहोतो ॥ ६ ॥

ते परिसर सैन्यें परिवर्यो, आवासे ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥ कहे भगति शकति नवि दाखवे, शुं सोपारक नरपाल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ७ ॥

अर्थः- ते श्रीपाल (सैन्यें के०) सैन्यना परिवारे परवर्यो थको सोपारक नगरना परिसर एटले समीपें आवीने (आवासें के०) तंबूमां आवी उतारो कीधो. तेवार पछी श्रीपाल कहेवा लाग्यो के, आ सोपारक नगरनो राजा कांई भक्ति, एटले भेटणुं लईने आवीने प्रणमें नमस्कार करे, तेने भक्ति कहीयें. अने शक्ति, एटले शस्त्र लई साहामो आवीने युद्ध करे तेने शक्ति कहीयें. ए बे वातो मांहेली कोई पण वात देखाडतो नथी, तेनुं कारण शुं छे? ॥ ७ ॥

कहे परधान नवि एहनो, अपराध अछे गुणवंत रे ॥ वि० ॥ नामें महसेन छे ए भलो, तारा राणी मनकंत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ८ ॥

अर्थः- एवुं श्रीपालनुं बोलवुं सांभलीने प्रधान कहेवा लाग्यो

ભ છે, એટલે તારા રાણીનો ભરતાર છે ॥ ૮ ॥

पुत्री तस कुखें ऊपनी, छे तिलकसुंदरी नाम रे ॥ वि० ॥ ते तो त्रिभुवनतिलक समी जनी, हरे तिलोत्तमानुं धाम रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ९ ॥

अर्थः- (तस के०) ते राणीनी कूखें एक पुत्री उत्पन्न थई छे, तेनुं तिलकसुंदरी एवुं नाम छे, परंतु ते कुमरी तो त्रण भुवनने विषे एक तिलक समान जनी छे. ए रीते नाम प्रमाणे तेमां गुण पण छे, अने वली रूपें करी तो तिलोत्तमा ने इन्द्रनी अप्सरा, उर्वशी, रंभा, तेनुं [illegible]

[illegible]

[illegible]

अर्थः- [illegible]

ર એવી સંભાવના કરે છે કે, તે તિલકસુંદરી તો ચતુર ને ડાહ્યી અત્યંત નિપુણ એવો (મદન કે૦) કંદર્પ એટલે કામદેવ તેની સૃષ્ટિ છે. એટલે કામદેવની ઘડેલી છે, તે શા ઉપરથી જાણવામાં આવ્યું? એવી કોઈ આશંકા કરે, તો તેને ઉત્તર કહે છે કે, જગતમાં ચંદ્રપદ્માદિક એટલે ચંદ્ર સરખું વદન છે, કમલની પાંખડી સરખાં નેત્ર છે, એવી રીતે અંગ અંગની ઉપમા આપીને ઘણી સ્ત્રીયાદિકના રૂપનું વર્ણન કરાય છે, પરંતુ તે તો સર્વ કલંકાદિ દૂષણે કરી દૂષિત છે. માટે એ કુમરીને (અંગ કે૦) શરીરેં તો તે સર્વ ઉપમાનને દૂષવીને જિતી લીધાં છે, તેથી એ કુમરીની

, ને એ

ચના ચતુર શા વાસ્તે કહ્યો છો? તેનો ઉત્તર કહે છે કે, સર્વથી સૂક્ષ્મ પ

[illegible] आ कुमर [illegible]

[illegible]

अर्थः— [illegible]

[illegible]

अर्थः— [illegible]
मे राजा ते जे कारण माटे ईहां तमारी पासें आवी शक्यो नथी, परंतु [illegible]

[illegible]

हु नर नार रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १३ ॥

अर्थः— एवुं प्रधाननुं बोलवुं सांभलीने श्रीपाल राजा कहे [illegible]
जता दीठा ॥ १३ ॥

स्मशानें लेई जाती लागी, तिहां पहोतो ते नरनाहरे ॥ वि० ॥ कहे दाजो मुज हुं सज्ज करूं, मूरछित नेमहियो दाहरे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १४ ॥

अर्थः- पछी राजा, प्रधान तथा नगरलोकना वृंद मलीने कुमरीने स्मशाने लेई जाती सेवकना मुखथी जाणीने ते (नरनाहके०) नरनो नाथ श्रीपालराजा तिहां पहोतो, अने कहेतो हवो के, कुमरी मुजने देजाओ तो हुं तेने साजी करुं. परंतु मूर्च्छा पामेली छे तेने दाह देशो नही ॥ १४

महीयल मूकी ते थानकें, करी हार नमण अभिषेक रे ॥ वि० ॥ सज्ज करि सवि लोकना चित्तशुं, थई बेठी धरिय विवेक रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १५ ॥

अर्थः- तेणे श्रीपालराजाना कह्याथी कुमरीनी महियतने तेहिज थानकें पृथ्वीयें मूकी, तेवारे श्रीपाले हारना न्हवणनो अभिषेक करीने ते कुमरीने सज्ज करी, एटले साजी करी, तेवारे तत्काल ते कुमरी सर्व लोकनां चित्तनी साथे आलस मोडी विवेक धरी बे-

ने ज्जव

।यत्त ज

माटे ए कुमरी सर्व लोकनां चित्तनी साथे विवेक धरीने जेगी थई, एम कह्युं ॥ १५ ॥

महसेन मुदित कहे राजियो, वत्स तुजने ए शुं होत रे ॥ वि० ॥ जो नावत ए वडभागियो, न करत उपगार उद्योत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १६ ॥

अर्थः- तेवारे महसेन नामें राजा ते (मुदित के०) हर्षवंत थयो थको पोतानी पुत्रीने कहे छे, हे वत्स! तुजने हमणां आ टेकाणे शुं थात!! जो आ महोदय भाग्यनो धणी श्रीपाल ईहां नही आवत, अने तहारा उपर उपकाररूप उद्योत नही करत, तो अमे तुजने मरण पामेली समजीने अग्नि संस्कार करत!॥ १६ ॥

तुज प्राण दीधां छे एहने, तुं प्राण अधिक छे मुज रे ॥ वि० ॥ एहने तुं देवी मुज घटे, ए जाणे हृदयनुं गुज्झ रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १७ ॥

अर्थः- माटे हे पुत्री! हमणां तहारां प्राण जतां हतां ते ए श्रीपालराजाये तहारां प्राण दीधां छे, अने मह्यारे तो तुं म्हारा प्राण थकी पण अधिक वाहाली छो, अने जे श्रीपाले तुजने मरणना भयथी बचावी राखी. माटे भयात्त्रायते इति भर्ता माटे मह्यारे तुं ए श्रीपालराजाने देवी घटे छे, ए म्हारा हृदयनुं (गुज्झ के०) विचार चिंतवन छे, ते तुं जाणजे, तेथी तह्यारे पण एनेज वरवो. १७

स्निग्ध मुग्ध दृग देखतां, ईम कहेतां ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥ मन चिंते म्हारा प्रेमनी, गति एह शुं छे असराल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १८ ॥

अर्थः- महसेन राजाये पोतानी पुत्रीने एवी रीते कहेतां थकां (ते के०) ते कुमरी (स्निग्ध के०) स्नेहाली, सरस, रागवंत अने (मुग्ध के०

पव्यो, एटले

ु भिन्न तो अनुभवी

ाति केमरे ॥ १९ ॥

अर्थः- हवे पूर्वे कहेली वातनेज दृढावे छे, चित्तनी आसक्ति

ણ થકી પ્રેમ અધિક હોજાય છે. કેમ કે? ઘણાં જનો તો પ્રેમને અર્થે પ્રાણ ગમાવે છે, પરંતુ સજ્જન પુરુષો પ્રાણને અર્થે પ્રેમ નિર્ગમતા નથી ॥ યતઃ ॥ ધન દેઈ જીવ રાખિયેં, જીવ દઈ રાખીયેં લાજ ॥ પ્રાણ લાજ દોય દીજીયેં, એક પ્રેમકે કાજ ॥ ૧ ॥ એવી રીતે તો પ્રાણને પ્રેમરૂપ કહેતાં જણાતું નથી. એ અપેક્ષાયે તો પ્રાણથી પ્રેમ અધિક થયો હોજાય છે, અને જાણવામાં પણ પ્રાણથી પ્રેમ અધિક આવે છે. એમ વિચારતાં તો પ્રાણ અને પ્રેમ બેહુ ભિન્ન થાય છે, અને એ રીતે જો પ્રાણ અને પ્રેમ એ બેહુને ભિન્ન કહું, તો અનુભવ કેમ મલે? એટલે બેહુને ભિન્ન કહું તો અનુભવ મલતો નથી, કારણ કે પ્રાણવિના પ્રેમને જાણનારો કોણ હોય? પ્રેમને જાણનારા તો પ્રાણજ છે; તેથી બે વસ્તુ જેથી અભિન્ન હોય તેનોજ અનુભવ થાય છે, પણ ભિન્ન વસ્તુનો અનુભવ ન થાય. જો ભિન્ન વસ્તુનો અનુભવ માનીયેં તો અતિ પ્રસંગ થાય છે, અને પ્રેમનો અનુભવ તો મુજને થાયજ છે. એમ પરસ્પરે વિરોધી ભિન્નાભિન્ન સ્વરૂપ છે. ને એ પ્રેમ પદાર્થને વિષે એકત્ર સમાવેશપણે અવિરોધ ભાવે કેમ રહ્યો છે? અતએવ એટલાજ કારણ માટે જાણું છું, જે મ્હારા પ્રેમની ગતિ એ શ્રીપાલની સાથે કોઈ (અસરાલ કે૦) કોઈયેં કલી જાય નહી, એવી અકલ છે, અલૌકિક છે. ઇતિ ભાવાર્થઃ ॥ ૧૯ ॥

ઈમ સ્નેહલસા નિજ અંગજા, શ્રીપાલ કરેં દિયે ભૂપરે ॥ વિ૦ ॥ પરણી સા આઠે તસ મલી, દયિતા અતિ અદ્ભુત રૂપરે ॥ વિ૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ- એમ એ પ્રકારે સ્નેહલ તે સ્નેહરસે સહિત એટલે સ્નેહે કરી ઉલ્લાસ પામતી પ્રેમસુધા સિંધુ નિમગ્ન એટલે પ્રેમરૂપ અમૃત તરૂપ સમુદ્રમાં નિમગ્ન થયેલી એવી (સા કે૦) તે પોતાની પુત્રી જે તિલકસુંદરી તેને મહસેન રાજાયે શ્રીપાલને હાથે દીધી. (સા કે૦) તે કન્યા શ્રીપાલે પરણી, એટલે પાણિગ્રહણ કર્યું, તેવારે (તસ કે૦) તેના મલવાથી (અતિ અદ્ભુત રૂપ કે૦) અત્યંત અદ્ભુત રૂપને ધરનારી એવી આઠ સ્ત્રીયો થઈ. તેનાં નામ કહે છે. ૧ મદનસેના, ૨ મદન-

મંજૂષા, ૩ મદનમંજરી, ૪ ગુણસુંદરી, ૫ ત્રૈલોક્યસુંદરી, ૬ શ્રૃંગારસુંદરી, ૭ જયસુંદરી, ૮ તિલકસુંદરી - એ આઠનાં નામ જાણવાં, તથા શ્રૃંગારસુંદરીની પંડિતા પ્રમુખ પાંચ સખીયોનું પાણિગ્રહણ કર્યું - તે પણ પાંચ સ્ત્રીયો જ છે, પરંતુ ઈહાં તે શ્રૃંગારસુંદરીની અંતર્ગત આવી, તે માટે એક જ શ્રૃંગારસુંદરી ગણીને આઠ સ્ત્રીયો શ્રીપાલની સાથે છે, તથા પ્રથમની પરણેલી મયણાસુંદરી તે ઉજ્જયણીમાં છે માટે તે સહિત સર્વ નવ સ્ત્રીયો જાણવી ॥ ૨૭ ॥

[illegible]

[illegible] ॥ ૨૮ ॥

અર્થઃ- [illegible] મલવા ચાહે છે. આંહીં કોઈ પૂછે કે, આઠ દૃષ્ટિ સહિત જે હોય તે [illegible]

संभवे छे, अने ऊपरली जे दृष्टिवालो तो विरतिवंतज होय, तेमाटे ईहां एवो ऊत्तर करवो के, जे एक दृष्टि पाम्यो ते अवश्य आठे दृष्टिने निश्चेथी पामे, ते भणी एकतर दृष्टि आगामिक नयतो भूतवत् ऊपचार करीने एक दृष्टिवंतने आठ दृष्टि सहित कही बोलाव्यो, एटले चतुर्थादि दृष्टिवंत ते विरतिने ईच्छे छे ते अभिप्राय छे. परंतु सातमी आठमी दृष्टिवालो विरतिनो ईच्छक नथी. अथवा कदापि विरति ते आ ठेकाणे सर्व संवर विरतिपणुं लहीयें. ते चौदमें गुणठाणे होय छे, अने आठ दृष्टि तो तेथी पहेलीज पामे छे, तेमाटे आठ दृष्टिवंत मुनीश्वर ते सर्व संवररूप विरतिने ईच्छे छे, एम कहेवुं. ईति सर्व सुस्थम् ॥ २१॥

आठ बुद्धि सहित पण सिद्धिने, आठ सिद्धि सहित पण मुक्तिरे ॥ वि० ॥ प्रिया आठ सहित पण प्रथमने, नित ध्यावे ते ईण युक्तिरे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २२ ॥

अर्थः- तथा शुश्रूषा, श्रवण, ग्रहण, धारणा, ऊह, अपोह, अर्थविज्ञान अने तत्त्वज्ञान, ए आठ बुद्धि तेणे करी सहित एवो योगीश्वर ते जेम नवमी सिद्धिने ईच्छे छे. तथा अणिमा, महिमा, गरिमा, लघिमा, वशिता, ईशिता, प्राकाम्य, कामावसायित्व ए आठ सिद्धिओ छे, तेणे करी सहित जे योगीश्वर होय छे, ते जेम नवमी मुक्ति जे परमपद मोक्षपद तेने ईच्छे छे, (ईण युक्ति के०) ए युक्तिये करीने श्रीपालकुमर पण परिणीत आठ प्रिया एटले आठ स्त्रियोये करी सहित थको पण प्रथम परिणीत मयणासुंदरीने मलवा माटे नित्य प्रत्यें (ध्यावे के०) ध्याये छे, ईच्छे छे ॥ २२ ॥

ऊतकंठित चित तेहशुं, वली जननीने नमवा हेजरे ॥ वि० [illegible] ऊ-झा तेजरे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २३ ॥

अर्थः- [illegible]

[illegible] અને વલી પોતની [illegible] છે, તે મ [illegible] [illegible] ત્યાર [illegible] રાવવા હવે ॥ ૨૩ ॥

[illegible]

[illegible]

હનુ યેક્રવર્ત્તિ સમ સૂલરે ॥ બિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ- હવે [illegible] સુભ [illegible] વસ્તુએ [illegible] કરી [illegible] પગલે [illegible] તે [illegible] પૂર્વ [illegible] વસ્તુનં [illegible] લેતો [illegible] ॥ ૨૪ ॥

તસ સૈન્યભરેં ભારિત મહી, અહિપતિ ઇણ માણિ

[illegible]

[illegible]

અર્થઃ- હવે કવિ સંભાવના કરે છે કે, જેમ અણીયાલી વસ્તુ-નો [illegible] રહેલો [illegible] [illegible] પગ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] માણિ [illegible]

शें के०) तेथी जाणीयें जे (गिरि के०) पर्वत ते नवि गिरिया एटले पड्या नही ! परंतु जो ए पृथ्वी शेषनागना फणानी मणिओमां परोवाणी न होत, तो सैन्यना भारे करी एक दिशायें पृथ्वी नमी जात. ते वारे समभूमियें रहेला पर्वतादिक पण ढली पडत, माटे एकविये संभावना कीधी के, सैन्यने भारे पृथ्वी एक दिशायें नमी नही, तेथी शेषनागनी फणाना माणिये प्रोवाणी देजाय छे. ए महोटुं आश्चर्य सांभलीने ते समये सूर्य अने चंद्र ते रात्रि दिवस श्रीपालना सैन्यने जूवे छे, ते जाणिये सूर्य चंद्र नथी! परंतु विधि जे ब्रह्मा तेना शशि सूर एटले चंद्र सूर्य तद्रूप नयण जे नेत्र तेने विकाशीने (जोत के०) जूवे छे, अने मनमां चिंतवे छे के, भलुं थयुं. जे पृथ्वी शेषनागनी फणाना मणिओयें प्रोवाई गई. नही तो आ श्रीपालना महोटा सैन्यना भारे जो ए पृथ्वी नमी गई हत तो तेथी महारी करेली पृथ्वीनी विषमता थई जात. एम चकित थयो थको श्रीपालना सैन्यने अद्यापि सुधी चंद्र सूर्यरूप चक्षुये करी ब्रह्मा जोयां करे छे ॥ २५ ॥

मरहट्ठ सोरठ्ठ मेवाडना, वली लाट भोटना भूप रे ॥ वि० ॥ ते आव्यो सघला साधतो, मालव देशें रविरूप रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २६ ॥

अर्थः- ते श्रीपालकुमर, मरहट्ठदेश, सोरठ्ठदेश, मेवाडदेश, वली लाटदेश, अने भोटदेशना राजाओ ते सघलाओने साधतो थको मालवदेशने विषे रविरूप एटले सूर्यसमान तेजें करी देदीप्यमान एवो आव्यो, जेम सूर्य निषध पर्वतथी उदय थयो थको हरिवास, हिमवंत, भरतादिक क्षेत्र, अने गिरियोने उद्योत करतो संध्याये पाछो फरी निषधपर्वते पहोंचे, तेम श्रीपालकुमर पण मालवदेशथी निकल्यो हतो ते राजऋद्धि, रमणी, धन, चतुरंगिणी सेनाना परिवार युक्त सर्व देशोने साधतो थको पाछो मालवदेशें आव्यो. इति रहस्यम् ॥ २६ ॥

अर्थः- ते समये मालवदेशनो राजा चर एटले दूतनाँ

तेम ઉજ્જયણીને ચારે જાનુયેં શ્રીપાલના સૈન્યેં વીંટેલી જાણવી. ૨૯

ડેરા દીધા સવિ સૈન્યના, પહેલો હુઓ રજની જામ રે ॥ વિ૦ ॥ જનની ઘર પહોતો પ્રેમશું, નૃપ હાર પ્રભાવેં તામ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૩૦ ॥

અર્થઃ— તિહાં શ્રીપાલરાજાયે ડેરા તંબૂ દીધા, તેમાં સર્વ સૈન્ય ઊતર્યું. પછી જેવારે (રજનીકે૦) રાત્રિનો પેહેલો (જામકે૦) પહોર થયો, એટલે પ્રથમ પ્રહર રાત્રિ ગઈ, તેવારે (નૃપકે૦) શ્રીપાલ રાજા હારને પ્રભાવેં કરીને પ્રેમ સહિત જનની જે માતા તેને ઘેર પહોતો. ૩૦

ઢાલ પૂરી થઈ આઠમી, પૂરણ હુઓ ત્રીજો ખંડ રે ॥ વિ૦ ॥ હોજો નવપદ વિધિ આરાધતાં, જિન વિનયેં સુજસ અખંડ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૩૦ ॥

अर्थः- ए आठमी ढाल संपूर्ण थई, अने त्रीजो खंड पण संपू-

॥ चोपाई ॥

ॐ।

इत्यत्र महिमाधिकारे श्रीश्री

धे विमलेश्वरदेवेनार्पितहारप्राप्ति मनोभीष्टदा-

यक षट्कन्यापाणिग्रहण सर्वसैन्यसहितोज्ज-

यिनीनगरी प्र

स्तम् ॥ ३ ॥

इति श्रीश्रीपालचरित्रे तृतीयखंडस्य बालावबोधः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

[illegible] १

अर्थः- श्रीपालना रासनो त्रीजो खंड ते अखंड रसें करीने छूटी [illegible]

[illegible] २

अर्थः- [illegible]

[illegible] ३

अर्थः- [illegible]

४

अर्थः- जेम आंधला आगल दर्पण ने आरीसो, ते धरयो थको

अर्थः- ते माटे हे श्रोताजनो ! तमें सज्ज थई ज्ञान देई सा-

अर्थः-

॥ ढाल पेहेली ॥

गे श्रीपाल सोहामणोजी ॥

अर्थः- हवे सोहामणो श्रीपालकुमर, एक पहोर रात्रि गये थके मा

ते आगल कहे छे ॥१॥

ण ठाम, सुतने सु

ख होजे जीजे घोलियोजी ॥२॥

अर्थः-

सुतने एटले पुत्रने सुख होजे, एटले कुशल था

थया तास, वालिंभ तुज ने गयो

ई शुद्धि,

જી   કિમ નવિ ભરેજી ॥ ૩ ॥

અર્થઃ-

રેદ, મ ઘશે રે ભય મનમાં

પરચ્યંકનોજી ॥ નવપદ ધ્યાનેં રે પાપ પલાય, હુ-

ત   હ   ૪

અર્થઃ-   જી.

નહી. અ-

દજી   થા   સ્વ   લ

તેની

ધણુ   ૪

અરિ કરિ સાગર હરિને વ્યાલ, જ્વલન જલોદર
બંધન ભય સવે જી ॥ જયરે જપતાં નવપદ જાપ,
લહે રે સંપતિ ઇહ ભવેં પરભવેં જી ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- (અરિ કે०) શત્રુ, (કરિ કે०

આન રે સંધ્યાયેં જગતાતનો જી ॥૬॥

અર્થઃ- વલી પણ મયણા કહે છે કે, હે સ્વામિની ! જીન પ્રમાણ ને કોણ (જોને કે૦) ઢૂંઢે ? અથવા પરચ્યક્રની ચિંતા ઊપની તેને નિવારવા માટે કેટલાએક મુગ્ધ પ્રાણીયો જ્યોતિષ, નિમિત્તાદિકનાં કારણ છે, તેની જોન કરે, એટલે જોવે જોવરાવે, તે કોણ પ્રમાણ ? એટલે એવાં લૌકિક પ્રમાણ જોવાથી શું થાય ? મુજને તો એ વાતનો અનુભવ જગ્યો- જે ચિત્તમાં પરચક્રનું કાંઈક ચિંતન હતું, તે હવે આજ સંધ્યાયેં શ્રી જગતાત એટલે ત્રણ જગત જનને પિતા સમાન એવા શ્રી અરિહંતદેવ તેની ધૂપ, દીપ, પૂજા કરવાના અવસરેં કોઈ ઊપમા ન [illegible]

[illegible]

ધ્યાન, લક્ષણ એ છે અમૃત ક્રિયા તણોજી ॥૭॥

અર્થઃ- એ તો [illegible]

वनी वृद्धि के०) चित्त उल्लसित थाय, परिणामधारानी पुष्टि थाय, चो-
थो भव जे संसार तेनो अत्यंत घणोज भय उपजे, एटले जन्म दुः-
ख जराना दुःखनी बीक लागे, इत्यादिक भय उपजे. पांचमो (विस्म-
य के०) चमत्कार उपजे, एटले तत्समयोचित क्रियामां अति पुष्टत-
र साध्यनी कारणता देखी चित्तमां अप्राप्त पूर्वनी परें चमत्कार पा-
मे. छठ्ठो (पुलक के०) रोमोद्गम होय, एटले पुष्टकारण प्राप्त
थवाथी अत्यंत हर्ष उपजे, अने चिर संसार भ्रमण भयथी रो-
मोद्गम थाय. सातमो (प्रमोद के०) महा हर्ष थाय, आत्मिक सु-
खानुभव होय. जेम आंधलाने नेत्रनो लाभ थयेथी तथा सुभट-
ने शत्रु जीतवाथी जेवो प्रमोद थाय, तेथी पण अधिक प्रमोद समयो-
चित क्रिया करवामां थाय. ए सर्व अमृत क्रियानां (प्रधान के०) मु-
ख्य लक्षणो छे, एटले चिन्हें अमृतक्रिया जाणीयें. ए क्रिया,
इहलोक अने परलोकें अवंध्यफलदायक होय, एटले निश्चें फ-
लदायक होय ॥ उक्तंच ॥ सहजो भावधर्मो हि, शुद्धश्चंदनगंध-
वत् ॥ एतद्गर्भमनुष्ठान, ममृतं संप्रचक्षते ॥ १ ॥ शास्त्रार्थालो-
चनं सम्यक्, प्रणिधानं च कर्मणि ॥ कालाद्यंग विपर्यासो, ऽमृता-
नुष्ठानलक्षणम् ॥ २ ॥ इति ॥ ७ ॥

अमृतनो लेश लह्यो इकवार, बीजुं रे औषध क-
रवुं नवि पडेजी ॥ अमृतक्रिया तिम लहि एकवार,
बीजां रे साधन विण शिव नवि अडेजी ॥ ८ ॥

अर्थः— माटे जेम रोगीयें अमृतनो लेशज मात्र (लह्यो के०)
पाम्यो होय, तो तेने बीजुं औषध करवुं पडे नही, तेम संसाररूप
रोगें ग्रस्त जीवें जो एकवार अमृतक्रिया पामी होय, तो पछी ते
बीजां साधन कर्याविना (शिव के०) मोक्ष जवामां अडे नही, ए-
टले अटके नही ॥ ८ ॥

एहवो रे पूजामां मुज भाव, आव्यो रे भाव्यो -

ધ્યાન સોહામણોજી ॥ હનિશ ન માયે મન આણંદ-
દ, ખિણ ખિણ હોયે પુલક નિકારણોજી ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- મા. ... જી.
ભાવેં કરી સોહામણું એ ...

... મેલેં રોમોદ્ગમ થાય એટલે શરીરની રોમરાજી વિકસ્વર થાય, તે
...
નિઃફલ ન થાય, પણ ફલદાયક થવું જ ...

... અંતર પડે નહીં ॥ ૧૦ ॥

७

सुप्रमाण थशे, तें (त्रिविध प्रत्यय के०) मन, वचन अने काया अ त्र

२

अर्थः- पछी पोतानी प्रिया

हुं के, ए म्हारा सुतनी वाणी छे.

डुं थाय नहीं ॥५२॥

३

अर्थः- पछी मातायें बारणां उघाड्यां, के श्रीपाल पे

માતા, તેને ... દયિતા ... રી, ને ...

હાથમાં ...

એટલે જૂઓ, કહેવો છે ! ॥૧૫॥

લાગી પાય, સાસુને પ્રથમ પ્રિયા

તો કોઈ આશાતના નવિ કરે જી ॥૧૭॥

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલકુમર મયણાસુંદરીને પૂછે છે, કે તાદૃશ પિતાને કેવી રીતેં આહીં તેડવું? તેવારેં (સાકે૦) તે મયણાસુંદરી કહે છે, કે કંઠ ઉપર કુહાડો મૂકીને આવી મલે, તો ફરી શ્રીજિનધર્મની દુઃખોત્પાદક રૂપ આશાતના અવજ્ઞા કોઈ ન કરે. ઈહાં કેટલાએક એવો અર્થ કરે છે, કે કોઈ જિનશાસનની આશાતના ન કરે, એટલા માટે કંઠેં કુહાડો ધરી તેડવાનું કહ્યું છે. તે યત્કિંચિત્ જાણવું. જે ભણી પ્રજાપાલ રાજાયેં તો પ્રથમજ મયણાયુક્ત શ્રીપાલને દેખીને પોતાનું માન મૂક્યું છે, અને ધર્મરૂચિ થયો છે, જૈનધર્મની પ્રશંસા પણ કીધી છે, ઉન્નતિ કીધી છે, તે ઉપર ફરી સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવને એટલો ખેદ ન હોય. કેમ કે? એ રાજા કાંઈ તે કાલેં જૈનનો પ્રત્યનીક નથી, પરંતુ ઉલટો સાહાયકારી છે. માટે લોકોને જણાવવાને અભિપ્રાયેં તેનું અપમાન કરવા માટે કાંઈ રાજાને કંઠે કુહાડો મૂકાવી તેડ્યો નથી, પરંતુ લોકોને જણવા સ્વરૂપ વિશેષથી કર્મની પ્રતિતિ કરાવવાને અર્થે તથા વિશેષથી ધર્મના મહા અભ્યુદય ફલ વિશેષની પ્રતિતિ કરાવવાને માટે એવી અવસ્થાયેં તેડ્યો છે ॥૧૭॥

કહે વરાવ્યું દૂત મુખેં તિણ વાર, શ્રીપાલેં તે રાજાને
વયણડું જી ॥ કોપ્યો રે માલવ રાજા તામ, મંત્રી રે ક-
હે નવિ કીજેં એવડું જી ॥૧૮॥

અર્થઃ- શ્રીપાલેં તેજ વખતેં દૂતને મુખેં પ્રજાપાલ રાજાને તેહિજ રીતેં કહેવરાવ્યું, (તામ કે૦) તેવારેં માલવ દેશનો રાજા કોપ્યો. તેને પ્રધાને કહ્યું કે, હે મહારાજ! એવડો કોપ મ કરો, ક્રોધમાં ફાયદો નથી ॥૧૮॥

ચોથે રે ખંડેં પહેલી ઢાલ, ખંડ સાકરથી મીઠી એ
ભણી જી ॥ ગાયે જે નવપદ સુજસ વિલાસ, કી-

રતિ વાધે જગમાં તેહ તણી જી ॥૧૯॥

અર્થઃ- એ ચોથા ખંડને વિષે પહેલી ઢાલ તે સાકરના (ખંડ કે૦) કટકાથી પણ મીઠી (ભણી કે૦) કહી. જે પ્રાણી નવપદના રૂડા યશનો વિલાસ ગાય તો તેની જગતમાં કીર્ત્તિ વધે, તથા કવિ યશોવિજયજીયેં પોતાનું નામ પણ સૂચવ્યું ॥૧૯॥

॥ દોહા ॥

મંત્રી કહે નવિ કોપિયેં, પ્રબલ પ્રતાપી જેહ ॥ નાખી-
ને શું કીજિયેં, સૂરજ સામી ખેહ ॥૧॥

અર્થઃ- હવે માલવ દેશના રાજાને તેનો પ્રધાન કહે છે, કે જે પ્રબલ પ્રતાપી પુરૂષ હોય, તેની ઉપર કોપીયેં નહીં. તિહાં દૃષ્ટાંત કહે છે કે જેમ પંથી જનને માર્ગે ચાલતાં સૂર્યનો આકરો તાપ લાગે, તેવારેં (ખેહ કે૦) ધૂલની પસલી ભરીને સૂર્યની સાહામી નાખે, તો તે ધૂલ પાછી આવી તેના પોતાના મુખ ઉપર પડે, માટે સૂર્ય સામી ધૂલ નાખીને શું કરીયેં? તેમ પ્રબલ પ્રતાપી ઉપર ક્રોધ કરવો તે પણ પોતાનેજ દુઃખદાયી થાય ॥૧॥

ઉદ્ધત ઉપરેં આયડ્યું, પસરંતું પણ ધામ ॥ ઉલ્હા-
એ જિમ દીપનું, લાગે પવન ઉદ્દામ ॥૨॥

અર્થઃ- વલી પ્રધાન કહે છે, કે હે રાજન્! અંધારૂં તે દેશ ભાષાયેં ઉદ્ધત શબ્દેં અંધકાર કહે છે, તે અંધકારની ઉપરેં આયડ્યું, એટલે આવી પડ્યું, (પસરંતું કે૦) તે માંહે વિસ્તાર પામતું, પરંતુ એમ નહીં જે આથડીને પાછું આવી પડ્યું, અર્થાત્ આકરા અંધકારને ટાલે એવું દીપનું (ધામ કે૦) તેજ છે, એવું તેજ પણ (ઉદ્દામ કે૦) આકરો પવન લાગે, તેવારેં ઓલાઈ જાય. ઈહાં પ્રધાને પોતાની નિપુણાઈથિં રાજાને અરજ કીધી, તેમાં એવું સૂચવ્યું, જે તમેં તો દીવા સરખા છો, તમારૂં તેજ અસ્ખલિત છે, તે બીજા અંધારા સરખા

अर्थः- तेवोल

अर्थः- तेवारें मयणा पोताना पिताने कहे छे, के हे पिताजी! भ-
णो हतं ,

अर्थः- तेवारें मालवदेशनो राजा।

[illegible]

અર્થઃ- [illegible]

[illegible]

અર્થઃ- તે અચરિજ જેવી વાત સાંભલીને તિહાં વિવેક ઉદાર એ- [illegible] સર્વ [illegible] રિવાર એકઠું [illegible] ૧૦

[illegible]

નાટિક શરણ આદિસે, શ્રીશ્રીપાલ સનૂર ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- એમ સ્વજનવર્ગ સર્વ એકઠો મલે થકે આનંદનો પૂર વર્ત્તે [illegible] સનૂર [illegible]

॥ ઢાલ બીજી ॥

હોજી લુંબે ઝુંબે વરસેલો મેહ, આજ દિહાડો

અર્થઃ- (તામકે૦) તેવારેં નાટકનાં ઘણાં પેડાં છે, તેમાંથી પહેલું પેડું એટલે ટોલું નાચવાને માટે સ્વેચ્છાયેં ઊત્સું થયું. પણ તે માંહે એક મૂલ નટી એટલે મુખ્ય નાટકણી છે, તેને ટોલેં મલીને (બહુ પરેં ભણીકે૦) ઘણી રીતેં કહ્યું. તો પણ તે નાચવા ઊઠે નહીં. ૧

હોજી ઊઠાડી બહુ કષ્ટ, પણ ઊત્સાહ ન સા ધરે હો લાલ ॥ હોજી હાહા કરી સવિષાદ, દૂહો એક મુખેં ઊચ્ચરે હો લાલ ॥૨॥

અર્થઃ- તથાપિ તેને બહુ કષ્ટેં કરી ઊઠાડી, તો પણ (સા કે૦) તે નટી નાચવાને માટેં ઊત્સાહ ધરતી નથી, અને મુખ થકી વિષાદ સહિત બે વાર હા હા એવો શબ્દ કરતી એક દોહો પોતાના મુખથી ઊચ્ચારતી હવી ॥ ૨ ॥

॥ દોહા ॥

કિહાં માલવ કિહાં શંખપૂર, કિહાં બબ્બર કિહાં નટ્ટ॥ સુરસુંદરી નચાવિયેં, દૈવેં દલ વિમરટ્ટ ॥૩॥

અર્થઃ- તેનો અર્થ કહે છે કે, કિહાં માલવ દેશેં જન્મ અને કિહાં શંખપુરે પરણાવી, તથા કિહાં બબ્બર દેશેં વેચી અને કિહાં એ નાટક કરવા શીખી, દૈવેં મરટ્ટ તે મરડ એટલે આમલો, વાંકઈ, માનપણું દલી નાખીને સુરસુંદરીને નચાવતી કરી ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ પૂર્વની ॥

હોજી વચન સુણી તવ તેહ, જનની જનકાદિક

અર્થઃ- તે નાટકણીનાં એવાં વચન સાંભલીને જનની તે માતા અને જનકાદિક તે પિતા પ્રમુખ સર્વ સજ્જન વિસ્મિત ચિત્તેં કરી ચિંતવતાં હવાં કે, એ આપણી પુત્રી સુરસુંદરી નાટકણી થઈ. એ કેમ સંભવે ॥ ૪ ॥

હોજી જનની કંઠ વિલગ્ગ, પૂછી જનકેં રોવતી હો લાલ ॥ હોજી સઘલો કહે વૃત્તાંત, જે ઋદ્ધિ તુમેં દીધી હતી હો લાલ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- માતા પિતા પોતાના મનમાં વિમાસે છે કે, કેમ એ સુરસુંદરી છે, કિંવા નથી! એટલામાં તો સુરસુંદરી તિહાંથી ઊઠીને પોતાની જનનીને ગલે આવી વલગી. તેને રોવતીથકી દેખીને જનકેં એટલે પિતાયેં પૂછ્યું, તેવારે તેની આગલ સઘલો વૃત્તાંત કહે છે કે, હે પિતાજી! જે તમેં મુજને ઋદ્ધિ દીધી હતી ॥ ૫ ॥

હોજી હું તે ઋદ્ધિ સમેત, શંખપુરીને પરિસરેં હો લાલ ॥ હોજી પહોતી મુહૂરત હેત, નાથ સહિત રહી બાહિરેં હો લાલ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- તે ઋદ્ધિ સહિત હું શંખપુરી નગરીને પરિસરેં કે૦ સમીપેં પહોતી, પણ તે દિવસેં નગરમાં પેસવાનું મુહૂર્ત ન હતું. તે હેતુ માટે હું મારા નાથ કે૦ ભર્તાર સહિત ગામ બાહિર વાડીમાં રહી ॥ ૬ ॥

હોજી સુભટ ગયા કેઈ ગેહ, છો છે સાથે નિશાર-
હી હો લાલ ॥ હોજી અમાતા તુન નઠ્ઠ, ઘાડિ પડી
તિહાં હું ગ્રહી હો લાલ ॥૭॥

અર્થઃ-

જી

અર્થઃ- તે ઘાડના સુભટોએં ત્યાંથી મને લઈને નેપાલદેશમાં લઈ

જી

અર્થઃ-

લઈને વેશ્યાને હાટે

નાપતિને સહી હો લાલ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ- પછી નાટક છે પ્રિય જેને એવો તિહાંનો જે મહાકાલ રાજા, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

હોજી નાટિક કરતાં તાસ, આગેં દિન કેતા ગયા હો લાલ ॥ હોજી દેખી આપ કુટુંબ, ઉલસ્યું કુળ તુમ હુઈ દયા હો લાલ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- તે શ્રીપાલની આગલ નાટક કરતાં કરતાં આગલ કેટલા એક દિવસ વહી ગયા, પરંતુ આજ તો આપણું કુટુંબ સહુ દેખીને મહારા ઉપર તમારી દયા થઈ તેથી કુળ ઉલ્લસી આવ્યું ॥ ૧૧ ॥

હોજી મયણા કુળ તવ દેખિ, નિજ ગુરૂ અત્તણ મદ કિયો હો લાલ ॥ હોજી તે મયણાપતિ દાસ, ભાવેં અબ મુજ સલકિયો હો લાલ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- તમેં મને પરણાવી તેવારેં મયણાનું કુળ દેખીને (નિજ ગુરૂ અત્તણ કે૦) મેં મહારી મહોટાઈપણાનો મદ કર્યો, અહંકાર કર્યો હતો. તેના પસાયથી (અબ કે૦) હમણા તેજ મયણાનો પતિ જે શ્રીપાલ, તેના (દાસભાવેં કે૦) સેવકભાવેં દાસીભૂત થઈને મેં દાસીભૂત થઈને મેં દાસીપણું કર્યું, માટે મેં જે મદ કરેલો હતો, (તે કે૦) તે મદ સલક્યો ॥ ૧૨ ॥

હોજી એકજ વિનયપસાઉ, મયણા સયણામાં લહે હો લાલ ॥ હોજી તેહનું શીલ સલીલ, મહિમાયેં

मृगमद मह महे हो लाल ॥१३॥

अर्थः– हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे छे. एकज विजयपताक एटले अद्वितीय विजय पताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणमां एटले सगां कुटुंबमां लहे, एटले पामी छे. वली जेनुं शील रूप जे (सलील के०) पाणी ते महिमायें करीने मृगमद ने कस्तूरी तेनी पेरें महमहाट करी रह्युं छे. एटले जगतमां जेनी शीलनी सुगंध विस्तार पामी रही छे ॥१३॥

हो जी मयणाने जिनधर्म, फलियो अलियो सुरतरु हो लाल ॥ हो जी मुज मनें मिथ्या धर्म, फलिओ विषफल विषतरु हो लाल ॥१४॥

अर्थः– मयणायें श्री जिनधर्म सेव्यो, ते तेने जलवंत जेवो जे (सुरतरु के०) कल्पवृक्ष ते समान प्रत्यक्ष दृश्यमान शुभरूप फूलें फलें करी फल्यो, अने में मिथ्यात्व धर्म सेव्यो, ते मुजने जेम विषतरु एटले विषवृक्षमां विषफल उपजे, ते समान दुःखरूप फलें फूलें करीने फल्यो. एटले जेवां बीज वाव्यां, तेवां फल पाम्यां ॥१४॥

हो जी एकज जलधि उप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाल ॥ हो जी अम बिहुं जेहेनी मांहि, तेह छे मत कोई पांतरो हो लाल ॥१५॥

अर्थः– इहां कोई अजाण पूछे के, एकज कुलमां तमें जे बेहेनो उपनी छो, ते मांहे एटलो फेर केम पड्यो? तेने दृष्टांतपूर्वक उत्तर कहे छे, के जेम एकज (जलधि के०) समुद्र उत्पत्तिनुं स्थानक छे, तेमां अमृत अने विष बेहु उपजे छे. पण तेमां आंतरुं छे. केम के? अमृत छे ते रोगापहारकपणे जीवाडनार छे, अने विष जे छे, ते तो सर्वथा मारनारज छे. तेम इहां पण अमो बेहु बेहेनो मांहे तेटलो

જાણશો નહી ॥ ૧૫ ॥

હોજી મયણા નિજકુલ લાજ, ઊદ્યોતક મણિ દીપીકો હો લાલ ॥ હોજી હું છું કુલમલ હેતુ, સઘન નિશાની દીપિકા હો લાલ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- વલી મયણા પોતાના કુલની લાજને ઉદ્યોતક એટલે પ્રકાશ કરવામાં મણિદીપિકા એટલે મણિરત્નની દીવી સમાન છે, અને હું તો કુલને મલીન કરવાની હેતુ એટલે કારણ છું. તે કેહવી હેતુ છું? તોકે, (સઘન નિશાકે૦) વર્ષાદ સહિત અંધારી રાત્રિ હોય તેની પણ દીપિકા એટલે દીપનારી છું. અર્થાત્ કુલને મલીન કરવામાં સઘન રાત્રિને જીતું એહવી હું છું ॥ ૧૬ ॥

હોજી મયણા દીઠે હોય, સમકિત શુદ્ધિ સોહામણી હો લાલ ॥ હોજી મુજ દીઠે મિથ્યાત, ધીઠાઈ હોએ અતિ ઘણી હો લાલ ॥ ૧૭ ॥

અર્થઃ- વલી મયણાને દીઠે થકે સોહામણી સમકેતની શુદ્ધિ થાય, અને મુજને દેખવાથી મિથ્યાત્વ લક્ષણ અત્યંત ધીઠાઈ એટલે વક્રતા પેદા થાય ॥ ૧૭ ॥

હોજી એહવા બોલી બોલ, સુરસુંદરીયેં ઊપાઠીયો હો લાલ ॥ હોજી તે આનંદ ન તેહ, નાટિક શતકેં પણ કીયો હો લાલ ॥ ૧૮ ॥

અર્થઃ- ઈહાં શ્રીપાલેં, લોકોને આનંદ ઊપજાવવા માટે સુરસુંદરીને નાટક કરવાની આજ્ઞા કરી હતી. તે એક નાટક તો શું? પણ (નાટક શતકેં કે૦) શેંકડા ગમે નાટક કરવાથી પણ તે આનંદ (નકે૦) ન-

અર્થઃ-

ઋદ્ધિ આપીને બોલાવ્યો,
કર્યો

હોજી તે દંપતી શ્રીપાલ,

૨૦

અર્થઃ-

૨૦

૧૭

૨

અર્થઃ- હવે મયણાનાં વચનથી ધ્યાને (લહી કે૦) પામીને શ્રી
જૈનધર્મ આરાધીને સર્વ નીરોગી થયા હુતા, એવા જે સાતશેં કુષ્ઠી

पुरुषो ते श्रीपालनो यश सांभलीने तिहां आव्या ॥ २१ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाल, प्रणमे बहुले प्रेमशुं हो लाल ॥ होजी राणिम दीए नृप तास, वदन कमल नित उल्लस्युं हो लाल ॥ २२ ॥

अर्थः— ते पण श्रीपालराजाने घणा प्रेमें करी प्रणाम्या. ते सातशेंने श्रीपाल, राणिम ते राणानी एटले उमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक कस्या. ते श्रीपालनुं वदन ते मुख तद्रूप कमल ते नित्य एटले निरंतर सदाय उल्लस्युं, एटले विकस्वर थयुं रहे छे ॥ २२ ॥

होजी आवी नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाल ॥ होजी पूरव परें नरनाह, तेह अमात्य कीयो कवी हो लाल ॥ २३ ॥

अर्थः— वली मतिसागर नामा प्रधान पण आवीने श्रीपालराजाने पगे लागो, ते पूर्वे पोताना पितानो महोटो प्रधान हतो, तेनी पेरें वली पण श्रीपालें तेने (अमात्य कीयो कवी के०) सर्वमां वडेरो महोटो प्रधान कस्यो ॥ २३ ॥

होजी सुसरा साला भूप, माउल जीजा पण घणा हो लाल ॥ होजी तेहने दीए बहु मान, नृप आदरनी नहीं मणा हो लाल २४

अर्थः— वली सासरा अने साला पक्षना राजा तथा माउल एटले मोसाल पक्षना राजा तेमज बीजा पण घणा राजाओ अने

સુભટ આવ્યા છે, તેમને શ્રીપાલ બહુ માન દેતો હવો. શ્રીપાલરાજા આદર સન્માન આપવામાં કાંઈ ઓછપ રાખતો નથી ॥ ૨૪ ॥

હોજી ભાલમિલિત કરપદ્મ, સવિ સેવે શ્રીપાલને હો લાલ ॥ હોજી ઇક દિન વીનવે મંત્રિ, મતિસાગર ભૂપાલને હો લાલ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ— તે સર્વ પોતાના ભાલસ્થલને વિષે મિલાવ્યા છે (કરપદ્મ કે૦) હાથરૂપ કમલ બેમણે એવા થકા એટલે સર્વ, હાથ જોડી પોતાને મસ્તકે લગાડી નમ્ર થઈ માથું નીચું નમાવીને શ્રીપાલરાજાની સેવા કરે છે. હવે એક સમયને વિષે મતિસાગર પ્રધાન આવીને શ્રીપાલને વીનવે છે ॥ ૨૫ ॥

હોજી ચોથે ખંડે ઢાલ, બીજી હુઈ સોહામણી હો લાલ ॥ હોજી ગુણ ગાતાં સિદ્ધચક્ર, જસ કીરતિ વાધે ઘણી હો લાલ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ— એ ચોથા ખંડને વિષે શોભનીય બીજી ઢાલ સંપૂર્ણ થઈ. શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકાં એટલે સ્તવતાં થકાં ઘણો યશ અને કીર્ત્તિ વધે ॥ ૨૬ ॥

॥ દોહા ॥

મતિસાગર કહે પિતૃપદેં, ઠવીઓ બાલપણ જેણ ॥ ઊઠાવીયો તો તુજ અરિ, તે સહિ દિત્ત મએણ ॥૧॥

અર્થઃ— હવે મતિસાગર પ્રધાન શ્રીપાલને કહે છે કે, બાલપણે તુજને તહારા પિતૃપદે એટલે પિતાને પાટે થાપ્યો હતો, તિહાંથી (જેણ કે૦) જે તહારા (અરિ કે૦) શત્રુયે તુજને ઊઠાડ્યો, તે તહારો શત્રુ (સહિ કે૦) નિશ્ચે (દિત્ત મએણ કે૦) દીપ્ત મદેન એટલે દીપતા મદે કરી યુક્ત છે ॥ ૧ ॥

અરિ કરગત જે નવિ લિયે, શક્તિ છતે પિતૃરજ્જ ॥
લોક હસે જસ ફોક તસ, જેમ શારદ ઘન ગજ્જ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- માટે અરિ જે શત્રુ તેના કરગત એટલે હાથમાં ગયું એવું જે (પિતૃરજ્જ કે૦) પિતાનું રાજ્ય તેને પોતાની છતી શક્તિયેં જે ન લીયે, તો તેની લોકમાંહે હાંસી થાય. અને તેનું જસ પણ ફોક એટલે વ્યર્થ જાણવું. કેની પરેં? તો કે જેમ શરદકાલનો ઘન જે વર્ષાદ તે ફોકટ ગર્જના કરયા કરે. પણ પાણીનું ટીપું વરસે નહીં. તેની પરેં નિરર્થક જાણવું. ॥ ૨ ॥

એ બલ એ ઋદ્ધિ એ સકલ, સૈન્યતણો વિસ્તાર ॥
શું ફલશે જો લેશો નહી, તે નિજરાજ ઉદાર ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- માટે જો તે પોતાનું ઉદાર રાજ્ય નહી લેશો. તો તમારું એ બલ. પરાક્રમ તથા ઋદ્ધિ જે દોલત અને વલી આ સૈન્યનો વિસ્તાર તે સર્વે શું ફલશે? એટલે એ સર્વ પામ્યાનું શું ફલ? અર્થાત્ કાંઈજ નહી ॥ ૩ ॥

નૃપ કહે સાચું તેં કહ્યું, પણ છે ચાર ઉપાય ॥ સામેં
હોય તો દંડ શ્યો, સાકરેં પણ પિત જાય ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- એવાં પ્રધાનનાં વચન સાંભલીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે મંત્રીશ્વર! તેં કહ્યું, તે સત્ય છે. પણ રાજ્ય લેવાના સામ, દામ, ભેદ અને દંડ, એ ચાર ઉપાયો છે, તેમાં જો સામ એટલે મિષ્ટ વચનથીજ અર્થ થાય, તો દંડનું શું કામ છે? જેમ સાકર ખાધાથી પિત્તરોગ જતો હોય, તો વલી કડવું ઔષધ શા માટે કરીયેં! ॥ઉક્તંચ॥ સામઃપ્રેમપરં વાક્યં, દાનં ચાર્થ વિસર્જનમ્ ॥ ભેદઃ પરજનાકૃષ્ટિ, ર્નિગ્રહઃ પરપીડનમ્ ॥ ૧ ॥ ઇતિ તત્ત્વમ્ ॥ ૪ ॥

અહો બુદ્ધિ મંત્રી ભણે, દૂત ચતુરમુખ નામ ॥ નૃપ

શીખાવી મોકલ્યો, પહોતો ચંપા ઠામ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- એવું શ્રીપાલનું વચન સાંભલી મંત્રી ને પ્રધાન તે કહે છે, કે અહો સ્વામી! તમારી બુદ્ધિ તો મહોટી છે, સમુદ્ર જેવા ગંભીર છો, તો હવે આ ચતુરમુજ નામા દૂતને મોકલો, તે સામાદિ ચાર ભેદને જાણનારો છે, તથા મુજની વાચાલતામાં ચતુર છે, માટે ચતુરભુજ એનું નામ છે. પછી તેને રાજાયેં શિખાવીને મોકલ્યો, તે પણ ચંપાનગરીને ઠામેં જઈ પોહોતો ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલત્રીજી ॥

॥ રાગ બંગાલો ॥ કિસકે ચેલે કિસકે પૂત, આતમરામ એકિલા અવધૂત ॥ મન માન લે ॥ એ દેશી ॥ અજિતસેન છે તિહાં ભૂપાલ, તે આગલ કહે દૂત રસાલ ॥ સાહિબ સેવિયેં ॥ કલા શીખવા જાણી બાલ, ને તેં મોકલિયો શ્રીપાલ ॥ સા૦ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- તિહાં અજિતસેન નામેં રાજા જેણે છે, તેની આગલ તે દૂત આવીને પોતાની ચતુરાઈથી અનુક્રમેં મીઠાં, ખારાં અને કડવાં એવાં ત્રણ પ્રકારનાં રસાલ વચનો કહે છે તિહાં પ્રથમ મીઠાં વચન કહે છે કે, હે રાજન્! તમેં વૃદ્ધ થયા છો માટે હવે સાહેબ જે પરમેશ્વર તેને સેવો, અથવા અમારા સાહેબની સેવા જિનમત કરો. ને તમારાલાઈ

ભાર ત। ૫ન ।

જાલક અણી કલાઓં શીખવવા માટે જાહેર મોકલી દીધા હતો

અર્થઃ- તે શ્રીપાલ (સાર ।

દાર એટલે ઘણી મ્હોટી એવી ચતુરંગી સેના લઈને તમેં વૃદ્ધ થયા -

પણ હવે વૃદ્ધ જૂના થંભ જેવા થયા છો, માટે નવા

વિ અસમર્થ છે તેહ શું શોધ ॥ સા૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ- હવે આમ્લ એટલે જાડાં થોડાં વચન કહે છે. બીજું વલી (બહુકે૦) ઘણા (ભૂપકે૦) શબ્દો, તે શ્રીપાલના પદપંકજને ભક્તિઅનુરૂપ એટલે અનુકૂલ ભક્તિયેં કરીને સેવે છે, પણ તમેં પોતાનાયક તેની સેવા કરવા આવ્યા નહી, તેથી વિરોધ ઊપન્યો, તો તે વિરોધનો શોધ કરવાને તે શ્રીપાલ શું અસમર્થ છે? (નવિકે૦) ના, અસમર્થ નથી ॥ ૪ ॥

કિહાં સરસવ કિહાં મેરૂ ગિરિંદ, કિહાં તારા કિહાં શારદચંદ ॥ સા૦ ॥ કિહાં ખદ્યોત કિહાં દિનનાથ, કિહાં સાયર કિહાં છિલ્લર પાથ ॥ સા૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- તેનામાં અને તમારામાં તો ઘણોજ અંતર છે, તે હું કહું છું. તે સાંભલો. ક્યાં તો સરસવનો એક દાણો અને ક્યાં મેરૂપર્વત! વલી ક્યાં તારાનું તેજ અને ક્યાં શરદપૂનમના ચંન્દ્રમાનું તેજ! ક્યાં ખદ્યોત એટલે આગીઆ જીવડો ઊડે છે, તેનું તેજ અને ક્યાં દિનનાથ તે સૂર્ય ઊગે છે તેનું તેજ! વલી ક્યાં સાયર એટલે સમુદ્ર લહેર અને ક્યાં છિલ્લરપાથ એટલે એક ખબોચીયાની લહેર ॥ ૫ ॥

કિહાં પંચાયણ કિહાં મૃગબાલ, કિહાં ઠીકર કિહાં સોવન થાલ ॥ સા૦ ॥ કિહાં કોદ્રવ કિહાં કૂર કપૂર, કિહાં કુકશા ને કિહાં ઘૃતપૂર ॥ સા૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- વલી ક્યાં પંચાનન તે સિંહ તેનું બલ અને ક્યાં મૃગલાના બાલકનું બલ! તથા ક્યાં એક ઠિકરાની શોભા અને ક્યાં એક સોનાના થાલની શોભા! તથા ક્યાં કોદ્રાના ધાન્યનું ભોજન અને ક્યાં કપૂર સમાન ઊજ્જ્વલ કૂરનું ભોજન! તથા ક્યાં કૂશકાના ઢોકલાનું ભોજન અને ક્યાં ઘૃતના પૂરેં સહિત ઘેવરનું ભોજન ॥ ૬ ॥

કિહાં શૂન્ય વેડી કિહાં આરામ, કિહાં અન્યાયી કિહાં નૃપરામ ॥ સા૦ ॥ કિહાં વાઘ ને કિહાં વલિ છાગ, કિહાં દયાધરમ કિહાં વલિ યાગ ॥ સા૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ— વલી ક્યાં શૂન્યવગડાની શોભા અને ક્યાં આરામ એટલે વાડી બગીચાની શોભા! વલી ક્યાં તે અન્યાયી રાજાઓ અને ક્યાં શ્રી રામચંદ્રજી જેવા ન્યાયવંત રાજા! તથા ક્યાં વાઘનું બલ અને ક્યાં છાગ એટલે બોકડાનું બલ! વલી ક્યાં દયામય ધર્મ અને ક્યાં બલીયાગ તે પાપારંભ સહિત યજ્ઞધર્મ! ॥ ૭ ॥

કિહાં જૂઠ ને કિહાં વલી સાચ, કિહાં રતન કિહાં ખંડિત કાચ ॥ સા૦ ॥ ચઢતે બોલે છે શ્રીપાલ, પડતે તુમ સરિખા ભૂપાલ ॥ સા૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ— વલી ક્યાં તે જૂઠ બોલનારો અને ક્યાં સત્ય ભાષણ કરનારો! તથા ક્યાં તે રત્નની શોભા અને ક્યાં કાચના કટકાની શોભા! તો હે રાજન્! આ એટલાં બોલ જે મેં તમોને કહ્યાં, તેમાંહે જે ચડતાં બોલ કહ્યાં, તેવો તો શ્રીપાલરાજા જાણવો, અને જે પડતાં બોલ કહ્યાં, તે સમાન તમારા સરખા રાજા જાણવા. ઇહાં ચોથી ગાથાથી આઠમી ગાથા સુધીની પાંચ ગાથામાં બાધાં વચન કહ્યાં છે. ॥ ૮ ॥

જો તું નવિ નિજ જીવિત રૂઠ, તો પ્રણમી કરે તેહ તુઠ ॥ સા૦ ॥ જો ગર્વિત છે હજી રજ્જ, તો રણ કરવા થાઓ સજ્જ ॥ સા૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ— હવે કટુ વચન કહે છે, કે હે રાજન્! જો તું નારા પોતાના જીવિતવ્ય ઉપર રુષ્ટ થયો નહો, તો આવીને શ્રીપાલને પ્રણમીને તેનેજ (તુઠ્ઠ કે૦) સંતુષ્ટ કર. અથવા શ્રીપાલરાજાને પ્રણામ કર

ञ अनूञ ॥ सा० ॥ १० ॥

अर्थः- वली (तसडें०) ते श्रीपालनी सेना रूप सा

नी अेम रह्यो

ई लूत ॥ शज्ञ नही मले ॥ कहे छे तुं तुञ नृपने

प्रेम ॥ श० ॥ च्यंपा नगरीनो

अर्थः- अेम पूर्वे कहेली रीतें वचन जोलीने नेवारें दूत जोलतो

म, तिणें

અર્થઃ-

એટલે કહ્યાં છે, તે તહારાં વચન અને લોચન એ જેહના માંહો માંહે સમ

તુરમુંજ નામ છે ॥૧૨॥

હું અમારો કોણી, શત્રુભાવ વહિ

અર્થઃ- હવે જેટલાં વચન હૂતેં કહ્યાં હતાં, તે સર્વનો ઊત્તર શબ્દ

, પણ તે કોઈ અમા-

થયો ॥૧૩॥

અર્થઃ- વલી હું મહારા જીવિતને તો ડૂહો નથી, પરંતુ મને એમ લાગે

છે કે અપૂહો એટલે ઊલટો યમશબ્દ તેની ઊપર કૂહો છે. કારણ કે જેણે

જસ જલ સાથર સાધુ પ્રાય, જેહનાં જલ તે બી-

જા રાય ॥ રા૦ ॥ તેહમાં હું વડવાનલ જાણ, સવિ તે શોષું ન કંઈ કાણ ॥ રા૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ- વલી (જસ કે૦) જેમનું શ્રીપાલના સૈન્યરૂપ સમુદ્રમાં સાથવા પ્રમાણે જલ છે એવા નિર્જલ રાજા તો જીર્ણ જાણવા, પરંતુ મને તો તું તેની સમુદ્ર સરખી સેનામાં વડવાનલ અગ્નિ સરખો જાણજે, હું સર્વ શ્રીપાલના સૈન્યરૂપ સમુદ્રને શોષી લેઉં, તેમાં બિલકુલ ઓરછપ રાખું નહીં ॥ ૧૫ ॥

કહે જે દૂત તું વેગો જાઈ, આવું છું તુઝ પૂઠેં ધાઈ ॥ રા૦ ॥ જસ પરખીજેં રણમેદાન, જાડની પૃથિવી ને વિદ્યાનું દાન ॥ રા૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- માટે હે દૂત! તૂં વેગો એટલે ઉતાવલો જઈને તહારા રાજાને કહેજે, જે હું પણ તહારી પછવાડેજ ધાયો થકો લડાઈ કરવા માટે આવું છું, જસની પરીક્ષા રણમેદાનમાં કરીયેં, એ વચનમાં વાદ શા કામનો! જેનું જાડું ગાજતું તેની પૃથ્વી જાણવી, અને જેહની વિદ્યા જાગતી હોય, તેનું દાન જાણવું. અથવા પૃથ્વી તો જાડવાલાની છે, પણ નિર્માલ્યની નથી, અને વિદ્યાના દાનસમાન બીજું દાન નથી ॥ ૧૬ ॥

ચોથે ખંડે ત્રીજી ઢાલ, પૂરણ હુઈ એ રાગ બંગાલ ॥ રા૦ ॥ સિદ્ધચક્ર ગુણ ગાવે જેહ, વિનય સુજસ સુખ પાવે તેહ ॥ રા૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થઃ- ચોથા ખંડને વિષે ત્રીજી ઢાલ બંગાલ રાગમાં પૂર્ણ થઈ, જે પ્રાણી શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાય, તે પ્રાણી વિનય, સુયશરૂપ સુખ પામે ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

વચન કહે વયરી તણાં, દૂત જઈ અતિ વેગ ॥ કહું

આંકલેં તે સુણી, હુઓ શ્રીપાલ સતેજ ॥૧॥

અર્થઃ- હવે વૈરીના વચન સાંભળીને તિહાંથી દૂત અત્યંત ઉતાવળો આવી તે વચનો શ્રીપાલને સંભળાવ્યાં. તે કડુ વચન કાને સાંભળીને શ્રીપાલરાજા (સતેજ કે૦) તરવાર સહિત થયો, એટલે લડાઈ કરવાને ઉજમાલ થયો ॥૧॥

ઉચ્ચ ભૂમિ તટિની તટેં, સેના કરિ ચતુરંગ ॥ ચંપા
દિશિ નઈ તિણેં દિયા, પટ આવાસ ઉત્તંગ ॥૨॥

અર્થઃ- પછી તટિની તે નદી તેના તટ ઉપર જિહાં ઉંચી ભૂમિ છે, તિહાં ચતુરંગિણી સેના તૈયાર કરીને શ્રીપાલરાજાયેં ચંપાનગરીની દિશાયેં નઈ (ઉત્તંગ કે૦) ઘણા ઉંચા એવા જે (પટ કે૦) વસ્ત્ર તેના આવાસ એટલે તંબુ દીધા, અર્થાત્ તંબુ ખડા કર્યા ॥૨॥

સામો આવ્યો સજલ તવ, અજિતસેન નરનાહ ॥
માંહો માંહિ દલ બિહું મળ્યાં, સગરવ અધિક ઉત્સાહ ॥૩॥

અર્થઃ- તેની સાહમો અજિતસેનરાજા પણ સજલ, સૈન્ય સહિત આવ્યો, તે બેહુ (દલ કે૦) કટક માંહો માંહે આવી મળ્યાં. હવે તે કહેવાં છે? તો કે (સગરવ કે૦) ગર્વે કરી સહિત અને સંગ્રામ કરવાનો અધિક ઉત્સાહ ધરતાં છે ॥૩॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥

॥ કડખાની દેશી ॥ ચંગ રણરંગ મંગલ હુઆં
અતિ ઘણાં, ભૂરિ રણતૂર અવિદૂર વાજે ॥ કૌતુકી
લોક દેખણ મળ્યા દેવતા, નાદ દુંદુભિ તણે ગયણ
ગાજે ॥ચંગ૦॥૧॥

અર્થઃ-(ચંગ કે૦) મનોહર ઘણો સુંદર એવો જે (રણરંગ કે૦) સં-

ग्राम करवानो उत्कर्ष, ते करवा माटे जंगी जन सिंधूडा रागमां अत्यंत मन-
ने आल्हादकारक एवां घणां मांगलिक करता हवा, एटले जे कार्यनो प्रा-
रंभ करियें, तेनी धुरें मंगल विना ते कार्यनी सिद्धि थाय नही, ते माटे
घणां मंगल थयां. वली (भूरि के०) घणां एवां (रणतूर के०) संग्राम-
नां काहली, शरणाई प्रमुख वाजित्र ते (अविदूर के०) अत्यंत नजीक
अथवा अस्खलित वाजे, परंतु मांहो मांहे सघन भिन्न भिन्न स्वरें वाजे
एम नहीं. एवां घणा वाजित्र वाजते थके तिहां सैन्यने विषे युद्ध जोवानो
अभिलाष छे जेमने एहवा निकटवर्त्ति कौतुकी लक्षबद्ध देवताओ ते यु-
द्धनुं कौतुक जोवामाटे मल्या छे. ते देवताओ पण आकाशें रह्या थका दुं-
दुभिओ वगाडी रह्या छे, तेना (नाद के०) शब्द तेणे करी तमाम गय-
ण ने आकाश तोगर्जारव करी रह्युं छे. अने ते शब्दें करी बेहु सैन्य-
ना सुभटोने परस्पर युद्ध करवानो अभिलाष वधतो हवो ॥ १ ॥

उग्रता करण रणभूमि तिहां शोधियें, रोधियें अ-
वधि करी शस्त्र पूजा ॥ बोधियें सुभट कुलवंश शंसा
करी, योधियें कवण विण तुल्य दूजा ॥ चं० ॥ २ ॥

अर्थः- हवे अमें इहां संग्राम करशुं, एवी (उग्रता करण के०) म-
होगई करवाने अर्थे तिहां रणभूमि एटले संग्राम करवानी भूमिने (शो-
धियें के०) कचरो, कांटा, कांकरा, कहाडी नाखी शोधीने साफ करे, त-
था उंची नीची विषम भूमि टालीने बरोबर सरखी करे. पछी ते ज-
गानी अवधि एटले मर्यादा करी पोतानी हद्द सुधी निशान स्थापीने
तेटली भूमि पोतपोताने माटे रोधे, एटले रोकी राखे. पछी बेहु सैन्य-
ना सुभट, मांहो मांहे पोतपोताना शस्त्र ने खड्गादिक आयुधो तेनी
पुष्प, चंदन, धूप, दीपें करी पूजा करे. वली बेहु सैन्यमां (बोधियें के०)
बंदिजन ने बिरुदावलीना बोलनारा भाट चारण प्रमुख, ते सुभटो-
ना कुलवंश ते पिताना पक्षनुं कुल अने माताना पक्षनो (वंश के०) जाति
एटले आ अमुक सुभट अमुक कुलनो उपनो छे. ए सुभट अमुक
जातिनो छे, एवी रीतें कुलवंशनी (शंसा के०) प्रशंसा करीने कहे छे

કે, [illegible] સુભટો [illegible] શાબાસ છે! [illegible] સ્વા-
મીનું કામ પડ્યું છે, માટે સ્વામિભક્તનું એ લક્ષણ છે કે, જીવિત પર્યંત
પણ પોતાના સ્વામીના કામમાં પાછો પગ ભરવો નહીં. તેમાટે અહો સુ-
ભટો! આજ ઈહાં (વિણતુજ્જ દૂજ કે૦) તમારા વિના બીજો કોણ
(યોધિયેં કે૦) ઝૂઝશે! એવી કીર્ત્તિ બોલીને સુભટોને શૂરપણું ચઢાવે છે.૨

ચરચિયેં ચારૂચંદન રસેં સુભટ તનુ, અરચિયેં ચંપ-
કેં મુકુટ સીસેં ॥ સોહિયેં હત્થ વરવીરવલયેં તથા, ક-
લ્પતરૂ પરિ જન્યા સુભટ દીસે ॥ ચં૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ– વલી (ચારૂ કે૦) મનોહર સુગંધયુક્ત એવો ચંદન રસ એટલે બાવના ચંદનનો રસ, તેણેંકરી (સુભટ કે૦) સુભટો પોતાના તનુ એટલે શરીર તેને (ચરચિયે કે૦) ચર્ચે છે, વિલેપન કરે છે, તે કેસરેંકરી ગરકાવ થયા છે, તે યોદ્ધાઓ યુદ્ધમાંથી જય મેલવ્યા વિના પાછા ફરેજ નહીં. આજ પણ લડાઈમાં જે કેસરિયાં વસ્ત્ર કરી જાય છે, તે લડાઈમાંથી પાછા ફરતા નથી, અવશ્ય યુદ્ધને જીતેજ! અને જો ન જીતે, તો પણ જીવ-

ता नाशी जता नथी. ए जे मार्ग तेमना छे. तथा वली (चंपकेके०) चंपक वृक्षना फूलना छोगांओयें करी सुलटो पोताना माथाने विषे रहेला मुकुटने अर्चे छे, एटले फूलना छोगां मुकुटमां लटकावे छे, ते पण युद्धमांथी पाछा पग जरे नही, एम लोकोक्ति छे. तेमज केटला एक सुलटो पोताना (हत्थकेके०) हाथने विषे (वरकेके०) श्रेष्ठ एवां (वीरवलयकेके०) वीरपणाना कडां पहेरे छे, एटले वीरवलयें करी तेना हाथ शोभे छे, ते पण वीरनुं बिरुद धारण करे छे, माटे ते पण संग्राममांथी पाछा पग करे नही. एवी रीतें चंदनें विलेपित अंगवाला तथा चंपाना फूलोनां छोगां धरनारा अने वीरवलय पहेरनारा इत्यादिक शोभायें करी सुशोभित थका ते सुलट जाणियें साक्षात् कल्पवृक्षज होय नही? तेनी परें जन्या थका दीसे छे ॥७॥

कोई जननी कहे जनक मत लाजवे, कोई कहे माहरूं बिरुद राजे ॥ जनक पति पुत्र तिहुं वीर जस ऊजला, सोहि धन जगतमां आणिय आजे ॥ चं०॥८॥

अर्थः- हवे ते सुलटो घरथकी तैय्यारी करी युद्ध करवा माटे निकल्या. ते वखतें कोई एक सुलट, पोतानी माताजी तेमज कोई एक पोतानी स्त्रीनी शीख मागे, तेवारें तेने (जननीके०) माता एम कहे छे के. हे पुत्र! ताहरा (जनकके०) पिता महा शूरवीर हता, कोई स्थलें संग्राममांथी पाछा हठ्या नथी. एवा वीर बिरुदना धारक हता माटे तेने तुं लजवीश नही, तुं पण जयवंत थईने मुजने मुख देखाडजे, अथवा शत्रुने हणतां मरण पामजे, पण नासी जईश नही. वली कोई एक सुलटनी माता एम कहे छे के, तुं माहारूं बिरुद राजने. केम के हुं वीरपुत्री अने वीरपत्नी जे जे बिरुद धारक तो कहेवाणी छुं, एटले महारो पिता अने महारो भर्त्तार जे जे तो शूरवीर थई गया छे. हवे तुं पण शूरवीर थजे, के जेणें करी हुं त्रीजा वीर प्रसूता नामा बिरुदनी धारण करनारी पण कहेवाउं! एटले जनक, पति अने पुत्र, ए त्रणे जेना वीर यशें करी जगत्त्रयमां ऊजला आजी लगीयें रहे, ते धन्य

એવાં માતાના વચન સાંભલી તે સુભટ વીરપણું આદરી સંગ્રામમાં આવ્યા ॥ ૪ ॥

કોઈરમણી કહે હસિય તું સહિશકિમ, સમર કરવાલ શર કુંત ઘારા ॥ નયણ બાણેં હણ્યો તુજ મેં વશ કિયો, તિહાં ન ધીરજ રહ્યો કર વિચારા ॥ ચં૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- ... જ માગે છે, તેવારેં તે સ્ત્રી ...

... ઘારાયાં રહેવાનું નથી. તો (સમર કે૦) સંગ્રામ તેને વિષે (કરવાલ કે૦) ખડ્ગ, (શર કે૦) બાણ, અને (કુંત કે૦) ...

... ને સુભટ બોલ્યો કે, હે પ્રિયા ! તેં મહા ...

... ધૈર્ય નિશ્ચલતાયેં રહ્યું નહીં. તો તું શત્રુના બાણ ...

... ન્યને લગતે એવા સામર્થ્યવાન્ હતા, તો તે ... આગલ નિર્જલ થઈગયા તો મહારું શું ગયું છે ! ॥ ૫ ॥

... હ તું મત કરે, મરણ જીવન તુઝ ઠ છાંડું ॥ અધરરસ અમૃત રસ ઘોય તુઝ સુભ... અચલ જાડું ॥ ચં૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- તથા કોઈએક સુભટની સ્ત્રી કહે છે કે, તું મનમાં એમ

લાવીશ નહીં, કે હું કદાચિત્ સંગ્રામમાં મરણ પામીશ તો પછી મહારી સ્ત્રી કોને આધારેં જીવશે! એવો તું માહરો મોહ કરીશ નહી. કેમકે? મહારૂં મરવું તથા જીવવું બધું તહારી પછવાડેજ છે, હું તહારી પીઠ છાંડીશ નહી, એટલે તું જો સંગ્રામમાં જીત કરી કુશલેં ઘેર આવીશ, તો મંગલદ્રવ્યેં કરી તુને વધાવીને હું ઘરમાં તેડી જઈશ, અને કદાચિત્ જો સંગ્રામમાંજ મરણ પામીશ, તો હું પણ તહારી પછવાડે અગ્નિપ્રવેશ કરી મરણ પામીશ. એ રીતેં એઉ તો અધરરસ એટલે હોઠનો રસ અને બીજો અમૃતરસ, એ બે રસ તુજને સુલભ છે. તે કેવી રીતેં? કે જો શત્રુનો પરાજય કરીને જીવતો ઘેરે આવીશ, તો હું તુજને આનંદિત થઈ સ્મરાતુર થઈને રતિને અવસરેં આલિંગન દઈશ. તે સમયેં તું મહારા હોઠના ચુંબન રૂપ રસનો સ્વાદ પામીશ, અને જો કદાચિત્ સંગ્રામમાં તારા પ્રાણનો ત્યાગ થશે, તો તું સ્વર્ગને વિષે દેવતા થઈશ, અને હું તારી પછવાડે અગ્નિપ્રવેશ કરી સતી થઈને દેવાંગના થઈશ. અને ત્યાં તુને દેવતાની પદવીમાં અમૃતરસ સુલભ છે, એટલે જો જીવતો રહીશ તો અધરરસ પામીશ અને જો મરણ પામીશ તો અમૃતરસ પામીશ એ બે તુજને સુલભ છે, માટે ને સ્વામી, કામેં જાય છે, તેમાં સાવધાન થઈને સ્વામીનું કાર્ય સુધારજે, પણ કાયર થઈને પાછો પગ ભરીશ નહી. જેથકી હે સ્વામી! ત્રણ જગતમાં જયયશનું હેતુ એવું તારે અચલ બાંહું (હોકે.) થાઓ. કેમકે જે શૂરપણું આદરીને મરણ પામે છે, તેને આ લોકમાં અલવત્તર સુભટપણાનું યશ મલે છે, અને પરલોકમાં દેવપદ પામ્યા થકાં યશકાંતિનું દીપ્તિપણું પ્રા- [illegible]

[illegible] ॥ ૬ ॥

[illegible]

અર્થઃ- (ઈમકે.) જે રીતેં ક્ષત્રિયે જેવારેં સર્વ સુભટો યુદ્ધમાં

पाला सुभट तेनो समूह थईने अत्यंत घणा युद्धनो (संरंभ के०) आरंभ करीने अथवा संरंभ एटले क्रोधयुक्त थईने (दीर्घ दल के०) जेहु कटकवाला सजल जूझे, एटले जल सहित थया थका मांहोमांहे (जूझे के०) युद्ध करवा मंड्या. तिहां घणा दिवसनी सुभटोना मनमां जे युद्ध करवानी वांछा हती ते अहीं पूर्ण करे छे, ने विचारे छे जे अमारा स्वामी आगल अमारो मजरो थाय, एम जाणी हर्षथी संग्राम करे छे. ते संग्राम मांहे जे महोटा महोटा हाकम, फोजदार, सेनाधिपति, पटाना खेलनार, अमीर, उमराओ, तथा शीपाईओ छे, ते राजानी आपेली भूमिनी योग्यता ने भोगववुं, ते प्रमाणे पोतानी योग्यता जोईने विचारे छे जे, अमे घणा दिवस थया स्वामीनी आपेली घरनी गरास खाईयें छैयें, माटे आज अमारा स्वामीने अर्थे संग्राममां लडवुं अमने योग्य छे, एवी योग्यता जोई अधिक लडे छे. वली अमल ते कसुंबा अफाढी मांहोमांहे आरोगता थका पोतपोतानी मर्यादा तथा कुलीनपणुं विचारी अत्यंत युद्ध करता थका रणसंग्राममां मुंझाता नथी. तेना मनमां एवो विचार छे के, जेम तेम करी अमारा स्वामीनी जीत थाय, पण ते तो पुण्याधीन वात छे. तथापि निमित्तशास्त्रमां कह्युं छे के, जेनुं सैन्य ऊंची भूमिकायें उतर्युं होय, वली जे न्यायवंत होय, तेनी जीत थाय. ते सर्व प्रकारनी शुद्धता तो हाल श्रीपालराजानी छे, वली पुण्यप्रकृति पण एनी सारी छे, तेथी श्रीपालनो जय थाय एवुं देखाय छे ॥ ८॥

नीर जिम तीर वरसे तदा योध घन, संचरे बग परें धवल नेजा ॥ गाज दलसाज ऋतु आई पाउस तणी,
बीज जिम कुंत चमके सतेजा ॥ चं० ॥ ९॥

अर्थः- हवे संग्रामने वर्षाऋतुनी उपमायें वर्णवे छे. संग्राममां (योध घन के०) सुभटोयें जाडा सन्नाह पहेर्या छे, तेणे करीने ते योद्धाओ घन एटले मेघसदृश देखाय छे, ते योद्धा (सदा के०) सर्वदा (नीर जिम तीर के०) पाणीनी पेरें तीर एटले बाण तेनो वर्षाद वरसावे छे. वली वर्षादमां बगला पक्षीओनो संचार होय तेनी परें इहां (सं-

પેરે ધવલ નેજા કે૦) સુભટોના હાથમાં ધોળા સફેત નેજા છે તે ફરકે છે અર્થાત્ તે નેજાને હાથમાં લઈને સુભટો શૂરપણાથેં લશ્કરથકા ઠામ ઠામ દોડી રહ્યા છે, તેથી તે ફરકી રહ્યા છે. તથા (દલ કે૦) લશકરનો સાજ તે હાથી, ઘોડા, સુભટ પ્રમુખના વૃંદ, તે માંહો માંહે કોલાહલ શબ્દ કરી રહ્યા છે, તેનો પડછંદો પડે છે તે ગાજી રહ્યો છે. તે જાણિયેં વર્ષાદમાં ગાજત થતી હોય નહીં ! તેવો જણાય છે. તથા (કુંત ચમકે સતેજ કે૦) તેજેં કરી સહિત એટલે તેજવંતા ભાલાની અણીયો ચમકતી ઝલકી રહી છે, તે (વીજ લિમ કે૦) વીજલીની પેરેં જણાય છે. એ રીતેં તે સંગ્રામ જોઈને (ઋતુ આઈ પાઉસતણી કે૦) જાણે વર્ષાદની ઋતુજ આવી હોય નહીં ! એવો સંગ્રામ દેખાય છે.

ખંડ બ્રહ્મંડ શતખંડ ને કરિ શકે, ઊછલે તેહવા ના-
લગોલા ॥ વરસતા અગનિ રણમગન રોષેં ભર્યા, મા-
નું એ યમતણા નયણ ડોલા ॥ યં૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થઃ- હવે નાલમાંથી ગોલા છૂટે છે, તેની ઊપર કવીશ્વર ઊત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, (ખંડ કે૦) કુંભારના ઘરનું જૂનું ભાજન, તેને જેમ પથરો મારીને સો કટકા કરી નાખીયેં, તેની પેરેં (બ્રહ્મંડ કે૦) સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ રૂપ બ્રહ્માંડ, તેના પણ જે (શતખંડ કે૦) સો ખંડ એટલે સેંકડ ગમે ખંડોખંડ કરી શકે તેહવા મહા જબરજસ્ત મહાસામર્થ્યવાન્ (નાલગોલા કે૦) નાલો માંહેથી ગલોલા ઠામ ઠામ ઊછલે છે. તે જે સૈન્યના મનુષ્યને આવી લાગે છે તેના પ્રાણ જાય છે. તે નાલગોલા કેહેવા છે? તો કે (વરસતા અગનિ કે૦) અગ્નિના સમૂહને વરસતા થકા રણમગન એટલે સંગ્રામમાં તન્મય થકા રોષેં ભર્યા, એટલે ક્રોધેં ભર્યા રહ્યા છે. તે ગોલા એમ જાણે છે કે અમ છતાં શત્રુ કેમ રહે ? ઈહાં કવિ ઊત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, હું એમ માનું છું જે, એ નાલગોલા અગ્નિ વરસતા નથી પરંતુ સુભટોના પ્રાણ હરણ કરવાને વિકરાલ રણમાર્ગે જાણિયેં યમરાજાના નેત્રના ડોલા છે ! એટલે જેમ યમરાજાના નેત્રના ડોલા જેની ઉપર પડે, તેના પ્રાણ જાય છે. તેમ એ નાલગોલા પણ જેની ઉપર પડે તેના પ્રાણ લિયે

केई छेदे शरें अरितणां शिरसुभट, आवतां केई अ-
रिबाण झाले ॥ केई असि छिन्न करिकुंभ मुक्ताफ-
लें, ब्रह्मरथ विहगमुख ग्रास घाले ॥ धं० ॥११॥

अर्थः- हवे ते सैन्यमां केवा केवा प्रकारनी कलाओवाला सुभटो छे? ते कहे छे. केटलाएक सुभट तो जेम खड्गना प्रहारें करी शिर छेदाय तेम (शरें के०) अर्धचंद्रादिक बाणें करीने (अरितणां शिर के०) शत्रुसुभटना मस्तकने छेदे छे एवी कलावाला छे. वली केटलाएक सुभट तो युद्धमां चारे तरफ नजर राखतां (अरि के०) शत्रुना सामा आवता बाणने वच्चमांथीज झाली राखे छे. तथा केटला एक पोता उपर आवता बाणने वच्चमांथीज छेदी नाखे छे, पण आगल वधवा देता नथी, पोताना अंग उपर आववा देता नथी, एवा लघुलाघवी कलावान् सुभटो छे. ते जाणिये युद्धमां रमतज करी रह्या होय नहिं? हवे सुभटोनुं भुजबल कहे छे. केटलाएक सुभट (असि के०) तरवार तेना एकज घायें करी (करिकुंभ के०) हाथीना कुंभस्थलने (छिन्न के०) छेदी नाखे छे, विदारी नाखे छे. तिहां लक्ष जातिना हाथीना कुंभस्थलमांहे जे मोतिनो राशि होय, ते तेमांथी वेराई पडे छे, ते मोतिनो ग्रहण करनार ईहां कोण होय? तिहां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के (ब्रह्मरथ विहग के०) ब्रह्माना रथमां हंसपक्षी जोडेला छे तेना मुखने विषे (ग्रास घाले के०) चण चुगावे छे अने ते माटेज सुभटो ते हाथीना कुंभस्थलने जाणे छेदता होय नहिं? एम लागे छे. एवा जबरा सुभट जे छे, ते जबरें करी एक घायें हाथीना मस्तकने विदारी नाखे छे ॥ ११ ॥

मधुरस सद्य अनवद्य कविपद्य भर, जेहथीजन्न जिह-
ह्वथी अधिक रसिया ॥ जोज अरिझोजनी मोज धरि
नवि करे, यम कलभर धमक हृदय मांहि धसिया ॥ धं० ॥१२

અર્થઃ— હવે સુભટોનો રણરસ વખાણે છે. (સદ્યકે૦) તત્કાલનો [illegible] સની ગાયના ભાટ [illegible] [illegible] [illegible] ભરતસદૃશ ને કવિયો, તેનાં રચેલાં દગ્ધાક્ષરાદિ દોષ રહિત એવાં પદ્ય ને કવિત, સવૈય્યા, કુંડલિયા પ્રમુખ તેનો (ભરકે૦) સમૂહ, તેણેં કરી અંદિજન ને ભાટ ચારણાદિક, તે બિરુદાવલી વંશાવલી બોલી રહ્યા છે. તે સાંભલીને શત્રુના ફોજની જોર ને ચિંતા, તે પોતેં મોન ધરતા નકરે, એટલે એ કેટલા છે! અમેં કેટલા છૈયેં! અથવા એ ઘણા છે! એમ રસિક એવા સુભટ નત અધિક અભિમાનેં ચઢ્યા થકા (અરિફોજની કે૦) શત્રુની ફોજની (જોરકે૦) રખે અમને એ મારી નાખે! એવી ચિંતા રાખ્યાવિના તેની અવગણના કરીને (મોન ધરિકે૦) પોતાના દિલની આનંદ ખુશ.બખતીયેં કરી (ચમકભરકે૦) રોષને ભર એટલે સમૂહેં અકસ્માત્ એટલે આગલી સાહામી ફોજવાલાને ગવેષણા નથી, ને એ થોડે પરિવારેં આવીને અમારી સાથેં આથડશે? તેવા અકસ્માતેં (ધમક દઈકે૦) ધમક દઈને શીઘ્રપણેં ધમકામાં ગુલાંટ મારયાની પેઠેં અથવા સિંહની પેરેં પરાક્રમ ધરીને શત્રુની ફોજ માંહે (ધસિયા કે૦) પેઠા, એટલે માંહો માંહે યુદ્ધ કરતા થયા, અર્થાત્ એકએક સાહામાની ફોજ સેલભેલ કરી દીધી ॥ ૧૨ ॥

વાલ વિકશાલ કરવાલ હત સુભટ શિર, વેગ ઉરછલિત રવિ રાહુ માને ॥ ધૂલિ ધોરણિ મિલિત ગગન ગંગા[illegible]

[illegible]

અર્થઃ— હવે જે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સુભટન કહેવા [illegible] તણાર [illegible]

राजने! एम कही लघु लाघवी कलायें दक्षिण करमां ग्रहण करेली (करवा-
ल के०) तरवार, तेणें करी शत्रुना स्कंध उपर प्रहार कर्यो, तेणें करी (हु-
ल के०) हणायेलुं बे सुभटनुं मस्तक ते केहेवुं छे? तो के (बाल विकरा-
ल के०) वालें करी विकराल एटले बिहामणुं देखाय छे, अर्थात् तेना
मस्तकमां महोटा केशो छूटा थई गयेला छे एवुं छे. ते ने वारें छेदाणुं,
तेवारें ते सुभट शूरपणामां हतो, तेथी तामसी प्रकृतिना पर्याय, तेना
मस्तकमां रही गया छे, तेने योगें (वेगउच्छलित के०) वेगें करी उतावल-
थीं उंचुं उछलवा लाग्युं. तिहां कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, संग्राम एक-
ठो थाय छे, तेमां सुभट वाहनादिकना पाद प्रहारथी रजनो समूह उडे
छे ते आकाश सुधी पोहोंच्यो छे, तेणें करी आकाश छाई गयुं छे, माटे
सूर्य ढंकाई गयेलो छे, तेथी देखवामां आवतो नथी. माटे एम लागे छे
के, ते सुभटनुं जे मस्तक उडयुं, ते केशना योगें करी श्याम देखाय छे,
तेथी धडविनानुं एकलुं मस्तक देखीने " रवि राहु माने " (रवि के०) सूर्य
तेणें तेने राहु करी मान्यो, तेथी पोताना शत्रुने अकस्मात् सामो
आवतो देखी सूर्यें भय पामीने जाण्युं जे राहु मुजने ग्रहवा आव्यो छे,
तेथी पोताना रथ सहित तिहांथी नाशीने धूलनी जे घोराणि एटले स-
मूह, तेने मलवे करी गगनगंगा जे आकाशगंगा तेना कमलो धूलें करी
ढंकाई गयां छे. ते स्थानक देखीने (कोटि अंतरित रथ रहत छाने के०)
ते गगनगंगाना कमलनां कोतरोमां आवी सूर्यनो रथ छानो रही गयो.
अथवा कोडो गमे कमल धूलना योगथी एकठां थयां छे ते मांहे त्र-
णिये सूर्यनो रथ छानो रह्यो छे अर्थात् संग्रामने योगें ते धूल उडी
छे, तेने योगें सूर्य आच्छादित थयो छे ते देखातो नथी; माटे ए क-
वियें उत्प्रेक्षा करी छे ॥ १३ ॥

केई भट भारपरि सीस परिहार करि, रणरसिक अ-
धिक जूझे कबंधें ॥ पूर्ण संकेत हित हेत जय जयर-
वें, नृत्य मनु करत संगीत अहें ॥ ये० ॥ १४ ॥

अर्थः— वली सुभटनी श्रेणिमांहे जूझता थका कोई एक सुभ-

टनां मस्तको छेदाई गयां छे, तेवारें ते सुभटोनां अेकलां धडज मात्र युद्ध करे छे, तेनी उपर पण कवि उत्प्रेक्षा करे छे के, (केई भटके०) केटलाएक सुभटें युद्ध करतां करतां विचार्युं जे पोतानी पासें भार होय, तो जुले मने युद्ध न थाय, अेवुं मनमां धारीने (भारपरि सीस परिहार करी के०) पोताना मस्तकने भारनी परें जाणीने तेने वेगलुं मेल्युं छे, कारण के हलवुं थयाथी युद्ध अवल रीतें थाय, माटे मस्तकनो परिहार करी पछी (रणरसिक के०) रणने विषे रसिक थयो थको (कबंधें के०) मस्तक रहितपणे धडें करीने (अधिक जूझे के०) घणो घणो जूझे छे. हवे ते धड ने छे ते हाथमां खड्ग लई जूझे छे. तेने विषे कवि उत्प्रेक्षा करे छे, ते अेवी रीतें के जाणियें ते सुभटो युद्ध करवाने सावधान थया हता, तेवारें अेवो कांई संकेत कर्यो हतो जे शत्रुनें जीतवो, अथवा पोताना जीवनो छेह करवो, अथवा लाखो गमे माणसोनो संहार करवो. ते (पूरण संकेत के०) संकेत पूर्ण थयो जाणीने तेना (हित हेत के०) हितना कारण थकी (जय जय रवें के०) जय जय शब्दें करी धड जूझे छे. हवे धड जूझे छे तिहां कवि कहे छे के, (नृत्य मनु करत संगीत जहें के०) हुं अेम मानुं छुं जे अे धड जूझतुं नथी, परंतु संग्राम करी पोतें जयपणुं पाम्युं तेने अर्थे जय जय रवें करी जाणीयें हर्षभरें संगीत जह नाटक करतुं होय नही !

भूरि रणतूर पूरें गयण गडगडे, रथ सजल शूर चकचूर भांजे ॥ वीर हकाय गय हय पले चिहुं दिशें, जे हुवे शूर तस कोण गांजे ॥ चं० ॥ १५ ॥

अर्थः- हवे सुभटोनुं शूरपणुं वखाणे छे. तिहां संग्राममां (भूरि के०) घणां अेवां (रणतूर के०) संग्रामनां वाजित्र जे नगारां, करणाई, ढोल अने रणशिंगा प्रमुख तेना शब्दने (पूरें के०) समूहें करीने (गयण के०) आकाश ते (गडगडे के०) गर्जारव करी रह्युं छे. (सजलशूर के०) जलें करी सहित अेवा शूरवीर सुभटो ते साहमा शत्रुना जे रथ तेने अेक मुष्टिना प्रहारें करी (चकचूर भांजे के०)

भांजीने चकचूर करी नाखे छे. एवुं बल फोरवता तथा मनमां सिं-हथकी पण अधिक बलनुं अभिमान धरता थका युद्ध करे छे. वली (वीर हक्काय के०) वीर हकारथा थका एटले वीर वीरने हक्कारता थका अर्थात् एक शूरवीर छे, ते बीजा शूरवीरने सिंहनादें करी हकारे छे. पोताना समोवडियाने महोटा शब्दें करी कहे छे के, माहारी साहामो आव! एम बोलावे छे. एवो प्रचंड शब्द सांभलीने (गयहय पले चिहुं दिशें के०) घोडा अने हाथी चारे दिशायें चीश पाडता थका नाठा जाय छे. हवे एवा बलिष्ठ योद्धाओ संग्राम करे छे अने कोइपण पाछा पग देता नथी. ते माटे शास्त्रमां कह्युं छे के (जे हुवे शूर के०) जे शूरवीर थई मरण अंगीकार करीने संग्राममां प्रवेश करे, (तस कोण गंजे के०) तेने कोण गंजवी शके? एटले जे मरणनो भय राखतो होय, तेतो गंजाय. परंतु जेना चित्तनी स्थिरता निश्चल छे, तेनी उपर गमे तेटली शत्रुना शस्त्रनी श्रेणी पडे तोपण तेथी ते गंजाइने भागी जाय नहीं ॥ १५ ॥

तेह खिणमां हुई रणमही घोरतर, रुधिर कर्दम
भरी अंतपूरी ॥ प्रीति हुई पूर्ण व्यंतर तणा देवने,
सुभटने होंश नवि रहि अधूरी ॥ चं० ॥ १६ ॥

अर्थः- एम संग्राम करतां थकां (तेह के०) ते (रणमही के०) संग्राम करवानी भूमिका, (खिणमां के०) क्षणवारमां (घोरतर के०) अत्यंत बिहामणी एटले महाभयंकर थई रही. त्यां जे सुभटो तथा हाथी अने अश्वप्रमुख मरण पाम्या, तेना (रुधिर कर्दम भरी के०) रुधिरने कर्दमें करीने भराणी थकी साक्षात् जाणियें (अंतपूरी के०) यमराजनी पुरी न होय नहीं! एवी थई, एटले ते दिवसें अगणित सुभट प्रमुख यमने घरे पहोता. लोकमां एवी कहेवत छे के, यमने कोई दिवस तृ- [illegible]
[illegible]
पण अनेक सुभटो मरण पाम्या देखीने प्रेम सहित प्रीतिवंत थया

એટલે હર્ષભર સંતુષ્ટ થયા. અને જેહુ દલવાલા સુભટોયેં પણ પ્રથમ, સંગ્રામની આદ્યમાં જે વિચાર્યું હતું કે, રાજાની ભૂમિ જાઇયેં છૈયેં, તેને માટે મહારાજામાં આવી યુદ્ધની કલા છે, તે હું લડાઈમાં કરી દેખાડીશ, તે તે પ્રમાણેં તે તે સુભટોયેં તેવી તેવી કલાયેં કરી યુદ્ધ કર્યું, તેથી તિહાં કોઇ પણ સુભટને લડાઈ કરવાની હોંશ અધૂરી રહી નહી ॥૧૬॥

દેખી શ્રીપાલભટ ભાંજિયું સૈન્ય નિજ, ઊઠવે તવ અજિતસેનરાજા ॥ નામ મુજ રાખવો જોર ફરિ દાજવો, હો સુભટ વિમલ કુલ તેજ તાજા ॥ ચં૦ ॥૧૭॥

અર્થઃ- એમ માંહો માંહે યુદ્ધ થતાં થકાં પોતાના સૈન્યને શ્રીપાલને સુભટેં (ભાંજિયું કે૦) નસાડ્યું, એવું દેખીને એટલે મહા બલિષ્ટ પરાક્રમી એવા શ્રીપાલના સુભટ શસ્ત્રેં કરી ઘણા હત પ્રહત કર્યા. તેથી કાયર થયેલા, નિર્બલ થયેલા, મરણથકી બીક પામતા, પાછા પગ દેતા, નાસતા એવા પોતાના સુભટોને દેખીને અજિતસેન રાજા પોતેં અસવારી કરી યુદ્ધ કરવા સાવધાન થઈને તેમને ઊઠવે, એટલે પાછા યુદ્ધ કરવાને સાવધાન કરે, હિમ્મત આપે કે, હે સુભટો! ભાગો માં ભાગો માં. હવે હું આગેવાન થાઉં છું. તમેં કશી વાતેં ચિંતા કરો નહીં. હમણા શત્રુના સૈન્યને દશે દિશાયેં નસાડી દેશું! એવી રીતેં ભાગતાં થકાં તમારી અને અમારી આબરૂ કેમ રહેશે? માટે હે સુભટો! (નામ મુજ રાખવો કે૦) મહારે નામ રાખવું છે. તેથી તમારૂં પણ નામ રહેશે. જે ફલાણા સુભટ હતા, તેણેં પોતાના સ્વામીની આવી જીત કરી દેખાડી. તે માટે તમેં તમારૂં ફરીથી જોર

देखाडो. (विमल सुभटकुल के०) हे निर्मल कुलना ऊपना सुभटो! तमें स्वामीना (तेनताज्ज के०) तेनें करी ताजा (होके०) थाओ. पाछा पग म भरो. एम सुभटोने कही सन्नद्ध बद्ध करी फरी लडवाने तैय्यार कर्या ॥१७॥

तेह धीम झूझतो सैन्य सवि भूझतो, वींटियो जत्ति सय सात राणे ॥ ते वदे नृपति अभिमान त्यज हजिय तुं, प्रणमि श्रीपाल हित एह जाणे ॥१८॥

अर्थः- (तेह के०) ते अजितसेन राजा पोताना सुभटोने (धीम झूझतो के०) एवी रीतें जणावतो थको सज्ज थई श्रीपालना सैन्य सार्थें झूझतो थको सैन्यने विलोकवा लाग्यो, ते जोई सातशें राण लडवा आव्या. तेनी सामे तेओर्थें युद्ध करतां तेना सुभटोने दूर करी (जत्ति के०) जति तत्काल अजितसेन राजाने चो तरफ घेरो करी वींटी लीधो, अने पछी ते राणा कहेवा लाग्या के, हे नृपति! हजु सुधी तहारुं कांई गयुं नथी माटे तुं अभिमान छांड, कारण के हवे तारे अहंकार राखवो युक्त नथी, पूर्वें पण अहंकारथी घणा राजाओनां राज्य गयां छे, माटे अमारुं वचन मानी आवीने श्रीपालराजाना चरणकमलप्रत्यें प्रणाम कर. (एह के०) ए श्रीपालराजा केहवो छे? तोके (हित जाणे के०) हितनो जाण छे. माटें प्रणमीश तो तहारा गुन्हा सर्व बक्षीस करशे ॥१८॥

मान धन जास माने न ते हितवचन, तेह शुं झूझतो नवि थाके ॥ बांधियो पाडि करि तेह सत सय भटें, हुओ श्रीपाल जश प्रगट वाके ॥ चं० ॥१९॥

अर्थः- एवां वचन राणाओयें कह्यां, पण अजितसेनना चित्तमां जरमात्र आव्युं नहीं. केम के (जास के०) जेने (मान धन के०) अहंकार रूप धन छे ते पोताना हितनां वचन माने नहीं, तेम अजितसेन पण ते राणाओनां वचननी अवगणना करतो अभिमानें

પૂરિત થકો મનમાં વિશેષ ક્રોધ ધરતો (તેહશું કે૦) તે સાતશેં રાણા-
ઓની સાથેં યુદ્ધ કરતો કોઈ રીતેં થાકતો નથી. મનમાં વિચારે છે જે,
મ્હારા સુભટો જલહીન થયા તો શું થયું ? પણ મ્હારૂં જલ તો ક્યાંહિ
ગયું નથી ! એમ ધારી યુદ્ધ કરે છે. તે યુદ્ધ કરતાં તે રાણાઓયેં હાથી-
ની સૂંઢઝાલી દંતૂશલ ઊપર પગ દેઈ અજિતસેનનો પગઝાલી હાથીન
ના હોદ્દા ઊપરથી હેઠો પાડ્યો, અને તેને મુસકે ટાટ બાંધી લીધો. તે-
વારેં શ્રીપાલરાજાનો યશ (પ્રગટવાકે કે૦) પ્રગટ શબ્દેં થયો. શ્રીપાલરા-
જા જીત્યો ! સૈન્યમાં શ્રીપાલની દુહાઈ ફરી. જે હવે યુદ્ધ કરશો નહીં.
તેવારેં અજિતસેનની સેના પણ વિલખી થઈ ॥ ૧૯ ॥

**પાય શ્રીપાલને આણિયો તેહ નૃપ, તેણેં છોડાવિ-
યો ઊચિત જાણી ॥ ભૂમિ સુખ ભોગવો તાત મત
ખેદ કરો, વદત શ્રીપાલ ઈમ મધુર વાણી ॥ચં૦॥૨૦**

અર્થઃ- પછી તે બાંધેલા અજિતસેન રાજાને લઈને રાણાઓયેં
શ્રીપાલરાજાના પગ આગલ આણી મૂક્યો, તિહાં તે વિલખો થયો થ-
કો નીચી દૃષ્ટિ કરી રહ્યો. એવો તેને દેખીને શ્રીપાલરાજાને તત્કાલ દયા
આવી ને વલી વિચાર્યું, જે આ મ્હારો કાકો છે, તે મ્હારી આગલ
બાંધ્યો પડ્યો રહે, તે ઊચિત કહેવાય નહીં. માટે એને છોડી મૂકવો
ઊચિત છે ! એમ ચિંતવીને તેને તરતજ છોડાવ્યો. અને શ્રીપાલ કહે-
વા લાગ્યો કે, હે તાતજી ! તમેં તમારી પોતાની જે ભૂમિ છે, તેને સુખેં
ભોગવો, અને લગાર માત્ર તમારા ચિત્તમાં ખેદ કરશો મા. એવી રીતેં
શ્રીપાલરાજાયેં અજિતસેનરાજાને મધુર એટલે મીઠીવાણીયેં કહ્યું ॥ ૨૦ ॥

**ખંડ ચોથે હુઈ ઢાલ ચોથી ભલી, પૂરણ કઠખાતણી
જેહ દેશી ॥ જેહ ગાવે સુજસ એમ નવપદ તણો, તે
લહે ઋદ્ધિ સવિ શુદ્ધ લેશી ॥ચં૦॥૨૧॥**

અર્થઃ- એ ચોથા ખંડને વિષે ભલી એવી ચોથી ઢાલ પૂરી થઈ,

ए संपूर्ण कडखानी देशीमां छे. जे प्राणी ए नवपदनो रूडो यश गाय, अथवा श्री यशोविजयगणि कहे छे के, ए नवपदने जे रूडी रीतें गाय, ते प्राणी (शुद्ध लेशी के०) विशुद्ध निर्मल लेश्यानो धणी थईने सर्व ऋद्धि पामे ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन चिंते कर्युं, अविमास्युं में काज ॥ वचन
न मान्युं दूतनुं, तो न रही निज लाज ॥ १ ॥

अर्थः- हवे अजितसेन राजा चिंतवे छे के, में अविमास्युं एटले अण विचार्युं काम कर्युं. प्रथमथीज दूतनुं वचन मान्युं नहीं तो म्हारी लाज रही नही ॥ १ ॥

आप शक्ति जाणे नहीं, करे सबलशुं जूज ॥ सु-
हित वचन माने नहिं, आपें पडे अबूज ॥ २ ॥

अर्थः- जे प्राणी पोतानी शक्ति जाणतो नथी, अने बलवंत साथें युद्ध मांडे छे, अने सुहित वचन ते रूडुं हितनुं वचन अथवा भला हितचिंतक वडेरा पुरुषोनुं वचन तेने माने नही, ते अबूज प्राणी पोतें पाछो पडे ॥ २ ॥

किहां वृद्धपणें हुं सदा, परद्रोह करवा पाव ॥ कि-
हां बालपण ए सदा, परउपगार स्वभाव ॥ ३ ॥

अर्थः- जूओ के क्यां तो हुं वृद्धपणें सदा सर्वदा परद्रोहरूप पापनो करनारो ! अने क्यां ए श्रीपाल ! के जे बालपणाथीज सदा सर्वदा परोपकारनो स्वभाव राखे छे,. माटे म्हारा वृद्धपणाने धिक्कार छे. अने ए श्रीपालना बालपणाने धन्य छे! के जे हजी लगण पण मने कहे छे, के हे पिताजी ! भूमिभुज-भोगवो अने खेद मकरो ॥ ३ ॥

गोत्रद्रोह कीरति नहीं, राजद्रोह नविनीति ॥ बा-

४

अर्थः- वली शास्त्रमां कह्युं छेके, जे गोत्रद्रोह करे तेनी कीर्त्ति न
त नहीं.

ऐ अजार्थमें कह्यां छे, तेनी मुजने (भीतिके०) जीक छे ॥ ५॥

अर्थः- जे कोई पण भलो माणस न करे, तेवुं निठुर एटले क्रूर

स्थ ॥ ६ ॥

अर्थः-

ते दुःखवल्ली वन दहन, ते शिवसुख तरुकंद ॥ ते कु-
लघर गुणगण तणुं, ते टाले सवि दंद ॥ ७ ॥

अर्थः- वली ते चारित्र केहवुं छे? तोके दुःखरूप वल्लीना वनने नाश करवा माटे (दहनके०) अग्नि समान छे. वली ते चारित्र (शिवके०) निरुपद्रव स्थानक जे मोक्ष तेना सुखरूप वृक्षनुं (कंदके०) मूल समान छे. वली ते चारित्र गुणना गण जे समूह तेने रहेवानुं कुलघर छे. वली ते चारित्र सर्व जगत्त्रयनां दंद एटले आपदा तेनुं टालनारुं छे. ॥ ७ ॥

अर्थः- वली ते चारित्र सिद्धनुं आकर्षण छे एटले सिद्ध पदने

रित्रियो अंतर मुहूर्त्तमां मोक्षे जाय,

क्रोध, मान, माया अने

अर्थः- एम ते अजितसेन शब्द प्रव्रज्याना गुण ग्रहण करे छे,

तेना गुण

अर्थः- जेम अजितसेनने संसारने अनित्य भावें चिंतवन कर-

॥ ढाल पांचमी ॥

રૂજી ॥ એ દેશી ॥ હુઓ ચારિત્ર જુત્તો સમિતિને ગુત્તો ॥ વિશ્વનો તારૂજી ॥ શ્રીપાલ તે દેખી સુગુણ ગવેષી મોહિયો ॥ વારૂજી ॥ પ્રણમે પરિવારેં ભક્તિ ઉદારેં ॥ વિ૦ ॥ કહે તુજ ગુણ થુણિએં, પાતક હણિયેં, આપણાં વા૦ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- હવે પાંચ સમિતિયેં સમિતા અને ત્રણ ગુપ્તિયેં ગુપ્તા એવાં આઠ પ્રવચન માતા, તેણેં કરી (જુત્તો કે૦) યુક્ત ચારિત્ર થયું.(વિશ્વ કે૦) જગત્રયને તારવા સમર્થ એવા સર્વ સાવદ્ય યોગ વ્યાપારથી વિમુક્ત થયેલા અજિતસેન રાજર્ષિને દેખીને ભલા ગુણોની ગવેષણાનો કરનારો એવો શ્રીપાલરાજા તેમની ઉપર મોહ્યો થકો પોતાના પરિવાર સહિત પાંચ અભિગમ સાચવીને તે મુનિના ચરણકમલેં ભાલસ્થલ લગાડીને (પ્રણમે કે૦) પ્રણામ કરે, ઉદાર ભક્તિયેં કરીને સ્તવના કરે છે, ને કહે છે કે, હે પ્રભુ! તમારા સાધુપણાના ગુણને (થુણિએં કે૦) સ્તવીને પાતક હણીએં, એટલે અમારાં ભવોભવનાં સંચેલાં જે પાપ તેને હણીયેં એટલે દૂર કરીયેં ॥ ૧ ॥

ઉપશમ અસિધારેં ક્રોધને મારે ॥ વિ૦ ॥ તું મદ્દવવજ્રે મદગિરિ ભજે મોટકા ॥ વા૦ ॥ માયા વિ-

ષવેલી મૂલ ઊજેડી ॥ વિ૦ ॥ તેં અજ્જવકીલેં સહ્

ન સલીલેં સામટી ॥ વા૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ– હવે શ્રીપાલ સ્તવના કરે છે કે હે મુનીશ્વર! રાગ દ્વેષ એ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] લાવે [illegible]

[illegible] વનુ [illegible] પુષ્પ

[illegible] ગિરિ ભન્ને [illegible]

[illegible] મદ રૂપ [illegible] તે જ્યાં [illegible]

વે, ત્યાંસુધી સ્તબ્ધપણેં કોઈપણ વિનય વિવેક નાવે, તેને તમેં લજ્જે એટલે લાંજી નાખ્યા. માટે તમેં અહંકાર રહિત થયા છો. વલી (માયાવિષવેલી કે૦) માયા ને કપટ તેહિજ વિષવેલી. તે કેહવી છે? તો કે સાધુપણામાં તપઃ પ્રમુખને પણ સ્ત્રીવેદની દેવાવાલી છે, એવી દુઃખદાયી જાણીને તેને તમેં (અજ્જવકીલેં કે૦) માયાના ત્યાગથી આર્જવ ને સરલતા તદ્રૂપ કીલાયેં કરીને (સહજ સલીલેં કે૦) સહેજેં મેહેનત વિના લીલાયેં કરી સહિત (સામટી કે૦) એકઠી કરીને જડમૂલથી ઊજેડીને નાખી દીધી. એવા છો ॥ ૨ ॥

મૂર્છાજલ ભરિયો ગહન ગુહરિયો ॥ વિ૦ ॥ તેં તરિયો દરિયો મુત્તિ તરીશું લોલનો ॥ વા૦ ॥ એ ચાર કષાયા ભવતરુ પાયા ॥ વિ૦ ॥ જડુ ભેદ જેદ સહિત નિકંદી તું નચો ॥ વા૦ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ– વલી પરિગ્રહની ઊપર વાંછા ને ઈચ્છા, તેને મૂર્છા કહીયેં,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

।५ લખ્યો છે, તેને (

રી એટલે વાહાણ, તેણેં કરીને

વેં સવિ સુર જીત્યા ॥ વિ૦॥ તેતેં ઈંડ ઘડ્યું

० ९ २

ાને ॥ વિ૦॥ અષ્ટાપદ આગલ તે પણ

०। ४

। ८ २

અર્થઃ- વલી હે સ્વામી ! તમેં કેહવા છો ? તો કે, સર્વ જગતમાં સુ

ગતેં કરીને દઢ કરે છે. સર્વ તિર્યંચો માંહે

૨.ને તે ગતની શ્રેણિ ગાલે નહીં એ

નેર્જલ કહેવાય છે, તેની

અર્થઃ-

तमें गणतीमां गण्यान नही, परंतु तमारामांथी क्रोधादिक गये थके ए-
मने तमारी पासें रहेवुं दुष्कर थई पड्युं, तेथी तेज सर्व भय उल-
टा तमाराथी (डरिया के०) बीहीना थका पोतानी मेलेंज दूर नाशी
गया, माटे तमें महोटा ऋषीश्वर छो. वली हे स्वामी! ज्यांसुधी
चित्तमां शुभ अशुभ राग द्वेषनां जोर क्षीण थयां नथी, त्यां सुधी
दुगंछा छे, परंतु ते तहारामां नथी माटे ते दुगंछा पण तें तजी
तो हवे शी तुज वंछा एटले कांई पण वांछा तहारे रही नथी. वली
तें (पुग्गल के०) पुद्गल अने (अप्पा के०) आत्मा एटले पूरण गल-
न स्वभाव छे जेनो तेने पुद्गल कहीयें ते पुद्गल अनित्य अतएव
विनाशी छे, अने आत्मा ते निश्चें अविनश्वर नित्य छे, ते बेहुने पो-
तपोताना लक्षणने ओलखवे करी जूदा जूदा पक्षें करी बेहु पोत
पोतामां भिन्न छे एम करी स्थाप्या छे ॥ ५ ॥

परिसहनी फोजें तुं निज मोजें ॥ वि० ॥ नविभा-
गो भागो रण जिम नागो एकलो ॥ वा० ॥ उपस-
र्गने वर्गें तुं अपवर्गें ॥ वि० ॥ चालंतो नडियो तुं
नवि पडियो पाशमां ॥ वा० ॥ ६ ॥

अर्थः- वली हे स्वामी! क्षुधा पिपासा आदि दईने बावीश प-
रिसहनी फोज ते आवे थके जेमांथी तुं पोतानी मोजें संयममार्गें चा-
ल्यो गयो, परंतु परिसहना समूहथी बीहीक पामीने (नविभागो के०)
तुं पाछो भाग्यो नही, अर्थात् लगार मात्र पण तेनो भय गण्यो न-
ही. उलटो साहामो संयम मार्गमां लागी रह्यो. ते कया दृष्टांतें? तो
के (रणजिम नागो एकलो के०) नागो जे हाथी ते जेम रणसंग्रा-
ममां एकलोज लागो रहे, घणा शस्त्रना प्रहार पोतानी उपर पडे,
तोपण रणमांथी पाछो ओसरे नही, तेम तुं पण पाछो भागतो
नथी. माटे ए आश्चर्य जाणवुं. वली उपसर्गो जे प्रकारना छे.
तेमां जे स्त्रीना हाव, भाव, विभ्रम विलासादिक विषय प्रार्थना प्रमुख

षभद्र

अर्थः- वली हे मुने! तमने मोक्षमार्गे चलावणी आत्माना अ

(विगत डे०) गयुं छे। ३

अर्थः- तिहां हे स्वामी ! तमें अध्यवसायनी स्थिरता करीने

ोगरूप समता नामें योगनी ने अनादिक तेने तमें ति

[illegible]

અર્થઃ- તે ઉદાસીનતા શેરી તહારે હાથ આવ્યા પછી તેને તું (નવિ મૂકે કે૦) મૂકે નહી. કારણ કે તેં મનમાંહે વિચાર્યું જે અનાદિ કાલનો ભવ [illegible]ંતારમાંહે [illegible] કરતાં કરતાં આ [illegible] અલભ્ય [illegible] [illegible] સુ[illegible]રે તે[illegible] [illegible], કમ[illegible], કામ[illegible]ની પેરે દુ[illegible] એવી વસ્તુ પામીને જો હું પ્રમાદાદિ દોષ લગાડીશ, તો એ મુઝથી વેગલી નતી રહેશે! એમ ચિંતવીને હવે તે શેરીને તું ન મુકે. અને (લેશ ન ચૂકે કે૦) મન વચન કાયના યોગ એકાગ્રતામાં લીધા છે, તેને તું ન ચૂકે એટલે ન મૂકે માટે (તુંન કે૦) તું ન (બાહિર ને અંતર કે૦) બાહ્ય અને અભ્યંતરમાં (નિરંતર કે૦) અંતર રહિત હરહમેશ (સત્ય છે કે૦) સાચો છો, એટલે ભિન્ન ભિન્નતા નથી. જેવો બાહ્ય સત્ય છો, તેવો માંહે અંતરમાં પણ સત્ય છો. વલી હે સ્વામી, (નય છે બહુરંગા કે૦) નય તે ઘણા પ્રકારના છે, તે જેમકે નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋજુસૂત્ર, શબ્દ, સમભિરૂઢ અને એવંભૂત, એ સાત મૂલનય જાણવા. તે એકેકા નયના વલી સો સો ભેદ છે, સર્વ મલી સાત નયના સાતશેં ભેદ થાય છે, તે સર્વના ભિન્ન ભિન્ન સ્વભાવ છે, પણ તિહાં તે નય (ન એકંગા કે૦) એકંગા નથી. તે મૂલ સાત નયમાં

पण वली अेक अपेक्षायें प्रथमना चार नय, ते व्यवहारना घरना छे, अने ऊपरला ते त्रण नय ते निश्चयना घरना छे. अने बीजी अपेक्षायें पहेला त्रण नय व्यवहारना घरना छे, अने पाछला चार नय निश्चयना घरना छे. ते सर्वनां मत जूदां जूदां छे, पण श्रीवीतरागनुं मत सर्व नयसम्मत्त छे, अेवा विविध प्रकारना रंगना नय ते अेकंगा नथी, तेमां तमे (नय पक्षकारी केम) ऊपरला निश्चयना घरना ने त्रण नय छे तेना पक्षकारी छो तमें केवल अेक अद्वितीय कर्मलेपरहित मोक्षना अधिकारी छो. अेतावता हवे तमारे मोक्षविना बीजुं क्यांहि जवुं नथी. ॥ ८॥

तुमें अनुभव जोगी, निजगुण भोगी ॥ विण॥ तुमें

शी तत्त्वना ॥ वा०॥ तुमें आ

डी, थाये ते जडी पुण्यथी ॥ वा०॥ १०॥

अर्थः- वली हे मुनीश्वर! तमें अनुभव ने आत्मस्वभावरमण,

वरसावनारा छो, वली तमें तमारा आत्मिक गुणनी वाडी तेने उपशम रस ने शांतरस तद्रूप पाणीयें करीने सींचो. जेम ते (पुण्यशुं के०) पुण्य संघातें जडी थाय, तेजवंती थाय, पुष्ट थाय. एटले गुण पुष्ट थाय गुणगण वृद्धिमत्तायें पुण्य थकी धर्म वधे, पछी द्रव्यधर्मथी भाव धर्म पण पामो ॥५०॥

अप्रमत्त प्रमत्त न, द्विविध कहीनें ॥ वि०॥ जगंग गुण ठाणंग, एकज भावते तें ग्रह्यो ॥ वा०॥ तुमें अगम अगोचर, निश्चय संवर ॥ वि०॥ इस्युं नवि तरस्युं, चित्त तुम केई स्वप्नमां ॥५१॥

अर्थः- वली छठ्ठुं प्रमत्त गुणठाणुं अने सातमुं अप्रमत्त गुणठाणुं ए जे गुणठाणां साधु चारित्रियाने रहेवानां छे, तेनी एकेकनी अंतर्मुहूर्त प्रमाण स्थिति छे, जे गुणठाणांनी मली देशे उणी एक पूर्व कोटि वर्षनी स्थिति छे, ते जे गुणठाणां यति आश्रयी कह्यां छे. पण हे स्वामी! तमारे विषे ए जे गुणठाणां, (न द्विविध कहीनें के०) जे प्रकारें छे एम नही कहेवाय, तमारे विषे तो (जगंग के०) उपयोगयुक्त ने (गुणठाणंग के०) गुणनुं स्थानक (एकज भावते के०) ते एकज अप्रमत्त गुणठाणाना भावें (तें ग्रह्यो के०) तें ग्रहण कर्युं छे. एटले तमें तो एक सातमा अप्रमादि गुणठाणानोज भाव ग्रहण कर्यो छे, केम के घणा साधुजनोने अंतर मुहूर्त्त छठ्ठुं प्रमत्त एटले प्रमादि गुणठाणुं रहे छे, वली अंतरमुहूर्त्त सातमुं अप्रमादि गुणठाणुं रहे छे. तिहां अंतर मुहूर्त्त ते जघन्यथी तो नवसमयनुं छे, अने उत्कृष्टु जे घडीमां एक समय ओछानुं छे, अने मध्यम तो अंतर्मुहूर्त्तना असंख्याता विकल्प थाय छे, ते मांहे जे साधु लघुजघन्य अंतरमुहूर्त्त काल प्रमाण छठ्ठे गुणठाणे रहीने उत्कृष्ट अंतर्मुहूर्त्त काल प्रमाण सातमे गुणठाणे रहे, त्यारें ते सातमे अप्रमादि गुणठाणेज घणो रह्यो कहेवाय. तेम तमें पण सातमे गुणठाणें घणा काल लगण अप्रमादि थइज रह्या छो, माटे तमें एकज सातमा गुणठाणानो भाव ग्रह्यो छे, तेनाज अंगीकार कर्त्ता छो.

વલી તમારૂં સ્વરૂપ કોઈને ગમ્યનથી, માટે તમેં અગમ છો. વલી હે સ્વામી! તમારા આત્માના અધ્યવસાય ચર્મદૃષ્ટિવાલાને ગોચર નથી, માટે તમેં અગોચર છો. વલી તમારૂં ચારિત્ર નિશ્ચયથી છે માટે તમેં નિશ્ચયરૂપ છો. તથા (સંવર કે૦) તમેં પાંચ ઇંદ્રિયને સંવર્યાં છે હવે નવાં કર્મ તમને બાંધવાં નથી, પરંતુ મૂલગાં છે, તેને ક્ષય કરશો, માટે તમે સંવરરૂપ છો. વલી હે પ્રભુ! તૃષ્ણારૂપ તૃષાયેં તમારૂં ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ ફરસ્યું નથી, એટલે તૃષ્ણા છે, તે કર્મની વધારનારી છે તેને તો તમેં પ્રથમથીજ પોતાને વશવર્ત્તી કરી છે. કેમ કે? જો વશ ન હોય તો સ્પરસે માટે તમારૂં ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ તૃષ્ણાયેં સ્પર્શ્યું નથી. વલી પ્રકારાંતરેં હે મુનીશ્વર! સાધુ છઠ્ઠા સાતમા ગુણઠાણાના વાસી હોય પણ તમારામાં બે બે ગુણઠાણાં નથી. તમારે વિષે જાણપણું તો બે ગુણઠાણાનું છે, પણ ભાવથી એક સાતમું ગુણઠાણુંજ ગ્રહ્યું છે ॥ ૧૧ ॥

તુઝ મુદ્રા સુંદર, સુગુણ પુરંદર ॥ વિ૦ ॥ સૂચે અતિ અનુપમ, ઉપશમ લીલા ચિત્તની ॥ વા૦ ॥ જો દહન ગહન હોય, અંતરચારી ॥ વિ૦ ॥ તો કિમ નવપલ્લવ, તરૂઅર દીસે સોહતો ॥ વા૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- વલી હે મુનિરાજ! (તુઝ મુદ્રા સુંદર કે૦) તહારી બાહ્ય પ્રકારેં મુખ પ્રમુખ શરીરની મુદ્રા દેખતાં થકાં ઘણીજ (સુંદર કે૦) મનોહર લાગે છે, માટે તે મુદ્રા (સુગુણ કે૦) ભલા ગુણ તેની (પુરંદર કે૦) ઇન્દ્ર છે. કારણ કે સંસારી જીવમાં પહેલા ગુણઠાણાવાલાથી ચોથા ગુણઠાણાવાલામાં ઘણા ગુણ હોય. વલી ચોથાવાલાથી પાંચમા ગુણઠાણે વર્તતા જીવોમાં વધારે ગુણ હોય, તેથી પણ તમેં તો છઠ્ઠા સાતમા ગુણઠાણે રહ્યા છો, માટે તે ગુણઠાણા પ્રમાણેજ તમારા ભલા ગુણ બાહ્ય આકારેં દેખાય છે. એવી જે તમારી બાહ્યની મુદ્રા તેજ અમોને અત્યંત અનુપમ એટલે ઉપમાયેં રહિત એવી તમારા અંતરમાં (ચિત્તની કે૦) અંતઃકરણની પણ ઉપશમ એટલે શાંતરસમય જે લીલા, તેને (સૂચે

के०) सूचवे छे, एटले जणावे छे. अर्थात् जेवी तमारी बाह्य थकी उपशमरसनी लीला देखाय छे, तेवुंज अंतरमां तमारुं चित्त पण उपशमरसमयज छे. ईहां कोई पूछे जे बाह्य इंगिताकार देखीने अंतरमां पण तेवोज परिणाम हशे, एम तमें शा उपरथी जाणो छो? कदापि बाहेरनी मुद्रा तो सुंदर देखो छो, पण अभ्यंतरमां दोष सहित हशे तो? एम पूछनारने दृष्टांतपूर्वक उत्तर आपे छे के जे (तरुअर के०) वृक्ष तेने (अंतरच्यारी के०) अंतरंग वचाले थडमां कोटर मांहे (दहन के०) अग्नि भर्यो होय, तो पछी ते वृक्ष बाहेरथी पण केवी रीतें नवपल्लव थको-(सोहतो के०) शोभतो देखाय? अर्थात् न देखाय. तेम तमारा अंतरंग मांहे जो उपशम लीला न होय, तो बाह्याकारें पण समतामय मुद्रा क्यांथीज होय? माटे हुं जाणुं छुं जे, बाह्य थकी तमारी मुद्रा गुणवंती देखाय छे, तो अंतरंगमां पण तमें उपशम गुणें करी संभृत छो, तेथी सुगुण पुरंदर छो ॥ १२ ॥

वैरागी त्यागी, तुं सोभागी ॥ वि० ॥ तुज शुभमति जागी, भावठ भागी मूलथी ॥ वा० ॥ जगपूज्य तुं मारो, पूज्य छे प्यारो ॥ वि० ॥ पहेलां पण नमियो, हवे उपशमियो आदर्यो ॥ वा० ॥ १३ ॥

अर्थः– वली हे स्वामी! तुं वैरागी एटले रागरहित छो, वली तुं बाह्य अने अभ्यंतर एवा बे प्रकारना संयोगनो त्यागी छो. तिहां बाह्यथी तो स्त्री, पुत्र, धन, धान्यादिक परिग्रहथी रहित छो, अने अंतरंगथी क्रोधादिक कषाय ने रागद्वेषादिक योग तथा अविरति मिथ्यात्वथी रहित छो, माटे त्यागी छो, वली तुं सौभाग्यवंत छो. वली हे ऋषीश्वर! तुजने भली मति ने रूडी बुद्धि ते जागृत थई, अने कुमतिनो नाश थवाथी सुमतिनुं राज्य थयुं. तेथी भवभ्रमण परंपरादिकनी ने भावठ हती ते भांगी गई, एटले तहारे भवनो हठ तथा भवनी अनादि स्थिति तथा भावठ एटले दरिद्रपणुं ते सर्व मू-

लागी गयुं. माटे हवे तुं निहाल थयो. वली हे मुनि! तुं स्व॰,

... सुर, असुर अने मनुष्य तेहने वृंदे

य छे, माटे तुं जगत्त्रय पूज्य छो एटले त्रणे जगतने पूजवा योग्य

...

छो. केमके? तुं महाशे काशे थाय, ते पिताने ...

... वृद्ध ...

... जोधि थाय, विनय-

...

एम अनेक युक्ति सहित, ज्ञानना जाणवा थकी, विनयवचनें करीने

...

मुनि श्रीपालें, पंचमी ढालें ते कह्यो ॥ वा॰ ॥ नवपद

महिमा, महिमायें मुनि गावशे ॥ वि॰ ॥ ते विनय

... २० ४

अर्थः—

...

नि के॰) अजितसेन मुनिमहाराजने (श्रीपालें के॰) श्रीपालराजायें

...

[illegible]

॥ દોહા ॥

અજિતસેન મુનિ એમ થુણી, તેહને પાટ વિશાલ ॥
તસ અંગજ ગજગતિ સુમતિ, થાપે નૃપ શ્રીપાલ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- એ પ્રકારેં અજિતસેન મુનિનું સ્તવન કરીને પછી તેનો અંગજ એટલે પુત્ર ગજગતિ એવે નામેં તે સુમતિ એટલે રૂડી બુદ્ધિનો ધણી છે, તેહને શ્રીપાલરાજાયેં અજિતસેનના પાટપર થાપ્યો ॥ ૧ ॥

કરજ કીધાં આપણાં, આરજને સુખ દીધ ॥ શ્રીપાલેં બલ પુણ્યને, જે બોલ્યું તે કીધ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- એ રીતેં પોતાનાં કાર્ય કર્યાં, અને આરજ તે સજ્જન પુરૂષો તેમને સુખ દીધાં, એટલે સુખી કર્યા, જેમ શ્રીપાલેં પોતાના પુણ્યને બલેં કરીને જે મુખથી બોલ્યો હતો, તે સર્વ સફલ કર્યું ॥ ૨ ॥

॥ ઢાલ છઠ્ઠી ॥

॥ બલદ ભલા છે સોરઠી રે લાલ ॥ એ દેશી ॥

વિનય કરી શ્રીપાલ-
જી રે લાલ, ચંપાનગરી-
યેં કરે પ્રવેશ રે ।। સોભા-
ગી ।। ટાળ્યા લોકના
સકલ કલેશ રે ।। સો૦।।
ચંપાનગરી તે બની સુ-
વિશેષ રે ।। સો૦ ।। શણ-
ગાર્યાં હાટ અશેષ રે ।। સો૦।। પટકુલેં છાયા પ્રદેશ રે
।। સો૦।। જય જય ભણે નર નારિયો રે લાલ ।।૧।।

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલરાજા (વિનય કરીકે૦) પોતાની જાત કરી-

હતા તે આ ઠેકાણેં શું ભણીયેં શું થશે !
પાલેં સર્વ લોકના ક્લેશ ટાળ્યા. તે સમયેં ચંપાનગરીની શોભા વિશેષ
પ્રકારેં બની ૨
શ્રેણી શણગારી. પટકૂલ તે હીરાગત વસ્ત્ર તેણે કરી તેના પ્રદેશ
હાટની ભીંતોને છાઈ લીધીયો છે. ચંપાનગરીના નરનારી સર્વ લોક
તે ઠામ ઠામ શ્રીપાલ રાજાનો યશ જય જય શબ્દેં બોલવા લાગ્યા।।૧

કુરંકે૮ જા ૮

રે ।। સો૦ ।। માંડ્યા તે સોવન થંભ રે ।। સો૦।। ગાવે
ગોરી અચંભ રે ।। સો૦।। જેણેં રૂપેં જીતી છે રંભ રે।।
સો૦।। જંભને પણ હોઈ અચંભ રે ।। સો૦।। ૨।।

અર્થઃ— [illegible] છે, [illegible]

[illegible]

અર્થઃ— [illegible] તેમાં [illegible]

[illegible] ॥૩॥

[illegible]

સો૰॥ વાજે માંદલના ધોંકાર રે ॥ સો૰॥ ન૰॥ ૪॥

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલરાજા, તેવારેં નગરીમાં પ્રવેશ કરે છે, તેવારેં મોતીયોના થાલ ભરી કરીને (વર કે૰) પ્રધાન સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીયો, તેને વધાવી લીયે છે, અને વધાવતી વખતેં તે સ્ત્રીયોના (કર કે૰) હાથમાં કંકણ પહેર્યાં છે, તેના રણકાર શબ્દ થાય છે, પગમાં ઝાંઝર પહેર્યાં છે, તેનો ઝમકાર થઈ રહ્યો છે. કડમાં મેખલા પહેરી છે, તેનો ખલકાર શબ્દ થઈ રહ્યો છે, વલી (માંદલ કે૰) પખાવાજના ધમપ ધમપ ધોંકાર શબ્દ થાય છે ॥૪

સકલ નરેસર તિહાં મલી રે લાલ, અભિષેક કરે ફરી તાસ રે ॥ સો૰॥ પિતૃપટ્ટે થાપે ઉલ્લાસ રે ॥ સો૰॥ મયણા અભિષેક વિશેષ રે ॥ સો૰॥ લઘુપટ્ટે આઠ ને શેષ રે ॥ સો૰॥ સીધો ને કીધો ઉદ્દેશ રે ॥ સો૰॥ ૫

અર્થઃ- પછી (સકલ કે૰) સમસ્ત રાજાઓ મલીને (તાસ કે૰) તે શ્રીપાલરાજાનો પટ્ટાભિષેક ફરીથી કરે, એટલે એક તો પૂર્વે બાલપણામાં પટ્ટાભિષેક કર્યો હતો, તેનો વિરહ થયા પછી ફરી હમણાં પટ્ટાભિષેક કર્યો, માટે ફરીથી (પિતૃપટ્ટે કે૰) પિતાને પાટે ઘણા ઉલ્લાસથી સ્થાપીને રાજ્યાભિષેક કરતા હવા. એવું કહ્યું અને નવ સ્ત્રીમાંહે મયણાસુંદરીને (વિશેષ કે૰) પટ્ટરાણીપણે સ્થાપીને અભિષેક કર્યો, અને શેષ ને આઠ સ્ત્રીયો રહી હતી તેઓનો લઘુ સ્ત્રીયોને સ્થાનકેં પટ્ટાભિષેક કર્યો. શ્રીપાલેં જે ઉદ્દેશ ધાર્યો હતો કે, હું મહારા ભુજબલથી રાજ લઉં, તે સર્વ કાર્ય સીધું ॥ ૫ ॥

એક મંત્રી મતિસાગર રે લાલ, તિન ધવલ તણા જે મિત્ત રે ॥ સો૰॥ એ ચ્યારે મંત્રી પવિત્ત રે ॥ સો૰॥ શ્રીપાલ કરે શુભચિત્ત રે ॥ સો૰॥ એતો તેને હુઓ આ-

दित्तरे ॥ सो० ॥ जस्पे बहुलुं निज वित्तरे ॥ सो० ॥ ६

अर्थः- एक मतिसागर नामें प्रधान जे बुद्धिनो समुद्र छे, ते, अ-
[illegible]
[illegible]
[illegible]

कोसंबी नयरी थकीरे लाल, तेडाव्यो धवलनो पुत्तरे ॥ सो० ॥ तेनुं नाम विमल छे युत्तरे ॥ सो० ॥ तेह शेठ कर्यो सुमुहुत्तरे ॥ सो० ॥ सोवन पट बंध संयुत्तरे ॥ सो० ॥ दीधा कोश ते अजय सुगुत्तरे ॥ सो० ॥ न० ॥ ७ ॥

अर्थः- वली कोसंबी नगरी थकी धवलशेठनो पुत्र तेडाव्यो. ते पोतें निर्मल मनवालो छे, माटे तेनुं नाम विमल छे. ते युक्तज छे. तेने शुभमुहूर्त्ते सोनेरी (पटके०) वस्त्र बंध सहित नगरशेठ कर्यो. वली तेना (कोश के०) भंडार जननां ते (अजय के०) कोई कालें क्षय थाय नही एवा (सु के०) भले प्रकारें (गुत्त के०) गुप्त कर्या ॥ ७ ॥

उत्सव चैत्य अट्ठाईयां रे लाल, विरचावे विधिसार रे ॥ सो० ॥ सिद्धचक्रनी पूजा उदार रे ॥ सो० ॥ करे जाणी तस उपगार रे ॥ सो० ॥ तेनो धर्मी सहु परिवार रे ॥ सो० ॥ धर्में उल्लसे तस दार रे ॥ सो० ॥ न० ॥ ८ ॥

अर्थः- हवे ते श्रीपाल परमेश्वरना चैत्यने विषे अट्ठाई आदिक महोत्सव श्रेष्ठ विधियें करीने (विरचावे के०) रचावे छे. तिहां (उदार के०) महोटी सिद्धचक्रनी पूजा ते श्रीसिद्धचक्रजीनो उपकार जाणीने करे छे. जेम ते श्रीपालनो सर्व परिवार धर्मिष्ठ छे, अने तेनी (दार के०) स्त्रीयो पण धर्मने विषे उल्लसे, एटले उल्लास पामे छे ॥ ८ ॥

ચૈત્ય કરાવે તેહવાં રે લાલ, જેહ સ્વર્ગશું માંડે વાદ રે ॥
સો૦ ॥ વિધુમંડલ અમૃત આસ્વાદ રે ॥ સો૦ ॥ ધ્વજ
જીહ લીયે અવિવાદ રે ॥ સો૦ ॥ તેણે ગાજે તે શુહિરે
નાદ રે ॥ સો૦ ॥ મોડે કુમતિના ઉન્માદ રે ॥ સો૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- વલી જે સ્વર્ગની સાથે પણ વાદ કરે, એવા પરમેશ્વરના દેરાં કરાવે [illegible] રહી છે. એ ઉત્પ્રેક્ષાલંકાર જાણવો. વલી કુમતિ જે માઠી મતિના ધણી તેના ઉન્માદને મોડે છે, એટલે દૂર કરે છે ॥ ૯ ॥

[illegible]
રે ॥ સો૦ ॥ તે રાજહંસ જીમ ભેરે ॥ સો૦ ॥ ન૦ ॥ ૧૦

અર્થઃ- વલી શ્રીપાલેં અમારીના પડહ વજડાવ્યા છે, સુપાત્રને અ- [illegible]

[illegible]
છોડાવિયા સઘલા તેહ રે ॥ સો૦ ॥ નિત અદ્ભુત

ચરિત અછેહ રે ॥ સો૦॥ દેખાવી નિજ ગુણ ગેહ રે ॥ સો૦॥ જય૦॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- વળી તે શ્રીપાળેં એક અચરિજ કર્યું, તે કહે છે - કે પૂર્વે જે કર્ણાદિક રાજાઓ થયા છે, તે શૂરપણે, ત્યાગીપણે, ભોગીપણેં, ગુણવંતપણેં લોકના મનમાં સસ્નેહપણેં રહેતા હતા. તેથી જાણીયેં જે તે મનરૂપ જે ગુપ્તગ્રહ એટલે બંદીખાનું તેમાં પડ્યા હોય નહીં ? તે જેવારેં એ શ્રીપાળ મહા ગુણવંત પ્રગટ થયો, તેવારેં એણેં અદ્ભુત એટલે આશ્ચર્યકારી અછેહ એટલે છેહ રહિત પારવિનાનું પોતાનું ચરિત્ર દેખાડીને જગતમાં ગુણનું ઘરરૂપ પોતેં થયો, એટલે દાને કરી યશેં કરી તે સર્વથી વધતો થયો. તેથી સર્વ જન, એનેજ પૂર્વોક્ત બિરુદ દેવા લાગ્યા. અને આગલના રાજવીયોના નામને વિસારવા લાગ્યા. માટે એ શ્રીપાળેં તે સર્વને મનરૂપ બંદીખાનામાંથી છોડાવ્યા. એ આશ્ચર્ય કર્યું ॥ ૧૧ ॥

શ્રીપાળ પ્રતાપથી તાપિયો રે લાલ, વિધિ શયન કરે અરવિંદ રે ॥ સો૦॥ કરે જલધિવાસ મુકુંદ રે ॥ સો૦॥ હર ગંગ ધરે નિસ્યંદ રે ॥ સો૦॥ ફરે નાઠા સૂરજ ચંદ રે ॥ સો૦॥ અરિ સકલ કરે આક્રંદ રે ॥ સો૦॥ જય૦॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- હવે શ્રીપાળરાજાના પ્રતાપનું વર્ણન કરે છે. તે શ્રીપાળના અત્યંત આકરા તેજ પ્રતાપરૂપ અગ્નિથી તપ્યો થકો વિધિ જે બ્રહ્મા તેણેં શીતલ થવા માટે (અરવિંદ કે૦) કમલ તેમાં જઈ શયન કર્યું. અને મુકુંદ જે વિષ્ણુ તેણેં (જલધિ કે૦) સમુદ્રમાં જઈ વાસ કર્યો, એટલે ક્ષીરસમુદ્રમાં જઈ સૂઈ રહ્યો. વળી (હર કે૦) મહાદેવ, પોતાને શીતલતા કરવા માટે માથાની ઉપર (નિસ્યંદ કે૦) ચાલતે પ્રવાહેં (ગંગ ધરે કે૦) ગંગાનદીને ધારણ કરે છે, અને ચંદ્ર સૂર્ય તો આડા અવળા નાસતા ફરે છે. તથા (અરિ કે૦) શત્રુ તે સર્વ (આક્રંદ કે૦) બૂંજ પાડી રહ્યા છે॥

तस जस छे गंगा सारिखो रे लाल, तिहां अरि अपज-
स सेवाल रे ॥ सो० ॥ कर्पूर मांहे अंगार रे ॥ सो० ॥ अर-
विंद मांहे अलिजाल रे ॥ सो० ॥ अन्योन्य संयोग नि-
हाल रे ॥ सो० ॥ दिये कवि उपमा तत्काल रे ॥ सो० ॥ ज०
१३

अर्थः- वली ते श्रीपालनो यश तो गंगा सरखो उज्जलो छे, ते गंगा नदीमां सेवाल जोईयें. माटे तिहां शत्रुना अपयश रूप सेवाल छे. वली कपूर सरखो उज्जलो श्रीपालनो यश, तिहां अंगार एटले कोयला सरिखो शत्रुनो अपयश छे, तथा कमल समान श्रीपालनो यश तिहां (अलिजाल के०) भमराना जालक सरखो कालो शत्रुनो अपयश छे. एम अन्योऽन्य संयोगे एटले परस्पर संयोगे (निहाल के०) जोवुं. एटले श्रीपालनो यश अने शत्रुनो अपयश, ए जेवी कवीश्वरें, सरखामणी उपमा आपी ॥ १३ ॥

सुरतरु स्वर्गथी उतरी रे लाल, गयां अगम अगो-
चर ठाम रे ॥ सो० ॥ जिहां कोई न जाणे नाम रे ॥
सो० ॥ तिहां तपस्या करे अभिराम रे ॥ सो० ॥ ज-
ज पाम्युं अद्भुत ठाम रे ॥ सो० ॥ तस कर अंगुली
हुआं ताम रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १४ ॥

अर्थः- हवे (सुरतरु के०) कल्पवृक्षो तेनो स्वर्गमां निवास छे, परंतु तेणें विचार्युं के अमारो अर्थी ईहां कोई नथी, एम विचारीने स्वर्गथी उतर्यां, ते (अगम्य के०) कोईने गम न पडे (अगोचर के०) कोई देखे नहीं, तथा कोई ओलखे नही, जिहां एनुं कोई नाम पण न जाणे एवे स्थानकें गयां, तिहां जईने अभिराम एटले मनोहर तपस्या करता हवां. ते तपस्या करतां करतां तेमणें तपस्यानुं फलरूप एवुं कोई

[illegible]
છે, એવું કોઈ ઠેકાણું પામતા નહોતા. એમ જોતાં જોતાં (જજ કે૦) જે-
વારેં તેણે અત્યંત અદ્ભુત સ્થાનક પામ્યું, તેવારેં (તસ કે૦) તે શ્રીપાલ-
રાજાના (કર કે૦) હાથની અંગુલી રૂપ થયાં, એટલે કલ્પવૃક્ષો પોતાની
તપસ્યાના મહાત્મ્ય થકી શ્રીપાલરાજા તેની અંગુલી રૂપ થયાં. તે દાન
દીયે છે, માટે શ્રીપાલરાજા કલ્પવૃક્ષ સમાન દાનેશ્વરી છે, તેથી કવિયેં
એ ઉપમા દીધી છે ॥ ૧૪ ॥

**જસ પ્રતાપ ગુણ આગલોરે લાલ, ગિરુઓ ને ગુણવં-
તરે ॥ સો૦ ॥ પાલે રાજ મહંતરે ॥ સો૦ ॥ વૈરીનો કરે
અંતરે ॥ સો૦ ॥ ભુજ પદ્મ સદા વિકસંતરે ॥ સો૦ ॥
લીલા લહેર ધરંતરે ॥ સો૦ ॥ જય૦ ॥ ૧૫ ॥**

અર્થઃ- વલી જે (જસ કે૦) યશઃ કીર્ત્તિ, (પ્રતાપ કે૦) તેજ અને ગુણ, તેણેં કરી શ્રીપાલ સર્વ માંહે (આગલો કે૦) અગ્રેસર છે. અથવા યશ, પ્રતાપ અને ગુણ તે જેના (આગલો કે૦) સર્વથી અગ્રેસર છે. વલી ગિરુઓ છે અને મહાગુણવંત છે. (મહંત કે૦) મહોટું ઉદાર રાજ્ય ભોગવે છે. વૈરીનો (અંત કે૦) ક્ષય કરે છે, એવો પરાક્રમી છે. રાજ્યની લીલા લેહેરનો ધરનારો છે, જેનું ભુજરૂપ (પદ્મ કે૦) કમલ તે સદા નિરંતર વિકસ્વર થકું જ રહે છે ॥ ૧૫

**મેરુ મવે જે અંગુલેં રે લાલ, કુશ અગ્રેં જલનિધિ-
નીરરે ॥ સો૦ ॥ ફરસે આકાશ સમીરરે ॥ સો૦ ॥ તા-
રાગણ ગણિત ગંભીરરે ॥ સો૦ ॥ શ્રીપાલસુગુણનો
તીરરે ॥ સો૦ ॥ તે પણ નવિ પામે ધીરરે ॥ સો૦ ॥ જ૦ ॥ ૧૬**

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલરાજાના ગુણ અગણિત છે, માટે કવીશ્વર ઉપમા આપે છે કે, કોઈ પુરુષ એવો પણ હોય જે મેરુ પર્વત લાખ યોજન નો ઊંચો છે, તેને પોતાની અંગુલીયેં કરીને (મવે કે૦) માપી જાય તથા

(कुशअग्रें के०) डाभनी अणीयें करी (जलनिधिनीर के०) समुद्रना पा-
[illegible]
रुषथी दैवयोगें थाय, पण श्रीपाल राजाना भला गुणनो (तीर के०) कांठो
ते धीरथको पण न पामे, एटले न पामी शके ॥१६॥

चोथे खंडें पूरी थई रे लाल, ए छठ्ठी ढाल अलंगरे

[illegible]

अर्थः- [illegible] अभंगपणे [illegible] ॥१७॥

॥ दोहा ॥

[illegible]

अर्थः- हवे अजितसेन नामछे जेनुं एवो राजर्षि, ते भूमितलें
[illegible] ॥ ॥

[illegible]

અર્થઃ- તે વિહાર કરતો તેજ ચંપાનગરીયેં આવ્યો, તેના આગમન-

(અંદત કે૦) ...ર વન ...મુજયા સાંભળીને ...પાલર ...ન શો-

...િત થયો ...જો અત્યંત ...ત થયો ॥૨॥

ભજ્જ

મુનિનમિ કરિય પ્રદક્ષિણા, જેઠો ધર્મસંકેત ॥૩॥

અર્થઃ- ...છ જનની ને ...તા અને (ભજ્જ કે૦) ...ટલે ...,

તેણે સહિત મુનિને વાંદવાને નિમિત્તેં આવ્યો. તિહાં મુનિરાજને નમી ત્રણ

પ્રદક્ષિણા દઈ કરીને ધર્મ સાંભલવાના સંકેતે જેઠો ॥૩॥

ગુરુસન્મુખ સુવિની-

ત ॥ ગુરુ પણ તેહને

દેશના, દે નય સમ-

ય અધીત ॥૪॥

અર્થઃ- તે શ્રીપાલ શ્રી

... સુ... ...

...ન ...૦) ...ની ...નય...

ને (સમય કે૦) સિદ્ધાંત તેને અધીત થકા ધર્મની દેશના દીયે છે ॥૪॥

॥ ઢાલ સાતમી ॥

૨૨ ...

રો ચિત્ત મઝારરે ॥ મોહેં મૂંઝ્યા મત ફિરો, મોહ

मूके सुख निरधार रे ॥ मोह मूके सुख निरधार, संवेग गुण पालीयें पुण्यवंत रे ॥ पुण्यवंत अनंत विज्ञान, वदे एम केवली भगवंत रे ॥१॥

अर्थः- हवे अजितसेन मुनि देशना आपे छे, अने श्रीपालप्रमुख सर्व सभा सांभले छे, ते देशना अभव्यने योग्य नही, माटे मोक्ष योग्य जे भव्य जीव छे, तेने उद्देशीने दिये छे, के अरे भव्य प्राणीयो! जेमां दयाधर्म मुख्य छे, एवी मोक्षमार्गाधिकारिणी, दुर्गति दुःखनिवारिणी, पापसंतापहारिणी, संसारसमुद्रतारिणी जे श्रीजिननी वाणी छे, ते तमें तमारा (चित्तमझार के०) मननी मध्यें धारो; पण सांभल्युं अणसांभल्युं मकरशो. ते वाणी सांभलीने मोहें मुंझ्या मत फिरो, एटले मोह दशामां मुंझ्या थका फरशो नही, ते मोह क्यां सुधी छे? के ज्यां सुधी जीवने क्षायिक गुण प्रगट्यो नथी, त्यां सुधी छे, माटे ते मोह मूकशो, ते वारें (निरधार के०) निश्चें सुख पामशो. ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने छे, माटे ते पामवानो उपाय जे छे ते, संवेग गुण पालवो, ते संवेगीपणुं कोने कहेवुं? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियानुं करवुं होय, तेने संवेगीपणुं कहीयें, माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो! तमे सांभलो, ए हितशिक्षा कोण कहे छे? तो के जे महापुण्यवंत, अनंतविज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत एवा जे केवली भगवंत, ते (वदे के०) कहे छे. हवे ए आगली गाथायें कहियें छैयें ॥१॥

दश दृष्टांते दोहिलो, मानवभव ते पण लद्ध रे ॥ आरय क्षेत्रें जन्म जे, ते दुर्लभ सुकृत संबंध रे ॥ ते दुर्लभ० ॥ संवे० ॥२॥

अर्थः- हे भव्यो! तमें सांभलो के ॥ चुल्लग पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्म जुगे परमाणु, दस दिठ्ठंता मणुअ लंभे ॥१॥ इति दृष्टांत गाथा ॥ ए गाथामां कहेला दश दृष्टांतें करी पामवो

[illegible]

આરયક્ષેત્રેં જન્મ હુઓ, પણ ઊત્તમ કુલ તે દુલંભ રે ॥ વ્યાધાદિક કુલેં ઊપનો, શું આરજક્ષેત્ર અચંભરે ॥ શું૦ ॥ સંવે૦ ॥૩॥

અર્થઃ— તે પણ કોઈ પૂર્વ ભવ ધર્મકર્તવ્ય યોગેં આર્ય દેશમાં જન્મ થયો, તો પણ તેથી શી સિદ્ધિ થાય? તે આર્યદેશમાં પણ જે મહોટા ઇભ્ય વ્યવહારિયા, શેઠ, સેનાપતિ, ધનધાન્યાદિકેં પૂરિત તથા કુલ તે પિતાનો પક્ષ અને જાતિ તે માતાનો પક્ષ, એ બે જેનાં વિશુદ્ધ નિર્મલ હોય, તેને ઊત્તમ કુલ કહિયેં, તે પામવું દુર્લભ છે. આર્ય દેશમાં પણ જે કદાચિત્ વ્યાધાદિક જે ચોરી, વાઘરી, ભિલ્લ, માછી, કષાયી, માંસ ભક્ષણ કરનાર, ઇત્યાદિક જે હિંસક લોકો હોય, તેને વ્યાધ કહીયેં. તેમના કુલમાં ઊપન્યો અને આર્યક્ષેત્ર પામ્યો, તો તેમાં શું સુકૃત થાય? કાંહીં નહિ. ફોકટ ભવ હારી જાય. માટે તે વ્યાધનો જન્મ પામ્યો તે ન પામ્યા જેવું થયું ॥૩॥

કુલ પામે પણ દુલ્લહો, રૂપ આરોગ આઊ સમાન રે ॥ રોગી રૂપરહિત ઘણા, હીણ આઊ દિસે છે આજ રે ॥ હી૦ ॥ સંવે૦ ॥૪॥

अर्थः- वली उद्यापि पूर्व जन्मना पुण्योदयथी पूर्वोक्त उत्तम कुल पाम्यो, तोपण तेमां रूपवंतपणुं तथा आरोग्य एटले रोग रहित पणुं अने आयु एटलां वानांनो (समान के०) संपूर्ण योग पामवो, ते जरे जरो दुर्लभ छे. केम के आजना कालमांहे उत्तम कुल पामीने पण घणा प्राणी रोगिष्ट, वली घणा प्राणी रूपरहित, तथा घणा प्राणी हीणायु एटले अल्पायुवाला देखाय छे, माटे तेमने पुण्यकार्यमां एटली खामी रही, तेणें करी रूप न पामे, तेथी लोकोने इष्ट न लागे, तथा रोग सहित होय, तो धर्मनां कार्य साधी शके नहीं. वली हीणायुवालाथी पण कांई सुकृत थाय नहीं. तेवारें ते जीव उत्तम कुल पाम्यो तो पण शुं? अने न पाम्यो तो पण शुं? कांईज नहीं ॥ ४ ॥

ते सवि पामे पण सही, दुलहो छे सुगुरु संयोगरे ॥ सघले खेत्रें नहिं सदा, मुनि पामीनें शुभ योग रे ॥ मुनि० ॥ संवे० ॥ ५ ॥

अर्थः- ए पूर्वोक्त मनुष्यनोभव, आर्यक्षेत्र, उत्तमकुल, रूपवंतपणुं, रोगरहितपणुं अने संपूर्ण आयुष्य, ए सर्व वानां पामे, पण (सही के०) निश्चयथकी सद्गुरुनो संयोग पामवो महादुर्लभ छे, एटले ने पंचमगतिना साधक, पोतें संसारना पाशथी मूकाणा अने बीजाने मूकाववा समर्थ तेवा गुरु मलवा दुर्लभ छे. ते गुरु शास्त्रमां त्रण प्रकारना कह्या छे. तेमां एक तो पत्थरसमान ते पोतें पण बूडे, अने बीजा आश्रय करनारने पण बूडावे. बीजा गुरु काष्ठसमान, ते पोतें पण तरे अने आश्रय करनारने पण तारे. त्रीजा पिप्पलपत्रसमान ते पोतें तरे अने आश्रय करनारने बूडावे. ए त्रण भेद मांहेला बीजा भेदवाला काष्ठसमान एवा सुगुरु, उत्तम गुरु, महामुनि, अकिंचन, निर्लोभी, परोपकारी, तेनो भलो योग ते सर्वक्षेत्रने विषे आ पंचमकालमां सदा सर्वदा न पामियें, केम के गुणहीन घणा होय, अने गुणवंत थोडा होय ॥ ५ ॥

અર્થઃ-

તમો રજે ગુરૂપાસેં નતાં કાંઈ પૈશા જરપેયા પડે, એવી કૃપણતા ર

જવાય નહી, માટે તે

હો૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયેં કરી તેર કાઠીયાનો અંતરાય ને-

શં વચન, દૃઢપણેં તેને ગ્રહાવ્યાં છે, તે કદાગ્રહપણેં અસ્થિ મજ્જામય

એમ

તાના મનમાં તેમજ નિર્ધાર કરી રાખ્યું છે,
કે એણેં જે કહ્યું તેજ સત્ય છે. એ રીતેં પ્રથમ કુગુરૂ રૂપ ધૂર્ત્તેં તેનું ચિ-

नी साथें मित्राई करी म्हांहो मांहे

ोस ओगीयें सत्य करी

कुं छो

એ દૃષ્ટાંતે વ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્તવાલો પણ સર્વથા સદ્ગુરૂનું વચનન ન માને॥૭

ગુરૂસેવા પુણ્યેં લહી, પાસે પણ બેઠા નિત્ત રે॥ ધ-
ર્મશ્રવણ તોહે દોહિલું, નિદ્રાદિક દિયે જો ચિત્ત રે॥૮

અર્થઃ- વલી કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયેં કરી ગુરૂની સેવા (લહી કે૦)
પામી, અને ગુરૂની પાસેં પણ નિત્ય જઈને બેઠા. તથાપિ જે વેલાયેં ગુરૂ
ધર્મોપદેશ આપે, તે વેલાયેં અંતરાયને યોગેં તે ધર્મ સાંભલવો દુર્લભ થ-
ઈ પડે. કેમ કે, તેવારેં તેને નિદ્રા આવે અથવા આદિ શબ્દથી વિકથાદિ-
ક પ્રમાદમાં રૂચિ થાય; તેથી ધર્મશ્રવણ ક્યાંથી થઈ શકે ? એટલે ધર્મ સાં-
ભલવામાં નિદ્રાદિક પ્રમાદ જે આડો આવી ભીંત જેવો થઈ પડે તો અટ-
કાવી નાખે. માટે પ્રમાદ છોડીને ધર્મ આદરવો.॥૮॥

પામી શ્રુત પણ દુલ્લહી, તત્ત્વબુદ્ધિ તે નરને ન હોય
રે॥ શૃંગારાદિ કથારસેં, શ્રોતા પણ નિજ ગુણ -
જોય રે॥ શ્રો૦॥ સંવે૦॥૯॥

અર્થઃ- કદાપિ પુણ્યયોગેં ગુરૂની પાસેં જઈ નિદ્રા, વિકથા, વિષય,
પ્રમાદ અને કષાય તેનો ત્યાગ કરી ધર્મનું સાંભલવું પામ્યું, તો પણ તે ન-
રને ધર્મસંબંધિ તત્ત્વની બુદ્ધિ આવવી ઘણી દોહેલી હોય. કારણ કે અ-
નેક શાસ્ત્ર શૃંગારાદિ રસ પ્રધાન છે એવી (કથા કે૦) ભાષાગ્રંથ, કોકશાસ્ત્ર,
અનંગરંગ, વાત્સ્યાયનસૂત્ર પ્રમુખ, જેમાં નિઃકેવલ શૃંગારનીજ વાતો છે.
તથા આદિ શબ્દથકી સ્ત્રી અને રાજ પ્રમુખની કથા લેવી, તે સાંભલવા-
માંજ પ્રાણી મગ્ન થઈ રહે. માટે એવા શૃંગારાદિ રસેં કરી યુક્ત જે ગ્રંથ
તેના રસેં કરી તે શ્રોતા ધર્મ સાંભલે, તેથી સાંભલતો થકો પણ આત્મગુણ-
ને ખોઈ નાખે. માટે તત્ત્વની બુદ્ધિ ધારવી ॥ ૯॥

તત્ત્વ કહે પણ દુલ્લહી, સદ્દહણા જાણો સંત રે॥ કોઈ
નિજ મતિ આગલ કરે, કોઈ ડામાડોલ ફિરંત રે॥૧૦॥

અર્થઃ- [illegible]

[illegible]

અર્થઃ- [illegible]

પૂર્ણ કરે, પણ વધારે નગાર્યે કરે નહી. વલી ઓઢવાને કપડું નો લાવેન ક્યાંથી? એમ કરતાં એક દિવસેં તો બહુ ટાઢાક પડી તેથી તે ગુરૂ શિષ્યને થરથર કંપતાં ભિક્ષા નડીન નડી, અને એમને એમ તુરત ગામમાંથી આવીને પોતાની મઢીની અંદર પણ આલસને લીધે ગયા નહી. એમન જીર્ણ વસ્ત્રેં મુજ ઢાંકીને બાહેર આવી સૂતા, પાછલી રાત્રિયેં લગ્યા, તેવારેં પણ નેત્ર ઊઘાડીને લેવા બેટલો ઊદ્યમ ન કરતાં એમન ઢાંકેલે મુજેં ગુરૂ, શિષ્યને પૂછવા લાગ્યો કે, હે શિષ્ય! ટાઢાક ઘણી પડેછે, માટે હું ઝૂંપડીમાં છું કે બાહર છું! તેવારેં શિષ્ય વલી ગુરૂથી પણ વધારે આલસુ છે, માટે તેણે પણ ઢાંકેલે મુજેંન નવાબ આપ્યો. ને આપણે ઝૂંપડીમાં છૈયેં. એવામાં વલી શીતના ભયથી કોઈક કુતરો આવીને ગુરૂની પાસેં સૂતેલો હતો, તેનું પૂછડું ગુરૂના હાથમાં આવ્યું. તેવારેં ગુરૂ શિષ્યને સંસ્કૃતમાં કહેવા લાગ્યો કે, "ભો શિષ્ય! મમ પુચ્છં વર્તતે. તદા શિષ્યેણ ચિંતિતં કચ્છારિકંબરખંડં ગૃહીત્વા ભવાન્ પૃચ્છતીતિ? શિષ્યઃ પ્રાહ. ભો ગુરવઃ તત્પુચ્છં વસ્ત્રાંતં તન્નલ્પનપરેણ શયને ત્વયા યતિતવ્યં." એમ બે જણા ઊદ્યમરહિત થકા ત્યાંન ટાઢકમાં સુઈ રહ્યા, પરંતુ બેમાંથી એકપણ આલસરહિત થઈ મઢીમાં ગયો નહી. પ્રાતઃકાલેં હિમ પડ્યું તેથી બેહુ જણ હિમથી દાઝીને મરણ પામ્યા. તેમ ને આલસુ હોય તે પોતાની મતિ કલ્પનાયેં કુમતિ કરે, પણ કોઈને પૂછે નહી. ઊદ્યમ નકરે તો તત્ત્વપણ પામે નહી. ને ગુરૂશિષ્ય બેહુયેં ઊદ્યમ કર્યો હત, અને મઢીમાં ગયા હત, તો જીવતા રહેત. માટે એ આલસુ ગુરૂશિષ્યનું વૃત્તાંત મનોભાવિત ગવેષવુ ॥૧૧॥

જઠર છાત્ર ગત આવતાં, નિમ પ્રાપ્ત અપ્રાપ્ત વિચારરે ॥ કરે ન તેહથી ઊગરે, તેમ આપમતિ નિરધારરે ॥ તે॰ ॥ સંવે॰ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- હવે વલી આપમતિ ઊપર બીજો દષ્ટાંત કહે છે. તેમ કોઈ (જઠર કે॰) મૂર્ખ (છાત્ર કે॰) શિષ્યછે, તે વેદાદિક શાસ્ત્ર તો ભણ્યોછે પરંતુ અર્થની વિવેચનાને અણભણતો છે, તે કોઈ કામને અર્થે બજાર માં

પોતાનં

જેટલ મા ... લોક ... કહે ... કે,

સવ ... તે ... લોક કહે ...

... જ ... તેના ... જ ...

... ચાર ... છ ... લોક ...

... રહ્યુ, તેથી ...

... દુઃ ... તત્ત્વ ...

નાત હેય તે નરક ... દુઃખ ... ॥૧૨॥

રે ા કરે જે તત્ત્વગવેષણા, તે પામે નહિં સંદેહ

અર્થઃ— (... કે૦) સ ... કનું ... અટલે ...

... અ ... મ કહુ ...

... તેના ... એટલે ... ભગ ...

... તે કહલ છ, તેન અનુમ ... વળી ...

... કે૦) ... ને શુદ્ધ ધ્યા ...

ના એકેક ... ચાર ચાર ... છે, તેણે ...

... તેને ... કહિયે ... ધ્યાનરસે કરીને ગુણ ...

એટલે ગુણનું સ્થાનક પ્રાપ્તિરૂપ જે તત્ત્વ, તે તત્ત્વની જે ગવેષણા કરે, તે તત્ત્વ પામે એમાં સંદેહ નહીં. અથવા તત્વ પામવાનાં ત્રણ કારણ છે, એક આગમથી, બીજે અનુમાનથી અને ત્રીજે ધ્યાનરસ તે અનુભવરસ એ ત્રણેં પ્રકારેં જે ગુણનુ ઘર થઈને તત્ત્વની ગવેષણા કરે, તે નિઃસંદેહ તત્ત્વ પામે ॥૧૩॥

તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શ છે, સંવેદન અન્ય સ્વરૂપ રે ॥
સંવેદન વંધ્યે કહ્યું, જે સ્પર્શ તે પ્રાપ્તિરૂપ રે ॥ જે૦ ॥૧૪॥

અર્થઃ- તત્ત્વનું જાણપણું તે તત્ત્વબોધ કહીયેં. તેહના બે ભેદ છે. એક સ્પર્શતત્ત્વબોધ, બીજો સંવેદનતત્ત્વબોધ, તિહાં તત્ત્વનાં શાસ્ત્ર જે આગમ તે સાંભળીને શ્રીજિનાગમભાષિત તત્ત્વ સમ્યક્ત્વાદિ પ્રાપ્તિ પૂર્વક શ્રદ્ધાપૂર્વક નવતત્ત્વાદિકનો અવબોધ થાય, શુદ્ધ અધ્યવસાયેં આત્મપરિણતિ પરિપાકપણેં મનવચનકાયાની એકાગ્ર સ્થિરતાયેં ભાવની વિશુદ્ધતાયેં સદ્ગુરૂપદેશામૃતયોગથકી સદ્દહણામય વસ્તુધર્મ-ગ્રહણ રૂપપણેં જે ચિત્તની વૃત્તિ થાય, એહવો જે તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શરૂપ જાણવો. અને શ્રદ્ધારહિત સમ્યક્ પ્રકારેં વસ્તુના સ્વરૂપને જાણપણામાં ધારે, તે સંવેદન તત્ત્વબોધ જાણવો. તે સ્પર્શતત્ત્વબોધથી (અન્યકે૦) જુદે રૂપેં જાણવો. જે સંવેદન તત્ત્વબોધ તે (વંધ્યેકે૦) વાંઝણી સ્ત્રી જેવો [illegible] નહીં. અને સ્પર્શતત્ત્વબોધ તે પ્રાપ્તિરૂપ છે, ઇ[illegible]વું, અને સ્પર્શ આદરવો ॥૧૪॥

[illegible]ત્વ તે દશવિધ ધર્મ છે, ખંત્યાદિક શ્રમણનો શુદ્ધ રે ॥ ધર્મનું મૂલ દયા કહી, તે ખંતિગુણેં અવિરુદ્ધ રે ॥ તે૦ ॥ સંવે૦ ॥૧૫॥

અર્થઃ- હવે દશ પ્રકારનો યતિધર્મ તે પરમતત્ત્વ છે. ખંતિ આદેં-

મુક્તિ તે નિર્લોભિતા, ૫ બારપ્રકારની તપસ્યા, ૬ સત્તર ભેદેં કરી યુક્ત સંયમ, ૭ ચાર નિક્ષેપેં કરી સત્ય ભાષણ કરવું, ૮ શૌચ તે ભાવ શૌચાદિક, ૯ અકિંચનત્વ તે પરિગ્રહ રહિત પણું, ૧૦ અઢાર ભેદેં યુક્ત બ્રહ્મચર્ય. એ દશ પ્રકારનો ધર્મ સેવ્યાથી ચાર ગતિનો રોધ કરે અને પંચમી ગતિ પમાડે, તે ધર્મનું મૂલ દયા કહી છે. જિહાં દયા નથી તિહાં ધર્મ નથી, તે દયા જે છે તે તો (ખંતિ કે૦) ક્ષમા ગુણથી અવિરોધપણેં છે, એટલે ભજતી છે. ક્રોધ જાય તેવારેં ક્ષમા આવે, અને જિહાં ક્ષમા આવી તિહાં દયા અવશ્ય ઊપજે, તે માટે દયામય ધર્મ છે. એ પહેલો યતિધર્મ કહ્યો ॥૧૫

વિનયને વશ છે ગુણ સવે, તે તો માર્દવને આયત્ત રે ॥ જેહને માર્દવ મન વસ્યું, તેણેં સવિ ગુણગણ સંપત્ત રે ॥ તે૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થઃ- હવે બીજો માર્દવગુણ વખાણે છે, તે એવી રીતેં જે દેવ, ગુરુ, ધર્મ, એ સર્વ વિનયથી ફલદાયક થાય છે, માટે જેટલા કાંઈ ગુણ છે, તે સર્વ વિનયને વશ છે. અને જે સર્વોત્તમ કરણી કરે છે, તેમાં પણ જો વિનય નથી હોતો, તો સર્વ શૂન્યપ્રાય છે, એહવો વિનય ગુણ છે, તે પણ માર્દવને (આયત્ત કે૦) વશ છે, માર્દવથી નજીક છે, તે માર્દવગુણ માનનો ત્યાગ કરે તેવારેં પ્રગટ થાય. પણ અભિમાન અહંકાર, મત્સર, લોહ, ઈર્ષ્યાદિ દોષ સહિત પ્રાણીને માર્દવગુણ ન આવે, પણ એ દોષોના ત્યાગથી માર્દવ ગુણ જીવને આવે, એહવો માર્દવગુણ જે પ્રાણીના મનમાંહે વસ્યો છે, તે પ્રાણી (સવિ ગુણગણ સંપત્ત કે૦) સર્વ ગુણના સમુદાયને પામ્યો અને ગુણસહિત થયો. તેવારેં ધર્મપ્રાપ્તિને પામ્યો. એ બીજો યતિધર્મ જાણવો ॥ ૧૬ ॥

આર્જવ વિણ નવિ શુદ્ધ છે, નવિ ધર્મ આરાધે અશુદ્ધ રે ॥ ધર્મ વિના નવિ મોક્ષ છે, તેણેં ઋજુભાવી હોય બુદ્ધ રે ॥ તે૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૧૭ ॥

अर्थः- हवे त्रीजो आर्जवगुण वखाणे छे. आर्जवगुण ते (आर्जव के०) सरलपणुं तेविना शुद्ध नथी, अने धर्म आराधन पण नथी, अशुद्ध छे, माटे कुटिलता वक्राई मायावीपणुं सर्व मायाना घरनां छे. तेने आत्माना जलवत्तरपणे शुद्ध चारित्रना अभ्युदयथी निर्मल आत्माना योगथकी कुटिलतादिकनो त्याग कर्या थकी आर्जवगुण उपजे छे. ते आर्जव विना धर्मनी शुद्धि नथी, अशुद्ध छे, माटे ते शुद्ध धर्म आराधी शके नही, अने शुद्धधर्म आराध्याविना मोक्ष थाय नहिं. ते माटे (बुद्ध के०) ज्ञानी ते (ऋजुभावी के०) सरल स्वभावी होय छे ते थकी आर्जवगुणनी पुष्टि थाय, ते त्रीजो यतिधर्म कह्यो ॥ १७ ॥

द्रव्योपकरण देहनां, वलि भक्त पान शुचि भावरे ॥ भावशौच जिम नवि चले, तिम कीजें तास जनावरे ॥ ति० ॥ संवे० ॥ १८ ॥

अर्थः- हवे शौच्यधर्म कहे छे, तेहना बे भेद छे. एक द्रव्यशौच्य, बीजुं भावशौच ते मांहे (देह के०) शरीरना द्रव्योपगरण ते हाथपग आंगली प्रमुख ते सर्व द्रव्यथी देहना द्रव्योपकरण अथवा द्रव्योपकरण ते पुस्तकादिक तथा वस्त्रपात्रादिक तेमज वली भात पाणी तेने रागरहित धर्मपुष्टिदायक जाणी (शुचि भाव के०) पवित्र भावयुक्त बेंतालीश दोषरहित एवा विधियें आहारादिकने ग्रहण करवे करीने द्रव्यशौच्य थाय ते जेम आत्माना पवित्र योगा अध्यवसाय धरवे, मननी लहेर कषायादिक रहित शुद्ध परिणामनी वधती धारायें भावशौच्य थाय छे. ते भावशौच्य जेम चले नही मटे नही, तेवी रीतें जनावकीनें, एटले तेने ग्रहण करवा जेम भावशौच्य वधे तेम तेम यतिधर्म पण वधे, यतिधर्मने वधते मोक्षप्राप्ति पण सुलभ थाय. ए चोथो शौच्यधर्म कह्यो ॥ १८ ॥

पंचाश्रवथी विरमीयें, इन्द्रिय निग्रही ने पंचरे ॥ चार कषाय त्रणदंडने, तजीयें ॥ पं० २ ॥ सं० ॥ १९ ॥

અર્થઃ- હવે સંયમગુણ વખાણે છે. ૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન અને ૫ પરિગ્રહ. એ પાંચ આશ્રવથી (વિરમીયેં કે૦) દૂર રહીયેં. એ અનાદિ કાલના આત્માના સહચારી પાપોપચિત પણેં દુષ્ટમતિદાયક છે. તથા ૧ સ્પર્શેન્દ્રિય, ૨ રસેન્દ્રિય, ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય, ૪ ચક્ષુરિંન્દ્રિય, ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય, એ પાંચે ઇંન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરીયેં એટલે દમિયેં. વલી ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, એ ચાર કષાયને છાંડીયેં. તથા ૧ મનોદંડ, ૨ વચનદંડ, ૩ કાયદંડ, એ ત્રણ દંડને (તજિયેં કે૦) ત્યાગ કરીયેં. એવી રીતેં એ સત્તરવાનાં દૂર કરે થકે આત્માને વિષે સંયમ ઠરે, પરંતુ જ્યાંસુધી એમાંથી એકપણ દુર્ગુણ હોય, તિહાંસુધી સંયમને મલિન કહીયે. માટે એ સત્તર દોષ ટાલીને એના પ્રતિપક્ષી સત્તર ગુણ પ્રગટે, તેનો સંચય મોક્ષાર્થી કરે, તેવારેં તે શુદ્ધ સંયમી કહેવાય. એ પાંચમો સંયમધર્મ કહ્યો ॥ ૧૯ ॥

બાંધવ ધન ઇંન્દ્રિય સુખ તણો, વલિ ભય વિગ્રહ નો ત્યાગરે ॥ અહંકાર મમકારનો, જે કરશે તે મહાભાગરે ॥ જે૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ- હવે છઠ્ઠો મુક્તગુણ વખાણે છે. બાંધવશબ્દેં ભાઈ, સ્ત્રી, માતા, પિતા, પુત્ર, બેહેન પ્રમુખ. અને (ધન કે૦) સોનું, રૂપું, ઘર, હાટ પ્રમુખ. વલી ઇંન્દ્રિયસુખ તે ખાવું, પીવું, વસ્ત્ર, ઘરેણાં પ્રમુખના વિલાસ. શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધાદિક એ સર્વ સુખનો ત્યાગ કરે. વલી (ભય કે૦) ઇહલોક, પરલોક આજીવિકાદિ સાત પ્રકારના ભય. (વિગ્રહ કે૦) કલહ, વિખવાદ, ઇર્ષ્યા એનો પણ ત્યાગ કરે, તથા અહંકાર તે હુંજ મોટો છું. બીજો કોઈ નથી, અને મમકાર તે આ સર્વ માહરૂં છે, એવં અહં મમેતિ જુઠ્ઠા સર્વ જગદાંધ્ય કૃત્. માટે એનો ત્યાગ કરે, તે માહાભાગ્યવંત જાણવો. જિહાંસુધી એટલાં વાનાંનો ત્યાગ કર્યો નથી, તિહાંસુધી સંસારભ્રમણ વધે છે. માટે એનો ત્યાગ કરી નિર્લોભી ગુણ કરવો, એ છઠ્ઠો ધર્મ કહ્યો ॥ ૨૦ ॥

આવિ ંવ.દન યોગ ે, વ લ તન મન વચ.. અમા-

चरे ॥ सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, जीने दर्शन नक-
हायरे ॥ जी० ॥ संवे० ॥ २१ ॥

अर्थः– हवे सातमो सत्यगुण वखाणे छे. अविसंवादन योग ते जेहमां कोई जातिनो विश्लेष विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहीयें. तेने धरे. वली तन, मन, अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणें कपटरहितपणें प्रवर्त्ते, ते सत्यपणुं राजे. ते सत्य चारप्रकारनुं छे. तिहां १ ऋषभ अजितादिक जे नामसत्य, २ तेनां बिंब ते काष्ठपाषाणादिकनी स्थापना करियें अथवा अक्षरें नाम लखीयें तेथी ते जीननुं स्थापनासत्य; तथा ३ भाविजिन ते श्रेणिक प्रमुख थाशे ते श्रीजिननुं द्रव्यसत्य, अने ४ सीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थंकर ते चोथुं भावसत्य ए चार निक्षेपें करी सत्य ते (जिन के०) तीर्थंकरें कह्युं, एटले श्री ठाणांग सूत्रमां कह्युं छे. पण ए जीने दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो. २१

षटविध बाहिर तप कह्युं, अभ्यंतर षटविध होयरे ॥
कर्म तपावे ते सही, पडिसोअ वृत्तिपण जोयरे ॥ २२

अर्थः- हवे आठमो तपोगुण वखाणे छे. १ जघन्य नोकारसी, २ उत्कृष्ट जावज्जीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, एम जेमां खावुं पीवुं नही, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलिया चार कोलिया ओछा करे ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो ते वित्तिसंक्षेपतप, ४ रसनो त्याग करवो ते रसत्याग तप, ५ लोचप्रमुख क्लेश सहन करवो ते कायक्लेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवां ते संलीनता तप, ए छ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं छे. तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनय साचववो, ३ गुरुनो विनय तथा वेयावच्च करवां, ४ सज्झाय ध्यान करवुं, ५ ध्यान धरवुं, ६ उपसर्ग तप ते एक ध्याने काउस्सग्ग करवो तथा शरीरनुं छांडवुं. ए छ प्रकारें अभ्यंतर मलीने बार भेदें तप कह्युं. ए तप द्रव्यथी तथा भावथी करवुं. ए तप कर्मने तपावे, बाली.

ભસ્મ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી અતિશૌચવૃત્તિ પણ હોય એટલે ઈન્દ્રિયને અનનુકૂલવૃત્તિ અર્થાત્ ઈન્દ્રિયને ને ગમે તે ન કરવું તે પડિસોઅવૃત્તિ-એ પણ તપ કહીયે ૨૨

દિવ્ય ઔદારિક કામને, કૃત કારિત અનુમતિ ભેદ રે ॥ યોગત્રિકે તસ વર્જવું, તે બ્રહ્મ હરે સવિ ખેદ રે ॥ તે૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૨૩ ॥

અર્થઃ- હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. (દિવ્ય૦) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા બીજો ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, એ બેનું કરવું, કરાવવું, અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં છ ભેદ થયા. તે એકેકાને મન, વચન, અને કાયા, એ ત્રણ યોગે વર્જતાં અઢાર ભેદ થાય. એ બ્રહ્મચર્ય સર્વ ખેદનું હરનારૂં છે, અથવા એના બીજી રીતે ૧૮૦૦૦ ભાંગા થાય છે, તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ દ્વીંદ્રિય, ૭ ત્રીંદ્રિય, ૮ ચઉરિંદ્રિય, ૯ પંચેંદ્રિય, ૧૦ અજીવ, એ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦ થાય. તે એક શ્રોત્રેંદ્રિયે થયા તેવી પોતાની પાંચેંદ્રિય છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ ભેદ થાય. તે એક આહાર સંજ્ઞાયે થયા. તેવી ભયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, એ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦ થાય. તેને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણે ગુણતાં ૬૦૦૦ થાય. તે કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ૧૮૦૦૦ ભેદ થાય ॥૨૩॥

અધ્યાતમ વેદી કહે, મૂર્છા તે પરિગ્રહ ભાવ રે ॥ ધર્મ અકિંચનને ભણ્યો, તે કારણ ભવજલ નાવ રે ॥ તે૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થઃ- હવે અકિંચનધર્મ કહે છે. જે "આત્માનમધિકૃત્યાધ્યાત્મન્" એટલે આત્માને અધિકારીને કરે, તે ચોથા ગુણઠાણાથી માંડીને ચઉદમા ગુણઠાણા સુધી છે. તેહને અધ્યાત્મ કહિયે, અને તે અધ્યાત્મના જાણ જે હોય તેને અધ્યાત્મવેદી કહીયે. તે એમ કહે છે

२६

अर्थः- ह

पूर्वोक्त क्षमाना पांच भेद-

, त्रीजी वि-

अनु

न जे जे अनुष्ठान

।।२६।।

भक्तिनो सागरे ।। ए० ।। संवे० ।। २७ ।।

અર્થઃ- હવે અનુષ્ઠાનનાં લક્ષણ કહે છે. સ્ત્રી તો જેહુ છે, એક મો-

છે. તેમ પડિક્કમણાદિક કૃત્યમાં પણ પ્રીતિ, ભક્તિનો રાગ વિચારવો. તે

એ ત્રણમાં પ્રીતિ અનુષ્ઠાન છે. કેમકે, એની સંગતથી આગલ ગુણ વધે, માટે પ્રીતિ રાગ છે, અને એક સામાયિક તે ચારિત્ર, અને બીજો ચઉવિસત્થો તે પ્રભુને વાંદવું તથા ત્રીજું વાંદણા તે ગુરૂને વાંદણાં દેવાં એમ ચારિત્રધર્મ તથા દેવ અને ગુરૂ, એ ત્રણમાં ભક્તિ અનુષ્ઠાન છે. માટે એ

અર્થઃ-

ષ ગરલ અનુષ્ઠાન છે, તદ્ધેતુ અમૃત વલિ હોય

, એ પાંચ ભેદ પણ

અર્થઃ- [illegible] વિષ- [illegible] ॥ ૨૯ ॥

[illegible] ॥ ૩૦ ॥

અર્થઃ- [illegible] ચારિત્રિયે [illegible] અભ્યાસ [illegible] ષક્રિયા જાણિયેં. જેમ વિષ ખાધું થકું તત્કાલ મારે, તેમ એ ક્રિયા થકી આ ભવમાંહેજ અશન ખાવાનું લેશ માત્ર ફલ પામે. જેમ ઝેહેર ખાવાથી શીઘ્ર ફલ મલે, તેમ કપટ ક્રિયાનું પણ તરત ફલ મલે એમ જાણવું ॥ ૩૦ ॥

પરભવેં ઈંદ્રાદિક ઋદ્ધિની, ઇચ્છા કરતાં ગરલ થાયરે ॥ તે કાલાંતર ફલ દીયે, મારે જિમ હડકિયો વાયરે ॥ ભા૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ- હવે ગરલ ક્રિયાનું લક્ષણ કહે છે. જેમ કોઈ ચારિત્રીયાને

चारित्र पालतां पालतां चित्तना अध्यवसाय एहवा थाय, जे ईन्द्रनी पदवी तथा देवतादिक चक्रवर्ती प्रमुखनी राजलक्ष्मी पामीयें, अथवा धन धान्यादिक पामीयें, ते गरलक्रिया कहेवाय, ते गरलक्रिया कालांतरें फल आपे. हडकीया वायुनी परें. जेम कोई प्राणी हडकेल जनावरें करड्यो होय, तेहनो हडकवा त्रण वरस सुधी लगे. ते जेवारें हडकवा लागे, तेवारें मरण पामे. तेम चारित्रियो अतिनियाणुं करे तो, जे त्रण लवें ते वस्तु पामे. पण शुद्ध चारित्रनुं फल पामे नहीं. माटे ए गरलक्रिया त्याग करवा रूप जाणवी ॥ ३१ ॥

लोक करे तेम जे करे, ऊठे बेसे संमूर्च्छिम प्रायरे ॥ विधि विवेक जाणे नहीं, ते अन्यानुष्ठान कहाय रे ॥ ते० ॥ संवे० ॥ ३२ ॥

अर्थः- हवे त्रीजुं अनुष्ठानक्रिया कहे छे. जेम कोईक अज्ञानी चारित्रियो पारणा निमित्तें अथवा ग्रहण निमित्तें क्रिया करे, ते जेम बीजा लोक ऊठे बेसे करे, तेम ते पण ऊठे बेसे संमूर्च्छिमनी परें करे. एतावता कोई चारित्रियो क्षुधित थको दीक्षा लीये, तेने केवल एक अशननी ईच्छा रहे छे. ते मन रहित थको क्रिया करे माटे संमूर्च्छिमनी ऊपमा दीधी. कारण के जे पोतानां चित्तमां विधि विवेक कांई जाणे नहीं. जे आ रीतें बेसवुं, आ रीतें ऊठवुं, आ रीतें पूजवुं, ईत्यादिक कांई विधि जाणे नहीं. तथा विवेक ते गुरु, देव, ज्ञान, धर्माचार्य प्रमुखनो विनय करवो. गुरुसामे आ रीतें जवुं, आववुं, बेसवुं ईत्यादिक सर्व विधि जाणे, तेहने विवेक कहीयें. ते विधि तथा विवेकने अजाणतो मनरहित जे क्रिया करे, ते कांई फलदायक जाणवी नहीं ॥ ३२ ॥

तद्धेतु ते शुद्धरागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होय रे ॥ सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोय रे ॥ ते० ॥ संवे० ॥ ३३ ॥

અર્થઃ- હવે ચોથી તદ્ધેતુ ક્રિયા કહે છે-ચારિત્રનો લેનારો વૈરાગ્યવંત ભદ્રકપરિણામી દેશના સાંભલી, સંસારનો સર્વ ભાવ અનિત્ય જાણી, સંસારી વર્ગથકી વિરક્ત થઈને ચારિત્ર લીયે, તે શુદ્ધરાગેં વધતે મનોરથેં ક્રિયા કરે પણ વિધિશુદ્ધ હોય નહીં. પરંતુ સરવાલે તે થકી વિધિ શુદ્ધ થાય, માટે એ ચોથી ક્રિયા ફલદાયક જાણવી. હવે પાંચમી અમૃતક્રિયાના લક્ષણ કહે છે. જે આગમોક્ત વિધિ કહ્યો છે તે પ્રમાણેં શુદ્ધ વિધિયેં શુદ્ધ ચિત્તના અધ્યવસાયપણે કરીને (સકલ વિધાન કે૦) સમસ્ત ક્રિયાનાં અનુષ્ઠાનની જે આચરણા કરે. એહવા તો સંસાર માંહે કોઈક વિરલા પ્રાણી દીસે છે. માટે પાંચ ક્રિયા માંહે અમૃત ક્રિયા તે કેવલ અદ્ભુત સુરમણિ સમાન છે. એ શુદ્ધ ક્રિયા આવેથી સંસારનો પાર પામે, અને મોક્ષની પ્રાપ્તિપૂર્વક શુદ્ધભાવપણેં રહે. પણ એ ક્રિયા આવ્યાવિના સંસારનો નિસ્તાર થાતો નથી ॥ ૩૩ ॥

કરણ પ્રીતિ આદર ઘણો, જિજ્ઞાસા જાણનો સંગ રે ॥ શુભ આગમ નિર્વિઘનતા, એ શુદ્ધ ક્રિયાનાં લિંગ રે ॥ એ૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૩૪ ॥

અર્થઃ- હવે શુદ્ધ ક્રિયાનાં લક્ષણ કહે છે. જે ક્રિયા કરવામાં ઘણી પ્રીતિ ધરે, ઘણો ઘણો આદર કરે, ક્રિયાના પ્રયત્નને વિષે નિરંતર ઉદ્યમ કરે! (જિજ્ઞાસા કે૦) તત્ત્વ જાણવાની વાંછના કરે. તથા (જાણનો સંગ કે૦) જે જન શુદ્ધ ક્રિયાના જાણ હોય, તેનો સંગ કરે, પણ વિકથા અન્ય દર્શની પ્રમુખનો સર્વથા સંગ ન કરે, અને (શુભ આગમ કે૦) ભલો જિનકથિત આગમ સ્યાદ્વાદ પદ્ધતિ રચના રૂપ રત્નચાકથજડિત એહવા ઉત્તમ સિદ્ધાંતને વિઘ્ન રહિત પણે આદરે. બીજો કામ મૂકીને કેવલ એક આગમશ્રુત પંથેં જપ કરે. એ શુદ્ધ ક્રિયાનાં (લિંગ કે૦) લક્ષણ જાણવાં ॥ ૩૪ ॥

દ્રવ્યલિંગ અનંતાં ધર્યાં, કરી કિરિયા ફલ નવિ લદ્ધ રે ॥ શુદ્ધ ક્રિયા તો સંપજે, પુદ્ગલ આવર્ત-

અર્થઃ-

ઊપાય રે ॥ ત૦ ॥ સંવે૦ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ- હવે મોક્ષનો ઊપાય કહે છે- રાગ દ્વેષ રૂપ શત્રુને જીતી ઘન

સ્તુ જણાય તે જ્ઞાન, સમકિત દર્શન પામવાનાં કારણ ઘરે તે દર્શન, આઠ

३७

अर्थः- ए नवपदने ध्यातां थकां पोताना आत्मानुं स्वाभाविक ज्ञान

३८

अर्थः- ... ज्ञाननुं ... करे छे ...

ले, ते अज्ञानीने भवनी कोडे पण न टले, अने अति घणी तपस्या करतां पण ते ज्ञाननी जोडे कांई होय नहीं ॥ ३८ ॥

आतम ज्ञानें मगन जे, ते सवि पुद्गलनो खेल रे ॥ इन्द्रजाल करि लेखवे, न मिले तिहां देईम

नमेलरे ॥ न० ॥ संवे० ॥ ३९ ॥

अर्थः- माटे जे प्राणी आत्मज्ञान मांहे मग्न थको संसारी दशाने विभाव करी लेखवे छे, अने सदा स्वभाव दशा मांहे मग्न थई आत्मरमण करे छे, ते देह, धन तथा इंद्रियनां सुख ते पुद्गलना खेल इंद्रजाल समान करी लेखवे छे. तिहां मननो मेल दईने तेहशुं मले नही. ते चित्तमांहे विचारे जे पुद्गलें करी पुद्गल पोषवा, ते ठीक नही. पुद्गलनो धर्म सडण पडण विध्वंसन रूप छे. तेमा हुं लंपट थयो, तेथी संसारमां अनंता काल सुधी पर्यटन कर्युं. पण हवे तो जिनोक्त वाणीथी पुद्गलने सारी पठें दुःखदायी, बाजीगरनी बाजी सरखो जाण्यो. एटले बाजीगरनी बाजी साची होय तो पुद्गलनो खेल साचो होय. एवी रीतें जाण्यो. तो जेम इंद्रजाल ऊपर पण अज्ञानी रक्त थाय, तेम ए पुद्गल ऊपर पण अज्ञानीज रक्त थाय. परंतु ज्ञानी पुरुष तो आत्मज्ञान मांहेज मग्न रहे पण पुद्गल साथें मन देईने मले नही ॥ ३९ ॥

जाण्यो ध्यायो आतमा, आवरण रहित होय सिद्धरे ॥ आतमज्ञान ते दुःख हरे, एहिज शिव हेतु प्रसिद्धरे ॥ ए० ॥ संवे० ॥ ४० ॥

अर्थः- माटे आत्माने ज्ञानीनां वचने करी जाण्यो, जाणीने तेनेज तद्रूपपणें क्षीरनीरवत् तथा अग्नि लोह पिंडवत् ध्यायो तो ते ध्यानार प्राणी आठ कर्मना आवरण रहित थाय. आत्माना मूल गुण प्रगट करीने सिद्ध पणुं पामे. माटे आत्माने आत्मज्ञान पणे रमण करतां तेज आत्मज्ञान ते सर्व दुःखने हर्त्ता थाय अने प्रसिद्ध पणे तेहिज (शिव के०) मोक्षनुं हेतु थाय एम निःसंशयपणे जाणवुं. माटे मोक्षना वांछक प्राणीयें आत्मपरिणति सुधारवी. "आत्मैव सुख दुःख कर्ता निजगुण भोक्ता आत्मा आत्मनेवात्मानं पश्यति । यदात्मात्मानं पश्यति । तदात्मा सहज गुणधारकः स्यात् । शुद्ध स्वभावः ऊर्ध्वगत्या लोकाग्रे स्व तृतीय भाग न्यूनावगाहनाया सर्व सिद्धा वसंति" ॥ ४० ॥

[illegible]

અર્થઃ- એ ચોથા ખંડને વિષે સુંદર સાતમી ઢાલ પૂરી થઈ. એ નવ-
[illegible] ॥ ૭ ॥

॥ દોહા ॥

ઈણિ પરેં દેઈ દેશના, રહ્યો જામ મુનિચંદ ॥ તવ
શ્રીપાલ તે વીનવે, ધરતો વિનય અમંદ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ- એ પ્રકારેં દેશના દેઈને જેવારેં મુનિમાંહે ચન્દ્રમા સમાન- અજિતસેન રાજર્ષિ બોલી રહ્યા, તેવારેં શ્રીપાલ ઘણો વિનય ધરતો થકો મુનિને વિનવે છે. ॥ ૧ ॥

ભગવન્ કહો કુણ કર્મથી, બાલપણેં મુજ દેહ ॥
મહારોગ એ ઊપનો, કુણ સુકૃતેં હુઓ છેહ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ- (ભગવન કે૦) હે જ્ઞાનવંત! કહો, જે શ્યા કર્મના પસાયથી બાલપણે મહારે શરીરેં મહા અઘોર રોગ એ ઊપનો? વલી મેં જન્માંતરેં શું સુકૃત કર્યું હતું? કે જેથકી તે રોગ મટ્યો ॥ ૨ ॥

કવણ કર્મથી મેં લહી, ઠામ ઠામ બહુ ઋદ્ધિ ॥ કવ-
ણ કુકર્મેં હું પડ્યો, ગુણનિધિ જલનિધિ મધ્ય ॥ ૩ ॥

અર્થઃ- વલી શ્યા પુણ્યના યોગથી હું ઠેકાણેં ઠેકાણેં બહુ ઋદ્ધિ પામ્યો? વલી હે ગુણનિધિ! હે ગુણસમુદ્ર! હું કયા માઠા કર્મના યોગથી (જલનિધિ કે૦) સમુદ્રમાં પડ્યો? ॥ ૩ ॥

કવણ નીચ કર્મેં હુઓ, ડુંબપણું મુનિરાય ॥ મુજ

અ ર ઉ , હ ર ૪

અર્થઃ- વલી હે મુનિરાજ! કયા નીચ કર્મ કરી હું ૮.

ન ।ઃ- ૧ . હ . ઝ ડ । ર ડ઼ હ ॥૪॥

॥ ઢાલ આઠમી ॥

॥ સાંભલરિયા ગુણ ગાવા મુજ મન હીરનારે ॥ એ દેશી ॥ સાંભલજ્યો હવે કર્મવિપાકક ...

કીધું કીધું કર્મ ન જાયરે ॥ કર્મવશે હોય સઘલાં સુખદુ ખ જીવને રે, કર્મથી છલિયો કો નવિ થાયરે ॥ સાં૦॥૧

અર્થઃ- હવે અજિતસેન રાજર્ષિ કર્મનાં ... તમેં સાંભલજો. ને કાંઈ કર્મ કર્યું હોય, તે ભોગવ્યા ... હે શ્રીપાલ! જગત્રય માંહે જીવને સર્વ સુખ દુઃખ તે કર્મના પસાય- થકી થાય છે. પણ કોઈ જીવ કર્મથી છલીયો નથી, માટે કર્મ ... કું છે ॥૧॥

ભરત ખેત્રમાં નયર હિરણ્યપુરેં હુઓ રે, મહીપતિ મહોટો તે શ્રીકંત રે ॥ વ્યસન તેહને લાગ્યું આહે-ડાતણું રે, કાંઈ વારે વારે રાણી એકંત રે ॥ સાં૦॥૨॥

અર્થઃ- હવે મુનિ કહે છે કે હે શ્રીપાલ! આ ભરત ક્ષેત્રમાંહે હિરપુર નામા નગરેં શ્રીકાંત નામેં મહોટો રાજા થયો. ... રમવાનું વ્યસન લાગ્યું, તે જોઈને તેહની રાણી એકાંતમાં વારંવાર વારતી હવી ॥૨॥

રાણી તેહની જાણો સુગુણા શ્રીમતી રે, સમકિત શીલની રેખ રે ॥ જિન ધર્મે મતિ રૂડી રૂડી નહિં

અર્થઃ- તે શ્રીકાંતરાજાની

અને કહી

કહીને ઘણી વિશેષ શિખામણ દિયે છે ॥ ૩॥

અર્થઃ-

રૂડો ક્ષત્રીનો આચારરે ॥ તૃણ આહાર સદા જે મૃ॰

અર્થઃ- જે શત્રુ હોય તે પણ સાહામો જો કોઈ મુખ માંહે તૃણ ઘા-

સસલાં નાસે પાસેં નહિં આયુધ ધરેરે, રાણી ભયા

અર્થઃ-

આદિકનાં ઘણાં દુઃખ પામશે. વલી સ્ત્રી ભયો ને છે, તે નાઠાની પ-
છવાડે કેડ કરીને જય કરે નહી ॥ ૬ ॥

અજલકુલાશી ઝખને ન

મૃગને તૃણ ભક્ષીને દોષરે ॥ હણતાં નૃપને ન હોય
ધર્મ તે ઊપદિશે રે, તેણેં કીધો તસ હિંસક કુલ
પોષ રે ॥ સાં૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ-પાપશાસ્ત્રના ધારક તે રાજાને એમ ઊપદેશ આપે છે કે,
રાજાની પૃથ્વીમાંહે તે જલ છે, તેહનો રાખનાર રાજા છે. તેમાં (અજ-
લ કે૦) નિર્જલ છે કુલ જેમનું એવા નાના મત્સ્ય તેમને મહોટા (ઝખ કે૦)
મત્સ્ય તે રાજાના હુકમ વિના (અશી કે૦) ભક્ષણ કરે છે, તેને, તથા
રાજાની પૃથ્વી માંહે ઊગ્યા જે (દ્રુમ કે૦) વૃક્ષ તેમને પીડા ઊપજાવનાર
એહવા જે (ખગ કે૦) પક્ષી તેને, તથા રાજાની પૃથ્વીમાંહે ઊગ્યાં જે ન-
વાં (તૃણ કે૦) ઘાસ પ્રમુખ તેહને ભક્ષણ કરતા એહવાં મૃગલાં પ્રમુ-
ખને, એ સર્વ રાજાના ગુનાહમાં આવ્યાં, માટે રાજાના
યાં, તેહને હણતાં થકાં રાજાને કાંઈ
કુગુરૂ ઊપદેશ કરેછે, તે તો પોતાના હિંસક કુલને પોષણ કરે છે એમ
જાણવું ॥ ૭ ॥

हिंसानी ते जिंसा सघले सांभलीरे, हिंसा नवि रूडी किणहीहेत रे ॥ आप संतापे पर संतापे पापीयोरे, आहेडी ते जाणो कुलमां केतरे ॥सां०॥८॥

अर्थः- वली हिंसानी (जिंसा के०) निंद्य ते सर्व षट्दर्शन मांहे सांभलीयें छैयें. माटे कोई कारणें पण हिंसा करवी रूडी नथी. पापी आहेडी ते पोताने पण संताप उपजावे, अने जे जीवने हणवा धारे, ते पर जीवने पण संताप उपजावे, ते कुलमांहे (केतके०) अरिष्ट सूचक केतु ग्रह सरिखो कुलनो क्षय करनार जाणवो ॥८॥

जाओ रसातल विक्रम जे दुर्बल हणेरे, ए तो लेश्या कृष्णनो घन परिणामरे ॥ भुंडी करणीथी जग अपजस पामीयेंरे, लीहालो जातां मुख होवे ते श्यामरे ॥ सां० ॥ ९॥

अर्थः- वली जे दुर्बल पशुने मारे, तेहनुं पराक्रम रसातल मांहे पेशी जाओ! ए हिंसकपणुं तो कृष्ण लेश्यानो आकरो परिणाम जाणवो. जेम (लीहालो के०) कोयलो जातां मको ढुं श्याम थाय तेम भूंडी करणी करियें, तेहथी जगतने विषे अपयश पामियें ॥९॥

एहवां राणीयें वयण कह्यां पण रायनेरे, चित्त मांहि नवि लाग्यो कोई प्रतिबोधरे ॥ घन वरसे पण नवि भीजे मगसेलीयोरे, मूरखने हित उपदेशें होय क्रोधरे ॥ सां० ॥ १० ॥

अर्थः- एहवां राणीयें वचन कह्यां, पण राजाना चित्तने विषे कोई प्रकारनो प्रतिबोध लाग्यो नही. जेम (घन के०) वरसाद वरसे

થકે મગસેલીયો પાષાણ ભીંજે નહી, તેમ રાજાને પ્રતિબોધ લાગો નહી. જેમ મૂર્ખને હિતશિક્ષા દેતાં ઉલટો તેને ક્રોધ ઉપજે. તેમ એ દૃષ્ટાંતે આંહિં પણ જાણવું ॥૧૦॥

અન્ય દિવસેં શત સાત ઉલંઠેં પરવર્યો રે, મૃગયા સંગી આવ્યો ગહનવનેં રાય રે ॥ મુનિ તિહાં દેખી કહે વ્યાધેં છે પીડ્યો કોઢીયો રે, ઉલ્લંઠ તે મારે દેઈ ઘન ઘાય રે ॥ સાં૦ ॥૧૧॥

અર્થઃ- પછી અન્યદા દિવસેં સાતશેં ઉલ્લંઠ પુરૂષેં પરવર્યો થકો મૃગયા રમતો થકો રાજા ગહનવને આવ્યો. તિહાં રોગેં પીડ્યો એહવો એક મુનિ કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાનેં ઉભો છે, તેહને જોઈ રાજા કહેછે. એ તો વ્યાધિથી પીડ્યો કોઢીયો. તેવારેં (ઘન કે૦) આકરા ઘાયેં કરીને ઉલ્લંઠ તે સાધુને મારવા લાગ્યા.૧૧

જિમ તાડે તે મુનિને તિમ નૃપને હુવે રે, હાસ્ય તણો રસ મુનિ મન તે રસ શાંત રે ॥ કરિ ઉપસર્ગને મૃગયાથી વળ્યા સાતશેં રે, નૃપસાથેં તે પહોતા ઘર મન ખાંત રે ॥ સાં૦ ॥૧૨॥

અર્થઃ- હવે તે ઉલ્લંઠ જેમ જેમ મુનિને તાડના તર્જના કરે છે, તેમ તેમ રાજાને મનમાંહે હાસ્યરસ ઉપજે છે, અને તે મુનિના મનમાંહે શાંતરસ ઉપજે છે. એ રીતેં મુનિને ઉપસર્ગ કરીને સાતશેં જણ મૃગયા રમીને પાછા વળ્યા. તે હર્ષને પામતા થકા રાજાની સાથેં ઘેર આવ્યા ॥૧૨॥

અન્ય દિવસ મૃગ પૂંઠે ધાયો એકલો રે, રાજા મૃગલો પેઠો નઈતટ રાનરે ॥ ભૂલો નૃપ તે દેખે નઈતટ સાધુને રે, બોલે નઈજલમાં મુનિ ઝાલી કાનરે ॥ સાં૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- વલી અન્ય દિવસેં રાજા હરણ પછવાડે એકલો દોડ્યો જાય છે. મૃગલો નાશીને નદીને કાંઠે રાનમાં પેઠો, રાજા ભૂલો પડ્યો થકો તિહાં નદીને કાંઠે એક સાધુને તેણેં દીઠા. તેવારેં તે મુનિને કાન ઝાલીને નદીના પાણી માંહે ઝબકોળ્યા ॥ ૧૩ ॥

કાંઈક કરૂણા આવી કાઢ્યો નીરથી રે, ઘેર આવીને રાણીને કહિ વાત રે ॥ સા કહે જીવની પણ હિંસા દુખ દિયે રે, જનમ અનંતા દુઃખ દીયે ઋષિઘાત રે ॥ સાં૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- વલી કાંઈક રાજાને કરૂણા આવી, તેથી મુનિને જલથી બાહેર કાઢ્યો. પછી ઘેર આવીને તે મુનિના ઉપસર્ગની સર્વ વાત રાણીને કહી, તેવારેં રાણીયેં કહ્યું કે, હે સ્વામી! જીવ જ્યોની હિંસા કરી હોય, તે પણ દુઃખ દેવાવાલી થાય, તો ઋષિની ઘાત તો અનંતા ભવ પર્યંત દુઃખની દેવાવાલી હોય, તેમાં તો શું જ કહેવું ! ॥ ૧૪ ॥

રાજા ભાંખે નવિ કરશું ફેરી એહવું રે, વીતા કેતાઈક વાસર જામ રે ॥ ગોખ ચડી મુનિ દીઠો ફરતો ગો-

ચરીરે, વીસારી રાણીની શિક્ષા તામ રે ॥ સાં૦ ॥૧૫॥

અર્થઃ- તેવારેં રાજા કહેવા લાગ્યો, જે હે રાણી! હવે ઈથીથી એહવું પાપ કોઈવારેં પણ નહીં કરશું! વલી કેટલાએક દિવસ વીત્યા પછી રાજાએં ગોખને વિષે બેઠાં થકાં ગોચરીયેં ફરતા એહવા કોઈએક મુનિને દીઠા. તેવારેં રાણીની શીખ વિસારીને ॥૧૫॥

નગરી વિટાલી ભીખે કહે નૃપ ભીલ્લંઠને રે, કાઢો બાહિર એહને ઝાલી કંઠ રે ॥ રાણીયેં દીઠા ગોખથકી તે કાઢતા રે, રાજાને આદેશેં લાગા-લંઠ રે ॥ સાં૦ ॥૧૬॥

અર્થઃ- રાજા ભીલ્લંઠ પુરૂષને કહેવા લાગ્યો, જે આ ભિક્ષુક આપણી નગરી વિટાલે છે. માટે એહને ગલે ઝાલી નગરીથી બાહેર કાઢી મૂકો. તેવારેં રાજાને આદેશેં કરી તે ભીલ્લંઠ પુરૂષ, મુનિને ગલે ઝાલી બાહેર કાઢે છે, ત્યાં તે રાણીયેં ગોખથકી દીઠા ॥૧૬॥

રાણી રૂઠી રાજાને કહે શું કરો રે, પોતાનું બોલ્યું પાલો ન વચન રે ॥ મુનિ ઉપસર્ગે સર્ગે જાવું દોહિલું રે, નરકેં જાવા લાગ્યું છે તુઝ મન્ન રે ॥ સાં૦ ॥૧૭॥

અર્થઃ- તેવારેં રાણી જીજીને કહેવા લાગી જે, હે રાજન્! આ તમેં શું કરો છો? પોતાનું બોલ્યું વચન પોતેંજ પાલતા નથી! અને હું જાણું છું, જે

मुनिने उपसर्ग करे, तेने स्वर्गमां जवुं दोहिलुं छे, पण तारुं मन तो नरकमांहे जवानेज लागेलुं छे. एम आ तारुं कर्मज स्पष्टरीतें कही आपेछे १७

नृप उपशमियो नमियो मुनि तेडी घरेरे,राणी भांजे राजा ए अजाणरे ॥ मुनि उपसर्गें पाप कर्यु ईणे मोटकुं रे, ए छूटे ते कहियें कांई विन्नाणरे ॥सां०॥१८॥

अर्थः- एवां राणीनां वचन सांभली राजा उपशांत थयो थको मुनिने घरने विषे तेडी पगे लाग्यो, तेवारें मुनिने राणी कहे छे, जे आ राजा अज्ञानी छे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणें मोहोटुं पाप कर्युं छे. माटे जे पापथी छूटे एवुं कांईक (विन्नाण के०) विज्ञान एटले पाप टालवानुं प्रायश्चित्त कहो ॥ १८ ॥

सज्जन जे भूंडुं करतां रूडुं करेरे, तेहना जगमां रहेशे नाम प्रकाशरे ॥ आंबो पत्थर मारे तेहने फल दियेरे,चंदन आपे कापे तेहने वासरे ॥सां०॥१९

अर्थः- जेम के,सज्जन तो तेहने कहियें, जे भूंडुं करतां पण रूडुंकरे तेहना नाम जगत्त्रयमां प्रकाशपणें रहेशे. भला माणसनां गुणविषे दृष्टांत कहेछे. ते जेम के, आंबाने कोई पत्थर मारे छे, तेहने उलटुं आंबो फल आपे छे, तथा चंदनने जे कापेछे, तेहने चंदन पोतानो सुवास आपे छे॥१९

मुनि कहे महोटा पातकनुं शुं पालणुंरे, तो पण जो होय एहनो भाव उल्लासरे ॥ नवपद जपतां तपतां तेहनुं तप भलुंरे, आराधे सिद्धचक्र होय अघनाशरे ॥ सां०॥२०॥

અર્થઃ- હવે મુનિ કહે છે- હે રાણી મહોટું પાપ કર્યું છે, તે પાપ [illegible]

[illegible] તપે

[illegible]

ઘડે૦) પાપ તેનો નાશ થાય ॥ ૨૦॥

પૂજા તપ વિધિ શીખી આરાધ્યું નૃપેં રે, રાણી સા-
થેં તે સિદ્ધચક્ર વિખ્યાત રે ॥ ઊજમણા માંહે આઠે
રાણીની સહી રે, અનુમોદે વલી નૃપનું તપ શત
સાત રે ॥ સાં૦ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ- તેવારેં પૂજા તથા તપનો વિધિ શીખીને રાજાયેં રાણીની સાથેં પ્રગટપણેં તે સિદ્ધચક્રને આરાધ્યું- તપ પૂરું થયું- તેવારેં તેહનું ઊજમણું કર્યું- તે સમે રાણીની આઠ સખીયોયેં રાણીના તપની અ- નુ[illegible] ના રે ૨

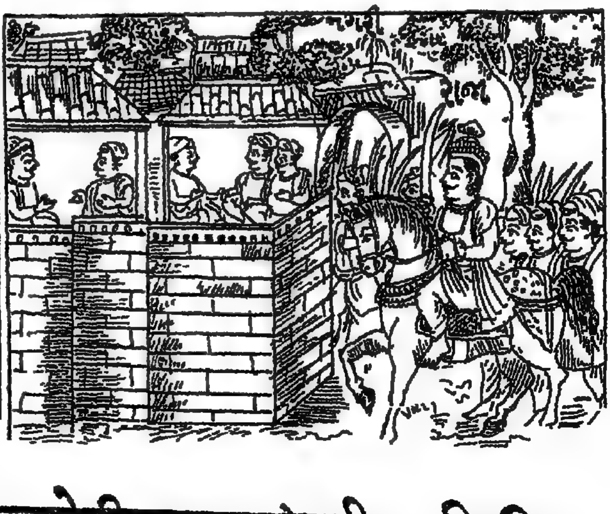

અન્ય દિવસ તે
ગયા સિંહ નૃપ
ગામડે રે, ભાંજી
તે વલીયા લેઈ
ગોવગ્ગ રે ॥ કે-
ડે કરીને સિંહેં
મારયા તે મરી રે, ઓઢી હુઆ જાત્રી મુનિ ઊવ-
સગ્ગ રે ॥ સાં૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થઃ- તેવ[illegible] એક દિવ[illegible] રાજ[illegible]

[illegible] ફર [illegible] ગામે ગયો [illegible] ॥ २२ ॥

[illegible]

राणी मयणासुंदरी तुज्झ रे ॥ कुष्ठिपणुं जलम-
ज्जन डुंबपणुं तुम्हें रे, पाम्युं ए मुनि आशात-
ना फल गुज्झ रे ॥ सां० ॥ २३ ॥

अर्थः– पुण्यना प्रभावथी श्रीकांतराजा थयीने तुं श्रीपाल थयो. तहारी श्रीमतिराणी मरीने मयणासुंदरी थई, अने कोढीयापणुं तथा जलमांहे डुबवापणुं तथा डुंबपणुं ते तमें पाम्या, ते सर्व मुनिनी आशातनानां फल छे ए गुह्य जाणवां ॥ २३ ॥

सिद्धचक्र श्रीमतिवयणें आराहियुं रे, तेहथी
पाम्यो सघलो ऋद्धि विशेष रे ॥ आठ सखीयें
राणीनुं तप अनुमोदियुं रे, तेणें ते लघु देवी
हुई तुज्झ शुभवेष रे ॥ सां० ॥ २४ ॥

अर्थः– श्रीमती राणीने वचने करीने सिद्धचक्रनुं आराधन कर्युं, तेहथी जिहां जिहां गयो, तिहां तिहां सर्व ठेकाणे (ऋद्धि विशेष के०) विशेष संपदा पाम्यो. आठ सखीयें तपनी अनुमोदना करी हती, तेणें करीने ताहरी नानी आठ स्त्रीयो शुभवेषनी धरनारी थई ॥ २४ ॥

सापे खाओ तुज्झ आठमीयें कह्युं शोकयने रे,
तेणें सापें डसी न टले पाप रे ॥ धर्मप्रशंसा करी

राणा हुआ ते सातशें रे, घातविधुर ते सिंहली-थे व्रत आप रे ॥ सां० ॥ २५ ॥

अर्थः- आठमी सज्जीयें शोक्यने क्ह्युं हतुं- के तुजने साप जाओ- तेहथी तेहने सापें करडी, माटे पाप कर्यां ते लोगव्या विना छूटे नही- तहारा धर्मनी प्रशंसा करी हती, तेणें करी सातशें भील्लंठ ते राणा थया- सिंहराजयें (घातके०) शस्त्रना घातें करी सातशें भिल्लंठने मार्या ते घातथी (विधुरके०) बीहीतो थको (आपके०) पोतानी मेलें (व्रत लिये के०) चारित्र लईने ॥ २५ ॥

मास अणसणें अजितसेन ते हुं हुओ रे, बाल पणें तुज राज्य हर्युं ते राण रे ॥ बांधी पूरववेरें तुज आगल धरे रे, पूरव अल्यासें मुज आव्युं नाण रे ॥ सां० ॥ २६ ॥

अर्थः- एक मासनुं अणसण करी तिहांथी चवीने हुं अजित-सेन थयो- पाछले लवें तें माहरुं राज लीधुं हतुं, माटे आ लवें बाल पणामां ताहरुं राज हरी लीधुं, अने सातशें भिल्लंठने में मार्या हता- ते पूर्वलवना वैरथी तेणें सातशें राणायें बांधीने मुजने ताहरा मुज आगल धर्यो- वली पाछले लवें में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूर्व अल्या-सथी मुजने ज्ञान उदय आव्युं ॥ २६ ॥

जाति संलारि संयम ग्रहि लहि ओहिने रे, ईहां आव्यो बेणें बेवां कीधां कर्म रे ॥ तेहने तेहवां आ-व्यां फल सुख दुःखतणां रे, सद्गुरु पासें जाणे कु-ण ए मर्म रे ॥ सां० ॥ २७ ॥

अर्थः- [illegible]

॥२७॥

२८

अर्थः-

२८

॥ दोहा ॥

अहो अहो त्नव नाटकें, लहियें ईस्या प्रकार ॥१॥

अर्थः-

सार नाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामियें छैयें ॥१॥

अर्थः-

ल. भु. भ ज , य

२ भोग ू ज ३

अर्थः- वलतुं मुनि कहे छे के, हे राजन! तारी निश्चें गति तुं , हजी भोग ३

तहारे आ भ नहीं ॥ ३ ॥

ए र

सुर सुख क्रमें अनुभवी, नवमे भव अपवग्ग ॥४॥

अर्थः- पण नवपदना आराधन थकी तुं नवमां देवलोकने पामीश. पछी अनुक्रमें (नर के०) मनुष्यना अने देवताना सुख (अनुभवी के०) भोगवीने नवमा भवने विषे (अपवग्ग के०) मोक्षनुं सुख पामीश ॥४॥

ते सुणि रोमांचित हुओ, निज घर पहोतो भूप ॥
मुनि पण विहरंतो गयो, ठाणांतर अनुरूप ॥५॥

अर्थः- ते सांभलीने श्रीपालराजा रोमांचित थयो थको पोताने घेर गयो, अने मुनि पण तिहांथी विहार करता थका (अनुरूप के०) पोताने इच्छित एवा (ठाणांतर के०) अन्य स्थानकें गया ॥५॥

॥ ढाल नवमी ॥

॥ कंत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥ हवे नर-

पति श्री र

॥ आराधे सिद्धचक्रने, विधि सहित ग्रही सुमुहुत्त ॥ मेरे लाल ॥ मनको महोटो मोजमां ॥१॥

अर्थः- हवे मह पाल राजा त र-

ા સંયુ.ા વગો વેધિ ાહે.ા રૂડું ાહૂ.ા ે ા. મેજમં. ટેલે ૨
નં.માં .સદ્ધચક્ર ..ા. ૬ .॥૧.

मयणासुंदरी त्यारें भणे, पूर्वें पूज्युं सिद्धचक्र ॥ मेरे लाल ॥ धन त्यारें थोडुं हतुं, हवणां तुं ऋद्धें शक्र ॥ मेरे॰ ॥ म॰ ॥ २ ॥

अर्थः— तेवारें मयणासुंदरी श्रीपालराजाने कहे छे. जे पूर्वें आपणें सिद्धचक्रने पूज्युं हतुं, तेवारें तो आपणी पासे धन थोडुं हतुं. अने हमणा तो ऋद्धियें करीने तुं (शक्र के॰) ईन्द्र सरिखो छे ॥ २ ॥

धन मोहोटे छोटुं करे, धर्म उजमणुं तेह ॥ मे॰ ॥ (पाठांतर) जे करणी धर्मनुं तेह ॥ मे॰ ॥ फल पूरुं पामे नहिं, म म करजो तिहां संदेह ॥ मे॰ ॥ म॰ ॥ ३

अर्थः— मोटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमित्तें जे पुरुष थोडुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नही. तिहां कांहिं पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥

विस्तारें नवपद तणी, तेणें पूजा करो सुविवेक ॥ मे॰ ॥ धननो लाहो लीजियें, राखो महोटी टेक ॥ मे॰ ॥ म॰ ४

अर्थः— ते माटे नवपद जे छे, तेहनी पूजा विस्तारें करी रूडा विवेक सहित करो. धन पाम्या छो, तेहनो लाहो ल्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो. ५

मयणा वयणां मन धरी, गुरुभक्ति शक्ति अनुसार ॥ मे॰ ॥ अरिहंतादिक नवपद भलां, आराधे ते सार ॥ मे॰ ॥ म॰ ॥ ५ ॥

अर्थः— जे प्रकारें मयणानां वचन मनमां धरीने (गुरु के॰) मन-

होटी छे भक्ति जेहनी एहवो जे श्रीपालराजा ते पोतानी शक्तिने अनुसारें सारभूत जे अरिहंतादिक भलां नवपद छे तेहने आराधे ॥ ५ ॥

नव जिन घर नव पडिमा भली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मे० ॥ नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ भाव ॥ मे० ॥ म० ॥ ६ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालराजा नवपदनुं आराधन विस्तारपूर्वक करे छे, तेमां प्रथम अरिहंतपदनी भक्ति करे छे- तिहां नवनी संख्यायें प्रासाद जावन जिनालय नवां कराव्यां- तेहमां नव अरिहंतनां बिंब नवां भरावीने स्थाप्यां- वली नव जीर्ण प्रासादना उद्धार कराव्या- तेहनी त्रण भेदें, पांचभेदें, आठभेदें, सत्तरभेदें, एकवीशभेदें, एकसो आठ भेदें, एम विविध प्रकारें पूजा करी- ए रीतें शुभ भावें करी जिनपद आराधे ॥ ६ ॥

एम सिद्ध तणी प्रतिमा तणुं, पूजन त्रिहुं काल प्रणाम ॥ मे० ॥ तन्मय ध्यानें सिद्धनुं, करे आराधन अभिराम ॥ मे० ॥ म० ॥ ७ ॥

अर्थः- हवे बीजा सिद्धपदनुं आराधन करेछे, ते कहे छे- (एम के०) पूर्वे कहेला प्रकारें सिद्धनी प्रतिमाने पण त्रणकाल पूजा प्रणाम करे छे- चेतनने निबिड आनंदना उदयमें निरावरण कर्मांजन रहित एहवा सिद्धने (तन्मय ध्यानें के०) मन, वचन, कायानी एकाग्रतायें करी मनोहर आराधन करे छे- ॥ ७ ॥

आदर भक्तिने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मे० ॥ शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मे० ॥ म० ॥ ८ ॥

अर्थः- हवे त्रीजा आचार्य पदनी भक्ति कहे छे. आदरनुं करवुं तथा भक्तिरागें वंदना द्वादशावर्त सहित साचवे छे, अने वेयावच्चादिक मांहे (लग्ग के०) लग्न एटले सावधान रहे छे, तथा शुश्रूषा, पर्युपासना, सेवना, अशनादिक वस्तिप्रमुख सर्व विधि साचवीने समग्र आचार्यनी सेवना करे छे. आचार्य ने गणना रक्षक माटे तेहने विशेषें आराधे छे ॥ ८ ॥

अध्यापक भणता प्रति, वसनाशन ठाण बनाय ॥ भे० ॥ द्विविध भक्ति करतो थको, आराधे नृपशिवज्ञाय ॥ भे० ॥ भ० ॥ ९ ॥

अर्थः- हवे चोथा उपाध्याय पदनी भक्ति करे छे. तेमां घणा पांच संध्यायें आगमना पाठ भणनाराने अने भणावतां प्रत्यें (वसन के०) वस्त्र आपे छे. तथा (अशन के०) अन्न आपे छे अने (ठाण के०) वसवानुं स्थानक बनावी आपे छे. धर्मशाला पठनशाला प्रमुख करावे छे. एम (द्विविध के०) बे प्रकारें, ते मांहे एक पूर्वे कह्या उपचार ते द्रव्यथी अने बीजी भाव थकी मननी एकाग्रतायें करी उपाध्याय पदनी भक्ति करतो थको पाठकपदने श्रीपालराजा आराधे छे ॥ ९ ॥

नमन वंदन आलिगमनथी, वसही अशनादिक दान ॥ भे० ॥ करतो वेयावच्च घणुं, आराधे मुनि पद ठाण ॥ भे० ॥ भ० ॥ १० ॥

अर्थः- हवे पांचमा मुनि पदनी भक्ति करे छे ते कहे छे. तेमां मुनिने (आलिगमनथी के०) गुरु आवे त्यारें सन्मुख जईने (नमन के०) मस्तक नमाववुं अने वंदन ते हाथ जोडवा. एम साधुने नमन, वंदन, करतां विनयगुण वधे, विनयथकी धर्मनी प्राप्ति थाय, धर्म पामवाथी ज्ञान पामे, ज्ञानथी मोक्षसुख पामे. तथा (वसही के०) वसति ते रहेवानुं स्थानक अने चार प्रकारें अशन प्रमुखनुं दान आपे छे. ते

थकी मुनिसंयम मार्गमांहे निश्चल रहे. एम घणुं वैयावच्च करतो थको मुनिपदरूप स्थानकने आराधे छे ॥ १० ॥

तीर्थयात्रा करी अति घणी, संघपूजा ने रहजत्त ॥ भ० ॥ आराधे दर्शनपद भलुं, शासन उन्नति दृढ चित्त ॥ भ० ॥ भ० ॥ ११ ॥

अर्थः– हवे छठ्ठा दर्शन पदनुं आराधन करे छे ते कहे छे. ते ठेकाणे ठेकाणें अति घणी तीर्थयात्रा भक्तियें सहित करी. तिहां स्नात्र पूजा, महोत्सवप्रमुख घणा कस्या. तथा संघपूजा साहमि वात्सल्य करे, तथा (रहजत्त के०) रथयात्रा एटले कल्याणक प्रमुखना दिवसें प्रतिमाजीने रथमां स्थापी वाजित्रने समूहें तथा चतुर्विध संघें युक्त थको नगर मांहे गीत गायन प्रमुख धवल मंगल सहित गमन करे, तेने रथयात्रा कहीयें. एरीतें शासननी उन्नति दृढ चित्तें करी घणी शोभा वधारतो थको श्रीपालराजा भलुं दर्शनपद आराधे छे ॥ ११ ॥

सिद्धांत लखावी तेहने, पालन अर्चादिक हेत ॥ भ० ॥ नाणपदाराधन करे, सज्झाय उचित मन देत ॥ भ० ॥ भ० ॥ १२ ॥

अर्थः– हवे सातमा ज्ञानपदनी भक्ति करे छे ते कहे छे. (पालन अर्चादिक हेत के०) सिद्धांतना पालन अर्चादिकने विषे छे हेत जेने एवो श्रीपालराजा, सिद्धांत लखावीने तेहनी रक्षादिक करी पूजा करेछे. अने ज्ञाननां उपगरण जे पाटी, पोथी, कवली, सांपडा, सांपडी, वही, दस्तरी, ओलीयां, पूंठां, रुमाल, हिंगलो अने मशि प्रमुख मेलवी ज्ञानपदनुं आराधन करे छे. वली पोतानी योग्यतायें चित्त देईने सज्झाय करे, एम सातमे पदें ज्ञानपदनी भक्ति करे छे ॥ १२ ॥

व्रत नियमादिक पालतो, विरतिनी भक्ति करंत ॥

મે૦ ॥ આરાધે ચારિત્ર ધર્મને, રાગી યતિ ધર્મ એ-
કંત ॥ મે૦ ॥ મ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- હવે આઠમા ચારિત્રપદની ભક્તિ કરે છે તે કહે છે. તે પોતેં લીધેલા બાર વ્રતને પાલતો તથા ગુરુમુખથી લીધા નિયમને પાલતો, વિરતિની એટલે ગૃહસ્થ વ્રતધારી તથા યતિચારિત્રીયાની અન્નવસ્ત્રાદિકેં કરી દ્રવ્યથી ભક્તિ કરે, તથા ભાવથી સ્તુતિવંદનાદિક કરે. એમ નિશ્ચલતાયેં એકાંત યતિધર્મનો રાગીથકો ચારિત્ર ધર્મને આરાધે છે ॥ ૧૩ ॥

તજી ઇચ્છા ઇહ પરલોકની, હુઇ સઘલે અપ્રતિ
બદ્ધ ॥ મે૦ ॥ ષટ બાહ્ય અભ્યંતર ષટ કરી, આ-
રાધે તવપદ શુદ્ધ ॥ મે૦ ॥ મ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- હવે નવમા તપપદની ભક્તિ કરે છે તે કહે છે. તે ઇહલોક તથા પરલોકની ઇચ્છા તજી સર્વ સ્થાનેં અપ્રતિબદ્ધપણું આદરી કર્મ તપાવવાને અર્થે શક્તિપ્રમાણેં છપ્રકારેં બાહ્ય તપ તથા છપ્રકારેં અભ્યંતર તપ કરી 'તપસા ક્ષીયતે કર્મ' ઇત્યાદિ વચન છે, માટે શુદ્ધપણેં તપપદનું આરાધન કરે છે ॥ ૧૪ ॥

ઉત્તમ નવપદ દ્રવ્ય ભાવથી, શુભ ભક્તિ કરી
શ્રીપાલ ॥ મે૦ ॥ આરાધે સિદ્ધચક્રને, નિત્ય પામે
મંગલમાલ ॥ મે૦ ॥ મ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થઃ- એમ ઉત્તમ નવપદને દ્રવ્યથી તથા ભાવથી એ બે પ્રકારેં ભલી ભક્તિ કરીને શ્રીપાલરાજા શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે છે. તિહાં દ્રવ્યથી પૂજાનાં ઉપકરણ પ્રમુખ અને ભાવથી આત્મવીર્યોલ્લાસયુક્ત આરાધન કરતો થકો નિત્ય પ્રત્યેં માંગલિકની માલા પામે છે ॥ ૧૫ ॥

ઇમ સિદ્ધચક્રની સેવના, કરે સાડાચાર તે વર્ષ ॥

मे०॥ हवे उजमणाविधि तणो, पूरे तप उपन्यो हर्ष ॥ मे० ॥ म० ॥ १६ ॥

अर्थः- एम साडाचार वर्ष सुधी सिद्धचक्रनी सेवना करे, ते नवपदनुं तप ज्यारें पूरुं थयुं, त्यारें श्रीपालराजाने उजमणानो विधि करवानो हर्ष उपन्यो. तेथी वीर्योल्लास पूर्वक उजमणुं करवा मांड्युं ॥ १६ ॥

चोथे खंडें पूरी थई, ढाल नवमी चढते रंग ॥ मे० ॥ विनय सुजस सुख ते लहे, सिद्धचक्र थुणे जे चंग ॥ मे० ॥ म० ॥ १७ ॥

अर्थः- ए चोथा खंडने विषे नवमी ढाल चढते रंगें पूरी थई. जे (चंग के०) मनोहर सिद्धचक्रनी स्तवना करे, ते विनय अने भला यशरूप सुखने पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

हवे राजा निज राजनी, लच्छितणे अनुसार ॥ उजमणुं नेह तपतणुं, मांडे अतिहि उदार ॥ १ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालराजा पोतानी राज्य लक्ष्मीने अनुसारें ते तपनुं उजमणुं विधियें करी अति महोदार्ययें आदर सहित बहुमानथी करवा मांडतो हवो. ते उजमणानो विधि आगलनी ढालमां कहे छे॥

॥ ढाल दशमी ॥

॥ लोलीडा हंसा रे विषय न राचीयें ॥ ए देशी ॥ विस्तीरण जिन भुवन विरचीयें, पुण्य त्रिवेदिक पीठ ॥ चंद्र चंद्रिका रे धवल भुवन तलें, न-

व रंग चित्र विसिठ्ठ ॥५॥

अर्थः- हवे ऊजमणानो विधि कहे छे. (विस्तीरण जिन भवने के०) कोई एक विस्तारवंत एवा श्री अरिहंतना देहरामां (पुण्य के०) जाणीयें पुण्यनां पीठज रच्यां होय नही! एवा त्रण गढ रूप (त्रिवेदिकपीठके०) त्रिवेदिका एटले त्रण पीठ स्वरूपें (विरचियें के०) रचीयें एटले रचना करे, ते त्रण वेदिका ऊपरा ऊपर समोसरणनी पेरें रचीयें. ते चंद चंद्रिका एटले ऊज्ज्वल जाणीयें चंद्रमानी ज्योतिज होथ नहिं! एवी धवल एटले ऊज्ज्वल भुवनतले एटले भुवननी धरती तेने धोईने नवरंग एटले आछा सपेत रंगना चित्रविसिठ्ठ एटले विशिष्ट भला चित्रामण सहित करे. ईहां प्रसंगें श्री अरिहंतादिक नवपदना वर्ण लखीयें छैयें. श्री अरिहंत धोले वर्णे छे. श्रीसिद्ध भगवान् राते वर्णे छे. श्री आचार्यजी पीले वर्णे छे. श्रीऊपाध्यायजी नीले वर्णे छे. साधुजी श्याम वर्णे छे. अने शेष दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप ए चार पद ऊजले वर्णे छे ॥ १ ॥

तप ऊजमणुं रे ईणि परें कीजीयें, जिम विरच्ये रे श्रीपाल ॥ तप फल वाधे रे ऊजमणे करि, जेम जल पंकज नाल ॥ तप० ॥ २ ॥

अर्थः- हे भव्य प्राणीयो! तपनुं ऊजमणुं ते जेम श्रीपालराजा (विरच्ये के०) रच्ये छे, ते रीतें करवुं. अने तपनुं फल पण ऊजमणुं करे तेथकी वधे. ते केनी पेठें? तोके (जेम जल के०) पाणीयें करीने जेम कमलनुं नाल वधे, तेहनी परें. अर्थात् जलविना जेम कमलनाल वधे नहिं, तेम ऊजमणाविना व्रत फल प्राप्ति पण थाय नहिं ॥२॥

पंच वरणना रे शालि प्रमुख भला, मंत्र पवित्र करी धान ॥ सिद्धचक्रनी रे रचना तिहां करे, संपूरण शुभ ध्यान ॥ त० ॥ ३ ॥

अर्थः— पंचवर्णना (शालि के०) चोखा प्रमुख उत्तम धान्य मेलवी तेहने पवित्र मंत्रें मंत्रीने श्रीसिद्धचक्रनी रचना संपूर्णपणें शुभध्यानें करीने करे, एटले जे जे वर्णे जे जे पद होय, ते ते वर्णनु तिहां धान्य भरवुं. एम नव पांखडीनुं कमल रचवुं ॥ ३ ॥

अरिहंतादिक नवपदने विषे, श्रीफल गोल ठवंत ॥ सामान्यें घृत खंड सहित सवे, नृप मन अधिकीरे खंत ॥ त० ॥ ४ ॥

अर्थः— अरिहंतादिक नवपदने विषे श्रीफलना गोला करी, ते मांहे घृत तथा खांड भरीने प्रथम सामान्य पणे जे पदना जेटला गुणछे, ते पदना तेटला गोलक, ते श्रीपालराज मनने विषे (अधिके खंत के०) अधिक उत्तमपणानी खांतें (ठवंत के०) मूके छे ॥ ४ ॥

जिन पद धवलुं रे गोलक ते ठवे, शुचि कर्केतन अठ ॥ चोवीश हीरे रे सहित विराजतुं, गिरुओ सुगुण गरिठ्ठ ॥ त० ॥ ५ ॥

अर्थः— पेहला (जिनपद के०) अरिहंत पदना बार गुण छे. तथा अरिहंतपद (धवलुं के०) धोलुं छे माटे श्वेत चंदने रंगीने बार गोलक मूक्या. वली आठ माहाप्रातिहार्य रूप आठ मूल गुण छे तेनां पवित्र कर्केतन आठ रत्न मूक्यां. वली चोवीश अतिशय छे. माटे तिहां चोवीश हीरायें सहित शोभायमान कर्युं. (गिरुओ के०) श्रेष्ठ, भले गुणे करी गरिठ्ठ ते महोटुं जे अरिहंतपद तेहनी भक्ति करेछे ॥५॥

सिद्धपदें अड माणिक रातडां, वलि इगतीस प्रवाल ॥ घुसृण विलेपित गोलक तस ठवे, मूरति राग विशाल ॥ त० ॥ ६ ॥

અર્થઃ– હવે સિદ્ધ રાતે આઠ ગુણેં સહિત છે. માટે તિહાં (રાતડાં કે૦) રાતાં આઠ માણિક થાપે; વલી જીવ એકત્રીશ ગુણ છે, માટે પ્રવાલાં એકત્રીશ (ઠવે કે૦) મૂકે. વલી (ઘુસૃણ કે૦) રાતા જાવના ચંદનેં વિલેપન કરેલા રંગીત ગોલક એકત્રીશ તે સિદ્ધની (મૂરતિ કે૦) થાપના આગલ વિશાલ રાગ ધરીને મૂકે છે ॥ ૬ ॥

પણ માણિ પીત છત્રીશ ગોમેદકેં, સૂરિપદેં ઠવે ગોલ ॥ નીલરયણ પંચવીસ પાઠક પદેં, ઠવે વિપુલ રંગરોલ ॥ ત૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ– હવે આચાર્યના પાંચ આચાર છે માટે પાંચ પુષ્કરાજ નામક માણિરત્ન થાપે. વલી છત્રીશ ગુણ છે માટે (પીત કે૦) પીલાં છત્રીશ ગોમેદક રત્ને સહિત પીલે રંગેં રંગીત કરી છત્રીશ ગોલક ઘૃત જાંડે લરી મૂકે. વલી (પાઠક કે૦) ઉપાધ્યાય પદેં પચીશ ગુણ છે, માટે પચીશ નીલાં રત્ન મૂકે. તથા નીલે વર્ણે રંગી પચીશ ગોલક (વિપુલ કે૦) ઘણા રંગરોલેં કરી (ઠવે કે૦) મૂકે ॥ ૭ ॥

રિષ્ટરતન સગવીસ તે મુનિપદેં, પંચ રાયપટ અંક ॥ સગસટ્ઠિ ઇગવન્ન સિત્તરી પંચાસ તે, મુક્તા શેષ નિઃશંક ॥ ત૦ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ– હવે મુનિપદેં એટલે સાધુપદેં સત્તાવીશ ગુણ છે, માટે રિષ્ટરત્ન એટલે શ્યામપના (સગવીસ કે૦) સત્તાવીશ મૂકે. વલી પંચ મહાવ્રતના ધણી છે માટે પાંચ રાજપટ નામ રત્ન વિશેષ શ્યામવર્ણે હોય તે મૂકે.: વલી શ્યામરંગેં સત્તાવીશ ગોલક ઠવે. તથા દર્શન પદના (સગસટ્ઠિ કે૦) સડશઠ ભેદ છે, અને જ્ઞાનપદના (ઇગવન્ન કે૦) એકાવન ભેદ છે. તેમજ ચારિત્રપદના (સિત્તરી કે૦) સિત્તેર ભેદ છે, તથા તપપદના (પંચાસ કે૦) પચાસ ભેદ છે. માટે દર્શનપદેં સડશઠ મોતી અને સાત ગોલક થાપે. તથા જ્ઞાનપદેં એકાવન મોતી અને પાંચ ગો-

अर्थः- એમ નવપદના મંડપને વિષે જે જે ઠેકાણે જે જે વસ્તુ-
, તેતે સ્થાનકે
યા દશદિક્પાલને પદે

વસર થાય ॥ ત૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ– એમ (ગુરૂ વિસ્તારેં કે૦) મહોટે વિસ્તારેં ઉછરંગ કરી ઉત્સવને અંતેં શ્રીપાલરાજા પ્રભુના બિંબને ન્હવણ કરાવે. પછી જલ, ચંદન, ફૂલ, ધૂપ, દીપ, અક્ષત, ફલ અને નૈવેદ્ય, એ અષ્ટ પ્રકારી પૂજા કરી, આરતિ ઉતારી મંગલદીપક પ્રગટ કરે. તે વખતે મંગલનો અવસર થાય ૧૨

સંઘ તિવારેં રે તિલક માલાતણું, મંગલ નૃપને કરેઈ ॥ શ્રીજિન માનેરે સંઘેં જે કર્યું, મંગલ તે શિવ દેઈ ॥ ત૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ– તેવારેં સર્વ સંઘ મલીને ઈન્દ્રમાલા પહેરાવવાનું કુંકુમનું તિલક કરી ઉપર અક્ષત ચોડી રાજાને મંગલ કરે. જે ઈન્દ્રમાલા પહેરાવી તેહિજ મંગલતિલક તે શ્રીસંઘ કરે, જે શ્રીસંઘ કરે તે તીર્થંકર પણ માન્ય કરે. નમો તિત્થસ્સ. તીર્થ શબ્દેં સંઘનું મંગલ તે મોક્ષપદનું દેવાવાલું છે, માટે એ મંગલ કરવું ॥ ૧૩ ॥

તપ ઉજમણે રે વીર્યઉલ્લાસ જે, તેહજ મુક્તિનિદાન ॥ સર્વ અભવ્યેં રે તપ પૂરાં કર્યાં, પણ નાવ્યું પ્રણિધાન ॥ ત૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ– તપનું ઉજમણું તે આત્મવીર્યોલ્લાસ ભાવરૂપ છે. વીર્યોલ્લાસ વિના જે કરણી તે સર્વ નિરર્થક છે. માટે વીર્યોલ્લાસ તેહીજ (નિદાન કે૦) નિશ્ચેં મુક્તિ છે, નહિં તો સર્વ અભવ્યેં પણ તપતો અનંતીવાર પૂરાં કર્યાં, પણ સમકિત શુદ્ધ આવ્યા વિના પ્રણિધાન શુદ્ધ

आव्युं नहीं. एटले शुद्धोपयोगें वीर्योल्लास न थयो ॥१४॥

लघु कर्मीने रे किरिया फल दीये, सफल सुगुरु उविएस ॥ सर होय तिहां कूपजनन घटे, नहिं तो होय क्लेश ॥ त० ॥ १५ ॥

अर्थः- लघुकर्मी जीव ने क्रिया करे ते फल आपे. भला गुरुना उपदेशथी ते सफल थाय. जेम के ज्यां पाणीनी सर होय, तिहां कूवा खणवो घटे, पण सर न होय. अने कूप खणवा जाय, तो जल प्राप्ति न थाय; परंतु उलटो क्लेश थाय ! ॥ १५ ॥

सफल हुओ सवि नृप श्रीपालने, द्रव्य भाव जस शुद्ध ॥ मत कोई राच्यो रे काच्यो मत लेई, साच्यो बिहुं नय बुद्ध ॥ त० ॥ १६ ॥

अर्थः- ते सर्व उपदेश, तपोनिधान उजमणुं, ते श्रीपाल राजाने फलसहित थयुं. जेहना मनने विषे द्रव्य तथा भाव ए बेनी घणी शुद्धता छे तेने सर्व शुद्ध छे. माटे अहो भव्य प्राणियो ! कोई काच्यो एटले जे द्रव्यथीज शुद्ध करशुं एवो मत अंगीकार करी राच्य शोमां. साच्यो (बुद्ध क०) पंडित ते जे द्रव्य अने भाव ए बेहु नयने साधे छे ॥ १६ ॥

चोथे खंडे रे दशमी ढाल ए, पूरण हुई सुप्रमाण ॥ श्री जिन विनय सुजस भक्ति करी, पग पग होय कल्याण ॥ त० ॥ १७ ॥

अर्थः- ए चोथा खंडने विषे दशमी ढाल भले प्रमाणें करी पूरी थई. श्री जिननो विनय कर्याथी, भलो जस कर्याथी तद्रूप भक्तियें करी पगले पगले कल्याण होय ॥ १७ ॥

॥ દોહા ॥

નમસ્કાર કહે એહવા, હવે ગંભીર ઉદાર ॥ યો-
ગીસર પણ જે સુણી, ચમકે હૃદયમઝાર ॥૧॥

અર્થઃ– હવે તે શ્રીપાલરાજા શ્રીસિદ્ધચક્ર આગલ ગંભીર ઉદાર વચને કરી નમસ્કાર કહે છે. તે સાંભલીને જોગીસર સરિખા પણ હૃદયમાંહે ચમત્કાર પામે ॥૧॥

અથ શ્રીસિદ્ધચક્ર નમસ્કારઃ ॥ કવિત્ત ॥ જે ધુરિ
સિરિ અરિહંત, મૂલ દઢ પીઠ પઈટ્ઠિયો ॥ સિદ્ધ
સૂરિ ઉવજ્ઝાય, સાહુ ચિહું પાસ ગરિટ્ઠિઓ ॥
દંસણ નાણ ચરિત્ત, તવહિ પડિસાહા સુંદરૂ ॥ ત
ત્તખ્ખર સરવગ્ગ, લદ્ધિ ગુરૂ પયદલ દુંબરૂ ॥ દિ-
સિવાલ જખ્ખ જખ્ખિણિ પમુહ, સુર કુસુમેહિં
અલંકિયો ॥ સો સિદ્ધચક્ક ગુરૂ કપ્પતરૂ, અમ્હ મ-
નવંછિય ફલ દિયો ॥ ૨ ॥

અર્થઃ– તે શ્રીસિદ્ધચક્રને નમસ્કાર કરતાં કલ્પવૃક્ષની ઉપમા [illegible] જેને ધુર [illegible] અરિહં[illegible]ની [illegible] છે [illegible] તે [illegible] વૃક્ષને દઢ મૂલ પીઠ[illegible] [illegible] એટલે [illegible] [illegible] છે [illegible] અને [illegible] ચાર પદ [illegible] [illegible] ભેરાજ [illegible] [illegible] અને [illegible] ચાર પદ [illegible] (પડિસાહા- [illegible]) [illegible] (જ્ઞા- [illegible]) [illegible] તે [illegible] [illegible] સરવગ્ગ (ક[illegible]) [illegible]

रूप अकारादिक, [illegible] दिक, [illegible] तथा [illegible] (गुरुपादुके०)।
[illegible]
[illegible] पणांय वली [illegible]
शब्दें लोकपाल विमलेश्वर देवता तथा चक्केसरी देवी अने नवग्रह इ-
त्यादिक सुर एटले देवतारूप (कुसुमेहिं के०) फूलें करी (अलंकि-
ओ के०) अलंकृत, शोभायमान छे, एहवो सिद्धचक्र रूप (गुरु के०) म-
होटो कल्पवृक्ष, ते अमारां मनोवांछित प्रत्यें (दियो के०) आपो. ए-
तावता मोक्षसुखनी वांछा छे माटे मोक्षनो दायक सिद्धचक्र रूप कल्पवृ-
क्ष छे. एम जाणी भव्य प्राणीयें तेनी सेवना करवी ॥ इति मंगलम ॥२॥

नमस्कार करि उच्चरी, शक्रस्तव श्रीपाल ॥ न-
वपदस्तवन कहे मुदा, स्वर पद वर्ण विशाल ॥३॥

अर्थः- एम नमस्कार करीने चैत्यवंदन करी (शक्रस्तव के०) न-
मोथ्थुणंना पाठ उच्चारीने श्रीपाल (मुदा के०) हर्ष सहित नवपदस्त-
वन करे छे. तिहां उप्पन्न सन्नाण महो मयाणं इत्यादिक चैत्यवं-
दन कहे छे. ते केवी रीतें? तो के, स्वर ते उच्चस्वर तथा पद अने
(वर्ण के०) शुद्ध अक्षर तेणें करी (विशाल के०) विस्तीर्णपणें कहे छे॥३

मंगल तूर बजावते, नाचंते वर पात्र ॥ गायंते
बहुविध धवल, बिरुद पढंते छात्र ॥४॥

अर्थः- ए रीतें तिहां मांगलिकनां वाजित्र वाजते थके प्रधान
पात्रो नाचते थके घणा प्रकारना (धवल के०) उज्ज्वल मंगल गा-
वते थके अने छात्र ते भाट चारण वगेरे बिरुदावली (पढंते के०)
बोलते थके ॥४॥

संघपूजा साहमि वच्छल, करी तेह नरनाथ ॥ शा-
सन जैन प्रभावतो, मेले शिवपुर साथ ॥५॥

अर्थः- श्रीपालराजा संघनी पूजा स्वामिवात्सल्य ईत्यादिक धर्मकृत्य करीने श्रीजिनशासननी प्रभावना करतो थको (शिवपुरसाथ के०) मोक्षना साथने भेलवतो हवो ॥ ५ ॥

पटदेवी परिवार अन्य, साथें अविहड राग ॥
आराधे सिद्धचक्रने, पामे भवजल ताग ॥ ६ ॥

अर्थः- पटदेवी ने मयणा तथा (अन्य के०) बीजी राणीयो अने पांच सखीयो ने शृंगारसुंदरीनी साथें श्रीपालें परणी छे माटे ते पण स्त्रीयो छे. ते परिवारनी साथें (अविहड के०) अविचल राग धरतो बीजा पण घणा श्रावक, श्राविकाओनी साथें सिद्धचक्रने आराधे छे, जेथी संसार समुद्रनो ताग एटले पार पामे ॥ ६ ॥

त्रिभुवन पालादिक तनय, मयणादिक संयोग ॥
नव निरुपम गुणनिधि हुआ, भोगवतां सुखभोग ॥ ७ ॥

अर्थः- हवे श्रीपालराजाने संसारना (सुखभोग के०) विषय सुख भोगवतां थकां (मयणादिक के०) मयणासुंदरी प्रमुख स्त्रीयोना (संयोग के०) संयोगथकी (निरुपम के०) कोईनी पण जेने उपमा अपाय नहिं, एवा अत्युत्तम अने (गुणनिधि के०) गुणोना भंडार रूप त्रिभुवनपाल जेमां मुख्य छे एवा नव तनय एटले पुत्र थया. अर्थात् पट्टराणी जे मयणासुंदरी तेने त्रिभुवनपाल नामा पुत्र थयो, अने बीजी आठ स्त्रीयोने एक एक पुत्र थयो, एम सर्व मली मनोहर नवपुत्रो थया ॥ ७ ॥

गय रह सहस ते नव हुआ, नव लाख जच्चे तुरंग ॥ पत्ति हुआ नव कोडि तस, राजनीति नवरंग ॥ ८ ॥

अर्थः- नवहजार हाथी, तथा नव हजार रथ, अने नवलाख जातिवंत घोडा थया. तथा पायदल लशकर नव क्रोड संख्यायें थयुं. ए रीतें चतुरंगिणी सेना थई. एम श्रीपालराजानी राजनीति सर्व नवरंगी थई

રાજ નિકંટક પાલતાં, નવ શત વરસ વિલીન ॥
થાપી તિહુઅણપાલને, નૃપ હુઓ નવપદ લીન ॥૯॥

અર્થઃ- એ રીતેં (નિકંટક કે૦) શત્રુરહિત રાજ પાલતાં થકાં નવસો વર્ષ (વિલીન કે૦) વહી ગયાં. પછી મયણાનો પુત્ર જે ત્રિભુવનપાલ તેહને રાજપાટેં થાપીને શ્રીપાલરાજા નવપદમાં ધ્યાનમાંહે લયલીન થયો, એટલે એકાગ્ર ધ્યાનેં ધ્યાતો થકો નવપદનું જ ધ્યાન સ્મરણ કરવા લાગ્યો ॥૯॥

॥ ઢાલ અગીયારમી ॥

॥ શ્રી સીમંધર સાહેબ આગેં ॥ એ દેશી ॥

ત્રીજે ભવ વર સ્થાનક તપ કરી, જેણેં બાંધ્યું જિન નામ ॥ ચોસઠ્ઠિ ઈન્દ્રે પૂજિત જે જિન, કીજેં તાસ પ્રણામરે ॥ ભવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર પદ વંદો, જિમ ચિરકાલેં નંદો રે ॥ ભ૦ ॥ સિ૦ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થઃ- હવે શ્રીપાલરાજા નવપદનું ધ્યાન કેવી રીતેં કરેછે ? તે ઈહાં એકેક પદ પાંચ પાંચ ગાથાયેં કરી વર્ણવે છે. તિહાં પ્રથમ પાંચ ગાથાયેં શ્રીઅરિહંતપદનું વર્ણન કરે છે. જે ભાવિ જિન થનાર હોય, તે તીર્થંકર પણું પામવાની પૂર્વે ત્રીજે ભવેં એટલે શેષ ત્રણ ભવ સંસાર રહે તેવારેં (વર કે૦) પ્રધાન સ્થાનકનું તપ કરીને એટલે જયાં ભલી શ્રી અરિહંતાદિક વીશ સ્થાનક છે. તેમાં કોઈ એક પદનું, કોઈ બે પદનું, કોઈ ત્રણ પદનું, એમ યાવત્ કોઈક તો સંપૂર્ણ વીશે પદોનું સવિસ્તર વિધિયેં શુદ્ધભાવેં આરાધન કરીને જેણેં નિકાચિત પણેં (જિન નામ કે૦) શ્રી તીર્થંકર નામકર્મ બાંધ્યું છે. એવા; વલી વીશ ભવન પતિના, બત્રીશ વ્યંતરના, બે જ્યોતિષીના, અને દશ વૈમાનિકના, એ-
[illegible]
[illegible]

कहियें. अरे भविजनो ! तमें श्रीसिद्धचक्रपदने वंदो. जेम (चिरकाल के०) घणा काल पर्यंत आनंदने पामो. जेणें राग द्वेषरूप अरि ने शत्रु तेने हण्या, माटे अरिहंत कहियें. तथा ईंद्रादिकने पूजवा योग्य थया, माटे अर्हंत कहियें. वली फरी संसारमां जीवरूप अवतरवुं नथी, माटे अरुहंत कहिये. ए त्रण नाम यथार्थ थयां छे जेहने एवा श्रीअरिहं, ते नवपदमां प्रथमपदें छे. ॥ १ ॥

जेहने होय कल्याणक दिवसें, नरकें पण अजुआलुं ॥ सकल अधिक गुण अतिशय धारी, ते जिन नमि अघ टालुं रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ २ ॥

अर्थः— जेहनां एटले जे श्रीजिनेश्वरनां एक च्यवनकल्याणक, बीजुं जन्मकल्याणक, त्रीजुं दीक्षाकल्याणक, चोथुं केवल ज्ञान कल्याणक अने पांचमुं निर्वाण कल्याणक, ए पांच कल्याणकने दिवसें अंतर मुहूर्त्त पर्यंत जिहां सर्वदा अंधकार रहे छे, एवा नरकने विषे पण अजुआलुं थाय. त्यांना सर्व जीवोने शाता थाय. वली (सकल के०) समस्त ने उत्तम गुण छे तेथी अधिक गुणना धारक छे. वली चोत्रीश अतिशयना धारक छे, तेनां नाम लखीयें छैयें. एक प्रस्वेद, मल, रोगें करी रहित अने शुभगंध तथा अद्भुत रूपसहित शरीर होय. बीजे रुधिर अने मांस ए बे गायना दुध जेवां उजलां होय, दुर्गंधता रहित सुगंधयुक्त होय. त्रीजे आहार निहार अदृश्य होय. चोथो श्वासोच्छ्वास कमलना गंधनी परें सौगंधिक होय. ए चार अतिशय सहजना जन्मथकीज प्रभुने होय. हवे चार घाती कर्मना क्षयथकी जीजे अगीयार अतिशय थाय छे ते कहे छे. प्रथम मात्र एक योजन प्रमाण समवसरण होय तेमांहे त्रण भुवनना लोक समाय. बीजे मनुष्य तिर्यंच अने देवता सर्व पोत पोतानी भाषामां प्रभुनी धर्मविबोधक वाणी समजे. तथा एक जिहां प्रभु विचरता होय तिहां चारे बाजु पच्चीश योजन क्षेत्र मांहे पूर्वोत्पन्न रोग उपशमी जाय, बीजे मांहोमांहे वैरभाव मटी जाय, त्रीजे दुर्भिक्ष दुकाल न

होय, चोथो स्वचक्र परचक्रनो भय न होय, पांचमो मारी मरकी न होय, [illegible] सातमो अतिवृष्टि न होय, आठमो अनावृष्टि न होय; ए आठ अतिशय प्रभुना विहार क्षेत्र आश्रयी कह्या, तेनी साथें आगलना जे मेलवतां दश थया, अने अगीयारमो प्रभुनी पूंठें उद्योतमय भामंडल भलहलाट करतुं रहे. एवं अगीयार अतिशय क्षायिक भावथी होय. हवे ओगणीश अतिशय देवकृत होय ते कहे छे. एक मणिरत्नमय सिंहासन सहचारी होय, बीजे त्रण छत्र श्रीजिनेश्वरने मस्तकें देखाय, त्रीजे इन्द्रध्वज सदा आगल चाले, चोथो श्वेत चामरनां बेकां अणवींज्यां वींजाय, पांचमो सर्वदा धर्मचक्र आकाशमार्गें रह्युं चाले, छठ्ठो प्रभुना शरीरथी बार गुणो उंचो एवो अशोकवृक्ष प्रभुनी उपर छाया करतो साथें रहे, सातमो चतुर्मुखें शोभती देशना आपे, आठमो मणि, कनक अने रूप्यमय त्रण गढ होय, नवमो नव संख्यायें सुवर्णमय कमलनी उपर प्रभु चाले, दशमो कांटा अधोमुख थई जाय, अगीयारमो संयम लीधा पछी केश, नख अने रोम वाधे नही, बारमो इंद्रियना अर्थ पांचे मनोज्ञ होय, तेरमो सर्व ऋतु सुखदायिनी होय, चौदमो सुगंधी पाणीनी वृष्टि होय, पन्नरमो जलस्थलना उपजेलां पांचे वर्णना फूल ते समवसरणमां जानुलगें उंचां जीरें पथराय, शोलमो पक्षी सर्व प्रदक्षिणा देतां फरे, सत्तरमो वायु सानुकूल होय, अढारमो वृक्ष सर्व नीचां नमीने प्रणाम करता रहे, ओगणीशमो आकाशमां देव दुंदुभी वाजे. ए चार मूलना तथा अगीयार क्षायिक भावथी अने ओगणीश देवोना करेला मली चोत्रीश अतिशयना धरनार श्रीअरिहंत होय, (ते जिनके०) ते श्री अरिहंतने (नमिके०) नमस्कार करीने महारा भवो भवनां (अघके०) पाप तेने टालुं ॥ २ ॥

ते तिहु नाण समग्ग उप्पन्ना, भोग करम जिण जाणी ॥ लेई दीक्षा शिक्षा दिये जनने, ते नमि

ये जिन नाणीरे ॥ भ० ॥ सि० ॥७॥

अर्थः– वली जे मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अने अवधिज्ञान, ए त्रण (नाण समग्गा के०) समग्र ज्ञान सहित आवीने गर्भने विषे उपना. एटले श्रीतीर्थंकर देव सर्वे देवगतिमांथी तथा नारकीमांथी आवे, तेवारें त्रण ज्ञानें करी सहित आवे. तिहां जे स्थानकथी आवे ते स्थानकें जेटलो अवधिज्ञाननो विषय होय, तेटलोज विषयें इहां पण तेमने अवधिज्ञान होय. ए रीतें गृहस्थपणामां सर्व तीर्थंकरोने मांहो मांहे ज्ञानमां तफावत जाणवो. माटे श्रीतीर्थंकरने भवप्रत्ययी ज्ञान छे.ते ज्ञानें करी पोताना भोगावली कर्मनो क्षय जाणीने गृहस्थपणानो त्याग करी नमो तिथ्थस्स कही करेमि भंते सामाईयं उच्चरी पांच महाव्रतनो उच्चार करी दीक्षा लईने भव्य, सुलभबोधी, परीतसंसारी एवा भद्रक परिणामवाला जे जगनिवासी जन तेमने शिक्षा एटले शीखामण देवा माटे कर्म जपावी केवलज्ञान पामी घणा जीवने बोधबीज पमाडी संसारसमुद्रना पार प्रत्यें पोहोंचाडे. एवा जगतउपकारी जे श्रीजिन नाणी एटले ज्ञाने सहित ते अरिहंतने नमीयें. जे नाणी केहेवा छे? तो के पोतें संसारसमुद्रथी तर्या अने बीजाने तारे एवा छे. एवी रीतनुं श्रीपालराजा ध्यान धरे छे ॥७॥

महागोप महामाहण कहीयें, निर्यामक सथ्थवाह ॥ उपमा एहवी जेहने छाजे, ते जिन नमियें उत्साहरे ॥ भ० ॥ सि० ॥८॥

अर्थः– वली प्रभु केहेवा छे? तोके महागोप, महामाहण, निर्यामक अने सार्थवाह, एवी चार उपमा जेहने छाजे छे ते (जिनके०) अरिहंतने पोताना हृदयमां घणोज उत्साह धरीने नमीयें, एटले नमस्कार करीयें. एम श्रीपाल कहे छे. हवे जे चार उपमाना अर्थ कहे छे. जेम गोप जे गोवालीया छे ते गायोने पाले छे, सर्प्प श्वापदना भयथी राखे छे, पर्वत अटवीने विषे, घणुं

તૃણ ચરાવે છે, વલી વનમાંહે પાણી પીવરાવે છે, એવું રક્ષોપું કરે છે. તેમ ઈહાં અરિહંતજી પણ છ જીવનિકાયરૂપ ગાયોનો સમૂહ [illegible] માટે એમને મહાગોપ કહીયેં. હવે મહામાહણ કેવી રીતેં કહીયેં? તે કહે છે સાધુ મુનિરાજ જે છકાયની રક્ષા કરે છે, તે શ્રીજિનેશ્વરનાં વચનથી કરે છે. જગજ્જંતુને કરુણારૂપ ત્રણ જગતમાં દયાનો પડહ વજડાવે છે, માટે માહામાહણ એજ શબ્દનો નિર્ઘોષ છે, તેથી મહામાહણ કહીયેં. તથા જેમ કોઈ સાર્થવાહના આશ્રયી પ્રાણી, તે અત્યંત કષ્ટે ઉલ્લંઘન કરવા યોગ્ય એવી અટવીને પણ તેના કહી દેખાડેલા માર્ગથી ઉલ્લંઘીને વાંછિત નગરેં પહોંચે છે. તેમ ભવરૂપ અટવીમાં પડેલા જીવ પણ શ્રીજિનેશ્વરના ઉપદેશેલા માર્ગે કરી મોક્ષનગરેં પહોંચે છે. કેમ કે? અટવીરૂપ ભવકાંતાર ઉલ્લંઘવાનો માર્ગ દેખાડનાર શ્રીજિનેંદ્ર છે, એટલે સંસારરૂપ અટવીને વિષે અનાદિનું જે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન તેણેં મોહરૂપ તિમિરેં કરી મુંજિત માર્ગે જીવને પાડ્યો છે, તે શ્રીજિનેં કહેલા સમ્યક્ત્વ દર્શને કરી દીઠો. પછી ભલે જ્ઞાનેં કરી પામ્યો જે ચરણસિત્તરી રૂપ નિર્વાણનો માર્ગ, તેણેં કરી શાશ્વતું નિરાબાધપણું જિહાં છે, એવા અજરામર સ્થાનક પ્રત્યેં [illegible]

અર્થઃ- વલી જે શ્રીઅરિહંતને અશોકવૃક્ષ, દેવકુસુમવૃષ્ટિ, યોજનગામિની દિવ્યવાણી, ચામરયુગ્મ, સિંહાસન, ભામંડલ, દેવદુંદુભી અને છત્રત્રય, એ આઠ મહાપ્રતિહાર્ય છે, તે છાજે છે. વલી જેમની પાંત્રીશ ગુણેં કરી યુક્ત વાણી છે, તે વાણીયેં કરીને જે જગતના જનને પ્રતિબોધ કરે છે, હે ભવ્ય પ્રાણીયો! તે શ્રીજિનેશ્વરને વિશેષેં કરી નમિયેં એટલે નમસ્કાર કરીયેં. ઈહાં વાણીના પાંત્રીશ ગુણનાં નામ લખીયેં છેયેં. પ્રથમ જે સ્થાનકેં જે ભાષા બોલવાનો વ્યવહાર છે, તિહાં તેજ ભાષાને બોલે, અર્ધ માગધી સહિત બોલે. બીજો ઊચ્ચસ્વરેં દેશના આપે, જે થકી એક યોજનપ્રમાણ સમવસરણમાં બેઠેલા લોક સર્વ સાંભલે. ત્રીજો ગ્રામિક તુચ્છ ભાષા ન બોલે, પ્રૌઢ ભાષા બોલે. ચોથો મેઘની પરેં ગર્જારવ સહિત ગંભીરવાણી બોલે. પાંચમો શબ્દોપેત એટલે પડછંદા સહિત વાણી બોલે. અને સાંભલનારને ભિન્ન ભિન્ન શબ્દ જણાઈ આવે તેમ બોલે. છઠ્ઠો સાંભલનારને સંતોષકારક મા-

[illegible]

તુરત રમી જાય. ચઊદમો પ્રસ્તાવોચિત એટલે જિહાં જેવું બોલવા યોગ્ય હોય, તિહાં તેવું બોલે. માંહો માંહે અર્થ મલે એમ બોલે, વૃદ્ધવાદી ગુરૂને દૃષ્ટાંતેં. પંદરમો પરમેશ્વરને જે વસ્તુ વિવક્ષિત છે, તેજ સિદ્ધાંત લેઈ બોલે. અર્થાત્ ષટ્દ્રવ્ય નવતત્ત્વ પુષ્ટ થવારૂપ અપેક્ષા સ-

हित बोले. शोलमो विषय, संबंध, प्रयोजन अने अधिकारी सहित बोले. सत्तरमो पदरचनानी अपेक्षा लेई बोले. अढारमो नवतत्त्वने षट्द्रव्यनी पटुता बोलवामां होय तेम बोले. ओगणीशमो एवी रीतें स्निग्ध मधुर बोले के, जेथी सांभलनारने घृत गोलथी मीठाश वधारे ऊपजे. वीशमो एवी चतुराईथी बोले के, जे मांहे पारका मर्म जणाई न आवे. एकवीशमो धर्म अर्थ प्रतिबद्ध बोले. बावीशमो ऊदारपणें दीपक जेवो प्रकाशकारी अर्थ बोले. त्रेवीशमो जे मांहे परनी निंदा तथा पोतानी महोटाई दीठामां न आवे एम बोले. चोवीशमो जे बोलवाथी लोकोने एवो भास थाय जे आ पुरुष सर्वगुण संपन्न छे एम बोले. पच्चीशमो कर्त्ता, कर्म, क्रिया, लिंग, कारक, काल अने विभक्तियो सहित बोले. छव्वीशमो सांभलनारने विस्मय थाय, आश्चर्य ऊपजे एहवुं बोले. सत्तावीशमो स्वस्थचित्तें अति धीरता सहित बोले, पण ऊतावलानी पेरें न बोले. अठ्ठावीशमो विलंबरहित बोले. ओगणत्रीशमो मननी भ्रांतिरहित बोले. त्रीशमो वैमानिक, भवनपति, मनुष्य, तिर्यंच, सर्व कोई पोत पोतानी भाषामां समजे तेम बोले. एकत्रीशमो जेम शिष्योने विशेष बुद्धि ऊपजवापणुं थाय तेम बोले. बत्रीशमो पदना अर्थने अनेकपणें विशेष आरोपण करी बोले. तेत्रीशमो सत्त्व प्रधानपणें एटले साहसिकपणें बोले. चोत्रीशमो पुनरुक्ति दोषरहित बोले. पांत्रीशमो सांभलनारने खेद श्रम न ऊपजे एवुं बोले. ए प्रभुनी वाणीना पांत्रीश गुण कह्या ॥ ५ ॥

समयपएसंतर अण फरसी, चरम तिभाग विशेष ॥ अवगाहन लही जे शिव पहोता, सिद्ध नमो ते अशेषरे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ६ ॥

अर्थः- हवे सिद्धपदनी स्तवना पांच गाथायें करी करे छे. जे एक समयविना बीजे समय फरसे नही, तेमज चउदमा गुणठाणाना अंतथकी आकाशना असंख्याता प्रदेश छे. ते मध्ये जीव,

ने प्रदेशनी श्रेणियें प्रवर्तन करे ते थकी बीजा प्रदेशने (अफ़ुसरसीके०) फ़रसे नहीं. एटले समश्रेणीना प्रदेशने अंतरें रह्या जे बीजा प्रदेश, तेमने फ़रस्या विना जे प्रदेशें सिद्ध थया, तेज प्रदेशें समश्रेणियें एक समयमां सिद्धगति पामे. जेवारें तिहां पहोंचे तेवारें (चरमके०) छेल्ला शरीरनो (तिभागके०) त्रीजे भाग विशेष घटे, एटले नवहाथनी काया होय, तो छ हाथनी काया रहे, एहवी अवगाहना लहीने सिद्धगति पाम्या. ते (असेसके०) समस्त सिद्धने नमस्कार करो ॥ ६ ॥

पूर्वप्रयोग ने गतिपरिणामें, बंधन छेदन असंग ॥ समय एक ऊरध गति जेहनी, ते सिद्ध प्रणमो रंग रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ७ ॥

अर्थः- एक पूर्व प्रयोग ने पूर्वे बालपणुं हतुं ते माटे, बीजुं जीवमां सहेजें गति परिणाम छे तेथी, त्रीजुं कर्मनुं बंधन छेदन थयुं माटे, चोथुं अनादि प्रसंगी रह्यो, असंगी थया माटे एक समय पर्यंत ऊर्ध्वगति छे, पछी अचल छे. हवे ए सिद्धगतियें पहोंचवाना चार दृष्टांतनो अर्थ कहे छे. तेमां धनुष्य चडावी बाण मूकवाने अवसरें पूर्व प्रयोगविधियें पणछनो प्रेर्यो जेम बाण जाय, तेम आत्मा पूर्वे कर्मसहित हतो ते सर्व कर्मनी एकसो अठ्ठावन प्रकृतिनो बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानो क्षय थाय, तेवारें जीव ऊंचो जाय, सिद्ध थाय, ते जीवनुं पूर्वप्रयोगलक्षण कहीयें. बीजे जेम अग्निमांहेथी धूम्र निकले, ते तुरत ऊंचो चडे, तेम आत्मा कर्मथी वेगलो थाय, तो एहनी गति पण ऊंची जवानी छे, माटे ऊंचो चडे तेहने गतिपरिणाम स्वभाव कहीयें. त्रीजे जेम एरंडवृक्षना फल पाके ते आतपने योगें सुकाया पछी फाटे. तेवारें तेनुं बीज निकले ते ऊंचुं उछले, तेम भवरूप वनमांहे मनुष्यरूप वृक्ष छे. तेहनुं समकितरूप स्थल छे, अने व्रतरूप शाखा छे, भावनारूप प्रतिशाखा छे, अने घनघाती कर्मक्षयरूप फूल छे. तथा तेरमा अने चउदमा गुणठाणारूप फल ते शेष पच्यासी प्रकृति सत्ताक्षय

रूप आतपें करी आत्मा पुद्गलथी भिन्न थयो ते बंधननो छेदन थयो, तेवारें जीवनी गति ऊंची थाय, तेथी सिद्ध थाय. कर्मबंधननो छेदन थयो माटे तेने बंधन छेदन योग कहियें. चोथो जेम कुंभार प्रथमवेगथकी चक्रने दंडें करी भमाडे, पछें कोई हाथ न लगाडे तो पण ते चक्र पोतानी मेलें फरया करे, तेम जीव असंगक्रियाने बलें कर्ममल रहित थई रह्यो छे. अने ऊपाधिनां कारण सर्व मटी गयां छे, तेहथी संगरहित थका जीवनी गति ऊंचीज होय. एम चार प्रकारें करी एक समय मांहे जेहनी (ऊरध के०) ऊंची गति छे, पछी अचल छे ते सिद्धने तमें (रंग के०) हर्षें करी समरो, नमो ॥७॥

निर्मल सिद्ध शिलानी ऊपरें, जोयण एक लोअंत ॥ सादि अनंत तिहां स्थिति जेहनी, ते सिद्ध प्रणमो संत रे ॥ भ० ॥ सि० ॥८॥

अर्थः- (निर्मल के०) स्फटिकरत्नमयी मलरहित जातिवंत अर्जुनसोनानी जे सिद्धशिला ते ऊपरें ऊत्सेध अंगुलने मानें करी एक योजनने अंतें लोकनो अंत छे. ते योजनना चोवीश भाग करीयें तेमां त्रेवीश भाग हेठा पडता मूकीयें अने ऊपरले चोवीशमे भागें सर्व सिद्धना जीव अवगाही रह्या छे. तिहां अनेक प्रकारनी अवगाहना छे कोई पलांठीवाल्या सिद्ध थया तेनी तेवी अवगाहना. केई काऊस्सग्ग मुद्रायें सिद्ध थया, तेनी तेवी अवगाहना जाणवी. ऊत्कृष्ट पांचशें धनुष्य शरीरवाला सिद्ध थया, मध्यम सात हाथना शरीरवाला अने जघन्य बे हाथना शरीरवाला सिद्ध थया, ते जयगा ऊंचपणे त्रणसो तेत्रीश धनुष्य एक हाथने चार अंगु-

[illegible]

નમી, જેમ મોક્ષ સુખને પામો ॥ ૮ ॥

જાણે પણ ન સકે કહી પુરગણ, પ્રાકૃત તિમ ગુ-
ણ જાસ ॥ ઉપમાવિણ નાણી ભવમાંહે, તે સિદ્ધ
દીયો ઉલ્લાસ રે ॥ ભ૦ ॥ સિ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- વલી તે સિદ્ધ કહેવા છે? તો કે જેમ (પ્રાકૃત કે૦) ભિલ્લ છે તે (પુર કે૦) નગરના ગુણ જાણે છે પણ મુખથી કહી શકે નહી. એટલે જેમ કોઈએક નગરનો રાજા એકદા વક્રશિક્ષિત અશ્વેં ચડી અટવીમાં ગયો, પછી વાગ ખેંચવાથી તેના હાથ દુઃખવા લાગ્યા. તેવારેં લગામ મૂકી દીધી તેથી ઘોડો પણ ઊભો રહ્યો, તેવારેં રાજા નીચેં ઉતરી અશ્વને વૃક્ષની છાયાયેં બાંધી પોતેં પણ છાયામાં બેઠો પણ તૃષા ઘણી લાગી છે. એટલામાં એક ભિલ્લ વનમાંથી આવ્યો, તેની પાસેંથી રાજાયેં હાથની સંજ્ઞાયેં પાણી માગ્યું. ભિલ્લેં વિચાર્યું જે આ કોઈક ભલો માણસ દેખાય છે, એમ ધારી પાનનો દડિયો કરી પાણી ભરી લાવ્યો. રાજાયેં પાણી પીધું અને પ્રાણ રહ્યા તેથી ખુશી થયો, એટલમાં રાજાની સેના પણ પગલે પગલે ચાલતી તિહાં આવી પોહોચી. તે પણ રાજાને જોઈ આનંદ પામી પ્રધાનાદિકેં ભોજન મુખ આગલ મૂક્યું. રાજાયેં તે ભિલ્લને જમાડી વસ્ત્ર પહેરાવીને તેને સાથેં તેડી નગરમાં આવ્યા. તિહાં એક મંદિરમાં ભિલ્લને રાખ્યો, ઘણા સેવક તેની પાસેં રાખ્યા, ભિલ્લ પણ ગોખમાં બેસી નગરના તમાસા જોયા કરે, મેવા મીઠાઈનાં ભોજન કરે, ચુવા ચંદનનાં વિલેપન કરે, કેટલા એક દિવસો પછી તે ભિલ્લ પોતાના સંબંધિ પાસેં ગયો. તેને સર્વ ભિલ્લ મલી પૂછવા લાગ્યા કે, તું ક્યાં ગયો હતો? તેવારેં તેણેં કહ્યું કે હું નગરમાં ગયો હતો. તેમણેં પૂછ્યું કે, તિહાં ખાવા પીવાનું શું મલતું હતું? તથા નગરનાં સ્થાનક કહેવાં હતાં? વસ્ત્ર કહેવાં હતાં? એમ પૂછવા લાગ્યા પણ તે ભિલ્લ તેમને કાંઈ કહી શકે નહી. પોતેં મનમાં સર્વ જાણે પણ સમજાવી શકે નહી. એ દૃષ્ટાંતેં તથા જેમ કોઈક મુંગાને ગોલ ખવરાવીને તેનો સ્વાદ પૂછીયેં તો

संज्ञायें जतावे पण कही शके नही, तेम श्रीसिद्धना सुखने पण (उ-पमाविण त्रवमांहे के०) जगतमांहे कोई चीजनी उपमा देईने वर्णन करी शकाय नही. ते सिद्धना सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जा-णे जाण, पण तेनुं मुखथी वर्णन करी शके नही, एवा सुखनो अनुभ-व करनारा जे श्रीसिद्ध भगवान् ते मुजने उल्लास प्रत्यें आपो ॥ ९ ॥

ज्योतिशुं ज्योति मिली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥ आतमराम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधि रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १० ॥

अर्थः- वली सिद्ध केहवा छे ? तो के जेहनी ज्योतिमांहे ज्योति मली रही छे. एक सिद्धनी अवगाहना मांहे (अनुपम के०) जेहनी उपमा आवेज नहीं. एहवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीपकने दृष्टांतें मली रही छे. एटले जेम एक ओरडामां एक दीवानो प्रकाश समा-ई रह्यो छे, तेमां वली बीजा अनेक दीवा करीयें, तो तेनो प्रकाश प-ण तेमांज समाई जाय. ए दृष्टांतें जाणवुं. वली संसार संबंधी सक-ल उपाधि विरमी छे एहवा, तथा जेमना आत्माना मूलगुण सा-क्षात् प्रगट थया छे. माटे आत्मारामरूप अने (रमा के०) मोक्षलक्ष्मी तेहना (पति के०) स्वामी एहवा जे सिद्ध तेहने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरूप समाधिनुं स्थानक छे. जेमाटे जीवने अनादि कालना लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, ते-थी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केहवां छे ? तो के यावन्मात्र जेटला दे-वताना समूह छे, ते सर्वना त्रण कालनां सुख एकठां करीयें. पिंडी भूत करीने तेने वली अनंतगुणां करीयें, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंत-गुणां छे. एम पांच गाथायें करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल-राजायें करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाले, मारग भाखे साचो ॥ ते आचारिज नमियें तेहशुं, प्रेम करीने

१०

अर्थः- हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथायें करी करे छे.

नित्य अप्रमत्त धर्म उवएसे, नहि विकथा न कषाय ॥ जेहने ते आचारिज नमियें, अकलुष अमल अमाय रे ॥ भ० ॥ सि० ॥१३॥

अर्थः– वली (नित्य के०) निरंतर भव्य जीवोने उपकार बुद्धियें शुद्ध अप्रमत्त धर्मनो उपदेश आपे छे. केम के ? प्रमाद जे छे ते जीवने संसारमां पर्यटन करावनारो छे, माटे प्रमादने दूर करी अप्रमादपणें प्रवर्त्तताने अंतर मुहूर्त्तमां संसारनो भय मटी जाय. तथा वली राजकथा, देशकथा, भोजनकथा अने स्त्रीकथा, ए चार प्रकारनी विकथा अथवा सम्यक्त्व ढीलपणीया अने चारित्र ढीलपणीया, ए बे प्रकारनी विकथा ते जेने करवी नथी. सर्वदा चारित्र अने सम्यक्त्वनी पुष्टि करे छे. तेमज शोल कषाय अने नव नोकषाय, ए पच्चीश कषाय जेहने नथी. वली सर्वदा शुद्ध आचार पालवाने तत्पर रहे छे, ते आचार्यने नमीयें. ते केहवा छे ? तो के अकलुष एटले डोलाशपणुं अर्थात् कलुषभाव तेणें करी रहित, तथा अमल एटले कोई प्रकारनुं श्रद्धामां मलिनपणुं जेने नथी, तथा अमाय एटले कपट, माया, ईर्ष्या अने मत्सर, तेणें रहित छे ॥ १३ ॥

जे दिये सारण वारण चोयण, पडिचोयण वलि जनने ॥ पटधारी गछथंभ आचारज, ते मान्या मुनि मनने रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १४ ॥

अर्थः– वली जे आचार्य चार प्रकारनी शिक्षा दीये छे ते कहे छे. एक तो जे साधु क्रिया अनुष्ठानमां तत्पर थका ने भूल पडे, तेने संभारी आपे, ते सारणा कहीयें. बीजी जे साधु खोटी क्रिया करता होय, तथा खोटुं भणता होय तेने वारे, ते वारणा जाणवी. त्रीजी साधुओने क्रिया करवामां प्रेरणा करे ते चोयणा जाणवी. चोथी साधुने प्रमाद करता जाणी तिरस्कार पूर्वक आकरे वचनें करी विशेष प्रेरणा करे, ते पडिचोयणा जाणवी. ए चार प्रकारनी शिक्षा आपी लोक

कोने धर्मकरणीमां विशेष प्रकारें जोडे. वली पट्टधारी एटले सौधर्मप-ट्ट परंपराना धरनारा, तथा गच्छ जे गण, साधुनो समुदाय तेने स्थंभ समान एटले गच्छना स्थंभभूत एवा आचार्य भगवान् ते महामुनि राजेना मनने विशेषें मान्या छे ॥ १४ ॥

अत्थमियें जिनसूरज केवल, चंदें जे जगदीवो ॥ भुवन पदारथ प्रगटन पटु ते, आचारज चिरंजी-वो रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १५ ॥

अर्थः- वली श्रीआचार्य भगवान् केहेवा छे? तो के जेम जगत-मां सूर्यना किरणोनो जेवारें प्रसार होय, तेवारें अंधकारना पडलो सर्व दूर थई जाय छे. अने जेवारें सूर्य अस्त थई जाय तेवारें चंन्द्रमानो प्र-काश अंधकारने दूर करे छे. वली कृष्णपक्षमां जेवारें चंन्द्रमानो प्रकाश पण न होय, तेवारें दीपक पण अंधकारने विनाश करे छे. तेम ईहां पण साक्षात् भावतीर्थंकर जेवारें विद्यमान विचरता होय, तेवारें ते केवलज्ञानरूप सूर्यें करी रूपी अरूपी पदार्थने प्रगट करता रहे, तेथी मिथ्यात्वरूप अंधकारनो प्रचार न होय. अने जेवारें (अत्थमियें जिन-सूरज के०) जिन जे श्रीतीर्थंकर देवरूप सूर्य ते अस्त थाय, एटले श्रीतीर्थंकर निर्वाणपद पाम्या पछी (केवल चंदें के०) केवलज्ञानना धा-रक सामान्य केवलीरूप चंन्द्रें करी जगतमां प्रकाश रहे. अने जेवारें के-वली भगवान्रूप चंन्द्रमानो प्रकाश न होय, तेवारें (जे जग दीवो के०) जगतने विषे मिथ्यात्वरूप अंधकार दूर करवाने दीपक समान जे आ-चार्य प्रभु छे, तेहज प्रकाशकर्त्ता छे. एटले जगतमां अज्ञानरूप अंधकारना प्रसारने दूर करवा माटे श्रीआचार्यज जे छे ते दीपकसमा-न छे. माटे ते भुवनपदारथ एटले त्रण भुवनना पदार्थनो प्रगटन एटले प्रगट स्पष्ट (पटु के०) चतुराईथी केहेवाने ते समर्थ छे, ए-वा श्रीआचार्य भगवान् ते (चिरंजीवो के०) घणा काल लगें विद्य-मान रहो. ए रीतें प्राभाविक शासनना शोभाकारक श्रीआचार्यजी-नी स्तुति श्रीपालराजा करे छे, ते पांच गाथायें कही ॥ १५ ॥

द्वादश अंग सज्झाय करे जे, पारग धारक तासा ॥ सूत्र अरथ विस्तार रसिक ते, नमो उवज्झाय उल्लासरे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १६ ॥

अर्थः— हवे पांच गाथायें करीने श्रीउपाध्यायपदनी स्तवना करे छे. जे श्रीआचारांगादि द्वादश अंग एटले बार अंग छे तेनुं सज्झाय ध्यान निरंतर करे छे. तथा जे द्वादशांगी जे गणिपिटक तेना अर्थना पारंगामी छे. अने तेना रहस्यना धारणहार, वली सूत्रथकी तथा अर्थथकी ते द्वादशांगीनो विस्तार करवाने रसिकथका पोतें भणे, बीजाने भणावे, एवा श्रीउपाध्यायजीने उल्लास सहित एटले चित्तना हर्षथकी नमो एटले नमस्कार करो ॥ १६ ॥

अर्थ सूत्र ने दानविभागें, आचारज उवज्झाय ॥ भव त्रण्यें लहे जे शिव संपद, नमियें ते सुपसायरे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १७ ॥

अर्थः— जे सूत्र अने अर्थ रूप ज्ञानदाननी वहेंचणने विभागें जे श्रीआचार्यजी ते तीर्थंकरनी पेरें अर्थनुं दान करे, अने जे उपाध्यायजी ते सूत्रनुं दान करे. ए रीतें आचार्य अने उपाध्यायनी मर्यादा छे. एवा गुणवंत विधि क्रिया करक जे श्रीआचार्य उपाध्याय, ते त्रण भवने अंतें एटले तेहिज भवें अथवा त्रीजे भवें शिव संपद जे मोक्षरूप लक्ष्मी तेने (लहे के०) पामे. एवा भला पसायना करनार तेने चित्तनी प्रसन्नतायें त्रिविध एकाग्रपणें करी नमस्कार करीयें ॥ १७ ॥

मूरख शिष्य निपाई जे प्रभु, पहाणने पल्लव आणे ॥ ते उवज्झाय सकलजन पूजित, सूत्र अरथ सवि जाणेरे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १८ ॥

अर्थः— वली जे श्रीउपाध्याय, जे मूर्ख शिष्य होय, तेने भ-

णावीने पंडित करे. माटे जाणीयें पत्थरने अंकूरा आणी नवपल्लव करे छे? ते उपाध्याय समस्तजनपूजित एटले पूजवा योग्य, सूत्र तथा अर्थ सर्वने जाणे एवा छे ॥ १८॥

राजकुंवर सरिखा गणचिंतक, आचारिजपद जोग ॥ जे उवज्झाय सदा ते नमतां, नावे भवभय शोग रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ १९॥

अर्थः- वली उपाध्याय केहवा छे? तो के राजकुंवर सरिखा गणचिंतक एटले जेम राजा न होय, ते वारें युवराज होय ते राज्यभार चलावे. तेम श्रीतीर्थंकरने अभावें आचार्य गणचिंतक कह्या छे, ते श्री आचार्यना पद एटले पाटें थापवा योग्य एवा जे श्रीउपाध्यायजी तेने (सदा के०) निरंतर नमतां थकां भव जे संसार तेना भयनो शोक आवे नहीं १९

बावना चंदनरससम वयणें, अहित ताप सवि टाले ॥ ते उवज्झाय नमीजें जे वली, जिनशासन अजुआले रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ २०॥

अर्थः- जेम जेने पित्तविकारथी तापादिकनो पराभव थयो होय तेने बावनाचंदनने रसें करी सिंच्यो थको तेनो सर्व ताप दूर थई जाय, तेम श्रीउपाध्यायजी पण जे प्राणि अनादिकाल मिथ्यात्व, अविरति, कषायरूप अहितना करनारा तापें तप्त थई रह्या छे. तेमने बावना चंदनना रससदृश शीतल वचनें करीने शीतलता उपजावी, तेओना अहितरूप सर्व तापने टाले, अने सर्वने शीतलता उपजावे, ते उपाध्यायने नमीजें. वली जे श्रीजिनशासनने अजुआले छे, एटले उद्योत करे छे, ए रीतें पांच गाथायें करी श्रीउपाध्याय पदनी स्तुति करी ॥ २० ॥

जिम तरुफूलें भमरो बेसे, पीडा तस न उपायें

॥ लई रसने आतम संतोषे, तिम मुनि गोचरी जाये रे ॥ ज० ॥ सि० ॥ ११ ॥

अर्थः— हवे पांच गाथायें करी साधु पद वर्णवे छे. जेम कोई सुगंध वृक्षनां फूल छे, तेनी वासनाने आश्रयतो भमरो आवी बेसे छे, पण ते भमरो फूलने पीडा न उपजावे. ते फूलमांथी थोडोक रस लईने फरी बीजा फूलें जईने ते फूलनो रस लीये. एम थोडो थोडो रस लईने पोताना आत्माने संतोषे पण फूलने किलामणा उपजावे नही. तेम मुनिराज पण गोचरीयें जाय छे, तेवारें बहेंतालीश दोषरहित शुद्ध आहार लेईने फरी फरीने घर घरथी थोडी थोडी भिक्षा लावे, तेथी गृहस्थने पण अंतराय न थाय. कोई किलामणा न उपजे. अने साधु पण संयम मार्गनो निर्वाह करवाने अर्थें आहार लई नीरस त्याज्य तुच्छ आहारें करी आत्मानो पोष करे ॥ ११ ॥

पंचेंन्द्रियने कषाय निरुंधे, षट्कायक प्रतिपाल ॥ संयम सत्तर प्रकार आराधे, वंदूं तेह दयाल रे ॥ १२ ॥

अर्थः— वली साधु केहवा छे? तो के जे पंचेंन्द्रिय अने चार कषायने निरुंधे छे. पाठांतरें पांच इंन्द्रियने जे नित्य एटले निरंतर जीपे, तथा पृथ्वी आदिक छ कायना जीवोनी रक्षा करे छे, माटे तेना ते प्रतिपालन करनारा जाणवा. तथा सत्तर प्रकारें संयमने आराधे. ते दयाल एटले दयावंत महामुनिने हुं वांदुं छुं ॥ १२ ॥

अढार सहस सीलांगना धोरी, अचल आचार चरित्र ॥ मुनि महंत जयणायुत वांदी, कीजें जन्म पवित्र रे ॥ ज० ॥ सि० ॥ १३ ॥

अर्थः— वली अढार हजार शीलांग रथना धोरी एटले ते रथने चलाववाने माटे वृषभ समान छे. जेनो विस्तार पूर्वे देशनानी ढालमां कह्यो छे तिहांथी जाणवो. वली कोईनुं चलाव्युं चाले नही एवुं

अचल छे आचाररूप चरित्र जेमनुं एवा महंत एटले महोटा मुनि ते जयणायुक्त छे. केमके, मुनिराज जे छे, ते क्रिया कलापमां सूतां, बेसतां, ऊठतां, आहार लेतां, आवतां, जातां, मलमूत्र परठवतां सदा जयणा सहित विचरे छे. तेमने वंदीने पोतानो जन्म मारो पवित्र करीयें, अथवा मुनिने जयणायुक्त वांदीने जन्म पवित्र करीयें ॥ २३ ॥

नवविध ब्रह्म गुप्ति जे पाले, बारसविह तप शूरा ॥ एहवा मुनि नमियें जो प्रगटे, पूरव पुण्य अंकूरा रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ २४ ॥

अर्थः— वली जे नव प्रकारें नववाडरूप ब्रह्मचर्यनी गुप्ति पाले छे, ते गुप्तिना नाम कहे छे. प्रथम जे वस्तिमां स्त्री, पशु, पंडग ते नपुंसक होय, एवी वस्तिमां रहे नही. बीजी स्त्रीनी कथा वार्त्तानें सरागपणें सांभले नहीं, स्त्रीनी साथें एकांतें एकलो वात न करे. त्रीजी जे भूमिकाने विषे, अथवा मांची, पाट, पाटलो, ढोलीयो, इत्यादिक जे आसन ऊपर स्त्री बेठेली होय, ते आसन ऊपर बे घडी सूधी बेसे नही, तेमज जे श्रावक ब्रह्मचारी होय ते पण तिहां बे घडीवार बेसे नही. चोथी स्त्रीना अंगोपांग तथा इंद्रियोने सरागपणें जूवे नही. पांचमी भींत परिअच त्राटी प्रमुखने आंतरे जिहां स्त्री तथा पुरुष शयन करतां होय, हास्य विनोद करतां होय, कामभोगनी क्रीडा करतां होय, तिहां रहे नही. छट्ठी पूर्वे संसारी अवस्थामां जे कांई स्त्रीनी साथें कामभोग विलासादिक सेव्या होय ते संभारे नही. सातमी परिमित मात्र आहार करे. आठमी अतिमात्रा ते सरस पुष्टिकारक आहार लीये नही. अत्यंत घणो आहार करे नही एटले पेट भरी जमे नही. नवमी शरीरने विषे आभूषणादिक पहेरी शोभा करे नही. ए नव प्रकारें ब्रह्मचर्यनी वाडरूप गुप्ति छे ते पाले. तथा बार प्रकारनी तपस्या करवाने शूरवीर छे. एवा गुणवंत महामुनीश्वर पंचम गतिना साधक, संसार दुःख वारक, सदा धर्मध्यानमां सावधान, सर्व जीवना रक्षक तेमने नमीने.

જે પૂર્વ જન્મના સંચેલા પુણ્યના અંકૂર પ્રગટે, તે એવા મુનિરાજની જોગવાઈ મલે ॥ ૨૪ ॥

સોના તણી પરેં પરીક્ષા દીસે, દિન દિન ચઢતે વાનેં ॥ સંયમ જપ કરતા મુનિ નમિયેં, દેશકાલ અનુમાનેંરે ॥ ભ૦ ॥ સિ૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થઃ- વલી જેની સોનાનીપરેં પરીક્ષા દેખાય છે, એટલે ॥ યથા ચતુર્ભિઃ કનકં પરીક્ષ્યતે, નિઘર્ષણચ્છેદન તાપ તાડનૈઃ ॥ જેમ સોનાની પરીક્ષા નિઘર્ષણ તે કસોટી ઊપર ઘસવું, છેદન કરવું, તપાવવું અને હથોડાદિકેં તાડન કરવું, એ ચાર પ્રકારેં કરીયેં, તેમ તેમ ચઢતે વાને દેખાય. તેમ મુનિને પણ કોઈ મિથ્યાત્વી છેદન, ભેદન, તાપન, તાડનાદિક કરે, તો પણ તે દિવસેં દિવસેં ચઢતે વાને દેખાય. એવા દેશકાલને અનુમાને શુદ્ધ સંયમનો જપ કરતા એટલે હમણાંના કાલ પ્રમાણેં આત્માર્થી નિઃશલ્યવાન્ એવા મહામુનિને નમિયેં. અહીં કોઈ કહેશે કે, એવાજ સાધુ હોય તેવારેં તેને નમિયેં, સેવા કરિયેં, પણ બીજાને નહીં? ત્યાં તેને ઊત્તર કહે છે કે, કદાપિ આ કાલમાં કોઈ ક્રિયાયેં શિથિલ હોય તો પણ જે યોગ્ય જ્ઞાનવંત, શુદ્ધ માર્ગના પ્રરૂપક, સાવદ્ય યોગથી દૂર રહેલા, વ્યવહાર માર્ગે આશ્રયા એવા વક્તાપણાના ગુણ જોઈને તે મુનિની સેવા કરીયેં, તેના મુખથકી પંચાંગી પ્રમાણેં આગમ સાંભલવાનો જપ કરીયેં. કેમ કે તેવા સાધુ ઊપદેશ દેવાને યોગ્ય છે. એમ પાંચ ગાથાયેં સાધુપદની સ્તવના કરી ॥ ૨૫ ॥

શુદ્ધ દેવ ગુરૂ ધર્મ પરીક્ષા, સદ્દહણા પરિણામ ॥ જેહ પામીજે તેહ નમીજે, સમ્યગ્ દર્શન નામરે ॥ ૨૬

અર્થઃ- હવે પાંચ ગાથાયેં કરી સમ્યક્ત્વ દર્શન વર્ણવે છે. શુદ્ધ દેવ તે અઢાર દૂષણ રહિત એવા શ્રી અરિહંત જાણવા. અને શુદ્ધ ગુરૂ તે પાંચ મહાવ્રતના પાલક, દશવિધ યતિધર્મના ધારક, શુદ્ધ માર્ગના

देखाडनारा एवा सुसाधु जाणवा. तथा शुद्ध धर्म ते दया मूल विनय विवेक सहित श्रीकेवलिभाषित जाणवो. ए त्रण तत्वनी परीक्षाने करवे करी सद्दहणाना एटले श्रद्धाना परिणाम सहित जे समकेत पामीयें तेनुं नाम समकेत दर्शन कहियें. ते समकेत दर्शनने नमीयें एटले प्रणमीयें. कारण के एक समकेत शुद्ध छे तो सर्व शुद्ध छे. समकेत विना सर्व छार उपर लीपणा समान जाणवुं ॥ २६ ॥

मल उपशम क्षयउपशम क्षयथी, जे होय त्रिविध अभंग ॥ सम्यगदर्शन तेह नमीयें, जिनधर्में दृढरंग रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ २७ ॥

अर्थः– प्रथम मलने मोहनीयकर्म तद्रूप मल तेनी सात प्रकृति तेमां चार प्रकृति अनंतानुबंधिनी, पांचमी मिथ्यात्व मोहनी, छट्ठी मिश्रमोहनी अने सातमी समकेत मोहनी, ए सात प्रकृतिना उपशम एटले उपशमे करीने उपशम समकेत थाय. बीजें (क्षय उपशमके०) ते पूर्वोक्त मोहनीय कर्मनी जे सात प्रकृति छे, तेमांथी जे उदय आवी ते क्षय पामी, अने जे उदय नही आवी ते उपशमी पण प्रदेशोदयपणें छे. एम सात प्रकृतिना क्षय अने उपशमथी क्षायोपशम समकेत कहियें. त्रीजें (क्षयथी के०) ए साते प्रकृतिनो संपूर्ण क्षय थवाथी क्षायिक समकेत कहियें. एवी रीतें जे समकेत ते त्रिविध एटले कोईने उपशम, कोईने क्षायोपशम अने कोईने क्षायिक ए त्रण प्रकारें अभंग रूपें होय ते सम्यक्त्वदर्शनने नमीयें एटले नमस्कार करीयें. जे प्राणीनो श्रीजिनधर्मने विषे दृढरंग होय, ते प्राणी समकेत पामी शके. ए समकेत आव्याथी मुक्तिनी प्राप्ति सुगम थाय. घणामां घणुं संसारमां रहे तोपण ते जीव अर्ध पुद्गल परावर्त्तनथी वधारे रहे नही ॥ २७ ॥

पंच वार उपशमिय लहीयें, जय उवसमिय असंख ॥ एक वार क्षायिक ते समकित, दर्श-

सि० ॥२९॥

અર્થઃ- વલી તે સમકેત ચાર સદ્દહણા આદિક સડશઠ બોલે [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

યભૂત [illegible] બલ [illegible] શ્રીશી

[illegible]

અહીં લખ્યા નથી- એમ પાંચ ગાથાયેં સમ્યક્ત્વની સ્તવના કરી ॥૭॥

न विना अेक क्षणमात्र पण केवी रीतें रही शकीयें ? ॥३३॥

તેમ રવિ તે સૂર્ય અને શશી એટલે ચંદ્રમા તથા મેહ એટલે મેઘ, એ ત્રણે ઉપકારી છે. એટલે સૂર્ય પ્રકાશ કરે છે, ચંદ્રમા ઉદ્યોત કરે છે અને શીતલતા પણ ઉપજાવે છે, તથા મેઘ વરસે છે પણ તે કોઈ પ્રત્યુપકાર કરાવવાની વાંછા રાખતા નથી. તેમ શ્રુતજ્ઞાનના આધારેં જીવ સંસાર નિસ્તાર પામે છે ॥ ૩૪ ॥

લોક ઉરધ અધ તિર્યગ જ્યોતિષ, વૈમાનિક ને સિદ્ધિ ॥ લોક અલોક પ્રગટ સવિ જેહથી, તે જ્ઞાનેં મુજ શુદ્ધિ રે ॥ ભ° ॥ સિ° ॥ ૩૫ ॥

અર્થઃ— વલી લોક તે ચૌદ રાજલોક તેમાં સમભૂતલાંથકી ઉરધ એટલે ઉંચા સાત રાજમાં (વૈમાનિક ને સિદ્ધિ કે°) બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન, એ સર્વ વૈમાનિક દેવ કહાય. અને સિદ્ધ શિલાની ઉપર સિદ્ધના જીવ છે, તથા (અધ કે°) નીચેં સાત રાજ લોકમાં વાણવ્યંતર, વ્યંતર, ભુવનપતિ, સાત નરકપૃથ્વી છે. અને તિર્યગ તે તિર્છોલોક તેમાં પીસ્તાલીશ લાખ યોજનને વિષે મનુષ્યક્ષેત્ર છે, તથા બીજા સ્વયંભૂરમણ સમુદ્રપર્યંત અસંખ્યાતા દ્વીપ, સમુદ્ર એ સર્વ એક રાજમાં છે, એમાં જ્યોતિષી દેવો પણ છે, એ સર્વ લોક શબ્દેં ચૌદરાજ લોક જાણવા. તેમજ અલોક અનંતો છે, તેના સર્વ ભાવ જે જ્ઞાનથકી પ્રગટ થાય, એવું નિર્મલ શુદ્ધ પ્રકાશક જે જ્ઞાન, તેણેં કરી મહારી પણ શુદ્ધિ થાય. એવી રીતેં શ્રીપાલરાજા જ્ઞાનની સ્તવના કરે છે. એમ એ જ્ઞાનપદ કહ્યું ॥ ૩૫ ॥

દેશવિરતિ ને સરવવિરતિ જે, ગૃહિ યતિ ને અભિરામ ॥ તે ચારિત્ર જગત જયવંતું, કીજેં તાસ પ્રણામ રે ॥ ભ° ॥ સિ° ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ— હવે પાંચ ગાથાયેં કરી આઠમું ચારિત્રપદ વખાણે છે. દેશવિરતિચારિત્ર તે ગૃહસ્થને હોય, અને સર્વવિરતિચારિત્ર તે (યતિ

[illegible] (કે૦) [illegible] એવાં જે કારના [illegible] તે [illegible] તથા [illegible]
[illegible] ટલે [illegible] વે [illegible] લો કલ્પ[illegible]
[illegible] લો [illegible] ભય - અને [illegible] ચાર વાલે [illegible]
[illegible] યાપિ [illegible] ગત [illegible] તે [illegible] દેવ [illegible]
[illegible] કરે છે (તા૦ કે૦) તે ચારિત્રને [illegible] ૩૬ ॥

तृणपरें जे षटखंडसुख छंडी, चक्रवर्त्ती पण व-
रियो ॥ ते चारित्र अखय सुखकारण, ते में म-
नमांहे धरियो रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ३७ ॥

अर्थः- वली चक्रवर्ती सरखायें पण षटखंडना सुखने तृणनी पेरें छांडीने जे चारित्रने वर्युं छे एटले आदर्युं छे, ते चक्रवर्ती गोचरी गयां थकां कोई तर्जना करे, तो पण तेथी लगारमात्र खेद पामे नही. एवुं चारित्र ते अक्षय सुख जे निराबाध मोक्षनां सुख तेनुं कारणभूत छे, तेने में म्हारा मनमांहे धर्युं छे ॥ ३७ ॥

हुआ रांकपणें जेह आदरी, पूजित इंद नरिंदें ॥
अशरण शरण चरण ते वंदूं, पूर्युं ज्ञान आनं-
दें रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ३८ ॥

अर्थः- वली जे चारित्रने रांकपणें आदरी एटले रांक सरखा पण आदरीने चारित्रमां मन स्थिर करता थका संप्रति राजावत् इंद अने नरिंद जे राजा तेणें पूजित एटले पूजन करेला (हुआ के०) थया. माटे संसारथी बिहिता जे प्राणी, तेने कोई शरण नथी एवा अशरणने शरणरूप जे (चरण के०) चारित्र तेने हुं वांदुं छुं. ते चारित्र ज्ञानें सहित आनंदें पूरित छे, ते प्रत्यें वांदुं छुं ॥ ३८ ॥

बार मास पर्यायें जेहनें, अनुत्तर सुख अति-
क्रमियें ॥ शुक्ल शुक्ल अभिजात्य तेउपर, ते

३९

अर्थः– वली ने चारित्रना पर्याय ते चढते अध्यवसायें जाण

के०) ते उपशांत चारित्र (शुक्ल शुक्ल के०) उज्ज्वल उज्ज्वल प-

ने के०) साधुने होय. एवां जे जे प्रकारना चारित्र ते गृहस्थ तथा मुनिने अभिराम एटले मनोहर होय, तिहां देशविरति चारित्रवालो उत्कृष्टथी बारमा देवलोक सुधी जाय. अने सर्व विरतिचारित्रवालो उत्कृष्टपणें मोक्षे जाय. ते चारित्र जगतमां जयवंतुं वर्ते छे, जे चारित्रनी देव मनुष्य प्रमुख सेवा करे छे (तास के०) ते चारित्रने प्रणाम करीयें ॥ ७६ ॥

तृणपरें जे षटखंडसुख छंडी, चक्रवर्त्ती पण वरियो ॥ ते चारित्र अखय सुखकारण, ते में मनमांहे धरियो रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ७७ ॥

अर्थः– वली चक्रवर्ती सरखायें पण षटखंडना सुखने तृणनी पेरें छांडीने जे चारित्रने वर्युं छे एटले आदर्युं छे, ते चक्रवर्ती गोचरी गयां थकां कोई तर्जना करे, तो पण तेथी लगारमात्र खेद पामे नही. एवुं चारित्र ते अक्षय सुख जे निराबाध मोक्षनां सुख तेनुं कारणभूत छे, तेने में महारा मनमांहे धर्युं छे ॥ ७७ ॥

हुआ रांकपणें जेह आदरी, पूजित इंद नरिंदे ॥ अशरण शरण चरण ते वंदू, पूर्युं ज्ञान आनंदे रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ७८ ॥

अर्थः– वली जे चारित्रने रांकपणें आदरी एटले रांक सरखा पण आदरीने चारित्रमां मन स्थिर करता थका संप्रति राजावत् इंद्र अने नरिंद जे राजा तेणें पूजित एटले पूजन करेला (हुआ के०) थया. माटे संसारथी बिहिता जे प्राणी, जेने कोई शरण नथी एवा अशरणने शरणरूप जे (चरण के०) चारित्र तेने हुं वांदुं छुं. ते चारित्र ज्ञानें सहित आनंदे पूरित छे, ते प्रत्यें वांदु छुं ॥ ७८ ॥

बार मास पर्यायें जेहनें, अनुत्तर सुख अतिक्रमियें ॥ शुक्ल शुक्ल अभिजात्य ते उपर, ते

~~अर्थः- वली ने चारित्रना पर्याय ते चढते अध्यवसायें जार~~

~~के०) ते उपशंत चारित्र (शुक्ल शुक्ल के०) उज्ज्वल उज्ज्वल प-~~
~~रिणामें (अलि~~

र्व कर्मने खपावे छे, एवुं जे तप छे. ते तप शिवतरु एटले मोक्ष रूप वृक्षनो (कंदकें०) कंदो एटले मूलस्कंध जाणवुं ॥ ४१ ॥

करम निकाचित पण खय जाए, खिमासहित जे करतां ॥ ते तप नमियें जेह दीपावे, जिनशासन उजमंतां रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ४२ ॥

अर्थः- वली क्षमायें करी सहित तप करतां थकां निकाचित निबिड आकरां जे कर्म ते सर्व क्षय थई जाय. ते तपने नमीयें. जे तपने (उजमंतां के०) उजमतां एटले उजमणुं करतां थकां श्रीजिनशासनने दीपावे ॥ ४२ ॥

आमोसहीपमुहा बहु लद्धि, होवे जास प्रभावें ॥ अष्ट महासिद्धि नव निधि प्रगटे, नमीयें ते तप भावें रे ॥ भ० ॥ सि० ॥ ४३ ॥

अर्थः-वली (जासके०) जे तपना प्रभावथकी (आमोसहीके०) आमर्शौषधि प्रमुख घणी लब्धियो उपजे छे. ते लब्धियो सर्व मली अठ्ठावीश छे. तेनां नाम कहे छे. प्रथम जे ऋषीश्वरनां हस्तपादस्पर्श मात्रें करी रोग जाय, ते आमर्शौषधि लब्धि जाणवी. बीजी जे मुनिराजना मलमूत्रें करी रोग जाय, तेने वप्पोषधि, विट्पुरीष लब्धि कहीयें. त्रीजी जे ऋषीश्वरनो श्लेष्म औषधिरूप होय, तेने खेलोषधि लब्धि कहीयें. चोथी जे ऋषीश्वरना शरीरनुं प्रस्वेदजल औषधि रूप होय, तेने जल्लोषधि लब्धि कहीयें. पांचमी जे ऋषीश्वरनां केश, रोम, नखादिक, ए सर्व औषधिरूप होय, सर्व प्रकारना रोग निवारवाने समर्थ होय, अने सुगंधयुक्त होय, तेने सर्वौषधि लब्धि कहीयें. छठ्ठी जे एकवारें सघली इन्द्रियोयें सांभलवानी शक्ति होय, अथवा एक इंद्रियें करी सर्व इन्द्रियोना व्यापार लेवानी शक्ति होय, अथवा बार योजनमां चक्रवर्त्तिनुं कटक होय, ते कटकमां जेवारें

एकेज समयें सर्व जातिनां वाजित्र वाजे, तेवारें ते समकालें वाजता एवा सर्व प्रकारना वाजित्रोना शब्दने जूदा जूदा जाणी शके, ते शक्तिने सं-
ल कु स ज्ञानवालानी जे जाणवानी-
शक्ति-तेने अवधिज्ञान लब्धि कहीयें. आठमी जेथी मनःपर्यवज्ञानें
ट न ा, ल मु जा न ा
व्यो छे एटलुंज जाणे, पण ए घट केहवो अने क्यांनो हतो? इत्यादि न जाणे. अथवा अढीद्वीपना मनुष्यना मनःसंबंधि बादर पर्याय जाणे, तेने रुजुमति लब्धि कहियें. नवमी एवुं जाणे जे एणें घट चिंतव्यो छे ते सोनानो छे, अने पाडलीपुरनो नीपन्यो छे; अथवा अढीद्वीप संबंधि मनुष्यनां जे मन तेना सूक्ष्म पर्याय जाणे तेने विपुलमति लब्धि कहीयें. दशमी चारणलब्धि बे प्रकारें छे. एक जंघाचारण अने बीजी विद्याचारण एने चारणलब्धि कहीयें. अगीयारमी जेथी दाढा विषयुक्त होय, तेने आशीर्विष लब्धि कहीयें. ते एक जाति आशीर्विष अने बीजी कर्मआशीर्विष ए बे प्रकारें छे. तेमां वली जातिआशीर्विष ते सर्प, वींछी, डेडकां अने मनुष्य, ए चार प्रकारें जाणवा. अने कर्मआशीर्विष तो तिर्यंच तथा मनुष्यनेज होय. माटे तिर्यंच अने मनुष्य आश्रयी बे प्रकारें छे. ए तप अने क्रिया अनुष्ठानादिकें करी उपजे छे, ते सर्पादिकनी पेरें सर्पादिकें करी अनेराने विणासे, तेने आशीर्विष लब्धि कहीयें. बारमी केवल ज्ञानप्राप्ति तेने केवल लब्धि कहीयें. तेरमी श्रीगणधरने गणधरपणानी लब्धि कहीयें. चौदमी पूर्वधरने पूर्वधर अथवा श्रुतज्ञान लब्धि कहीयें. पनरमी श्रीतीर्थंकरने तीर्थंकर लब्धि कहीयें. अथवा समोसरणनी रचना करी तीर्थंकर जेवो महीमा करी देखाडे, ते ऋषीश्वरने तीर्थंकर लब्धि कहीयें. शोलमी जेथी चक्रवर्तिपणुं पामे, अथवा चक्रवर्त्तीनी राजऋद्धि करी देखाडे तेने चक्रवर्त्तिपणानी लब्धि कहीयें. सत्तरमी बलदेवने अथवा जे बलदेवनी ऋद्धि देखे तेने बलदेवपणानी लब्धि कहीयें. अढारमी वासुदेवने अथवा वासुदेवनी ऋद्धि जे ऋषी देखे, तेने वासुदेवपणानी लब्धि कहीयें. ओगणीशमी जेनी वाणीमां दुध शाकर करतां पण वधारे मीठाश उपजे, तेने क्षीराश्रव तेमज

पालमुख सुख लह्यां, नवपदमहिम तहत्ति ॥ ५ ॥

अर्थः- वलता श्रीगौतमगुरु कहेता हवा के, एकेका पदनी भक्ति करवाना महिमा थकी देवपालप्रमुखे सुख लह्यां, पाम्यां, तीर्थंकर गोत्र बांध्युं. ते विचारामृत संग्रह ग्रंथमांहे एकेका पदनो वर्णने वीश दृष्टांत विस्तारें कथा सहित वखाण्यां छे, एवो नवपदनो महिमा तहत्ति एटले सत्य छे ॥ ५ ॥

किं बहुना मगधेश तुं, इक पद भक्ति प्रभाव ॥ हो-इश तीर्थंकर प्रथम, निश्चय ए मन भाव ॥ ६ ॥

अर्थः- हे मगधेश! एटले मगध देशना अधिपति! किंबहुना एटले घणुं शुं कहियें? तुं एक समकेतपदनी भक्तिने प्रभावें करी आवती चोवीशीमां पद्मनाभ एवे नामें प्रथम तीर्थंकर थइश. ए निश्चय थकी मनने विषे भाव एटले भावना कर ॥ ६ ॥

गौतम वचन सुणी इस्यां, उठे मगध नरिंद ॥ व-धामणी आवी तदा, आव्या वीर जिणंद ॥ ७ ॥

अर्थः- एवां गौतम स्वामीनां वचन सांभलीने मगधदेशनो राजा श्रेणिक तिहांथी उठ्यो. (तदाके०) तेवारें वधामणी आवी के श्रीवीर जिनेश्वर आव्या छे ॥ ७ ॥

देवें समवसरण रच्युं, कुसुमवृष्टि तिहां कीध ॥ अंब-रगाजे दुंदुभि, वर अशोक सुप्रसिद्ध ॥ ८ ॥

अर्थः- देवतायें समवसरण रच्युं, तथा कुसुमनी वृष्टि करी, आकाश

अर्थः-

अर्थः-

अर्थः-

अर्थः-

॥लाव छे, एटले ए नवपदनुं आराधन बे करवुं तेनुं मूल छेह रहित आसला ।

ધ્યેય સમાપત્તિ હુયે, ધ્યાતા ધ્યાન પ્રમાણ ॥ તિણ નવપદ છે આતમા, જાણે કોઈ સુજાણ ॥૧૩॥

અર્થઃ- જે વસ્તુ ધ્યાવવા યોગ્ય છે તેને ધ્યેય કહિયેં. તે ધ્યેયની સમાપત્તિ તે સંપૂર્ણતા થયે એટલે સમ્યક્ પ્રકારેં પામવે કરીને ધ્યાતા જે ધ્યાનારો જીવ, તેનું ધ્યેય વસ્તુનું જે ધ્યાન, તેનું પ્રમાણ પણું થાય. જે માટે ધ્યેય પૂર્ત્તિવિના ધ્યાનની પૂર્તિ નહી. ધ્યાતાના ધ્યાનનું જે પ્રમાણ, તે ધ્યેય સમાપ્તેં હોય. તેમાટેં એ નવપદ તેહિજ આત્મા છે. એ કોઈ સુજાણ હોય તે જાણે ॥૧૩॥

લહી અસંગ ક્રિયા બલેં, જસ ધ્યાનેં જિણેં સિદ્ધિ ॥ તિણેં તેહવું પદ અનુભવ્યું, ઘટમાંહિ સકલ સમૃદ્ધિ ॥૧૪॥

અર્થઃ- શુક્લધ્યાનના ચોથા પાયાને ધ્યાનેં અસંગક્રિયા (લહી કે૰) પામીને તે અસંગ ક્રિયાને બલેં કરી જે નવપદમાંહેલા (જસ ધ્યાને કે૰) જે પદના ધ્યાન આરાધન થકી જેણેં સિદ્ધિ પામી, તે પ્રાણીયેં તેહવુંજ પદ અનુભવ્યું એટલે ભોગવ્યું. માટે નિશ્ચયનયેં ઘટમાંજ સકલ સમૃદ્ધિ છે ॥૧૪॥

॥ ઢાલ બારમી ॥

॥ સ્વામી સીમંધર ઉપદિસે ॥ એ દેશી ॥

અરિહંત પદ ધ્યાતો થકો, દવ્વહ ગુણ પજ્જાય રે ॥ ભેદ છેદ કરી આતમા, અરિહંતરૂપી થાય રે ॥૧॥

અર્થઃ- ઈહાં પ્રથમ ગૌતમસ્વામીયેં નિશ્ચયનય આશ્રયીને વ્યવહાર દેશના દીધી હતી, તે હવે વીરપ્રભુ વ્યવહાર આશ્રયીને નિશ્ચય દેશના આપે છે. તિહાં એ અરિહંતાદિક નવપદ જે છે તે નિશ્ચય થકી ઘટમાંહેજ છે. તેનું સંક્ષેપથી વર્ણન કરે છે. તિહાં પ્રથમ શ્રીઅરિહંત પદને

तथा गुण ते ज्ञान

। देडप-

प्रातो थडो श्री

पणुं छे, तेनो छेदकरी अभेदपणुं पामी-

पी थाय ॥१॥

दिसे, सांभलजो चित्त लाईरे

मा, ऋद्धि मले सवि आईरे

२

अर्थः- जेम वीरजिनेसर ते श्रेणिकराजा प्रमुख बार पर्षदाने

! तमें चित्त देई सांभलजो. आत्माना ध्यान

, सर्व आ-

, जेम अनर्गल संपत्ति पामीयें॥२॥

, केवल दंसण नाणीरे ॥ ते ध्या-

तां निज आतमा, होय सिद्ध गुण खाणीरे ॥वी०॥३

अर्थः- हवे श्रीसिद्ध भगवान् केहवा छे? तो के रूपातीत एटले

छे जेमनो एहवा, वली केवल दर्शन अने

केवल ज्ञानमय छे. ते श्रीसिद्धने ध्यातां थकां गुणनी खाण एवो

थाय ॥३॥

भला, महामंत्र शुभ ध्यानीरे ॥ पं-

२ ० ४

अर्थः- महामंत्र एटले सूरिमंत्रना जपनार, शुभध्यानी जे-

आत्मान आचार्य होय, एटले थाय. हवे पांच प्रस्थान

लाग्यपीठ, त्रीजुं लक्ष्मीपीठ, चो

[illegible] ॥ ४ ॥

तप सज्झायें रत सदा, द्वादश अंगनो ध्याता रे ॥ उपाध्याय अे आतमा, जगबंधव जगभ्राता रे ॥ वी० ॥ ५ ॥

अर्थः- हवे चोथुं उपाध्याय पद कहे छे. तपस्या, जघन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट भेदें करवामां तथा सज्झाय ध्यानमां सदा रक्त छे रता छे, द्वादशांगीने ध्याता छे, अेवा जे उपाध्याय, तेनुं ध्यान करतां थकां अे आत्मा तेहिज उपाध्यायपणुं पामे. ते उपाध्याय केहेवा छे? तो के जगतना बंधव अेटले संबंधि मित्रतुल्य अने जगतना भ्राता अेटले भाईतुल्य अेवा उपगारी श्रीउपाध्यायजी ते निश्चय थकी आत्मा छे ॥ ५ ॥

अप्रमत्तें जे नित रहे, नवि हरषे नवि शोचें रे ॥ साधु सूधा ते आतमा, शुं मूंडये शुं लोचें रे ॥ वी० ॥ ६ ॥

अर्थः- हवे पांचमुं साधुपद वर्णवे छे. जे नित्य प्रत्यें अप्रमत्तपणें अेटले सातमे गुणठाणें रहे, प्रमादनी आचरणा न करे, वली स्तवना करवाथी हर्ष पण न करे, अने उपद्रव करवाथी शोच पण न करे, अेवा सूधा साधु ते निश्चें आत्मा जाणवो. परंतु साधुनो वेश धारण करवाथी तथा मुंडन करावे, केशलोच करवाथी शुं थाय? अेथी कांई परमार्थ नही ॥ ६ ॥

अर्थः-

जे कर्म छे, क्षय उपशम तस थायरे ॥

अर्थः- हवे ज्ञानपद वखाणे छे- ज्ञानावरणीय कर्म जे छे,

नवि

भतोरे ॥ वी० ॥ ८ ॥

अर्थः- हवे आठमुं चारित्रपद वर्णवे छे- आत्मा वि

भ्यो, निज स्वभावमां एटले पोताना आत्म स्वभावमां र

रूप वनने विषे रमतो नथी- तो तेहज आत्मा ते चारित्र जाणवुं ॥ ८ ॥

इच्छारोधें संवरी, परिणति समता योगें रे ॥

अर्थः- हवे नवमुं तपपद वखाणे छे- समतारूप थई, सम

योगमां आत्मानी परिणति थाय तो स्वपरिणतिने योगें संवर गुणने आदरतो इच्छानो रोध करे, पोताना मूल गुणने लोगें एटले भोगववे वर्त्ततो कषायना कंडक घटाडतो, समता अने क्षमाना कंडक वृद्धिमंता करे, तो नपते ओहिज आत्मा जाणवो ॥ १० ॥

आगम नोआगम तणो, भाव ते जाणो साचो रे ॥
आतमभावें थिर होजो, परभावें मत राचो रे ॥ वी० ॥ ११

अर्थः– माटे आगम ते सिद्धांत जाणवा ते श्रुतज्ञान छे. अने नोआगम ते एक श्रुतज्ञान विना चार ज्ञान जाणवां. अथवा आगम ते ज्ञानी अनुपयोगी अने नोआगम ते ज्ञानीउपयोगी, एम आगम नोआगम ए जेना भेद जाणी ए जेहुनो भाव ते साचो जाणो. ते साचो जाणीने चंचलता मटाडी आतमभावें थिर होजो, परभावमां राचशो मो. इहां आगमथी भाव निक्षेपो लईने ए नवपद कह्या छे. जे अरिहंतने उपयोगें ते ध्यानें परिणम्यो, ते जीवने ऋजुसूत्र नयें अरिहंत कहीयें. तेमाटे अरिहंत पदने ध्यावतो अरिहंत पदवी नीपजावतो ते अरिहंत कहीयें. एम नवे पदनी भावना करवी ॥ ११ ॥

अष्ट सकल समृद्धिनी, घट मांहि ऋद्धि दाखी रे ॥ तिम नवपद ऋद्धि जाणजो, आत्माराम छे साखी रे ॥ वी० १२

अर्थः– माटे (सकल के०) सर्व जे अष्ट एटले अणिमा, लघिमा प्रमुख आठ सिद्धि तेनी समृद्धि एटले परिपूर्णता ते घट मांहे (दाखी के०) देखाडी छे. तेम ए नवपदनी ऋद्धि पण घटमांहेज जाणजो,

. . आत्म . . . . छे . . .

अर्थः- मोक्षसाधन करवाना तथा आत्मा शुद्ध थवाना असं-

१४

अर्थः-

॥ १४॥

॥ दोहा ॥

अर्थः-

२

अर्थः-

॥२॥

એ શ્રીપાલ નૃપતિ કથા, નવપદ મહિમ વિશાલ ॥ ભ-
ણેગુણે જે સાંભલે, તસ ઘર મંગલ માલ ॥૩॥

અર્થઃ- જેમાં (વિશાલ કે૦) મ્હોટો નવપદનો મહિમા છે, એવી જે શ્રીપાલરાજાની કથા તેને જે પ્રાણી ભણે, ગુણે અને સાંભલે, તેના ઘરને વિષે માંગલિકની માલા થાય ॥૩॥

॥ઢાલ તેરમી ॥

॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥ થુણિયો થુણિયોરે પ્રભુ તું
સુરપતિ જિન થુણિયો ॥ એ દેશી ॥ તૂઠો તૂઠો રે
મુઝ સાહિબ જગનો તૂઠો ॥ એ શ્રીપાલનો રાસ
કરંતાં, જ્ઞાન અમૃત રસ વૂઠોરે ॥ મુ૦ ॥૧॥

અર્થઃ- હવે આ રાસનો પ્રારંભ કર્યો હતો, તે અથી પૂર્ણ થયું. તેનો આનંદ ઊપનો તેથી કવીશ્વર અનુભવજ્ઞાનની મહત્તાપૂર્વક હર્ષનાં વચન કહે છે કે, મુઝને જગતનો સાહેબ જે શ્રીજિનેશ્વર સંતુષ્ટ થયો. એ શ્રીપાલનો રાસ કરતાં જ્ઞાનરૂપ અમૃત રસનો વર્ષાદ થયો ॥૧॥

પાયસમાં જિમ વૃદ્ધિનું કારણ, ગોયમનો અંગૂઠો ॥
જ્ઞાન માંહિ અનુભવ તિમ જાણો, તે વિણ જ્ઞાન તે
જૂઠોરે ॥ મુ૦ ॥૨॥

અર્થઃ- (પાયસમાં કે૦) ખીર માંહે જેમ શ્રીગૌતમસ્વામીનો અંગૂઠો વૃદ્ધિનું કારણ છે, જેણેં ખીરના એક પડઘામાંથી પન્નરશેં ને ત્રણ તાપસને ભોજન કરાવ્યું, તેમ જ્ઞાન માંહે પણ અનુભવ જ્ઞાન તે વૃદ્ધિનું કારણ જાણો. તે અનુભવજ્ઞાન વિના જે જ્ઞાન છે તે જૂઠો એટલે મિથ્યા જાણવું, ॥ માટે અનુભવજ્ઞાન મહોટું છે ॥૨॥

ઊદક પયોમૃત કલ્પજ્ઞાન તિહાં, ત્રીજો અનુભવ મીઠો

अर्थः-

चरित्रानुवाद कथानक, चोपाई, रास, भाषाप्रमुख ते (ऊदककेन) ऊ-

तनुं

अर्थः-

प्रेम पण जाणवो- एटले जिहां कर्मरूप गांठ

ने जिहां अनुभव रस छे तिहां कर्मरूप गांठ नथी ॥२॥

જિનહી પાયા તિનહી છિપાયા, એ પણ એક છે ચીઠો ॥ અનુભવ મેરૂ છિપે કિમ મહોટો, તે તો સઘલેં દીઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ- કોઈક કહે છે કે, અનુભવનો રસ જેણેં પામ્યો તેણેંજ છિપાવ્યો, માટે પ્રગટ હેંજાય નહીં- એ કહેવત પણ એક ચીઠો એટલે કાગલની ચીઠી પ્રાય છે- કેમ કે, અનુભવરૂપ મહોટો મેરૂપર્વત તે છિપાયો કેમ છિપે? તે તો સઘલેં દીઠો છે એટલે સર્વત્ર દીઠો છે, એવું જિનવચન થી જાણવું- વસ્તુતઃ દીઠમાં આવે પણ જેણેં પામ્યો તે તેનો જ આત્મા જાણે- પરંતુ બીજો કોઈ ન જાણે ॥ ૫ ॥

પૂરવ લિખિત લિખે સવિ લેઈ, મસી કાગલ ને કાઠો ॥ ભાવ અપૂરવ કહે તે પંડિત, બહુ બોલે તે બાંઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ- મસી તે શાહી, કાગલ અને કાઠો તે કલમ એ ત્રણ ચીજ લઈને પૂરવ લિખિત એટલે પૂર્વે લખેલાં જે પાનાં પોથાં હોય, તેને જોઈને સર્વ કોઈ લખી નાખે, તે તો સુગમ છે! પણ જે પૂર્વે કોઈયેં લખ્યા ન હોય એવા અપૂર્વ ભાવ કહે તે પંડિત જાણવો- અને જે બહુ બોલે એટલે ઘણું બોલે તે લબાડ જાણવો ॥ ૬ ॥

અવયવ સવિ સુંદર હોય દેહેં, નાકેં દીસેં ચાઠો ॥ ગ્રંથજ્ઞાન અનુભવ વિણ તેહવું, શુક જીસ્યો શ્રુત પાઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- વલી એક દૃષ્ટાંત કહે છે કે, (દેહેં કે૦) શરીરને વિષે અંગોપાંગાદિક સર્વ અવયવ સુંદર હોય, અને નાકેં ચાઠું હોય, તે જેમ બજુન દેખાય, એટલે સર્વ અવયવની શોભા તે કુશોભા જેવી થાય,

અર્થઃ- જેમ જેમ બહુશ્રુત હોય એટલે ઘણો

[illegible]:- [illegible]તો [illegible] સાર કે અનુભ[illegible] લમાં [illegible] પચો. [illegible] સવ મ[illegible] ગયા, તે [illegible] રતે [illegible] જે૦ [illegible] કવિનાં વચન [illegible] એવું [illegible] ભવ [illegible] જીવને [illegible] સૂર[illegible] ॥ ૧૦ ॥

[illegible] તે, [illegible]

નાઠો ॥ તગતગતા દુર્નય જે તારા, તેહનો જલ પ-
ણ ઘાઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ- જેવારેં સમકેતરૂપ સૂર્ય ઝલહલતો ઘટમાં ઊગ્યો, તેવારેં ભ્રમરૂપ (તિમિર કે૦) અંધકાર જે હતો તે સર્વ નાઠો; વલી સૂર્ય ઊગ્યા થકી તગતગતા તારાનું જલ જેમ ઘટી જાય, તેમ ઈહાં (દુર્નય કે૦) માઠા નયરૂપ જે તારા હતા, તેનું જલ જે તેજ તે પણ (ઘાઠો કે૦) વિઘટિત થયું, એટલે ક્ષય પામ્યું ॥ ૧૧ ॥

મેરૂધીરતા સવિ હર લીની, રહ્યો તે કેવલ ભાઠો ॥ હરિ સુરઘટ સુરતરૂકી શોભા, તે તો માટી કાઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થઃ- અનુભવજ્ઞાનીયેં મેરૂપર્વતની ધીરતા જે હતી તે સર્વે હરી લીધી, તેવારેં તે કેવલ ભાઠો એટલે પત્થર સમાન રહ્યો. વલી સુરઘટ જે કામકુંભ તથા સુરતરૂ જે કલ્પવૃક્ષ તેની શોભા પણ સર્વ હરી લીધી, તેવારેં તે સુરઘટ તો કેવલ માટી સમાનજ રહ્યો. અને સુરતરૂ તે (કાઠો કે૦) કાષ્ઠ સમાન રહ્યો ॥ ૧૨ ॥

હરખ્યો અનુભવ જોર હતો જે, મોહમલ્લ જગ લૂંઠો ॥ પરિ પરિ તેહનાં મર્મ દેખાવી, ભારે કીધો લૂંઠોરે ॥ મુ૦ ॥ ૧૩

अर्थः- थोडो पण दंभ जे पीठें अने महापीठें कस्यो, तो ते दुःख

ભાવ તદ્રૂપ સુધારસ એટલે જે અમૃતસમાન રસ તેને ઘટ ઘટ પીયો-તે પીતાં (ઉલ્લંઠિત કે०) ઉલ્લસુક અર્થાત્ તરશ પામેલા એવા તમે પૂરણ એટલે તૃપ્ત થાઓ. અથવા અમૃતસમાન રસ છે તેને તમે ઘટઘટ પીયો અને પીતાં પૂર્ણ ઉલંઠિત થાઓ ॥૧૬॥

॥કલશ॥

॥રાગ ધન્યાશ્રી ॥ તે તરિયારે ભાઈ તે તરિયા ॥એ દેશી ॥ તપગચ્છનંદન સુરતરૂ પ્રગટ્યા, હીર વિજય ગુરૂરાયા જી ॥ અકબરશાહે જસ ઉપદેશેં, પડહ અમારિ વજાયા જી ॥૧॥

અર્થઃ- તપગચ્છરૂપ નંદનવનને વિષે સુરતરૂ એટલે કલ્પવૃક્ષસમાન શ્રીહીરવિજય ગુરૂરાજજી પ્રગટ થયા. જેમના ઉપદેશથી જાદશાહ અકબ્બર સાહે અમારીનો પડહ વજડાવ્યો ॥૧॥

હેમસૂરિ જિન શાસન મુદ્રાયેં, હેમસમાન કહાયા જી ॥ જયો હીરો જે પ્રભુ હોતાં, શાસન સોહ ચઢાયા જી ॥૨॥

અર્થઃ- તે પ્રભુ શ્રીહીરવિજયસૂરિ તો શ્રીજિનશાસનરૂપ મુદ્રા એટલે વીંટી તેને વિષે જયો હીરો એટલે અત્યંત હીરા સમાન હોતા હવા. જેણે જિનશાસનની ઘણી શોભા ચઢાવી, તે વર્જતે હેમસૂરિ તે શ્રીજિનશાસનરૂપ મુદ્રામાં હેમ સમાન કહેવાણા ॥૨॥

તાસ પટે પૂર્વાચલ ઉદયો, દિનકર તુલ્ય પ્રતાપી જી ॥ ગંગાજલ નિર્મલ જસ કીર્ત્તિ, સઘલે જગમાંહિ વ્યાપી જી ॥૩॥

अर्थः- जेवा श्रीविनयसेन सूरि थया. वली तेमने पाटें, ज-

ક [illegible] છ. તા ચય. [illegible] ના સુંદર [illegible]ટલે [illegible]ને ૧૬૨ [illegible] -
શાજના રાસની રચના કીધી ॥ ૬ ॥

સૂરિ હીર ગુરૂની જહુ કીર્ત્તિ, કીર્ત્તિવિજય ઉવઝાયા જી ॥ શિષ્ય તાસ શ્રીવિનયવિજયવર, વાચક સુગુણ સોહાયા જી ॥ ૭ ॥

અર્થઃ- તે પૂર્વોક્ત જહુકીર્ત્તિના ધરનાર સૂરિ શ્રીહીરવિજય ગુરૂની સાક્ષાત્ રૂપવતી જહુ કીર્ત્તિ જાણે હોય નહી એવા શ્રીકીર્ત્તિવિજયજી ઉપાધ્યાય થયા. તેમના (વરકે૦) પ્રધાન શિષ્ય (વાચકકે૦) ઉપાધ્યાયપણાના રૂડા ગુણેં કરી શોભાયમાન શ્રીવિનયવિજયજી થયા ॥ ૭ ॥

વિદ્યા વિનય વિવેક વિચક્ષણ, લક્ષણ લક્ષિત દેહા જી ॥ સોભાગી ગીતારથ સારથ, સંગત સજર સનેહા જી ॥ ૮ ॥

અર્થઃ- તે વિદ્યાયેં કરી વિનયેં કરી તથા વિવેકેં કરી વિચક્ષણ થયા. જેનું (દેહકે૦) શરીર તે ઉત્તમ લક્ષણેં કરી લક્ષિત હતું. વલી સૌભાગ્યવંત, ગીતાર્થના સમૂહને વિષે સાર્થક પણું છે જેમનું એવા અને ગીતાર્થ પણાને સાર્થકતા કરનારા, વલી જેની સંગત એટલે સોબત તે સજર એટલે સારી છે રૂડી છે, વલી રૂડા સ્નેહવાલા હતા ॥ ૮ ॥

સંવત સત્તર અડત્રીસા વરસે, રહી રાંદેર ચોમાસેં જી ॥ સંઘ તણા આગ્રહથી માંડ્યો, રાસ અધિક ઉલ્લાસેં જી ॥ ૯ ॥

અર્થઃ- તે શ્રીવિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયેં સંવત્ સત્તરશેં ને આડત્રીશાના વર્ષમાં શ્રીરાંદેર ગામને વિષે ચોમાસું રહીને શ્રીસંઘના આગ્રહ થકી આ રાસને અધિક ઉલ્લાસેં કરવા માંડ્યો ॥ ૯ ॥

જી

જી

જી

ય

નભ

જી વइ, सुनस

અર્થઃ- ત ન જી ન નનભ

નયજી ઊપાધ્યાય ॥૫॥

ત રંગ કીધો, તા જી

तिणें वालि समकित दृष्टी ने नर, तेह तर

तं जी ॥१२॥

અર્થઃ- એ ન વ જી આ

તુ ત

मकित दृष्टि न न हुत

घो ॥१२॥

ભ

જી

ઝગમાલાજી ॥ ૧૩ ॥

અર્થઃ- જે શ્રીસિદ્ધચક્રજીના રાસને ભાવે કરીને જે પ્રાણી ભણશે, ગુણશે, તેના ઘરને વિષે માંગલિકની માલા થાશે. તથા તે (બંધુર કે૦) ઉન્નત એટલે મહોટા એવા (સિંધુર કે૦) હાથી તેને પામશે, (સુંદર કે૦) રૂડાં મંદિર પામશે, તથા મણિરત્ને જડાવ એવા ઝાકઝમાલ એટલે મુકુટ કુંડલ આભૂષણાદિક પામશે ॥૧૩॥

દેહ સબલ સસનેહ પરિચ્છદ, રંગ અભંગ રસાલાજી ॥ અનુક્રમેં તેહ મહોદય પદવી, લહેશે જ્ઞાન વિશાલાજી ॥ ૧૪ ॥

અર્થઃ- વલી સજલ એટલે જલવાન્ દેહ પામશે, સ્નેહાલી પર્ષદા પામશે, તથા અભંગપણે રસાલ એવા (રંગ કે૦) આનંદ તેને પામશે. તે પ્રાણી અનુક્રમેં મહોદય એટલે મોક્ષપદવી પામશે, તથા (વિશાલ કે૦) મહોટું જ્ઞાન પામશે ॥૧૪॥

ઈતિ શ્રીમન્મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્ત્તિવિજયગણિ શિષ્યોપાધ્યાય શ્રીવિનયવિજયગણિ વિરચિતે શ્રીશ્રીપાલચરિત્રે પ્રાકૃતપ્રબંધે તન્મધ્યે ઉપાધ્યાય શ્રીયશોવિજયગણિપૂરિતે અયં ચતુર્થઃ ખંડઃ સંપૂર્ણઃ॥ સર્વ ખંડ ચ્યાર, તત્ર પ્રથમખંડે ઢાલ ૧૧, દ્વિતીય ખંડે ઢાલ ૮, તૃતીય ખંડે ઢાલ ૮, ચતુર્થ ખંડે ઢાલ ૧૪, સર્વ ઢાલ ૪૧, તન્મધ્યે ગાથા ૧૨૫૧॥ ગ્રંથાગ્રંથશ્લોક ૧૮૨૫॥

ઈતિ શ્રીપાલરાસસ્ય બાલાવબોધે ચતુર્થઃ ખંડઃ સમાપ્તઃ॥ બાલાવબોધ સંખ્યા ૭૩૦૦, મૂલશ્લોક સંખ્યા ૧૮૨૫, સર્વસંખ્યા ૯૧૨૫॥

॥ સમાપ્તોઽયં ગ્રંથઃ ॥

ईहां प्रसंगथी ऊजमणानो विधि लखियें छैयें. साडाचार वर्षे अेक्यासी आंबिलें नव ओली पूर्ण थाय, तेवारें ऊजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना भुवनने विषे अथवा जे कोई ऊजमणुं करता होय, तेणें पोताना महोटा विस्तारवंत घरने विषे शुद्ध निरवद्य विस्तारवंत मोकली जगाने सुशोभित करी तिहां श्रीसिद्धचक्रजीना मंडपनी रचना करवी. ते आप्रमाणें के प्रथम तो वचमां अरिहंत पदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशायें सिद्धपदने रक्तधान्यमय स्थापे, वली दक्षिणदिशें आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिमदिशें ऊपाध्यायपदने नीलवर्ण धान्यमय स्थापे, अने ऊत्तर दिशायें साधुपदने श्यामवर्ण धान्यमय स्थापे. पछे चार विदिशिने विषे दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पदने श्वेतवर्ण धान्यमय स्थापे. तेमांहे ऊत्तरपूर्ववच्चें ईशानखूणें दर्शनपद स्थापवुं, अने पूर्वदक्षिणवच्चें अग्निखूणें ज्ञानपद स्थापवुं, तथा दक्षिणपश्चिमवच्चें नैऋतखूणें चारित्रपद स्थापवुं. वली पश्चिम ऊत्तर वच्चें वायुखूणें तपपद स्थापवुं. ए रीतें नव पांखडीनुं कमल करी नवपद-

६

७

७॰

न्यना कांगरा करे. ईत्यादि प्रकार पूर्वक वली ते ऊपरें नवगढ प्राकार करे व-

नव देरासर.	नव धर्मशाला.	नव कलश.
नव धोतिया.	नव जीर्णोद्धार.	नव मुकुट.
नव कचोरी.	नव अंगलूहणां.	नव जिनबिंब.
नव झरमर.	नव चंदनना कटका.	नव मुखकोश.
नव सिद्धचक्रना घंटा.	नव तिलक.	नव केशरना पडिका.
नव रकाबी.	नव सिद्धचक्रनी पीठिका.	नव सिंहासन.

नव वाला कूंची·
नव घंटडी·
नव नोकरवाली·
नव स्थापना·
नव आचमनी·
नव त्रांबा कुंडी·
नव अष्ट मांगलिक
नव आरती·
नव धूपधाणां.
नव मंगलदीपक.
नव चंद्रुआ, नव पुंठिया·
नव तोरण·
नव वासकूंपी.
नव कंबली·
नव पछेडी, नव छत्र·
नव चामर·
नव मोर पिच्छनी.
नव वाटकी, नव कचोलां·
नव थाली· नव पूंजणी·
नव केशर घसवाना ओर·
नव दीवी, नव आल्लेठ·
नव घंटा, नव घंट·
नव हंडासण·
नव हांड, नव त्रांबडी·
नव स्थापनानां ऊपकरण·
नव वारक.
नव अगरबत्ती
नव बरास, नव अगर

नव प्याला·
नव भलावना·
हीरा चोवीश·
चुनीयो राती खेकवीश·
चुनीयो नीली पच्चीश·
चुनीयो काले वर्णे सत्ता·
वीश अथवा पांच·
मोती नंग २३८.
रूपाना वरग १००.
सोनेरी वरग १००.
लाखीणो हार खेक.

नवग्रहनी स्थापना
हवे ज्ञाननां ऊपकरण·
नव श्रीपालना रास·
बीजा नव नव पुस्तको·
गणणानी दीप, नव·
नव रुमाल, नव पाठां.
नव ठवणी, नव कवली·
नव सांपडा सांपडी·
नव लेखण.
नव चारू·
नव कतरणी·
नव डाबला·
नव डाबली.
नव ज्ञडिया·
नव हिंगलोना वासण·

नव पाटली·
नव ओलीयां.
नव पाटी·
नव पुस्तक राखवाना·
कबला
नव दोरा·
नव चाबखी·
नव वासक्षेपना वाटवा·
नव वतरणां·
नव कांबी·
हवे चारित्रनां ऊपकरण·
नव पात्रां·
नव पडला·
नव झोली·
नव चोलपट्टा·
नव संथारीया·
नव कंबली ओघानी.
नव कपडां·
नव डांडा·
नव ओघा·
नव मुहपत्ती·
नव कल्पसूत्र·
नव तरपणी·
नव चरवला·
नव चरवलानी डांडी·

इति ऊजमणानो विधि संपूर्ण·